

ningar och dylikt, till följd hvaraf förslagets slutsumma skulle komma att uppgå till 45,000 kronor, men att embetet, då erfarenheten från de senare åren gifvit vid handen, att under den tid, som förflöte mellan kostnads- och ritningsförslags till en byggnad uppgörande och sjelfva arbetenas påbörjande, väsentliga, på förhand icke beräkneliga prisstegringar inträffade, för sin del ansåge klokheten bjuda att, derest Eders Kongl. Maj:t pröfvade skäligt att vid här omhandlade byggnadsföretags utförande det af Löfmark upprättade förslag skulle följas, det statsanslag, som för ändamålet komme att hos Riksdagen äskas, bestämdes till 50,000 kronor.

Då enligt Eders Kongl. Maj:ts nådiga stadga för folkskolelärareseminarier i riket den 29 januari 1886 undervisning skall meddelas i gymnastik, och då den lokal, som vid folkskolelärarinneseminarier i Kalmar härför användes, af vederbörande myndigheter förklarats för ändamålet obrukbar, tillstyrker jag i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att till uppförande i hufvudsaklig öfverensstämmelse med därför uppgjorda ritningar och förslag af en gymnastikbyggnad vid nämnda seminarium bevilja ett belopp af 50,000 kronor och häraf på extra stat för år 1901 anvisa 30,000 kronor.

Den 21 maj 1875 beslöt Eders Kongl. Maj:t, att ett *seminarium för bildande af lappska småskolelärare och -lärarinnor* skulle upprättas i Mattis-Seminarieriet för uddens by inom Jockmocks socken af Norrbottens län. Den teoretiska bildande af lappska småskolelärare och lärarinnor. undervisningen vid seminarieriet skulle bestridas af en lärare, som likaledes skulle vara seminarieriets föreståndare. Till seminarieelevernas praktiska öfningar skulle vid seminarieriet inrättas en öfningsskola, der undervisning meddelades af en lärare eller lärarinna, hvilken tillika skulle leda nämnda praktiska öfningar.

Seminarieriet trädde inom kort i verksamhet, men öfningsskolans inrättande fördröjdes, i det att, enligt nådigt förordnande, en af svenska missionssällskapet i Mattisudden anordnad skola till en början fick tjena i hennes ställe. Sedan missionssällskapets skola upphört, har den från början tillämnade öfningsskolan jemlikt nådigt bref den 13 februari 1891 trädt i verksamhet.

Ifrågavarande seminarium har alltifrån sin början i sin mån bidragit till folkupplysningens främjande i de trakter af landet, till hvilkas fromma dess inrättande anbefalts; och det har efter hand utvecklats sig så, att dess kurs, som i begynnelsen var ettårig och genom nådigt bref den 9 mars 1883 bestämdes till tvåårig, jemlikt Eders Kongl. Maj:ts den 6 oktober 1899 fattade beslut skall från och med läsåret 1900—1901 blifva

treårig. I sammanhang med dessa utsträckningar af kursen har förordnats om anställande af lärare till föreståndarens biträde, så att jemte honom två examinerade folkskolelärare eller lärarinnor skola framdeles deltaga i undervisningen vid seminariet.

Omkostnaderna för seminariet och öfningsskolan bestridas af förslagsanslaget till lappmarks ecklesiastikverk. Förutom de till lärarelöner och kostnader för materiel anvisade belopp utgå från sagda anslag:

till hyra för seminariets lokaler	kr.	450: —
» » » öfningsskolans lokaler	»	120: —
» hyresersättning åt föreståndaren	»	500: —

Tillhopa kr. 1,070: —

Tillika utgår enligt nådigt bref den 15 juli 1898 från omförmälda förslagsanslag ett årligt belopp af 200 kronor såsom hyresersättning åt lärarinnan vid öfningsskolan, hvaremot den åt henne förut upplåtna bostad skall uthyras och de inflytande medlen redovisas bland de till seminariet anvisade statsmedlen.

Såsom af det nyss anförda framgår, måste lokaler förhyras såväl för seminariet och öfningsskolan som till lärarebostäder. Detta förhållande har i flere afseenden vållat olägenheter, hvilka i förening med andra omständigheter gifvit anledning till framställningar af vederbörande derom, att seminariet och öfningsskolan måtte förflyttas från Mattisudden till Murjeks jernvägsstation samt byggnader af staten uppföras derstädes både för läroanstalterna och för seminarieeleverna. Jag anhåller nu underdånigst att få redogöra för de olika framställningar, som i afseende å seminariets förläggning m. m. gjorts under de senare åren och hvilka, som sagdt, slutligen åsyftat en väsentlig omskapning af seminariets förhållanden.

I en till domkapitlet i Hernösand under år 1894 aflåten skrifvelse framhöll D. Ahlfort, i egenskap af föreståndare för seminariet i Mattisudden, att lokalerna för såväl seminariet som den vid seminariet befintliga öfningsskolan icke motsvarade de anspråk, som på dem billigtvis kunde ställas. De två salar, som funnes i seminariebyggnaden, vore för små för det alltmer ökade elevantalet. Sedan dåmera en biträdande lärare blifvit anställd och då två klasser samtidigt, med hvar sin lärare, skulle undervisas vid seminariet, hade den till slöjdrum använda salen jemväl måst användas till klassrum, och häraf hade åtskilliga olägenheter uppkommit. I fråga om öfningsskolan vore det än sämre stäldt. Både lärosalen och öfningslärarinnans bostad vore små. De vore derjemte synnerligen kalla, något som ej utan mycket känbara kostnader kunde ändras. Trots dessa brister och olägenheter betingade dock omförmälda för seminariets och

öfningsskolans behof förhyrda lokaler en ganska dryg hyresafgift. — Jemväl föreståndarens förhyrda bostad lemnade mycket öfrigt att önska. Då Ahlfort år 1888 flyttade till Mattisudden, hade han erhållit samma bostad som företrädaren haft, utgörande ett rum och kök på nedre botten samt två vindsrum, ett på hvardera gafveln af byggningen. Sedan några år tillbaka hade emellertid Ahlfort måst åtnöja sig med det ena af vindsrummen jemte uppbärande af hyresersättningen för de öfriga bostadslokalerna, hvilka icke vidare upplätes af egarne. De sålunda inträdda förhållandena hade vållat svårigheter i afseende å erhållandet af kost, i det att Ahlfort för hvarje måltid nödgats förflytta sig öfver Lule elf, och sedan han längre och kortare tider intagit sina måltider å olika ställen, vore han nu i förlägenhet, huru han framdeles skulle få kosthåll. För öfrigt blefve det i längden olidligt att försaka allt, som kunde kallas hem och hemtrefnad.

Ahlfort anhöll därför, att domkapitlet måtte utverka uppförandet af en ändamålsenlig seminariebyggnad å kronan tillhörig tomt i Mattisudden, hvilken byggnad borde inrymma ej mindre lärosalar för seminariets och öfningsskolans elever, slöjdrum och gymnastiksal än äfven bostad åt föreståndaren.

Vid Ahlforts skrifvelse voro fogade ritningar och kostnadsförslag, uppgjorda af byggmästaren E. G. Kristiansson i Jockmock. Beträffande kostnadsförslaget, hvilket slutade å 25,283 kronor 45 öre, deri inberäknade 1,500 kronor för en uthusbyggnad samt visst belopp för anskaffande af skolbänkar och gymnastikattiralj m. m., anmärkte Ahlfort i skrifvelsen, att kostnaderna syntes vara ganska högt beräknade och borde kunna nedbringas, om erforderligt virke fritt erhöles från kronomark.

Öfver föreståndarens framställning hörde domkapitlet inspektor för seminariet, kyrkoherden M. T. Berlin. Denne, som vitsordade, att seminariets verksamhet varit till stor fördel för skolväsendet i lappmarken, särskildt inom Norrbottens län, och att seminariet ännu under en lång framtid vore af nöden för att med lärarekrafter underhålla redan befintliga skolor och möjliggöra inrättandet af flere sådana, understödde kraftigt föreståndarens förutnämnda hemställan. Inspektor bestyrkte, att de å seminariet upplåtna lokaler icke vore ändamålsenliga, och påvisade, att, om lokaler fortfarande skulle hyras för seminariets räkning, de redan nu dryga hyrorna ytterligare måste ökas för anskaffande af särskild slöjdlokal och gymnastiksal. Slutligen gjorde inspektor åtskilliga anmärkningar i afseende å kostnadsberäkningarna, hvilka han delvis fann för höga, samt mot vissa detaljer i ritningarna och de afsedda anordningarna.

Med anledning af inspektors anmärkningar förständigades seminarie-

föreståndaren att införskaffa nytt kostnadsförslag. Byggmästaren Kristiansson vidhöll dock, att de särskilda posterna i det uppgjorda förslaget ej vore för höga, men under förutsättning att virke erhöles från kronan för visst, billigt pris samt genom skolsalarnes af inspektor föreslagna minskning m. m. nedbragtes slutsumman till 22,239 kronor 45 öre.

Sedan domkapitlet inhemtat uttalande från Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län, hvilken myndighet bland annat anmärkte, att de uppgjorda ritningarna måste omarbetas för att kunna tjena till ledning vid arbetets utförande, gjorde domkapitlet den 30 januari 1895 underdånig framställning i ämnet. Dervid anförde domkapitlet, att de för seminariets räkning förhyrda rum genom seminariets utvidgning blifvit otillräckliga för dess behof. De utgående hyrorna vore för öfrigt mycket höga i förhållande till lokalernas beskaffenhet. Domkapitlet tillstyrkte uppförandet af en byggnad i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad som föreslagits. Tillika anmärkte domkapitlet, att, derest bostad ej kunde i seminariebyggnaden beredas lärarinnan i öfningsskolan, hyresersättning borde henne tillerkännas.

Efter erhållen nådig remiss utlät sig öfverintendentsembetet uti skrivelse den 12 mars 1895, att embetet icke funnit anledning till anmärkning mot de uppgjorda kostnadsberäkningarna. Deremot hade embetet ansett sig icke kunna förorda de underställda ritningarna att i oförändradt skick lända till efterrättelse vid byggnadsarbetets utförande, utan låtit upprätta nya ritningar till den tillämnade seminariebyggnaden. I enlighet med embetets ritningsförslag skulle, med bibehållande af de öfriga rummens storlek, allenast skolsalarne minskas i öfverensstämmelse med den åsigt seminariets inspektor härutinnan uttalat. — Bland öfriga af embetet vidtagna ändringar och anordningar må nämnas, att å byggnadens vind inredts ett för lärarinnan i öfningsskolan afsedt rum. Enligt hvad embetet tillkännagaf, borde den för arbetets utförande beräknade kostnad icke behöfva i nämnvärd mån ökas genom de af embetet föreslagna förändringar eller tillägg i afseende å de ursprungliga ritningarna.

I ärendet afgaf härefter statskontoret infordradt underdånigt utlåtande den 14 juni 1895. Beträffande kostnadsförslaget erinrade statskontoret dervid, att detsamma ej upptog någon post för tillsyn å byggnadsarbetet. Statskontoret uttalade sig i öfrigt till förmån för förslaget om uppförande af egna byggnader för seminariets räkning, dervid dock statskontoret antydde, att utredning saknades, huruvida Mattisuddens by vore en så lämplig förläggningsort för seminariet, att icke dettas förflyttande till annan ort framdeles kunde såsom önskvärdt ifrågasättas.

Den af statskontoret sålunda framkastade frågan föranledde ärendets

öfverlemnande till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande och domkapitlet, med nådig befallning till dem att, efter vederbörandes hörande, inkomma med yttrande och förslag rörande den ort inom lappmarkerna, till hvilken ifrågavarande seminarium lämpligast borde förläggas. I sådant afseende föreslog då seminariets inspektor Berlin den inom Arvidsjauras sockens södra del belägna byn Glommersträsk, dervid bifogande utdrag af protokoll vid bystämman med Glommersträsks byamän, hvilket protokollsutdrag utvisade, att byamännen förbundit sig att upplåta ett jordområde till byggnadsplats och trädgård för seminariet samt att till moderat pris mot-tagta seminariets elever till inackordering. Emot detta af inspektor fram-ställda förslag uppträdde emellertid seminariets föreståndare Ahlfort, som fasthöll vid Mattisudden såsom den lämpligaste förläggningsorten för semi-nariet. Seminarieföreståndaren återopade tillika, att såväl Mattisuddens byamän som Jockmocks kommun ville underkasta sig uppoffringar för att undgå seminariets förflyttande till Glommersträsk. I sådant afseende fram-gick af två vid föreståndarens yttrande bilagda protokollsutdrag, dels att Jockmocks socken ville till uppförande af en seminariebyggnad i Mattis-udden bidraga med 10,000 kronor, derest beloppet finge utgå af de ge-nom försäljning af skog från socknens allmänning inflytande medel, dels att Mattisuddens byamän iklädde sig vissa förbindelser i fråga om tillhanda-hållande af husrum och föda åt seminarieeleverna samt förbunde sig att kostnadsfritt upplåta jord för tillökning af tomtplats för den ifrågasatta seminariebyggnaden.

Såväl Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande som domkapitlet vid-höllo ock i afgifna underdåniga yttranden, att seminariet fortfarande borde vara förlagdt i Mattisudden.

I fråga härom anmärkte Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som afgaf yttrande den 10 februari 1897, bland annat, att seminariets uppgift vore att fylla lärarebehofvet i de delar af lappmarken, der lappska språket uteslu-tande talades. Från denna synpunkt måste Mattisudden anses vara mera cen-tralt belägen än Glommersträsk, isynnerhet som vissa delar af den ännu nord-ligare belägna Gellivare församling hyste en så godt som uteslutande lappsk-talande befolkning, samt Arvidsjauras socken i afseende på odlingens ut-bredning samt lapparnes öfvergång till bofast lif och svenskt talspråk af alla Norrbottens läns lappmarkssocknar vore närmast jemförlig med an-gränsande lappmarkssocknar inom Vesterbottens län, der lapparnes antal oupphörligt minskades och den tid ej torde vara långt aflägsen, då de vore försvunne. Till förmån för Mattisudden talade jemväl den omständigheten, att af de 194 elever, som alltsedan seminariets början varit der intagne, 70 varit från Jockmock-Qvickjock, 18 från Gellivare och 29 från Arjeppluog.

Jemväl domkapitlet betonade i sitt den 24 februari 1897 afgifna utlåtande Mattisuddens företrädare på den af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, såsom nyss nämnts, angifna grund. Såsom en annan omständighet, hvilken utöfvade ett bestämmande inflytande på domkapitlets åsigt i frågan, framhöll domkapitlet den stora betydelse lättheten eller svårigheten att i seminariets öfningskola erhålla lappsktalande barn måste ega för ett seminarium med uppgift att utbilda lärare, hvilka skulle undervisa på lappska språket. Om seminariet fortfore att vara förlagdt till Jockmocks församling, der hela befolkningen förstode lappska språket, vore det lätt att tillgodose nämnda intresse. Deremot skulle seminariet komma att kämpa med stora svårigheter i omförmälda afseende, derest det blefve förlagdt till Arvidsjaurs församling med dess uteslutande svensktalande befolkning. Slutligen påpekade domkapitlet, hurusom genom Mattisuddens byamäns förutnämnda beslut en hittillsvarande olägenhet i fråga om seminariets förläggning i Mattisudden syntes blifva för framtiden afvärd.

Med anledning af det i utsigt ställda kontanta bidraget till seminariebyggnadens uppförande anbefaldes Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande att, efter vederbörandes hörande, ånyo afgifva utlåtande i ärendet.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande hörde då delegarne i Jockmocks sockens allmänning vid sammanträde å kommunalstämma den 26 december 1897 samt öfverlemnade med eget underdånigt utlåtande utdrag af protokollet vid stämman. Detta protokollsutdrag innehöll, bland annat, följande: »Enär till allmänningsdelegarnes kunskap kommit, att nuvarande föreståndaren för seminariet i Mattisudden ej ansåg sig kunna förorda seminariets förläggande till denna plats, men delegarne i allmänningen jemväl till fullo fattade seminariets stora betydelse för socknen, beslöto de att förbinda sig att antingen hembjuda staten 10,000 kronor för seminariebyggnads uppförande, eller ock att för nämnda summa uppföra lämplig bostadslägenhet för omkring tjugu elever, i hvilket senare fall de fordrade en årlig hyresersättning af hvarje elev af tio kronor, att användas för byggnadens underhåll. Såsom villkor för här ofvan gjorda erbjudanden uppstälde allmänningsdelegarne, att seminariet skulle förläggas inom Jockmocks socken, och att de 10,000 kronor, som beslutet afsåge, finge tagas af allmänningsfondens kapital, oberoende af huruvida det ena eller andra alternativet kunde komma att af staten godtagas».

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande anmärkte i sitt utlåtande, afgifvet den 14 februari 1898, att det ifrågasatta användandet af allmänningsfondens kapital visserligen ej stode i öfverensstämmelse med det för fonden i nåder fastställda reglementet, men förklarade sig med hänsyn till fondens storlek icke tveka att tillstyrka nådigt medgifvande till att ifrågasatt

bidrag finge utgå från fonden. Vidare gaf Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande bekräftelse å den i nyssnämnda protokollsutdrag förekommande antydan om den dåvarande nye seminarieföreståndarens, O. M. Martelius', åsigt om Mattisuddens otjenlighet såsom förläggningssort för seminariet.

Hvad sålunda förekommit föranledde ny nådig remiss till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande och domkapitlet, med befallning att, efter vederbörandes hörande, åter taga i ompröfning, till hvilken ort inom lappmarkerna ifrågavarande seminarium för framtiden helst borde förläggas, samt till Eders Kongl. Maj:t inkomma såväl med yttrande och förslag i ämnet som ock med utredning af kostnaderna för uppförande af de för seminariet nödiga byggnaderna på den ort, som dertill kunde blifva föreslagen.

Sedan domkapitlet med anledning af denna remiss i ärendet hört den nye föreståndaren för seminariet äfvensom Ahlfort, som dåmera kallats till kyrkoherde i Jockmocks pastorat och förordnats till seminariets inspektor, yttrade domkapitlet i underdånig skrifvelse den 17 augusti 1898 följande.

Då domkapitlet den 24 februari 1897 underdånigst hemställt, att ifrågavarande seminarium måtte fortfarande vara förlagdt till Mattisuddens by, hade domkapitlet såsom hufvudskäl härtill anført, dels att med hänsyn dertill, att detta seminarium hade till uppgift att utbilda lärare och lärarinnor till duglighet att på lappska undervisa barn, som endast förstode och talade nämnda språk, Mattisudden — såsom ock Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande kraftigt betonat — egde ett för ändamålet i fråga synnerligen lämpligt och centralt läge, och dels att det i Jockmocks församling, der hela befolkningen förstode lappska, icke erbjöde någon svårighet att till seminariets öfningsskola erhålla lappsktalande barn. Ehuru sedan dess icke något förekommit, som kunde jäfva betydelsen eller riktigheten af dessa skäl, hade likväl nu till domkapitlets kännedom kommit omständigheter, som så kraftigt talade för seminariets förflyttning ifrån Mattisudden, att domkapitlet med tillfredsställelse helsat tillfället att i saken afgifva förnyadt underdånigt utlåtande. Till stiftets biskop hade nemligen i början af december 1897 från seminarieföreståndaren Martelius, som förordnats att från den 1 maj samma år vara föreståndare vid seminariet, och hvilken förty icke förut haft tillfälle att yttra sig i nu förevarande fråga, ingått en skrifvelse, hvari Martelius på ett synnerligen öfvertygande sätt framhållit, att sedan elevernas antal nu väsentligen ökats, svårigheterna för dessa att i Mattisudden erhålla bostad och kost vore så stora samt förhållandena derstädes äfven i öfrigt så ogynnsamma för elevernas fysiska och moraliska utveckling, att det enligt Martelius' åsigt måste anses vara af behovet påkalladt, att seminariet för framtiden förlades till annan,

lämpligare ort än Mattisudden. Den af föreståndaren omförmälda bostadsbristen skulle visserligen kunna afhjelpas genom uppförande af en särskild bostadsbyggnad för eleverna; men de i öfrigt anmärkta förhållandena vore mycket betänkliga, och beträffande dem innehölle Martelius' skrifvelse hufvudsakligen: att jordbruket i dessa trakter till följd deraf att odlingslägenheterna till största delen bestode af myrar och ångar, som ofta låge flere mil från byn, samt på grund af de genom skogsdriften högt uppdrifna arbetsprisen icke lönade sig; att det förty vore för eleverna, hvilka, såsom beroende af stipendier, mestadels måste lefva på kredit, förenadt med stora svårigheter att förskaffa sig de vanligaste alstren af jordbruk och boskapskötsel, såsom potatis, mjölk och smör; att till och med brödbrist vissa tider förekommit; att färskt kött och fisk der vore en både sällsynt och dyr vara, och att, då det under flere veckor till följd af det män och hästar upptagande skogsafverkningsarbetet kunde vara omöjligt att från den omkring 7 mil aflägsna Murjeks jernvägsstation få matvaror afhemtade, eleverna vanligen vore hänvisade att lifnära sig af bröd, salt sill och fläsk samt kaffe; att denna enformiga och knappa kost verkade hos eleverna en allmän kraftnedsättning och oförmåga att med tillbörlig framgång bedriva studierna; att i byns enda handelsbod varorna vore oskäligt dyra och ofta af underhållig beskaffenhet; att det äfven visat sig vara mycket svårt att få ved hemkörd och att det inträffat, att elever under långa tider icke kunnat erhålla annat bränsle än hvad de för tillfället kunnat samla på marken eller i skogen; att i nu omförmälda hänseenden icke någon bättring vore att förvänta, utan fast hellre försämring, i det att det vore att antaga, att befolkningen, hvilken nu af fruktan att förlora seminariet visade något tillmötesgående, skulle komma att mot eleverna uppträda mera ogent, om Mattisudden bestämdes skola för framtiden vara seminariets förläggningsort; att skogsdriften i trakten, utom det att den hämmat alla andra näringar och gifvit penningen ett förvånande ringa värde, äfven ditlockat en mängd löst arbetsfolk samt framalstrat lönkrögeri och öppen osedlighet, hvadan Mattisudden äfven ur moralisk synpunkt vore olämplig såsom förläggningsort för ett seminarium; samt att på samtliga nu anförda grunder det enligt Martelius' åsigt vore nära nog omöjligt att å nuvarande plats bibehålla seminariet med dess tillväxande antal elever. Dessa af Martelius sålunda anförda uppgifter och skäl hade i en till domkapitlet ingången skrifvelse af den 10 januari 1898 bekräftats af komministern i Neder-Luleå, regementspastorn T. H. Svartengren, som under åren 1880—1888 förestått meranämnda seminarium och hvilken af denna anledning anmodats att i saken afgifva yttrande. I sistberörda skrifvelse framhölle Svartengren, lika med Martelius, de stora svårigheter, mot hvilka seminariets

såväl lärare som elever måste kämpa i Mattisudden, och önskvärdheten deraf, att denna läroanstalt förlades till lämpligare ort.

Domkapitlet anförde vidare. Att domkapitlet först nu erhållit kännedom om och inför Eders Kongl. Maj:ts framdroge angifna förhållanden, berodde derpå, att domkapitlet till följd af Mattisuddens aflägsna belägenhet allenast haft att rätta sig efter vederbörande inspektors och föreståndares uppgifter och dessa uppgifter förut icke haft något att i nu nämnda afseenden för-
måla. Då förhållandena nu emellertid blifvit för domkapitlet kända och något tvifvel om deras förekomst icke skäligen kunnat ifrågasättas, hade domkapitlet ansett sig böra se sig om efter en annan plats, dit seminariet kunde med större trygghet för framtiden förläggas. Domkapitlet hade därvid utgått från den utgångspunkt, som på sin tid föranlett domkapitlet att förorda Mattisudden, nemligen att seminariet borde ligga å plats inom Luleå elfdal, der den så kallade luleålappska — hvilken vore att betrakta såsom normal-lappska — talades, och helst inom Jockmocks församling såsom central ort för det område af lappmarken, för hvilket seminariet vore afsedt att utbilda lärarekrafter; och domkapitlet hade nu funnit Murjeks stationssamhälle i Jockmock vara en för seminariet ur alla synpunkter lämplig förläggningsort. Äfven Martelius och Svartengren samt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, hvars yttrande i detta hänseende domkapitlet inhemtat, hade på särskilda skäl ansett Murjek erbjuda stora fördelar framför Mattisudden, hvarjemte äfven seminariets inspektor, kyrkoherden Ahlfort, hvilken förut utan förbehåll talat för seminariets bibehållande i Mattisudden, i sitt sist afgifna yttrande i saken under viss förutsättning tillstyrkt dess förflyttning till Murjek. Förutom att Murjek åtnjöte daglig jernvägsförbindelse med och tillförsel från kustlandet och större orter, en förmån, som i lappmarken icke kunde nog högt uppskattas, hade Murjek, ehuru ett helt nyligen bildadt samhälle, enligt uppgift, redan nu omkring ett dussin gårdar, småskola samt tre handelslägenheter, hvarjemte der funnes god tillgång på bränsle och fasta tomtplatser. Beläget på ett afstånd af endast tre kilometer från Murjeks by, dit landsväg framdragits, samt utgörande en utfartsväg från Jockmocks socken till Luleå — Gellivare jernväg, hade stationssamhället tillika utan tvifvel att vänta en snar utveckling, hvilket äfven framginge deraf, att upprättande af ordnad plan för dess bebyggande redan befunnits nödigt. På grund af hvad sålunda anförts och då enligt seminarieföreståndaren Martelius' uppgift elevernas resor till seminariet skulle nästan utan undantag blifva både kortare och billigare till Murjek än till Mattisudden, samt öfningssskolan äfven i Murjek kunde erhålla lappska barn i tillräckligt antal, och slutligen det af socknemännen gjorda erbjudandet af 10,000 kronor såsom bidrag till seminarie-

byggnads uppförande icke vore bundet vid Mattisudden såsom plats för seminariet, kunde domkapitlet icke tveka att med frånträdande af sitt förut för Mattisudden lemnade förord i underdånighet tillstyrka, att det lappska småskolelärare- och lärarinneseminariet måtte förflyttas från Mattisudden till Murjek. — Det af delegarne i Jockmocks sockens allmänning den 17 maj 1896 gjorda erbjudande till staten af 10,000 kronor såsom bidrag för eventuellt uppförande af seminariebyggnad i Mattisudden, derest detta belopp finge utgå af de medel, som inflöte genom försäljning af skog från allmänningen, hade jemlikt handlingarna i ärendet bifogadt kommunalstämmoprotokoll af den 26 december 1897 närmare bestämts, i det att allmänningsdelegarne förbundit sig att, under förutsättning att seminariet förlades i Jockmocks socken och att beloppet finge tagas ur allmänningsfondens kapital, antingen hembjuda staten 10,000 kronor för seminariebyggnads uppförande eller ock för nämnda summa uppföra lämplig bostadslägenhet för omkring 20 elever, för hvilket senare fall emellertid för byggnadens underhåll fordrades en årlig hyresersättning af 10 kronor för hvarje elev. Af de sålunda framställda alternativen funne domkapitlet det förra vara att utan tvekan föredraga, då å den ena sidan viss hyresersättning fordrats för det hus, allmänningsdelegarne skulle komma att uppföra, samt å den andra man med erfarenhet af det vårdslösa sätt, hvarpå hus i lappmarken vanligen bygdes, icke kunde, trots eventuel kontroll, ega tillräcklig trygghet, att huset af allmänningsdelegarne uppfördes med den omsorg, som det hårda klimatet i dessa trakter kräfde. Med hänsyn till de stora och många olägenheter, som i Mattisudden visat sig såsom följder af seminarieelevernas inackorderande hos befolkningen, kunde domkapitlet icke heller finna lämpligt, att eleverna äfven i Murjek, ehuru väl der bättre tillfällen till inackordering kunde erbjuda sig än i Mattisudden, uteslutande hänvisades att på enahanda sätt förskaffa sig bostad och kost, utan funne domkapitlet det nödigt att genom statens försorg i Murjek uppfördes, förutom seminariebyggnad, äfven bostadshus för en större del elever. I den från Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande till domkapitlet senast aflåtna skrifvelse i ärendet förutsattes, att de med tanke på Mattisudden uppgjorda kostnadsförslag samt ritning till seminariebyggnad kunde följas äfven i Murjek. För den föreslagna bostadsbyggnaden syntes genom Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes åtgörande kostnadsförslag och ritning böra anskaffas och underkastas vederbörlig pröfning, i hvilket afseende domkapitlet under meddelande af den upplysning, att elevernas antal under vårterminen 1898 utgjort 33, ville föreslå, att byggnaden måtte inrymma rum för minst 20 elever samt kök med handkammare äfvensom derjemte bostad för matmoder. Domkapitlet hölle nemligen före, att en husmoder borde antagas

att mot skäligt pris hålla eleverna kost, samt att såväl nämnda husmoder som måhända äfven eleverna till statsverket skulle utgifva en mindre hyresersättning för bostaden.

På grund af det sålunda anförda har domkapitlet i underdånighet hemställt om vidtagande af åtgärder, ledande till

att det nu i Mattisudden förlagda lappska seminariet förflyttas till Murjek, så snart för seminariet nödiga byggnader blifvit der uppförda;

att i Murjek genom statens försorg uppföras dels enligt redan uppgjortt kostnadsförslag och granskad ritning en seminariebyggnad med nödiga uthus och dels enligt kostnadsförslag och ritning, som i vederbörlig ordning upprättas, en bostadsbyggnad, innehållande rum för minst 20 elever, kök med handkammare samt bostad för matmoder, likaledes jemte nödiga uthus;

att tomtplatser för berörda byggnader, derest dertill lämplig kronojord finnes i Murjek, utan ersättning upplåtes af sådan mark, samt virke till byggnaderna kostnadsfritt lemnas från närmast liggande kronopark; äfvensom

att kostnaden för seminariebyggnadens uppförande i första rummet bestrides af de 10,000 kronor, som Jockmocks sockens allmänningens delägare för ändamålet erbjudit, och resten af samma kostnad samt kostnaden för de öfriga föreslagna byggnaderna af statsverket.

I de från seminariets föreståndare Martelius och inspektör Ahlfort infordrade, af domkapitlet i dess utlåtande vidrörda yttranden betonades de stora svårigheter, som rådde i afseende å anskaffande af bostäder och kost åt seminariets elever. Föreståndaren anmärkte vidare, att, om seminariet skulle förblifva inom lappmarken, syntes Jockmocks socken vara den lämpligaste platsen för detsamma. Men då öfverallt inom socknen skogsafverkningen så hämmat andra näringar, att bönderna sjelfva måste köpa så väl jordbruks- som ladugårdsprodukter, vore det nödvändigt, att en plats med lätta kommunikationer valdes, der man utan stora svårigheter kunde från andra håll bekomma lifsmedel. Den enda plats inom Jockmock, som fylde detta vilkor, vore Murjeks jernvägsstation. Dertill komne, att jordmånen i trakten kring Murjek uppgifvits vara synnerligen bördig. Om befolkningen i en framtid komme att mera än för närvarande egna sig åt jordbruk, vore det antagligt, att behöfliga jordbruks- och ladugårdsprodukter skulle kunna erhållas på platsen. Hvarken i Murjek eller på någon annan plats inom Jockmock blefve emellertid seminariet betryggadt med afseende på bostäder, såvida ej särskilda sådana inrättades för ett visst antal elever. Martelius erinrade i afseende härå om det af delegarne i Jockmocks sockens allmänning gjorda anbud. Under förutsättning, att det sålunda blefve sörjdt för lämpliga bostäder åt eleverna, syntes Murjek blifva en mycket

lämplig plats för seminariet. Föreståndaren tillstyrkte lifligt seminariets snara förflyttning från Mattisudden samt — under nyssnämnda förutsättning — dess förläggande till Murjek. I Ahlforts yttrande framhölls, att Ahlfort ingalunda tillförene varit okunnig om de svårigheter, som i fråga om elevernas inackordering alltid gjort sig gällande i Mattisudden. Derfor hade Ahlfort ock påverkat byamännen i syfte att underlätta elevernas uppehåll i Mattisudden. Emellertid hade nu lämpligare förläggningsort uppstått i det nybildade Murjeks stationssamhälle. Enligt Ahlforts åsigt låge dettas företråde just deri, att eleverna sluppe den långa resan från Murjek till Mattisudden samt mycket billigare och lättare kunde skaffa sig sina lifsförnödenheter. Hvad åter beträffade möjligheten för eleverna att erhålla lämplig bostad, vore densamma mindre i Murjek än i Mattisudden. Bostadsfrågan måste därför tillfredsställande ordnas, och endast om så skedde kunde Ahlfort tillstyrka seminariets förflyttning till Murjek.

Vid öfverlemnande af domkapitlets nyss omförmälda utlåtande förklarade sig Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i den 10 oktober 1898 afgifvet yttrande till alla delar biträda domkapitlets förändrade uppfattning i fråga om seminariets förläggningsort. Då Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande förut fasthållit vid Mattisudden såsom lämpligaste platsen för seminariet — vid den tiden hade någon annan anledning till anmärkning mot Mattisudden än den der rådande bostadsbristen icke försports — hade Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande dermed hufvudsakligen och i främsta rummet afsett att betona nödvändigheten af seminariets förläggande till ungefär samma trakt af länet, der det dittills haft sin verksamhet, äfvensom Mattisuddens företråde framför andra platser, som då kunde ifrågasättas. Under den tid, som sedan dess förflutit, hade Murjeks stationssamhälle ytterst snabbt utvecklats; och Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande tvekade därför icke nu att i likhet med domkapitlet vid jemförelse mellan Mattisudden och Murjeks stationssamhälle såsom seminariets förläggningsort gifva det senare obetingadt företråde. Vidkommande kostnaden för uppförandet å sistnämnda plats af de för seminariet nödiga byggnaderna hade Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande genom seminariets inspektor, kyrkoherden Ahlfort, införskaffat utredning, hvilken verkstälts af förutnämnde byggmästaren Kristiansson; och hänvisade Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande till berörda utredning, bifogande densamma vid sin skrifvelse i ämnet. Kristiansson hade jemväl lemnat en summarisk uppgift å kostnaden för uppförande i Murjek af en för 20 seminarieelever afsedd bostad med tillhörande uthus. Någon ritning dertill hade Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande varit ur stånd att utan allt för stor tidsutdrägt anskaffa. Den plats, der seminariet lämpligen borde uppföras, vore

belägen å ett område, som genom Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes utslag den 15 december 1890 angående afvittringen inom Jockmocks socken för kronans räkning undantagits för att användas till byggnads- och upplagsplats. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande erinrade i fråga härom, att Jockmocks kommun i underdånighet anhållit om upplåtelse af berörda område. I händelse denna ansökning bifölles, borde erforderligt område för seminariets behof undantagas. Med hänsyn till det af Jockmocks kommun gjorda erbjudandet att till seminariets uppförande bidra med 10,000 kronor ur socknens allmänningsskatt ansågo sig Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande böra upplysa, att denna skatt utgjorde 753,491 kronor 51 öre, hvilket belopp den 28 september 1899, då en del stubbören ytterligare skulle inflyta, komme att ökas till 1,324,457 kronor 27 öre.

Af den vid Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes skrifvelse fogade utredning inhemtas, att byggmästaren Kristiansson ansett, att kostnaden för seminariebyggnaden numera borde i följd af stigande arbets- och materialpris höjas med 932 kronor 84 öre, dervid skilnaden i transportkostnad till Mattisudden och till Murjek tagits i beräkning. Det ifrågavarande bostadshuset, afsedt för 20 elever jemte rum för en husmoder, har Kristiansson ansett böra innehålla 13 rum, deraf 10 för lärjungarne. Under förutsättning att virke erhöles af kronan till ett pris af 50 öre för träd, skulle kostnaden för en dylik byggnad uppgå till 11,687 kronor, hvartill komme ett belopp af 1,832 kronor för nödiga uthus till elevbostaden. Enligt Kristianssons beräkning skulle den sammanlagda byggnadskostnaden komma att utgöra 36,691 kronor 29 öre.

Sedan ärendet härefter, med föranledande af domkapitlets hemställan att virke till de ifrågasatta byggnaderna måtte kostnadsfritt lemnas från närmast liggande kronopark, remitterats till domänstyrelsen, blef öfverjägarmästaren i Norrbottens län anbefald att yttra sig i frågan. Denne anförde dervid, att hinder ej syntes möta att från ej allt för aflägsset ställe å kronopark invid Murjek erhålla för de ifrågasatta byggnaderna erforderligt virke; men att detta skulle kostnadsfritt bekommas från statsskogarne syntes oegentligt, om verklig beräkning öfver dessa skogars afkastning skulle kunna genomföras. Både vid jernvägsbyggnader och för framtida af telegrafledningar hade värdet af erforderligt virke från statsskogarne i vederbörlig ordning guldits och tillförts skogsmedlen.

För egen del hemställde domänstyrelsen i utlåtande den 24 januari 1899, att, derest seminariet i fråga blefve förlagdt till Murjek, erforderligt virke till uppförandet af de nya byggnaderna derstädes måtte utlemnas från kronoskog efter skogsförvaltningens utsynning och emot erläggande af ett pris, som efter i orten gällande värde blefve bestämdt af styrelsen.

Härefter anbefaldes öfverintendentsembetet att upprätta och till Eders Kongl. Maj:t inkomna med ritningar till det för seminarieeleverna afsedda bostadshuset samt dervid afgifva ej mindre underdånigt utlåtande rörande kostnaden för nämnda byggnad, än äfven förnyadt yttrande i fråga om kostnadsförslagen till öfriga ifrågasatta byggnader.

Till åtlydande häraf har öfverintendentsembetet med utlåtande den 19 september 1899 öfverlemnadt hos embetet uppgjorda ritningar till förberörda bostadshus, enligt hvilka byggnaden, som skulle innehålla 10 rum för 20 elever jemte för dessa afsedt kök och handkammare och två rum samt kök för en husmoder, är ämnad att uppföras i två våningar och att — inberäknad omkostnaden för en uthusbyggnad af spantervirke och timmer med ett yttnehåll af 70 kvadratmeter och inrymmande vedbodas m. m., till hvilken byggnad embetet icke ansett af nöden att uppgöra ritning — betinga en kostnad af 30,500 kronor. Den öfverintendentsembetet anbefalda förnyade granskning af kostnadsförslagen till seminariebyggnad med tillhörande uthus har från embetets sida icke gifvit anledning till annan anmärkning än att, med hänsyn till nu rådande höga arbetspris, kostnaden för uppförande af seminariebyggnaden syntes böra höjas med cirka 4,200 kronor, eller från beräknade 23,783 kronor 45 öre till 28,000 kronor, och för uthusbyggnaden från beräknade 1,500 kronor till 2,000 kronor; och skulle, jemväl med afseende å nu gällande pris, bekommande af fritt virke kunna föranleda en besparing af 1,486 kronor samt uteslutande ur kostnadsförslagen af posten för skolbänkar, kateder m. m. en sådan på 1,700 kronor.

Vid öfverintendentsembetets skrifvelse fans fogadt ett af arkitekten hos embetet F. Eckert uppgjort kostnadsförslag till bostadsbyggnaden, slutande å 28,000 kronor samt derjemte upptagande ett belopp af 2,500 kronor för dertill hörande uthusbyggnad.

Slutligen har statskontoret, efter nådig remiss, den 23 oktober 1899 afgifvit förnyadt underdånigt utlåtande i ärendet. Dervid har statskontoret anført följande:

Af handlingarna syntes framgå, att en förflyttning af det lappska småskolelärare- och lärarinneseminariet från Mattisuddens by vore ur flere synpunkter synnerligen önskvärd, samt att bland föreslagna förläggningsorter Murjeks stationssamhälle fylde de kraf, som i detta hänseende borde ställas på en sådan ort. Och då det väl kunde med visshet antagas, att seminariet för längre framtid vore för sitt ändamål behöfligt, ehuru den lappska rasen vore i tillbakagång och allt mera öfverginge till svenskt talspråk, ansåge sig statskontoret kunna tillstyrka, att medel anvisades för uppförande å statens bekostnad af nödiga byggnader för seminariet. De

medel, som för ändamålet vore af nöden, uppginge, enligt hvad upplysts till följande belopp:

för seminariebyggnad	kronor 28,000: —
» uthusbyggnad	» 2,000: —
» bostadshus m. m. åt elever	» 30,500: —
tillsammans kronor 60,500: —	

Efter afdrag af dels en post för skolbänkar, kateder m. m., hvilken lämpligen icke borde i detta sammanhang beräknas .....

kr. 1,700: —

och dels det belopp, som ifrågasatts att för ändamålet utgå från Jockmocks sockens skogsmedelsfond .....

» 10,000: —   » 11,700: —

återstode sålunda kronor 48,800: —

Då förslagsanslaget till lappmarks ecklesiastikverk, hvarifrån kostnaderna för seminariet bestredes, årligen öfverskridits med ansevärliga belopp, år 1895 med 17,352 kronor 73 öre, år 1896 med 17,606 kronor 10 öre, år 1897 med 26,316 kronor 61 öre samt år 1898 med 13,686 kronor 19 öre, och således ej lemnade tillgång till en utgift, så betydlig som den nu ifrågasatta, ville statskontoret hemställa, att nådig framställning i ärendet måtte aflåtas till Riksdagen. Förslaget om uppförande af ett boningshus för 20 elever hvilade på förutsättningen af att derstädes anställdes en husmoder, som mot af eleverna erlagd inackorderingsavgift komme att tillhandahålla dem kost. Då det icke kunde ifrågasättas, att vare sig denna husmoder eller eleverna, hvilka, på grund af nådiga brefven den 21 maj 1875 och den 6 oktober 1899, för sina studier af statsmedel undfinge särskildt årligt understöd i form af stipendier, skulle hyresfritt begagna boningshuset, och då tillika en dylik husmoders lämplighet borde före antagandet noggrant pröfvas, hemställde statskontoret, det Eders Kongl. Maj:t — med förklarande att inflytande hyresmedel skulle inlevereras till statskontoret för att såsom särskilda uppbördsmedel tillgodoföras anslaget till lappmarks ecklesiastikverk — tacktes anmoda domkapitlet i Hernösand att framdeles och innan ifrågavarande boningshus toges i anspråk för sitt ändamål inkomma med förslag ej mindre till närmare bestämmelser i fråga om antagande af husmoder samt storleken af den inackorderingsavgift hon egde af eleverna uppbära, än äfven till de belopp, hvarmed hyresersättningen borde lämpligen utgå.

Statskontoret yttrar vidare: Enligt hvad af handlingarna framginge, hade delegarne i Jockmocks sockens skogsmedelsfond såsom bidrag till uppförande af ifrågavarande byggnader erbjudit ett belopp af 10,000

kronor att af fonden utgå. Af nådiga brefvet till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län den 20 April 1897 angående fastställelse af reglemente för berörda fond, hade statskontoret inhemtat, att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande beslutade om all användning af fondens afkastning under iakttagande af vissa i det nådiga brefvet meddelade bestämmelser. Af dessa bestämmelser — hvilka statskontoret delvis återgifver — funne statskontoret framgå, att nu ifrågasatta utgift från fonden icke vore öfverensstämmande med de af Eders Kongl. Maj:t i berörda nådiga bref meddelade föreskrifter om användning af fondens afkastning, vid hvilket förhållande statskontoret hemställde, det Eders Kongl. Maj:t tacktes i nåder förklara hinder af berörda föreskrifter icke möta för Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län att låta i enlighet med delegarnes fattade beslut från fonden utgå ett belopp af 10,000 kronor såsom bidrag till uppförande af seminariebyggnaden vid Murjek. Beträffande det område, å hvilket byggnaderna skulle uppföras, ville statskontoret erinra om innehållet i nådiga brefvet till kammarkollegium den 29 mars 1899 angående upplåtelse åt enskilde af viss del af ett vid afvittringen inom Jockmocks socken för kronans räkning afsatt område invid Murjeks jernvägsstation, dervid tomtplats för nu ifrågaställda byggnader blifvit reserverad.

Slutligen har statskontoret i underdånighet erinrat, hurusom domkapitlet uti skrifvelse den 22 mars 1899, i sammanhang med underdånig framställning om utsträckning af undervisningskursen vid småskolelärare- och -lärarinneseminariet i Mattisudden m. m., ifrågaställt, att, efter seminariets förflyttning till Murjek, den, enligt nu föreliggande ritningar, till slöjdrum derstädes afsedda lokal borde nyttjas till läsrum, hvarjemte ett slöjdrum borde inredas på vinden eller i den till elevbostad afsedda byggnad.

Beträffande sistnämnda förslag har sedermera arkitekten Eckert utfört ändringar å ritningsförslaget, gjorda å vid ritningen fästa lappar af kalkerväf. Enligt ändringsförslaget är slöjdsalen förlagd å vinden öfver boningsrummen och intill lärarinnans rum. Närmare beskrifning i afseende härå innefattas i en af Eckert den 14 november 1899 aflåten promemoria. Kostnaden för anordnandet af slöjdsalen å vinden är beräknad till 700 kronor, men vissa i samband med denna anordning stående ändringar medföra ingen ökad kostnad.

Hvad i detta ärende förekommit synes oförtydligt utvisa, att förhållandena vid Mattisuddens seminarium i flere afseenden äro mycket ogynnsamma. På sätt vederbörande anført, äro stora svårigheter af olika slag förknippade med seminariets nuvarande förläggning samt med dess saknad af egna lämpliga lokaler. Jag tvekar därför ej att på det lifligaste

instämman i den numera af föreståndare, inspektor, domkapitel och öfriga myndigheter, som yttrat sig i afseende å de vid seminariet rådande olägenheterna, enhälligt uttalade mening, att seminariet bör förflyttas från Mattisudden och erhålla egna lokaler för undervisningen samt till bostäder åt vederbörande lärare. Dervid torde man, såsom på goda grunder gjorts gällande, äfven böra sörja för bostad och kost åt en del af seminariets elever. Ett bostadshus för dessa bör således uppföras och särskilda anordningar och bestämmelser, på sätt af domkapitlet och statskontoret ifrågasatts, vidtagas i afseende å deras kosthåll. Hvad beträffar den plats, dit seminariet bör förflyttas, anser jag den vidlyftiga utredningen i ärendet hafva ådagalagt, att Murjeks stationssamhälle bäst motsvarar de fordringar, som af särskilda anledningar måste ställas på ifrågasvarande seminariums förläggningsort. Såsom redan antydts, finnes derstädes å kronan tillhörig mark område förbehållet för seminariets behof. Den af Eders Kongl. Maj:t till 1899 års riksdag gjorda, af Riksdagen bifallna framställning angående upplåtelse åt enskilde af viss del af ett vid afvittringen inom Jockmocks socken för kronans räkning afsatt område invid Murjeks jernvägsstation, afsåg nemligen att från denna upplåtelse skulle undantagas, bland annat, den mark, som kunde finnas erforderlig för seminariet för bildande af lappska småskolelärare och -lärarinnor, för den händelse att platsen för detta seminarium komme att förläggas till Murjeks stationssamhälle.

Under ärendets fortgång har den frågan framkastats, huruvida seminariet för framtiden vore för sitt ändamål behöfligt. I annat fall kunde tilläfsventyrs de omförmälda olägenheterna af att hyra lokaler för seminariet anses förlora i betydelse. Seminariets inspektor har dock bestämdt uttalat, att dess verksamhet för en längre framtid är nödvändig för att med lärarekrafter förse i lappmarken redan befintliga skolor samt möjliggöra inrättandet af nya; och så vidt jag kunnat inhemta, finnes ej anledning att på grund af ett motsatt antagande qvarhålla seminariet i dess nuvarande ogynsamman omständigheter.

Jag är alltså af den mening, att de för seminariet erforderliga, nu ifrågasatta byggnader böra af staten uppföras vid Murjeks jernvägsstation å område, som för ändamålet må derstädes upplåtas af kronan. I afseende å de för nämnda byggnader hos öfverintendentsembetet uppgjorda eller delvis omarbetade ritningar, med deri slutligen vidtagna ändringar, har jag ej något att erinra. Beträffande kostnadsförslagen har jag intet annat att mot dem anmärka, än att de af öfverintendentsembetet angifna beloppen, tillhopa 60,500 kronor, böra minskas med 5,850 kronor, enär, enligt mig lemnad muntlig upplysning, en misskrifning egt rum i kostnads-

förslaget i fråga om värdet af behöfligt murtegel, hvilket värde bort upptagas till allenast 650 kronor i stället för 6,500 kronor. De nu ifrågasvarande kostnaderna skulle alltså komma att tillhoppa uppgå till 54,650 kronor. Härtill böra dock läggas dels 700 kronor för anordnandet af slöjdsal å seminariebyggnadens vind, enligt arkitekten Eckerts förslag, dels kostnaden för tillsyn å byggnadsarbetet, förslagsvis beräknad till 800 kronor, hvadan slutsumman skulle utgöra 56,150 kronor.

I detta belopp är kostnaden för nödigt virke inberäknad. Jag har ej heller, med hänsyn till hvad från skogsstatens sida anmärkts, ansett det böra ifrågasättas, att icke ersättning för det virke, som enligt meddelad upplysning kan, uppå framdeles skeende nådig befallning, från kronoparkerna tillhandahållas för byggnadsarbetet, bör bestridas af byggnadsmedlen.

I enlighet med vederbörande myndigheters uttalade mening bör från nyssnämnda summa af 56,150 kronor afdragas ett belopp af 1,700 kronor, utgörande beräknad kostnad för skolbänkar m. m. Vid betäckandet af återstoden utaf nämnda summa komma de af delegarne i Jockmocks sockens allmänning framställda erbjudanden i öfvervägande. I fråga derom torde Eders Kongl. Maj:t framdeles vilja meddela nådig tillåtelse att, på sätt allmänningsdelegarne alternativt erbjudit, af allmänningsfondens medel disponeras ett belopp af 10,000 kronor såsom bidrag åt staten vid uppförande af bostadshus för seminarieeleverna.

Efter frånräknande af omförmälda belopp å 1,700 kronor och 10,000 kronor återstå af nyssnämnda slutsumma 44,450 kronor, hvilket belopp alltså nu erfordras från statens sida. På sätt statskontoret anmärkt, lär det ej kunna ifrågasättas att med en så anseelig utgift belasta förslagsanslaget till lappmarks ecklesiastikverk, utan erforderliga medel torde böra begäras i nådig framställning till Riksdagen.

På grund af hvad jag nu anfört får jag i underdånighet tillstyrka, att Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1901 anvisa ett anslag af 44,450 kronor, att, sedan från Jockmocks sockens skogsmedelsfond förutnämnda belopp af 10,000 kronor tillskjutits, användas till betäckande af i öfrigt nödiga kostnader för uppförande vid Murjeks stationssamhälle, å staten tillhörig mark, af de för seminariet för bildande af lappska småskolelärare och småskolelärarinnor jemte bostäder för seminarieelever erforderliga byggnader, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med därför uppgjorda ritningar och förslag.

De tekniska läroverken.

I det af Eders Kongl. Maj:t för 1899 års riksdag framlagda förslag [84.] till provisorisk utvidgning af *tekniska högskolan*, afseende att i första års- Förstärkning af lärare- krafterna vid tekniska högskolan. kursen mottaga ett från 100 till 125 ökad antal ordinarie elever, beräknades den på extra stat erforderliga årsutgiften för undervisningen, sedan utvidgningen fullständigt genomförts, sålunda:

för första årskursen	.....	kr.	4,200: —
» andra	»	»	4,000: —
» tredje	»	»	6,100: —
Summa			kr. 14,300: —

På det att redan vid 1899 års hösttermin det förökade antalet elever skulle kunna mottagas i första årskursen, beviljade Riksdagen af nämnda summa, i enlighet med Eders Kongl. Maj:ts hemställan, ett anslag af 8,300 kronor, hvaraf 2,100 kronor komme att åtgå för år 1899 och 6,200 kronor för år 1900, nemligen 4,200 kronor för första årskursen och 2,000 kronor för andra årskursen under höstterminen.

För år 1901 skulle efter samma beräkningsgrund erfordras 8,200 kronor för första och andra årskurserna samt 3,050 kronor för tredje årskursen under höstterminen, alltså inalles 11,250 kronor. Styrelsen för högskolan har emellertid, på grund af en utaf lärarekollegiet gjord framställning, i underdånig skrifvelse anhållit, att hela den för den fullständiga utvidgningen beräknade summan, 14,300 kronor, måtte för år 1901 anvisas.

Enligt hvad dels i nämnda skrifvelse, dels i en densamma bilagd, af högskolans föreståndare afgifven promemoria anförts, påkallas detta af nödvändigheten att anordna utvidgad undervisning i tredje årskursen under hela år 1901. Förhållandet vore att, förutom det stora tilloppet till första årskursen — 190 kompetente sökande hade anmält sig till inträde derstädes såsom ordinarie elever höstterminen 1899 — äfven många direkt sökte inträde till de högre årskurserna såsom ordinarie, special- eller extra elever. Lärarekrafterna äfven i dessa årskurser komme därför att starkt tagas i anspråk. Visserligen skulle föreståndaren kunna vägra att mottaga extra elever, men detta vore en åtgärd, som ogerna användes, så framt ej alldeles tvingande skäl föreläge. Säkerligen skulle en sådan vägran föranleda mycket och berättigadt missnöje samt för öfrigt vara föga lämplig, när så många inträdessökande funnes.

Styrelsens ifrågavarande framställning synes mig mycket behjertansvärd. Jag får därför tillstyrka, att Eders Kongl. Maj:t tacktes till förstärkning af lärarekrafterna vid tekniska högskolan af Riksdagen äska ett anslag på extra stat för år 1901 till belopp af 14,300 kronor.

[85.] I underdånig skrifvelse den 23 augusti 1897 anhöll styrelsen för *tekniska skolan i Stockholm* hos Eders Kongl. Maj:t om utverkande af dels ett anslag för en gång till belopp af 10,000 kronor för anskaffande af diverse inventarier och undervisningsmateriel, dels ock en årlig förhöjning i anslaget till underlärare med 4,000 kronor samt i anslaget till inventarier och undervisningsmateriels inköp och underhåll, belysning med mera med 1,500 kronor. Men då behovet af dessa ökade inkomster företrädesvis tillkommit genom den betydande tillväxten af i afton- och söndagsskolan inskrifna lärjungar, ifrågasatte styrelsen, huruvida icke Stockholms stadsfullmäktige kunde vara villige att bevilja skolan dessa medel. Med anledning häraf remitterades styrelsens framställning till Stockholms stadsfullmäktige, hvilka i underdånig skrifvelse den 1 april 1898 anförde, bland annat:

»I betraktande deraf att tekniska skolan i Stockholm är en statsanstalt, finna stadsfullmäktige det ej kunna ifrågakomma, att staden skulle bidraga till det begärda anslaget för en gång till ökande af skolans inventarier och fasta undervisningsmateriel, hvilket allt blir en statens tillhörighet.

»Hvad åter angår det anmälda behovet af tillökning i skolans årsanslag, framgår af styrelsens skrifvelse, att med denna anslagshöjning åsyftas att rikligare tillgodose afton- och söndagsskolan, eller den afdelning, som, på samma gång den är af största nytta för staden, tillika är mest jemförlig med de af kommunerna å andra orter understödda tekniska yrkesskolorna. Vid sådant förhållande hafva stadsfullmäktige funnit sig ej böra helt och hållet afvisa denna del af framställningen, hvarför fullmäktige till svar å den nådiga remissen förklara Stockholms stad villig att öka sitt årliga anslag till tekniska skolan härstädes med 2,000 kronor till förhöjning i anslaget till underlärare och med 750 kronor till förhöjning i anslaget till inventariers och undervisningsmateriels inköp och underhåll, belysning med mera, att för första gången upptagas i budgeten för det år, för hvilket Riksdagen för enahanda ändamål anslår minst samma belopp, och sedan utgå så länge statsanslaget fortfarande utgår.»

Sedermera har också, med anledning af derom gjord nådig proposition, 1899 års riksdag på extra stat för år 1900 anvisat, förutom ofvanberörda belopp å 10,000 kronor, till förstärkning af lärarekrafterna vid skolan 2,000 kronor samt till inköp och underhåll af inventarier och undervis-

ningsmateriel 750 kronor, hvilka anslag genom nådigt bref den 19 maj 1899 blifvit af Eders Kongl. Maj:t ställda till styrelsens förfogande.

Uti underdånig skrifvelse den 25 september 1899 har styrelsen nu anhållit om fortsatt anslag från statens sida för skolans räkning och der-vid anført följande.

Styrelsen funne, såsom styrelsen redan tillförene för Eders Kongl. Maj:t framhållit, en omorganisation af skolan vara af behovet påkallad, dels på grund af de svårigheter, som genom den stora och ständigt ökade tillströmningen af lärjungar till skolans alla afdelningar, men i synnerhet till den tekniska afton- och söndagsskolan, uppkomme, när det gälde att behörigen tillgodose undervisningens kraf, dels ock med hänsyn till industri-ens utveckling, som utom annat gjorde inrättandet af nya undervisningsgrenar önskligt. Styrelsen hade också genom skolans föreståndare låtit verkställa den för ifrågasatt omorganisation behöfliga förberedande utredningen och ernade, sedan denna utredning nu afslutats, utan uppskof öfvergå till frågans vidare behandling, hvadan styrelsen hyste den förhoppningen att under år 1900 kunna till Eders Kongl. Maj:t i underdånighet inkomma med utredning och förslag i ämnet. Emellertid kunde vid sådant förhållande omorganisationen icke förväntas blifva genomförd tidigare än under år 1902. Det finnes dock ingen anledning antaga, att skolan under år 1901 skulle kunna på ett tillfredsställande sätt upprätthålla undervisningen utan fortsatt tillfälligt understöd af stat och kommun. Tvärtom visade inskrifningen af lärjungar för innevarande läroår en ökad tillströmning, hvilken vida öfverstege föregående års, i det att redan före början af 1899 års hösttermin i afton- och söndagsskolan inskrifvits 461 lärjungar mot 268 vid samma tidpunkt under år 1898.

På grund af det anförda anhölle styrelsen, att Eders Kongl. Maj:t ville hos Riksdagen åt skolan utverka på extra stat för år 1901 dels ett anslag af 2,000 kronor till lärarekrafternas förstärkande, dels ock ett anslag af 750 kronor till inköp och underhåll af inventarier.

Samma skäl, som föregående år förmått Eders Kongl. Maj:t att föreslå och Riksdagen att för angifna ändamål bevilja ett lika stort anslag som det af styrelsen för år 1901 begärda, synas mig äfven nu föreligga. Särskildt anser jag mig dervid böra erinra om det sammanhang, som förefinnes mellan beviljandet af nu ifrågasatta statsunderstöd och utgåendet af det bidrag, skolan tills vidare åtnjuter af Stockholms stad. På grund häraf får jag underdånigst hemställa, att Eders Kongl. Maj:t ville föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1901 bevilja till förstärkning af lärarekrafterna vid tekniska skolan i Stockholm 2,000 kronor samt till inköp

och underhåll af inventarier och undervisningsmateriel vid samma skola 750 kronor eller tillhopa 2,750 kronor.

[86.] Hos Eders Kongl. Maj:t hafva styrelserna för de tekniska elementarskolorna gjort underdåniga framställningar dels om meddelande af nya bestämmelser för skolornas verksamhet dels ock om förhöjning af de till skolorna enligt den 15 juni 1877 fastställda stater utgående anslag.

Anslag till
vissa utaf de
tekniska ele-
mentarsko-
lorna.

Då emellertid dessa frågor tariffa en vidlyftig utredning, som ännu icke åvägabragts, är jag icke beredd att för Eders Kongl. Maj:t framlägga fullständigt förslag i berörda hänseenden, men då åtskilliga anslagskraf äro af den beskaffenhet, att deras fyllande icke torde kunna utan stora olägenheter uppskjutas, synes mig, att, i afbidan på framläggandet af nya stater för de tekniska elementarskolorna, böra af Riksdagen på extra stat äskas erforderliga anslag för afhjelpande af de mest trängande behofven.

Hvad först beträffar *tekniska elementarskolan i Norrköping*, framhöll skolans styrelse redan i underdånig skrifvelse den 25 februari 1897 otillräckligheten af de i skolans stat upptagna anslagsbelopp. Den tekniska elementarskolan hade, yttrade styrelsen, allt från sin början haft synnerligen god hjälp af den med densamma förenade Ebersteinska söndags- och aftonskolan, men denna skolas tillgångar vore så hårdt anlitade, att ökade bidrag derifrån icke vore att påräkna. Bland annat vore till betjeningens aflöning i staten uppfördt ett belopp af 500 kronor, men åren 1878—1890 hade vaktmästarelönen utgått med 530 kronor och från och med 1891 med 605 kronor. Denna lön ansåge styrelsen skäligen böra höjas till 650 kronor i betraktande deraf att vaktmästaren egnade all den tid, som från de egentliga vaktmästaregöromålen för honom blefve öfrig, till utförande utan särskild ersättning af en mängd aldrig trytande reparationer och andra arbeten som för skolan vore behöfliga.

Det anslagsbelopp, som mest af alla visat sig otillräckligt, vore det, som uppförts till lyshållning, uppvärmning m. m., utgörande allenast 900 kronor. I verkligheten hade under åren 1887—1896 åtgått 1,837 kronor i medeltal hvarje år, oaktadt den Ebersteinska skolan dessutom under samma tid i och för lyshållning, uppvärmning och renhållning tillskjutit i medeltal 592 kronor om året. I dessa summor vore ändock icke inräknade de belopp, hvarmed den elektriska installationen vid skolan amorterats. För att åstadkomma bättre belysning i ritsalarne och på samma gång tillgodose den mekaniska verkstadens behof af drifkraft hade år 1892 anskaffats en gasmotor med tillhörande dynamomaskin och elektriska glödlampor för en sammanlagd kostnad af öfver 7,500 kronor.

Denna summa hade varit afsedd att under årens lopp amorteras, hvartill äfven den Ebersteinska söndags- och aftonskolan, som vissa aftnar i veckan begagnade de ifrågavarande salarne, skulle proportionsvis bidraga. Med tillskott från en af Ebersteinska skolans fonder hade vid 1894 års slut amorterats sammanlagdt nära 3,300 kronor, hvartill dock den tekniska elementarskolan ej kunnat bidraga med mer än 550 kronor. Återstoden af skulden för den elektriska installationen uppginge fortfarande till öfver 4,200 kronor, ty sedan år 1894 hade ingendera af de båda skolorna haft medel att fortsätta amorteringen, och någon utsigt förefunnes ej heller att med skolornas dåvarande tillgångar vidare kunna minska nämnda skuldbelopp. Styrelsen ansåge det emellertid icke alldeles omöjligt att från annat håll framdeles kunna anskaffa de för den slutliga amorteringen behöfliga medlen och ville därför endast föreslå, att kostnaden för lyshållning, uppvärmning m. m., hvilken snarare syntes hafva benägenhet att ökas än minskas, måtte i elementarskolans stat upptagas till samma belopp, hvartill den under åren 1887—1896 belöpt sig eller i rundt tal 1,850 kronor.

I underdånig skrifvelse den 5 oktober 1899 har styrelsen emellertid annu, bland annat, att styrelsen såge sig nödsakad föreslå ytterligare ökning å nu ifrågakomna två anslagstitlar. Vaktmästarens göromål hade ökat med det växande elevantalet, och lefnadskostnaderna hade under de senare åren stigit. Med afseende härå samt på grund af det i allo utmärkta sätt, hvarpå den nuvarande vaktmästaren med pligttrohet, påpasslighet och skicklighet egnat alla sina krafter uteslutande åt skolans tjänst, hade styrelsen funnit skäligt att från 1898 års början höja vaktmästarens aflöning till 750 kronor. Det hade ock visat sig att med växande elevantal och i allmänhet ökade priser kostnaderna för lyshållning, uppvärmning, rengöring, trycksaker, annonser, skrifmaterialier och diverse utgifter, hvilka samtliga skulle bestridas af anslaget till lyshållning, uppvärmning m. m., ej kunnat nedbringas under 2,000 kronor om året. Icke ens detta belopp komme att för år 1899 vara tillräckligt, i det att på grund af vedprisens oerhörda stegring endast för bränsle derunder utgifvits ungefär 200 kronor mer än under år 1898. Då en förhoppning om ett nedgående i nu rådande priser vore mycket osäker, vågade styrelsen ej föreslå, att anslaget till lyshållning, uppvärmning m. m. sattes till lägre belopp, än som för år 1899 visat sig erforderligt, eller 2,200 kronor.

I underdånig skrifvelse den 11 november 1897 framhöll styrelsen för *tekniska elementarskolan i Malmö*, hurusom styrelsen sett sig nödsakad öfverskrida åtskilliga i den fastställda staten uppförda anslagsbelopp. Till betjeningens aflöning upptoges i staten 500 kronor. Från och med år 1889

hade dock aflöningen till skolans vaktmästare utgått med 600 kronor årligen, men med skyldighet för honom att ombesörja all städning inom skolan. Då skolan hösten 1896 inflyttade i en ny byggnad, hade vaktmästarens göromål för städning och renhållning i väsentlig grad ökats. Detta hade föranlett en fördelning af göromålen, så att större delen af städningen och renhållningen ombesörjts af särskilda för ändamålet anställda personer, hvilka härför under läsåret 1896—1897 uppburit 350 kronor. Vaktmästarens lön hade samtidigt nedsatts till 550 kronor. Då skolans lokaler uppvärmdes medelst i källarvåningen förlagda tre större varmluftsapparater, hade det varit nödvändigt att för dessas skötsel och vård anställa en särskild eldare, hvilken, till yrket maskinarbetare, vore skyldig att på de tider, då apparaterna ej vore i verksamhet eller kräfde ständig tillsyn, utan särskild ersättning utföra de inom skolan förekommande mindre reparationer, som lämpligen kunde af honom utföras, hvarjemte det ålåg honom att ombesörja gårdens renhållning. Eldarens ersättning utginge med 450 kronor årligen. Skolans utgifter för betjening, städning och renhållning uppginge alltså till 1,350 kronor om året, eller 850 kronor öfver det fastställda anslaget och komme antagligen att under den närmaste framtiden stiga än mera.

Anslagsbeloppet till lyshållning, uppvärmning m. m., i staten upptaget till 900 kronor, hade sedan mer än tio år tillbaka visat sig otillräckligt. De skolans utgifter, som skulle med detta anslag bestridas, hade år från år i mån af stegrade kol- och vedpriser, förbättrad belysning i skolrummen m. m. väsentligen ökats, i synnerhet från och med det skolan tagit i besittning de nya lokalerna, hvilka till antalet vore flere och till utrymmet större än de rum, skolan disponerat i den gamla byggnaden. Men hade utgifterna sålunda ökats, hade dock såväl lärare som lärjungar i deras arbete kunnat beredas alla de fördelar, som fullt tidsenligt uppvärmda och ventilerade samt väl belysta lokaler erbjöde. Under läsåret 1896—1897 hade nu ifrågakomna utgifter uppgått till ungefär 2,450 kronor, eller 1,550 kronor mer än det i staten uppförda anslag.

I ytterligare underdånig skrifvelse den 26 oktober 1899 har sistbemälda styrelse vidare anført, att styrelsen under en lång följd af år, med tanke på de utgifter, som skulle uppstå genom inflyttningen i de nya skollokalerna, gjort besparingar å skolanslaget samt att med dessa besparingar kunde betäckas den brist i skolanslaget, som uppstode för år 1899 och en del af året 1900, men att för läsåret 1900—1901 och för höstterminen 1901 intet återstode af besparingarna.

I sin sistnämnda skrifvelse har styrelsen jemväl gjort framställning i fråga om parallelafdelningar i två af skolans klasser.

Med anledning af sistberörda framställning tillåter jag mig att erinra derom, att styrelsen i underdånig skrifvelse den 7 juli 1899 anhöll om anvisande af ett anslag å 3,000 kronor för anordnande under läsåret 1899—1900 af en parallelafdelning i första årskursen vid skolan. Denna begäran hade föranledts af en utaf skolans rektor till styrelsen ingifven skrift, deri rektorn anför, bland annat, att han vid flere tillfällen och särskildt vid början af höstterminen 1898 haft anledning fästa styrelsens uppmärksamhet på missförhållandet emellan antalet inträdessökande till tekniska elementarskolan och det antal, som kunnat emottagas. Detta missförhållande hade på senare åren blifvit så stort att något måste göras för att söka häfva detsamma. Att missförhållandet icke vore tillfälligt framginge deraf att under åren 1891—1898 de inträdessökandes antal utgjort respektive 34, 42, 45, 38, 48, 42, 36 och 58 af hvilka antagits respektive 23, 27, 34, 30, 36, 32, 27 och 37. I skolans nya lokaler vore visserligen lärosalarna afsedda för 36 lärjungar i hvarje afdelning, ett antal, som öfverstege det högsta lärjungeantal, som vid de allmänna läroverken finge förekomma i en afdelning, men då hänsyn toges till de kvarsittande, kunde i regel högst 30 ordinarie lärjungar hvarje år mottagas och af de 46, som höstterminen 1898 anmält sig såsom sökande till ordinarie elevplats, hade blott 28 kunnat erhålla inträde. Angående de extra eleverna vore föreskrifvet, att de blott i mån af utrymme och befintliga lärarekrafter finge antagas och man vore således berättigad att utan betänkande — om ock med ledsnad — afvisa öfverskottet. Då Malmö samhälle genom bekostande af rymliga och tidsenliga lokaler gjort hvad på samhället ankommer för att tillgodose industriens behof af skolade ämnesvenner, vore naturligt, att förvägrandet af inträde åt kompetente sökande måste väcka missnöje synnerligast som vid de allmänna läroverken vore vanligt att genom inrättande af parallelafdelningar söka motsvara behofvet af ökad antal platser. Då anledning vore att antaga att vid höstterminen 1899 de inträdessökandes antal ytterligare skulle ökas, emedan efterfrågan på utgångna elever fortfarande vore stor, och då de lokala förhållandena ej lade hinder i vägen för inrättande af en parallelafdelning till nedersta afdelningen, hemställer därför rektor om utverkande af anslag till lärarekrafter för en sådan afdelning. Enligt en af rektor verkställd beräkning erfordrades för ändamålet det belopp, hvarom styrelsen, på sätt nyss nämndts, gjort framställning.

Då det syntes vara särdeles angeläget att den ifrågasatta parallellklassen redan med höstterminen 1899 kunde inrättas, behagade Eders Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 11 augusti 1899 anvisa af allmänna besparingarna å anslagen under riksstatens åttonde hufvudtitel ett belopp

af 3,000 kronor för anordnande under läsåret 1899—1900 af en parallelafdelning i första årsklassen vid skolan.

Styrelsen anhåller nu om utverkande af anslag till enahanda belopp för parallelafdelningens uppehållande under läsåret 1900—1901 och till dermed proportionellt belopp för dess uppehållande under höstterminen 1901. Vidare påpekar styrelsen, hurusom den nu i skolans första årskurs inrättade parallelafdelningen medförde, under antagande att tillströmningen af lärjungar icke afsevärdt minskades, att äfven en parallelafdelning måste inrättas i skolans andra årskurs. De nuvarande förhållandena tydde dock derpå att detta kunde, om ock med svårighet, uppskjutas till hösten 1901. Årliga kostnaden för parallelafdelningen i andra årskursen kunde begränsas till 3,500 kronor, så länge hela antalet lärjungar i denna årskurs icke blefve större, än att de kunde undervisas gemensamt i ritämnena. För höstterminen 1901 behöfdes således fyra niondedelar af sistnämnda belopp eller i jernadt tal 1,550 kronor.

Äfven för *tekniska elementarskolan i Borås* har ifrågasatts en höjning af anslagen till betjeningens aflöning och till lyshållning, uppvärmning m. m., upptagna till resp. 500 och 900 kronor. I underdånig skrifvelse den 23 december 1898 anförde skolans styrelse rörande dessa anslag: Sedan skolan från och med höstterminen 1898 erhållit utvidgade lokaler, vore det icke möjligt att med de medel, som stode till buds, aflöna erforderlig betjening. Skolans lokaler vore inrymda i tre särskilda byggnader, en större hufvudbyggnad, innehållande lärum, ritsalar, samlingar, bibliotek och embetslokaler samt vaktmästarebostad m. m., en verkstadsbyggnad för det mekaniska verkstadsarbetet samt en laboratoriebyggnad för den kemiskt tekniska undervisningen med dertill hörande laboratorierum, lärum och samlingar m. m. Hufvudbyggnadens äldre del uppvärmdes med kaminer och kakelugnar, under det för den nya tillbyggnaden, som blifvit färdig hösten 1898, användas kaloriferer enligt central-uppvärmningssystemet. Verkstadsbyggnaden erhöile sin uppvärmning dels från verkstadens ångpanna och ångmaskin, dels från kakelugnar och kaminer. Laboratoriebyggnaden uppvärmdes med kaloriferer på samma sätt som den nya delen af hufvudbyggnaden. Kostnaderna för betjening komme att, enligt hvad styrelsen beräknat, för framtiden ställa sig på följande sätt. En vaktmästare, som hade att sköta all eldning och städning i hufvudbyggnaden jemte eldning af kalorifererna i laboratoriebyggnaden, kunde svårligen erhållas för en mindre kostnad än 800 kronor om året förutom fri bostad, ved och lyse. Då nemligen denne vaktmästare utom öfriga göromål, som hörde till hans tjänst, icke kunde ensam förrätta all förekommande eldning och städning jemte skötsel af den elektriska belys-

ningen, måste han hafva till sitt biträde en tjenstepiga, för hvilken han finge vidkännas en kostnad, som icke gerna kunde beräknas till mindre än 300 kronor om året. Kostnaden för städning af laboratoriebyggnaden med diskning och renhållning m. m. derstädes kunde icke beräknas lägre än till 250 kronor om året. För uppeldning af ångmaskinen å verkstaden och betjening af öfriga eldstäder samt städning m. m. hade styrelsen beräknat en kostnad af 200 kronor årligen samt derjemte för extra arbeten af hvarjehanda slag 100 kronor om året. Styrelsen ville därför föreslå, att anslaget till betjeningens aflöning höjdes till ett belopp af 1,350 kronor.

Angående anslaget till lyshållning, uppvärmning m. m. saknade styrelsen ännu tillräcklig erfarenhet för att kunna med bestämdhet uppgifva kostnaderna för belysning och uppvärmning af skolans tre byggnader. Då Borås stad saknade gasverk, måste skolans lokaler upplysas med elektriskt ljus, hvilket visserligen vore i alla afseenden det bästa och lämpligaste, men äfven medförde större kostnader. Priset på bränsle hade äfven under de senare åren stigit högst betydligt. Under sådana förhållanden hade styrelsen beräknat kostnaden för ljus och ved samt diverse utgifter till ett belopp af 2,500 kronor årligen.

I underdånig skrifvelse den 24 november 1899 åberopar styrelsen hvad i den föregående skrifvelsen rörande nu ifrågakomna två anslagstitlar anförts och omnämner tillika, att priserna å ved och koks på några år i Borås stigit med icke mindre än 50 procent, på samma gång skolans lokaler till utrymmet mer än fördubblats.

De behof, hvarför jag sålunda redogjort, anser jag vara så trängande, att deras fyllande ej längre kan uppskjutas; och hemställer jag därför i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1901 anvisa för uppehållande af verksamheten vid

tekniska elementarskolan i Norrköping:

till betjeningens aflöning	kr. 250: —
» lyshållning, uppvärmning m. m.	» 1,300: — kr. 1,550: —

tekniska elementarskolan i Mahnö:

dels under läsåret 1900 1901:

till betjeningens aflöning	kr. 850: —
» lyshållning, uppvärmning m. m.	» 1,550: —
» en parallelafdelning i första årskursen	» 3,000: —

dels ock under höstterminen 1901:

$\frac{4}{9}$ af nyssnämnda tre belopp, tillhopa utgörande

5,400 kronor	kr. 2,400: —
till en parallelafdelning i andra årskursen	» 1,550: —
samt	kr. 9,350: —

tekniska elementarskolan i Borås:

till betjäningens aflöning	kr. 850: —
» lyshållning, uppvärmning m. m.	» 1,600: —
eller sammanlagdt	kr. 2,450: —

13,350 kronor.

[87.] *Ny teknisk elementarskola inom Västernorrlands län.* Till Eders Kongl. Maj:t har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Västernorrlands län med skrifvelse den 22 september 1899 öfverlemnadt och till nådigt bifall förordadt en af berörda läns landsting gjord underdånig framställning angående inrättande af en teknisk elementarskola inom länet. Till stöd för sin ansökning har landstinget framhållit, hurusom vårt land under senast förflutna årtionden gjort mycket stora framsteg på industriens område. Genom jernvägsnätets utsträckning, särskildt i Norrland, hade förut svårtillgängliga trakter blifvit öppnade för allmänheten och deras naturalster åtkomliga för industriens bearbetning. Företagsamhet hade väckts till lif och stora kapital hade nedlagts i nya industriella företag i hela vårt land, men i all synnerhet i Norrland. Den tid vore ej långt aflägsen, då man med djupt bekymmer sett, huru den förut blomstrande jernindustrien allt mer och mer aftynade. Förutom jordbruket hade skogshandteringen synts vara den enda storindustri, som hos oss kunde känna sig fullt hemmastadd och mäktig af en stor utveckling. Nu hade emellertid förhållandena högst väsentligt förändrats. Ett stort antal nya industrier hade uppstått. Nytt hopp och friskt mod hade väckts. Man hade med glädje insett, att vi med klokt och insigtsfullt användande af vårt lands rika naturliga tillgångar kunde på många områden med framgång täfla på världsmarknaden.

Men nutidens industri hvilade på de moderna naturvetenskapernas storartade resultat. För en framgångsrik industriell verksamhet under nuvarande och helt visst än mera under kommande förhållanden fordrades därför oundgängligen en på teoretiska studier grundad teknisk bildning. Detta underlag af nödig och för de särskilda industrigrenarne lämpad teoretisk och teknisk bildning vore behöfligt ej blott för den, som vid hvarje särskildt verk hade högsta ledningen af industrien i sin hand, utan äfven för arbetsledare i allmänhet, för verkstadsförmän och till och med i många fall för de enskilda arbetarne. De stora industriidkande länderna

hade för länge sedan insett nödvändigheten och betydelsen af att bereda sina industrimän möjlighet att förvärfva en för den moderna industrien behöflig teknisk bildning, utan hvilken en framgångsrik täfling på världsmarknaden icke vore möjlig. Norge, Danmark och Finland hade också i förhållande till folkmängden i detta afseende gjort mera än vi.

Betydelsen af tillräcklig teoretisk och teknisk bildning för en fruktbringande industriell verksamhet och således äfven behovet af sådana läroanstalter, som kunde meddela dylik bildning, hade klart och på ett sakkunnigt sätt framhållits redan i det underdåniga utlåtande, som den 21 november 1875 afgifvits af den komité, hvilken erhållit nådigt uppdrag att inkomma med betänkande och förslag angående den lägre tekniska undervisningen i riket. Hvad denna komité i sitt utlåtande yttrat om behovet särskildt af lägre tekniska läroverk eller s. k. tekniska elementarskolor hade af erfarenheten till fullo bekräftats. För närvarande egde vi fyra af staten inrättade och underhållna tekniska elementarskolor, nemligen i Norrköping, Malmö, Örebro och Borås. Dessa läroanstalter hade under de sista åren sett sitt elevantal fördubblas, och numera måste årligen ett stort antal kompetente inträdessökande tillbakavisas på grund af bristande utrymme och lärarekrafter. Redan häraf framginge tillräckligt tydligt, att behovet af teknisk bildning i vårt land gjort sig allt mer och mer kämbart.

Tiden vore därför nu inne att inrätta åtminstone ännu ett tekniskt elementarläroverk, och landstinget hölle före, att detta läroverk borde förläggas till Norrland. Redan 1874 års förut nämnda komité framhölle behovet af en sådan läroanstalt derstädes. Komiterade sade nemligen i sitt utlåtande: »Bland de delar af landet, der upprättandet af dylika skolor för öfrigt skulle vara behöfligt, synes det komitén som Norrland med den starka industriella utveckling det numera erhållit och till följd af de stora afstånd, som der förefinnas, företrädesvis borde komma i åtanke.»

Sedan år 1874 hade behovet af en teknisk läroanstalt i Norrland blifvit allt tydligare. Folkmängden i Norrland hade sedan nämnda tid betydligt ökat; kommunikationerna hade förbättrats. Norrland betraktades nu allmänt såsom Sveriges framtidsland i industriellt afseende. Alltför allmänt bekant för att behöfva med siffror särskildt påvisas vore äfven, att industrien i Norrland under de senaste åren undergått en storartad och löfresrik utveckling. Men det mesta återstode dock ännu att göra, ty Norrlands naturtillgångar vore på många områden snart sagdt outtömliga. I de många vattenrika floderna egde Norrland en billig drifkraft. Råmaterialier af flerehanda slag funnes i stor tillgång, men hade hittills i

blott ringa mån tillvaratagits och högst obetydligt förädlats. Biprodukters tillgodogörande hade i allmänhet försummats. För ett framgångsrikt tillgodogörande af Norrlands rika naturliga tillgångar kräfdes bland annat teoretisk och teknisk bildning, och då de nuvarande i mellersta och södra Sverige belägna tekniska elementarläroverken vore öfverbefolkade och icke ens kunde mottaga alla inträdessökande, borde tydligen ett nytt sådant läroverk upprättas och förläggas till Norrland.

Landstinget ansåge frågan om inrättandet af ett lägre tekniskt läroverk i Norrland vara så trängande, att densamma icke utan stor skada längre kunde uppskjutas, och landstinget vore öfvertygadt, att denna nya läroanstalt hade sin rätta plats inom Vesternorrlands län, emedan detta län, i fråga om Norrland i dess helhet, vore mest centralt beläget, räknade större folkmängd än något af de nordligare belägna länen samt egde de flesta industriella anläggningarna.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, anhölle landstinget underdånigst, att Eders Kongl. Maj:t täcktes låta inom Vesternorrlands län upprätta ett tekniskt elementarläroverk samt genom nådig proposition hos Riksdagen utverka för ändamålet nödigt anslag.

Öfver denna ansökning hafva utlåtanden infordrats af styrelserna för de tekniska elementarskolorna i Norrköping, Malmö, Örebro och Borås, och hafva samtliga dessa styrelser tillstyrkt nådigt bifall till densamma. Härvid framhålles af styrelsen för tekniska skolan i Örebro samt lärarekollegiet vid skolan i Norrköping den stora ökning i antalet inträdessökande vid de tekniska elementarskolorna, som under de senaste åren inträdt och förorsakat dels att utrymme och lärarekrafter vid dessa skolor tagits i anspråk till det yttersta, dels att ett ej obetydligt antal kompetente inträdessökande måst tillbakavisas. Af en statistik öfver inträdessökande under sista decenniet vid Örebro skola, fördelade efter de län, inom hvilka de haft sitt hemvist, framgår, att mer än tredjedelen hafva tillhört det län, inom hvilket skolan är belägen, och att i allmänhet antalet inträdessökande är betydligt större för de län, som ligga närmare läroverksstaden än för dem, som ligga mer aflägsat. Från öfre Norrland hafva inträdessökande visserligen årligen förekommit, men deras antal har icke varit synnerligen stort. Äfven vid skolan i Norrköping studera emellertid åtskilliga, som i nämnda landsdel hafva sitt hemvist. Att, säges det af bemälda myndigheter, antalet studerande från öfre Norrland vid de tekniska elementarskolorna vore temligen litet, berodde utan tvifvel på det stora afståndet och deraf förorsakade kostnader äfvensom på föräldrars och målsmäns obekantskap med de tekniska elementarskolornas uppgift, arbetssätt och vunna resultat. Upprättades deremot på lämplig punkt

inom berörda, i industriellt afseende lifskraftiga, landsdel en teknisk elementarskola, skulle den antagligen lätt erhålla ett tillräckligt antal lärjungar.

Vidare har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vesternorrlands län, som för vinnande af upplysning om hvilka förmåner kunde erhållas från det samhälle, till hvilket det ifrågasatta läroverket, i händelse det komme till stånd, blefve förlagdt, inhemtat yttranden i detta afseende från stadsfullmäktige i Hernösand, Sundsvall och Örnsköldsvik, med skrifvelse den 30 november 1899 öfverlemnadt nämnda yttranden och dervid i underdånighet gifvit till känna, att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande för sin del icke funnit skäl att i anledning af desamma sig vidare utlåta.

Af stadsfullmäktiges berörda yttranden framgår: att stadsfullmäktige i Hernösand den 28 november 1899 enhälligt beslutit, att Hernösands stad skall, för så vidt det i landstingets underdåniga framställning ifrågasatta tekniska elementarläroverket varder förlagdt till Hernösand, för detsamma bekosta nödiga och efter nutidens kraf fullt lämpliga lokaler uti särskildt för ändamålet uppförd byggnad å välbelägen tomt äfvensom medgifva rätt till fri vattenförbrukning; att stadsfullmäktige i Sundsvall förklarar, att Sundsvalls stad skall, derest det beslutes, att ifrågavarande läroverk förläggas till denna stad, bekosta för detsamma nödig och efter nutidens kraf fullt lämplig lokal samt att staden redan från och med hösten 1900 kan för det påtänkta läroverket upplåta en byggnad, som för det närmaste behovet och intill dess skolan blir fullständigt organiserad kan anses vara fullt tillräcklig, viljande stadsfullmäktige vid detta anbud endast fästa det vilkor, att Sundsvalls tekniska afton- och söndagsskola måtte, såsom i öfriga städer, der tekniska elementarskolor finnas, få för sin verksamhet använda det tekniska elementarläroverkets lokal på tider, då detsamma icke upptages för läroverkets eget behof; samt att stadsfullmäktige i Örnsköldsvik den 1 november 1899 beslutit att, om meranämnda läroverk förläggas till Örnsköldsvik, för detsamma upplåta fri tomt på lämpligt ställe inom staden och fri granit från stadens berg för läroverksbyggnaden samt möjligen, efter stadens förmåga, lemna kontant bidrag till byggnadens uppförande.

Såsom skäl för den tekniska elementarskolans förläggande till Hernösand hafva stadsfullmäktige i denna stad framhållit: stadens erkänt sunda och centrala läge med goda kommunikationer såväl i förhållande till Vesternorrlands län som Norrland i dess helhet; den stora, mångartade industriela verksamheten inom orten, hvarigenom lätt och riklig tillgång till åskådnings- och undervisningsmateriel kunde beredas skolan; det stora förråd af lärarekrafter, som i staden med dess många och olikartade bildningsanstalter redan nu finnes samladt och hvarifrån biträde vid under-

visning af mera tillfällig eller extraordinär beskaffenhet vid förefallande behof lätteligen kunde erhållas; samt slutligen äfven den omständigheten, att det ur disciplinär synpunkt borde vara fördelaktigare att förlägga ett läroverk af ifrågavarande slag till en mindre stad än till en större sådan med i ett och annat afseende mera så att säga storstadsaktiga förhållanden.

Stadsfullmäktige i Sundsvall, som säga sig mycket väl inse, att länets kraftfulla och i förhoppningsrik utveckling stadda industri har oafvisligt behof af en teknisk läroanstalt, förklara såsom sin öfvertygelse, att ett sådant läroverk har sin rätta plats i Sundsvall. Såsom stöd för denna åsigt anföres, att Sundsvalls stad onekligen vore länets och för öfrigt hela det egentliga Norrlands mest centralt belägna och folkrikaste stad samt förnämsta affärscentrum. Sundsvall utgjorde för öfrigt medelpunkten i ett af landets största industriområden. I staden och dess omnejd vore ett stort antal industriella verk af olika slag belägna, hvarigenom skolan komme att verka i en för henne naturlig omgifning samt erhöile rika tillfällen att genom besök vid de olika industriella anläggningarna göra sin undervisning praktiskt fruktbarande samt sina elever förtrogna med den verksamhet, för hvilken de skulle förberedas. Vidare egde Sundsvall ett högre allmänt realläroverk, hvars fem nedre klasser så talrikt besöktes af stadens och ortens ungdom, att alla dessa klasser för närvarande vore fördelade på parallelafdelningar. Men det största antalet af dessa lärjungar slutade med femte klassen sina skolstudier och egnade sig åt det praktiska lifvets yrken och näringar. Helt visst skulle många af dessa ynglingar tillgodogöra sig det tekniska läroverkets undervisning, om ett sådant läroverk funnes på stället. I staden verkade dessutom en teknisk afton- och söndagsskola, som i fråga om lärjungeantal vore en bland landets största skolor af detta slag. Här af framginge uppenbarligen, att staden och orten hade och kände stort behof af sådan bildning, som för det praktiska lifvet vore nödvändig.

Slutligen erinra stadsfullmäktige, att 1874 års komité efter sitt af mig förut ordagrant omnämnda yttrande tillägger: »Inom Norrland åter torde knappt någon punkt vara för en teknisk läroanstalt mera lämplig än Sundsvall». Denna komiterades åsigt hade under de senast gångna 25 åren af erfarenheten till fullo bekräftats; och ansågo stadsfullmäktige, att af hvad sålunda blifvit antydt otvifvelaktigt framginge, att Sundsvall vore rätta platsen för den tekniska läroanstalten i fråga.

Till förmån för Örnsköldsvik såsom plats för det föreslagna tekniska läroverket anföres slutligen, att Örnsköldsvik är den för Norrland centralast belägna staden efter kusten midt emellan Stockholm och Haparanda, hvarjemte staden genom kort statsbana är förbunden med norrländska

stambanan och har lifliga ångbåtsförbindelser med de öfriga delarne af landet. Vidare måste det anses vara af synnerlig vikt för de studerande, att lefnadskostnaderna i Örnsköldsvik borde blifva billigare än uti en större stad.

Af hvad i ärendet förekommit, torde framgå, att en teknisk elementarskola för Norrland, och särskildt för Vesternorrlands län, är högeligen af behovet påkallad; och då detta behof, i följd af det uppsving industrien under de sista åren vunnit, för närvarande gör sig kraftigt gällande, synes det önskvärdt, att en dylik skola utan uppskof må komma till stånd. Svårare torde vara att afgöra, till hvilken stad den lämpligast bör förläggas. Emellertid anser jag mig på af stadsfullmäktige i Hernösand anförda skäl och särskildt med hänsyn till lättheten att i denna stad erhålla lärare i sådana ämnen, som endast med ett fåtal timmar i veckan ingå i skolans undervisningsplan och som därför måste skötas af extra lärare, böra föreslå, att meraberörda tekniska elementarskola förläggas till Hernösand.

Staten för en hvar af de tekniska elementarskolorna i Norrköping, Malmö och Borås upptager:

1 föreståndare, som tillika är lektor, lön	kr. 4,000: —
3 lektorer med lön af 3,000 kronor för hvarje	» 9,000: —
arfvode till extra lärare:	
i mineralogi och geognosi	» 200: —
» bokföring och handelslära	» 300: —
» svenska språket	» 400: —
» frihandsteckning	» 500: —
» modellering	» 300: —
» gymnastik	» 200: —
bidrag till kostnaden för undervisningen i främmande språk	» 400: —
anslag till assistenter och repetitörer	» 800: —
» verkstaden, för undervisning och materiel	» 3,000: —
kemiska och fysiska laborationer	» 800: —
bibliotek och öfriga samlingar	» 1,000: —
bestridande af sekreterare- och kamreraregöromålen	» 300: —
betjeningens aflöning	» 500: —
lyshållning, uppvärmning m. m.	» 900: —
<hr/>	
Summa kr. 22,600: —	

Härtill kommer, att lektorerna ega rätt till tre ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, efter 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjänstgöring.

Såsom i det föregående antydts, hafva förslag framstälts till ändring och höjning af denna stat, som, sedan den 1877 fastställdes, förblifvit i det närmaste oförändrad. Hvad den nu ifrågasatta tekniska elementarskolan angår, synes för närvarande blott behöfvas ett extra anslag. Ty derest upprättandet af skolan blifver beslutadt, torde det vara lämpligt att dess första klass höstterminen 1901 träder i verksamhet, alldenstund särskild för skolan afsedd läroverksbyggnad med verkstad och laboratorier måste finnas att tillgå, då skolans andra klass skall börja sin verksamhet, men sådan byggnad näppeligen torde hinna uppföras och iordningställas förr än till början af höstterminen 1902. Anslagsbehovet för år 1901 torde därför kunna inskränkas till 10,000 kronor, nemligen 4,000 kronor för undervisningens uppehållande, 1,000 kronor till uppvärmning, lyshållning och betjening samt 5,000 kronor till anskaffande af erforderlig inrednings- och undervisningsmateriel.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer jag, att Eders Kongl. Maj:t ville föreslå Riksdagen dels att medgifva, att en teknisk elementarskola må upprättas i Hernösands stad, under vilkor att staden såväl, i enlighet med af dess stadsfullmäktige gjordt erbjudande, för skolan bekostar nödiga och efter nutidens kraf fullt lämpliga lokaler uti särskild för ändamålet uppförd byggnad å välbelägen tomt och medgifver rätt till fri vattenförbrukning, som ock för framtiden underhåller byggnaden samt anskaffar och kostnadsfritt tillhandahåller tillräcklig lokal för skolan, intilldess berörda särskilda läroverkshus hunnit blifva färdigt och åt skolan upplåtet, dels ock att för inrättande af en första årsklass af nämnda skola från början af höstterminen 1901 på extra stat för samma år bevilja ett anslag af 10,000 kronor.

[88.] Till understöd åt *lägre tekniska yrkesskolor* och till bestridande af kostnader för deras inspektion hafva under en följd af år anvisats extra anslag, under vilkor att det bidrag, som af dessa medel komme att utbetalas till understöd åt sådan skola, icke finge öfverskjuta hvad vederbörande kommun kontant tillsköte åt skolan. Ifrågavarande anslag har under de senaste åren utgjort 45,000 kronor.

Hos Eders Kongl. Maj:t har nu styrelsen för tekniska skolan i Stockholm i underdånighet gjort framställning om förhöjning af nämnda på extra stat anvisade anslag samt dervid anfördt:

Det måste anses oomtvistadt, att de lägre tekniska yrkesskolorna hade en vigtig uppgift att fylla, hvarför ock understöd af allmänna medel redan länge till dem utgått. Men om de skulle kunna motsvara de fordringar, som på dem kunde och borde ställas, vore det nödvändigt, att de icke

på grund af bristande medel sattes ur stånd att motsvara de kraf, hvar-till industriens fortgående utveckling i allt högre grad gäfvé anledning. Enligt styrelsens åsigt vore dock för närvarande ställningen just i detta hänseende otillfredsställande. Redan år 1896, då berörda anslag första gången utgått med det till 45,000 kronor förhöjda beloppet, hade af 32 tekniska yrkesskolor begärts understöd till ett sammanlagdt belopp af 44,850 kronor, följande året hade det begärda understödsbeloppet stigit till 45,800 kronor, år 1898 hade af 33 skolor begärts tillsammans 48,800 kronor och slutligen år 1899 af 34 skolor 50,900 kronor. Efter allt att döma blefve för år 1900 ställningen ännu ogynnsammare, utom af andra orsaker därför att dessa skolor icke kunde undgå att röna verkan af den nuvarande allmänna prisstegringen och i följd häraf såge sig tvungna att begära ökade understöd. Derest nu jemväl nya skolor komme att söka statsbidrag, till hvilket antagande anledning icke saknades, återstode, så vidt styrelsen kunde finna, intet annat val än att antingen neka dessa nya skolor hvarje understöd, äfven om de deraf vore än så förtjenta, eller ock ytterligare reducera de äldre skolornas statsbidrag. Det syntes styrelsen icke kunna betvivlas, att härigenom det med de lägre tekniska yrkesskolorna afsedda gagnet skulle allvarligt sättas i fara och att vårt näringslif sedermera i sin ordning skulle deraf röna en skadlig inverkan.

Styrelsen hemställde därför, att Eders Kongl. Maj:t tacktes af Riksdagen utverka en förhöjning af det till understöd åt lägre tekniska yrkesskolor utgående anslaget till ett belopp, som enligt styrelsens förmenande icke borde understiga 60,000 kronor, deri inbegripet nödiga medel till bestridande af kostnaderna för skolornas inspektion och för anskaffande af modeller till undervisningsmateriel m. m., hvilka kostnader icke kunde beräknas lägre än till 2,000 kronor årligen. Slutligen ifrågasatte styrelsen, huruvida icke för undanrödjande af den osäkerhet, som bestämmandet för hvarje år af det till hvarje skola utgående anslagsbeloppet otvifvelaktigt medförde i skolornas organisation och verksamhet, detta belopp kunde fixeras för en något längre tidrymd, exempelvis tre år.

Liksom styrelsen för tekniska skolan i Stockholm, hvilken i många år haft i uppdrag att afgifva utlåtande öfver de ansökningar om statsunderstöd, som inkommit från lägre tekniska yrkesskolor, och hvilken därför noga känner dessa skolors verksamhet och utveckling, är äfven jag lifligt öfvertygad om deras stora betydelse för vår industri och finner det af styrelsen föreslagna beloppet till understöd åt nämnda skolor väl behöfligt, om Eders Kongl. Maj:t skall kunna undgå svårigheten att nödgas antingen neka nytillkomna skolor allt understöd eller, för att i någon mån

kunna se dem till godo, minska förut utgående anslag till de äldre skolorna och dermed på ett betänkligt sätt rubba den ekonomiska grundvalen för dessas verksamhet. Välbetänt synes mig äfven styrelsens förslag, att utdelningen af understöd åt de tekniska yrkesskolorna måtte ske för tre år i sänder. Så har länge utan olägenhet varit förhållandet med understöden till högre flickskolor, och de tekniska yrkesskolorna hafva nu vunnit den utveckling och fasthet i sin organisation, att ett dylikt förfaringssätt bör lända dem till afgjord fördel. Jag hemställer alltså, att Eders Kongl. Maj:t ville föreslå Riksdagen att till understöd för tre år åt lägre tekniska yrkesskolor på ofvannämnda, för innevarande år bestämda villkor samt till bestridande af kostnader för inspektion af dessa skolor, bevilja ett extra anslag af 180,000 kronor samt att deraf anvisa 60,000 kronor att utgå under år 1901.

Gymnastiska centralinstitutet.

[89.] Med anledning af vederbörandes derom gjorda framställning hemställer *Extra lärare i sjukgymnastik.* jag, att Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att, i likhet med hvad för åren 1899 och 1900 egt rum, på extra stat för år 1901 bevilja ett anslag af 2,500 kronor för aflönande af en *extra lärare i sjukgymnastik* vid gymnastiska centralinstitutet.

Medicinalstyrelsen med dithörande stater.

[90.] Uti underdånig skrifvelse den 29 september 1897 hemstälde medicinal- *Ökad biträde vid hospitals- ärendenas be- handling.* styrelsen, det Eders Kongl. Maj:t tacktes till Riksdagen aflåta nådig proposition, att å ordinarie stat måtte anvisas till aflöning dels åt en kamrerare lön 3,000 kronor och tjänstgöringspenningar 1,500 kronor, summa 4,500 kronor, dels ock åt en notarie, tillika sekreterare, lön 1,800 kronor och tjänstgöringspenningar 1,200 kronor, summa 3,000 kronor, med rättighet för en hvar af dem att efter fem års tjänstgöring kunna komma i åtnjutande af ålderstillägg å lönen med 500 kronor och efter tio års tjänstgöring med ytterligare 500 kronor, samt med skyldighet för dessa tjänstemän att biträda medicinalstyrelsen vid handläggning af hospitalsärenden och att vara underkastade samma villkor, som i nådiga kungörelsen den 1 juni 1877 vore bestämda för åtnjutande af de från 1878 års början fastställda nya löneförmånerna för sagda styrelse. Ut i sin berörda skrifvelse anförde medicinalstyrelsen hufvudsakligen, att den lifliga byggnadsverksamheten, den

vidlyftiga förvaltningen och de många ekonomiska angelägenheterna förorsakat, att styrelsen, i brist på tillräckliga biträden, offrat allt för mycken tid åt detaljerna af hospitalsangelägenheterna, hvilka blifvit så mycket mera betungande, som hela hospitalsväsendet fått en betydligt ökad omfattning, så att hospitalens antal, som vid början af år 1877 utgjort 9 med 1,543 sjukplatser, vid slutet af år 1895 uppgått till 13 med 4,259 sjukplatser; att hospitalens underhåll, som år 1877 kräft endast 745,541 kronor, år 1895 medfört en kostnad af 1,896,268 kronor 82 öre; samt att under år 1877 diariiförts 425 mål rörande hospitalsväsendet, men år 1895 icke mindre än 996. De från serafimerordensgillet, som före år 1877 varit öfverstyrelse för hospitalen, öfverflyttade tjänstemännen hade väl i början af detta tidsskede haft någorlunda goda arbetskrafter, hvilka dock under årens lopp aftagit, under det att göromålen tilltagit. Den från serafimerordensgillet öfverflyttade sekreteraren, som vore född år 1815, hade under senare åren varit tjänstledig på grund af läkarebetyg, och hans tjänst hade under ifrågavarande tid uppehållits af en yngre tjänsteman för en fjerdedel af lönen, eller 500 kronor årligen. För en så obetydlig ersättning kunde man emellertid ej förvänta att erhålla en person, som betraktade detta förordnande annorlunda än såsom en öfvergångsplats till något bättre och som annat än på denna grund ville deråt egna en del af sin tid, hvaraf åter blefve en följd, att någon större vana vid ärendenas handläggning icke kunde förvärfvas. Sedan serafimerordensgillet förre kamrerare under år 1897 aflidit, hade medicinalstyrelsen förlorat den hjälp vid de ekonomiska hospitalsärendenas handläggning, som vid dessa ärendens öfverflyttning varit afsedd. Biträde af kansliet och räkenskapskontoret vid hospitalsärendenas handläggning kunde numera icke påräknas eller begäras till den utsträckning behovet påkallade. De styrelsens ledamöter, som närmast haft att handlägga hospitalsärendena, hade genom den otillräckliga hjälpen å det ekonomiska området sällan fått komma i åtnjutande af semester, hvarjemte föreskrifven inspektion af hospitalen af samma skäl hufvudsakligen afsett ekonomiska eller administrativa frågor och beträffande sjukvården måst inskränkas till det nödvändigaste, under det att inspektion af lasaretten endast undantagsvis kunnat ske. Under sådana förhållanden hade styrelsen ansett den tidpunkt hafva inträdt, då en förstärkning af styrelsens arbetskrafter särskildt på detta område blifvit en tvingande nödvändighet. Att åstadkomma en sådan förstärkning genom att, såsom löne-regleringskomitén jemväl ifrågasatt, inrätta en särskild ledamotsplats för de viktiga ekonomiska ärendena, med hvilken kamrerarebefattningen då kunde förenas, vore enligt styrelsens åsigt icke tillfredsställande och för öfrigt mindre fördelaktigt för sinnessjukvården, hvilken fortfarande borde

vara stäld under rent medicinsk myndighet, hvarför den tjänsteman, som finge uppdraget att biträda vid de ekonomiska ärendenas handläggning, borde tilldelas en underordnad ställning utan rätt att deltaga i besluten. Denne tjänsteman skulle för utförande af sitt uppdrag erhålla tillfälle att följa hospitalsärendenas behandling i styrelsen, biträda, då en utredning i hithörande ekonomiska frågor behöfdes, föra anteckningar om ingångna entreprenadkontrakt och öfverenskomna arbetsbeting samt i anledning häraf gjorda utbetalningar, granska af hospitalsdirektionerna uppgjorda förslag till utgiftsstater för anstalterna och derifrån lemnade leveransanbud samt verkställa bokslut öfver de till hospitalen anslagna medel m. m. Då dessa göromål vore af största vikt och ganska omfattande samt påfordrade en kunnig och erfaren persons hela arbetstid, borde aflöningen för denne tjänsteman icke beräknas till lägre belopp än den, som åtnjöt af styrelsens kamrerare. Att för samma ändamål anställa en tjänsteman med lägre aflöning under kamrerarens förmenskap å styrelsens räkenskapskontor skulle icke bereda styrelsen den hjälp vid hospitalsärendenas handläggning, som med denne tjänsteman vore afsedd. Den af styrelsen föreslagne tjänstemannen skulle möjligen kunna medhinna granskningen af hospitalsräkenskaperna, men då det vore osäkert, om kamreraren för hospitalsärendena skulle hafva tillräcklig tid till detta arbete, borde det för närvarande utgående arfvodet af 1,200 kronor till en revisor bibehållas, till dess nödig erfarenhet i detta hänseende vunnits. För erhållande af behöfligt biträde vid de af hospitalsärendena föranledda kansligöromål vore nödvändigt, att styrelsen tilldelades så stort anslag till aflöning åt en notarie, tillika sekreterare, att en duglig tjänsteman kunde finna med sin fördel förenligt att qvarstå i denna tjänst en längre tid och förvärfva erfarenhet vid handläggning af dessa ärenden, som i mycket afveke från dem, hvilka eljest förekomme inom embetsverken.

Uti sitt häröfver afgifna underdåniga utlåtande af den 16 november 1897 anförde statskontoret, hvad först anginge de hospitalsväsendet rörande ekonomiska ärendena, att, enligt hvad af grunderna för den år 1877 beslutade organisationen af medicinalstyrelsen framginge, dessa ärenden, med undantag af revisionsgöromålen, ansetts skola handläggas af styrelsens räkenskapskontor, och att särskilda anordningar då vidtagits för att göra det möjligt för den derstädes anstälde kamreraren att utföra detta jemte honom i öfrigt åliggande bestyr. Med afseende derå att kontoret tills vidare skulle erhålla biträde af serafimerordensgillet kamrerare, hade vidare åtgärd ej ansetts behöflig, än att å kontoret inrättades en ny tjänstebefattning i första lönegraden och medel beviljades till ett extra biträde. Sedan serafimerordensgillet förre kamrerare Stolpe afidit, hade medicinal-

styrelsen emellertid förlorat den hjälp vid de ekonomiska hospitalsärendenas handläggning, som vid organisationen af embetsverkets personal tillsvidare påräknats. Såväl i anledning häraf som med afseende å den, enligt hvad medicinalstyrelsen förmålt, betydliga utvecklingen af hospitalsväsendet, sedan öfverstyrelsen för hospitalen anförtroddes sundhetskollegium, ansåge statskontoret åtgärder oundgängligen böra vidtagas för att i nu förevarande hänseende bereda medicinalstyrelsen nödigt biträde. Efter statskontorets tanke vore emellertid icke genom medicinalstyrelsens framställning ådaga-lagdt, att för sådant ändamål skulle erfordras inrättande af en ny afdelning inom styrelsen genom anställande derstädes af en tjänsteman i andra lönegraden. Det syntes statskontoret deremot, att erforderligt biträde vid handläggningen af de hospitalen rörande ekonomiska angelägenheterna skulle kunna, med anslutning till grunderna för medicinalstyrelsens nuvarande organisation, vinnas genom ökande af arbetskrafterna å räkenskapskontoret, hvilket redan, enligt hvad statskontoret inhemtat, jemlikt faststæld arbetsordning ombesörjde den på styrelsen ankommande förvaltning af till hospitalen anvisade medel och deröfver upprättade räkning. För det närvarande syntes annan åtgärd härutinnan icke böra vidtagas, än att tillgång bereddes till aflöning af ökadtt biträde till belopp, motsvarande aflöningen för en tjänsteman i första lönegraden, eller 3,000 kronor. Beträffande det af medicinalstyrelsen ifrågasatta biträde å styrelsens kansli, anförde statskontoret, att, då uppenbart torde vara, att något verksamt biträde numera icke kunde, såsom vid öfverflyttningen af hospitalsväsendet till medicinalstyrelsen varit afsedt, påräknas af den till hög ålder komne förre sekreteraren hos serafimerordensgillet, detsamma måste anses vara af behofvet påkalladt, och syntes böra kunna tillgodoses på enahanda sätt, som af statskontoret föreslagits i fråga om biträde å räkenskapskontoret, helst statskontoret ansåge, att hvarken i det ena eller andra hänseendet för närvarande någon åndring i den för medicinalstyrelsen gällande aflöningsstat genom inrättande af nya tjänstebefattningar borde ifrågakomma, utan att de till ökadtt biträde vid hospitalsärendenas behandling erforderliga medel lämpligen borde tillsvidare å extra stat anvisas.

Då detta ärende föredrogs inför Eders Kongl. Maj:t i statsrådet den 14 januari 1898 yttrade föredragande departementschefen, att, ehuru han ansåge medicinalstyrelsen hafva anført goda skål för att två nya ordinarie tjänstemån måtte hos styrelsen anställas, han likväl funne sig, i betraktande af hvad statskontoret yttrat och enår någon tids erfarenhet beträffande sättet för ordnandet af hithörande arbeten torde böra afvaktas, samt då det med hänsyn till väckta förslag dels om åndring i medicinalstyrelsens organisation, dels ock om vissa ärendens öfverflyttning från medicinal-

styrelsen till andra myndigheter förefölle mindre lämpligt att ifrågasätta anslag till nya ordinarie tjänstemän hos styrelsen, böra för det dåvarande inskränka sig till en hemställan om utverkande af ett extra anslag för beredande af det för medicinalstyrelsen i förevarande hänseende behöfliga biträde. Sedan Eders Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1899 till ökad biträde hos styrelsen vid hospitalsärendenas behandling anvisa en summa af 6,000 kronor, dock under förbehåll att deraf innehölles ett belopp, motsvarande hvad serafimerordensgillets förre sekreterare T. A. Billbergh kunde komma att af de till honom för sistnämnda år i ersättning för sekreterareaflöning från allmänna indragningsstaten utgående medel afstå till bekostande af biträde åt styrelsen vid handläggning af sekreteraregöromål å hospitalsafdelningen, blef Eders Kongl. Maj:ts sålunda gjorda framställning af Riksdagen bifallen. Med samma förbehåll har Riksdagen jemväl för år 1900 för omförmälda ändamål anvisat ett extra anslag af 6,000 kronor.

I underdånig skrifvelse den 25 september 1899 har medicinalstyrelsen förnyat sin i den underdåniga skrifvelsen af den 29 september 1897 gjorda framställning om anvisande på ordinarie stat af aflöning åt en kamrerare och en notarie, tillika sekreterare, å styrelsens afdelning för hospitalsärenden.

Till stöd för sin nu föreliggande framställning i detta ämne har medicinalstyrelsen anført, bland annat, att för handläggning af de ekonomiska ärendena jemte bokslutet ett biträde varit förordnad och för kansligöromålen en extra ordinarie tjänsteman, hvarjemte under år 1899 ett mindre belopp blifvit reserveradt till arfvode åt ett juridiskt kunnigt biträde. Medicinalstyrelsens kamrerare hade fortfarande handhaft till hospitalen anvisade medel, upprättat räkning deröfver, utskrifvit anordningar och granskat räkningars öfverensstämmelse med kontrakt, anbud och fattade beslut. De extra ordinarie biträdena hade antingen för endast kort tid kunnat bibehållas vid dessa göromål eller ock hade de derå använt blott en del af sin arbetstid. Sålunda hade den under år 1898 förordnade tjänstemannen för de ekonomiska hospitalsärendenas handläggning, hvilken vore syssloman vid ett af rikets hospital, endast qvarstannat till årets slut och såsom skäl dertill anført, att hans aflöning vore för liten och hans ställning som tjänsteman osäker. Att derefter finna en för uppdraget användbar kraft hade mött stora svårigheter. Då en lämplig person slutligen erhöillts, hade denne mottagit uppdraget blott på försök och betingat sig att samtidigt få innehafva annan befattning. Kanslibiträdet för hospitalsafdelningen hade hela tiden tjenstgjort både i medicinalstyrelsen och i annat embetsverk. För handläggningen af vissa juridiska frågor, såsom

hospitals vägunderhållsskyldighet, vattenrätt m. m., hade utredning verkstälts af annan extra ordinarie tjänsteman. Delningen af göromålen på så många händer hade varit oundviklig men icke i allo förmånlig. Då exempelvis det extra bitrådet tillhandahölle kontraktsförslag för spekulanter vid arbetens utbudande på entreprenad, men styrelsens kamrerare förvarade de afslutade kontrakten och, när räkningar för verkställda arbeten inlemnades, granskade räkningarnas öfverensstämmelse med kontrakten, vore denna fördelning af göromålen icke egnad att på något håll bereda fullständig insigt i entreprenadsarbetets egentliga beskaffenhet och kunde föranleda misstag. Beträffande det extra bitrådets göromål i öfrigt upplyste vidare medicinalstyrelsen, att han genomginge de leveransförslag, som hospitalsdirektionerna understälde styrelsens pröfning, samt att granskningen af de årligen från hospitalsdirektionerna inkomna utgiftsstaterna och jämförelsen af dem alla till åstadkommande af likformighet jemväl utgjorde hans åliggande. Derjemte förekomme ständiga ansökningar från hospitalen rörande persedel- och inventarieanskaffningar, löneförhöjningar och understöd m. m., hvilka ansökningar måste granskas; och till denna granskning erfordrades kännedom om varor och löner. En duglig person på denna plats skulle genom sin verksamhet kunna för staten åstadkomma besparingar af långt högre belopp än det, hvartill hans lön uppginge. Det vore visserligen öfverensstämmande med den från år 1878 införda organisationen för styrelsen, om dess kamrerare jemte allt det arbete, som ansetts utgöra full sysselsättning för honom, innan hospitalsväsendet öfverflyttades till styrelsen, äfven kunde sköta alla de ekonomiska hospitalsärendena. Då kamreraren emellertid redan vore fullt upptagen med de göromål han nu skötte och allt som oftast behöfde extra hjälp, kunde sådant icke ifrågasättas. Den anordning, som år 1877 vidtagits för att räkenskapskontoret skulle kunna sköta äfven hospitalsförvaltningens ekonomiska del, hade visat sig otillräcklig. Göromålen ökades dessutom år från år, i hvilket hänseende kunde anföras, att Upsala asyl med 800 sjukplatser skulle blifva färdig under år 1899, att förslag vore väckt att uppföra en ny asyl med 1,000 platser, samt att de diariiförda ärendena å hospitalsafdelningen år 1896 uppgått till 917 och år 1898 till 1,332 nummer. På grund af hvad sålunda anförts hemställde medicinalstyrelsen i underdånighet, det Eders Kongl. Maj:t täcktes till näst sammanträdande riksdag aflåta nådig proposition, att å ordinarie stat måtte anvisas till aflöning dels åt en kamrerare lön 3,000 kronor, tjänstgöringspenningar 1,500 kronor, eller tillsammans 4,500 kronor, dels åt en notarie, tillika sekreterare, lön 1,800 kronor, tjänstgöringspenningar 1,200 kronor, eller tillsammans 3,000 kronor, med rättighet för en hvar af dem att efter 5 års tjänstgöring kunna komma i

åtnjutande af ett ålderstillägg å lönen med 500 kronor och efter 10 års tjänstgöring med ytterligare 500 kronor, samt med skyldighet för dessa tjänstemän att biträda medicinalstyrelsen vid handläggning af hospitalsärenden och att vara underkastade samma villkor, som i nådiga kungörelsen den 1 juni 1877 vore bestämda för åtnjutande af de från 1878 års början fastställda nya löneförmånerna för sagda styrelse.

Statskontoret, som erhållit nådig befallning att yttra sig öfver medicinalstyrelsens sistberörda framställning, har uti den 24 oktober 1899 afgifvet underdånigt utlåtande till en början erinrat derom, att Eders Kongl. Maj:t, enligt nådigt bref den 12 maj 1876, förordnat, bland annat: att serafimerordensgillet befattning med hospitalen i riket såväl som med allmänna hospitalsfonden och den af ordensgillet förvaltade Malmö barnhusfond skulle med ingången af år 1877 upphöra; att, med vissa undantag, alla hospitalens fastigheter, frälseräntor och andra afgälder af fast egendom äfvensom öfriga tillgångar från samma tid skulle indragas till statsverket; att inseendet öfver och vården om hospitalens fasta egendom, med undantag af de hus, tomter och lägenheter, som vore för dessa sjukvårdsanstalters omedelbara ändamål till begagnande upplåtna, skulle öfvertagas af kammarkollegium; att med uppbörden af och redovisningen för hospitalsfondens till statsverket indragna inkomster skulle förhållas på sätt, som i afseende å statens inkomster af enahanda slag i allmänhet vore eller blefve stadgadt; samt att i allt öfrigt den serafimerordensgillet tillkommande befattning såsom öfverstyrelse för hospitalen i riket skulle uppdragas åt sundhetskollegium, som från början af år 1877 skulle vara öfverstyrelse för hospitalen och jemväl öfvertaga förvaltningen af den Adelswärdiska donationsfonden. I sammanhang härmed hade det å riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda anslag till sundhetskollegium med medicinalstaten af Riksdagen blifvit ökad med 2,200 kronor, att utgå med 1,000 kronor till arfvode åt en revisor och 1,200 kronor till arfvode åt en amanuens, hvarjemte å allmänna indragningsstaten uppförts de åt serafimerordensgillet sekreterare, kamrerare och förste vaktmästare anslagna löner och arfvoden, att under deras listid utgå med följande belopp: för sekreteraren 2,000 kronor, för kamreraren 2,000 kronor och för vaktmästaren 560 kronor, mot skyldighet för dem att i deras befattningar biträda sundhetskollegium, såsom blifvande öfverstyrelse för hospitalen. Under år 1877 hade sundhetskollegium ombildats med benämning medicinalstyrelsen samt erhållit ny stat från och med påföljande år. De för reglerande af embetsverkens löner tillsatta komiterade hade ansett, att de förvaltnings- och räkenskaps-görömmål, som skulle komma att tillhöra medicinalstyrelsen, gjorde det nödvändigt, att biträde bereddес kamreraren, som då varit verkets ende or-

dinarie kameraltjensteman. Redan då hade nemligen kamrerarens göromål varit af den vigt och omfattning, att de kräfdes en fördelning. Då emellertid den blifvande medicinalstyrelsen tills vidare komme att åtnjuta biträde af serafimerordensgillet dåvarande kamrerare, hade räkenskapskontorets behof af ökade arbetskrfter för den närmaste tiden synts blifva tillräckligt tillgodosedt, om endast en ny ordinarie tjänsteman å detsamma anställdes, under förutsättning likväl att medel ställdes till styrelsens disposition för aflönande af ett extra biträde. I enlighet härmed hade i staten för medicinalstyrelsen uppförts för en kassör och bokhållare lön 1,800 kronor och tjänstgöringspenningar 1,200 kronor eller tillhopa 3,000 kronor, hvarjemte uti det å staten med 11,000 kronor uppförda anslaget till tillfälliga biträden m. m. inräknats arfvode å 1,200 kronor till ett extra biträde å räkenskapskontoret. Tillika hade förutsatts, att revisionen af hospitalsräkenskaperna skulle skiljas från medicinalstyrelsen och öfverflyttas till kammarrätten. Vid fortsatt handläggning af denna senare angelägenhet hade emellertid ådagalagts, att en sådan öfverflyttning skulle möta mångahanda svårigheter, hvarför Eders Kongl. Maj:t under en följd af år till medicinalstyrelsens förfogande för ändamålet från under åttonde hufvudtiteln tillgängliga medel anvisat ett anslag af 1,200 kronor årligen. Då det emellertid icke kunde anses lämpligt, att ett år efter år fortlöpande arbete inom ett embetsverk på sådant sätt godtgjordes, hade Eders Kongl. Maj:t föreslagit 1884 års riksdag att till arfvode för granskning af hospitalens räkenskaper uppföra å medicinalstyrelsens stat ett årligt anslag af 1,200 kronor. Riksdagen hade emellertid ansett det kunna antagas, att en del af ofvannämnda, å medicinalstyrelsens stat uppförda anslag å 11,000 kronor för medikamentsräkningarnas granskning, vikariatsersättningar, renskrifning, flitpenningar och tillfälliga biträden icke skulle allt framgent behöfva användas på sätt då skedde, hvadan Riksdagen endast på det sätt bifallit Eders Kongl. Maj:ts framställning, att Riksdagen, till arfvode för granskning af hospitalens räkenskaper, å medicinalstyrelsens stat uppförde för år 1885 ett extra anslag af 1,200 kronor. Detta anslag hade fortfarande årligen på extra stat anvisats.

Af hvad medicinalstyrelsen anført, fortsätter statskontoret uti sitt ifrågavarande utlåtande, syntes framgå, att de senaste årens erfarenhet gifvit vid handen, det två nya ordinarie tjänstebefattningar vore inom styrelsen behöfliga för behörigt handläggande af hospitalsärendena. Enligt statskontorets tanke hade emellertid medicinalstyrelsen icke anført någon omständighet, som ådagalagt behovet att från räkenskapskontoret afskilja förvaltningen och räkenskapsföringen af de till hospitalen anvisade medel. Med iakttagande af en annan fördelning af göromålen än den under se-

naste år pröfvade kunde, enligt statskontorets uppfattning, denna angelägenhet bäst och enhetligast samt med minsta kostnad för statsverket ordnas genom utveckling af styrelsens räkenskapskontor samt anställande derstädes under kamrerarens förmanskap af en ny ordinarie tjänsteman i första lönegraden jemte erforderliga biträden, samt genom uppförande å ordinarie stat af en notarie för handläggning af hospitalsärendena, hvilken notarie jemväl borde ega juridisk utbildning. Statskontoret, som i öfrigt åberopade sitt underdåniga utlåtande i samma ämne af den 16 november 1897, kunde alltså icke i annan mån frånträda sin då uttalade mening, än att statskontoret, med afseende å de senaste årens erfarenhet, funne sig böra hemställa om uppförande på ordinarie stat för medicinalstyrelsen af två nya ordinarie tjänster i första lönegraden.

Medicinalstyrelsen, som lemnats tillfälle att yttra sig i anledning af innehållet i statskontorets berörda utlåtande, har uti den 20 december 1899 afgifvet underdånigt utlåtande anført följande.

I sin underdåniga skrifvelse i ämnet den 29 september 1897 hade medicinalstyrelsen framhållit det oundgängliga behovet af de föreslagna två ordinarie tjänsterna, en kamreraretjänst i andra lönegraden och en notarie- (tillika sekreterare-)tjänst i första lönegraden, derest de viktiga hospitalsärendena skulle kunna på ett tillfredsställande sätt behandlas. Då medicinalstyrelsen nu vågat förnya sin berörda framställning, så hade det skett sedan en ny allvarlig pröfning af alla på ärendet inverkan omständigheter styrkt styrelsen i den uppfattningen, att det nuvarande provisoriska tillståndet vore ohållbart och därför till stor skada för ifrågasatt viktiga del af medicinalstyrelsens förvaltningsområden. En särskild anledning för medicinalstyrelsen att återkomma till sitt förslag af år 1897 hade styrelsen äfven funnit uti det yttrande i ämnet, som af föredragande departementschefen afläts till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 14 januari 1898 och i enlighet med hvilket yttrande Eders Kongl. Maj:t af samma års riksdag åskade, i stället för uppförande å ordinarie stat af de af styrelsen begärda två tjänsterna, ett extra anslag af 6,000 kronor för att bereda medicinalstyrelsen behöfligt biträde vid hospitalsärendenas handläggning. Ehuru då föredragande departementschefen ansåg medicinalstyrelsen hafva anført goda skäl för att två nya ordinarie tjänstemän inåtte hos styrelsen anställas hade han nemligen funnit sig, i betraktande af hvad statskontoret derom yttrat och enär någon tids erfarenhet beträffande sättet för ordnandet af hithörande arbeten borde afvaktas samt då det, med hänsyn till väckta förslag dels om ändring i styrelsens organisation dels ock om vissa ärendens öfverflyttning från styrelsen till andra myndigheter, förefölle mindre lämpligt att ifrågasätta anslag till nya tjänste-

män hos styrelsen, för det dåvarande nödsakad att inskränka sig till nyssberörda hemställan om ett provisoriskt ordnande af frågan genom ett anslag på extra stat.

De två års erfarenhet, som sedermera vunnits, hade i medicinalstyrelsens tanke otvifvelaktigt bekräftat behovet af de två föreslagna nya tjänsterna; och de antydda förslagen om ändring i medicinalstyrelsens organisation, hvilka för öfrigt aldrig haft afseende på hospitalsärendena, torde numera vara att anse såsom förfallna. De väsentligaste hindren för dåvarande departementschefen att tillstyrka medicinalstyrelsens förslag — otillräcklig erfarenhet och andra sväfvande organisationsfrågor — hade sålunda synts styrelsen vara undanröjda. Emellertid hade det visat sig, att statskontoret icke heller nu ansett sig böra i hela dess omfattning tillstyrka medicinalstyrelsens förslag. Och då hänsynen till statskontorets mening utgjort den tredje af de betänkligheter, som för två år sedan hindrade dåvarande departementschefen att föreslå Eders Kongl. Maj:t att till 1898 års riksdag aflåta nådig proposition i enlighet med medicinalstyrelsens mening, ansåge styrelsen sig nu böra med någon utförlighet motivera sin från statskontoret ännu, såsom framginge af statskontorets senast afgifna yttrande i ämnet, i en väsentlig punkt skiljaktiga mening.

I sitt underdåniga yttrande öfver medicinalstyrelsens förstnämnda skrifvelse den 29 september 1897 hade statskontoret hemställt, att för det dåvarande ingen ändring borde vidtagas uti den för styrelsen gällande aflöningsstat genom inrättandet af nya tjänstebefattningar, utan att de till ökad biträde vid hospitalsärendenas behandling erforderliga medlen lämpligen borde tills vidare å extra stat anvisas. Uti det nya yttrandet af den 24 oktober 1899 funne sig statskontoret så till vida böra frånträda sin förut uttalade mening, att statskontoret med afseende på de senare årens erfarenhet nu ansåge sig böra hemställa om uppförande på ordinarie stat för medicinalstyrelsen af två nya tjänster i första lönegraden. Men i öfrigt vidhölle statskontoret sin förut uttalade åsigt och föresloge således, att en af de nya tjänstemännen i första lönegraden skulle anställas på medicinalstyrelsens räkenskapskontor under kamrerarens förmanskap, under det att medicinalstyrelsen hemställt, att en tjänsteman i andra lönegraden och med mera sjelfständig ställning måtte anställas.

Statskontorets mening grundade sig derpå, att medicinalstyrelsen icke skulle hafva »anfört någon omständighet, som ådagalagt behovet att från räkenskapskontoret afskilja förvaltningen och räkenskapsföringen af de till hospitalen anvisade medel». Härvid hade dock statskontoret förbisett, att förvaltning och räkenskapsföring af hospitalsmedlen skulle komma att utgöra blott en mindre del af den föreslagne nye kamrerarens åligganden.

Gälde det endast denna del, skulle frågan antagligen kunna ordnas i enlighet med statskontorets åsigt. Men medicinalstyrelsen trodde sig hafva visat, att befattningen skulle blifva vida mera omfattande, och vore det hufvudsakligen med hänsyn till dithörande åligganden utöfver räkenskapsföringen — och dessa vore icke mindre viktiga — som styrelsen nödgades vidhålla sin mening om behovet af en tjänsteman i andra lönegraden. Till ytterligare förtydligande af sin åsigt härutiinnan ville styrelsen närmare redogöra för en del af de göromål, som skulle komma att fordras af den nye tjänstemannen.

I egenskap af öfverstyrelse för hospitalen hade medicinalstyrelsen att årligen fastställa utgiftsstat för hvarje särskild af de för närvarande 13 anstalterna. Den pröfning, som måste föregå fastställelsen, innefattade en detaljerad granskning af vederbörande direktioners förslag till aflöningar åt hela den talrika sjukvårdspersonalen och ekonomibetjeningen, till bespisning af sjuka och friska, till anskaffning af sängutredning och beklädnadspersedlar, hästar, fordon och redskap med mera, till åtgärder för gårdars och egoområdets underhåll och så vidare. Denna förberedande granskning skulle för medicinalstyrelsens chef och föredragande medicinalråd blifva allt för tidsödande, om de icke hade tillgång till ett biträde, som deråt kunde odeladt egna sig under tillräckligt lång tid, i hvilket afseende styrelsen finge meddela, att arbetet toge en persons hela arbetskraft i anspråk under åtminstone en månad årligen. Skulle räkenskapskontoret lemna biträdet, kunde dess granskning knappast sträcka sig till annat än en kontroll öfver att de olika posterna vore rätt uträknade. Annorlunda stälde sig saken, om biträdet utgjordes af en person med de kvalifikationer medicinalstyrelsen tänkt sig, det vill säga en person, som i detalj kände till administrationen vid ett sjukhus. Denne person skulle nemligen kunna uppfatta den verkliga innebörden af hvarje utgiftspost och i tveksamma fall genom korrespondens inskaffa upplysningar från anstalterna. Hospitalsdirektionerna uppgjorde visserligen med erkännansvärd omsorg sina förslag till stater, men slappades den sakliga granskningen hos medicinalstyrelsen, skulle det säkerligen icke dröja länge, innan så stora olikheter hade uppstått på de skilda anstalterna, att det helas sammanhållande skulle blifva hardt när omöjligt. Helt naturligt sökte äfven hvarje direktion att för sin anstalt förvärfva så stora förmåner som möjligt, och det måste vara en uppgift för den jemförande granskningen hos öfverstyrelsen att fördela anslagen så, att icke den ena anstalten finge stå efter för den andra. Det behöfdes icke heller synnerligen lång tids erfarenhet för att inse, att talrika tillfällen att föränleda minskade utgifter för statsverket vid ifrågavarande granskning erbjöde sig för en verkligt

sakkunnig person. Då statskontoret uttalat den mening, att »denna angelägenhet bäst och enhetligast samt med minsta kostnad för statsverket ordnas genom utveckling af styrelsens räkenskapskontor samt anställande derstädes under kamrerarens förmanskap af en tjänsteman i första lönegraden jemte erforderliga biträden», så syntes statskontoret hafva tagit hänsyn allenast till skilnaden i lönen för en tjänsteman i första och andra lönegraden. Medicinalstyrelsen hölle emellertid före, att de besparingar en i sjukhusadministration speciellt sakkunnig kamrerare, i motsats till ett underordnad biträde på räkenskapskontoret, kunde föranleda, skulle mångfaldigt uppväga den i sjelfva verket obetydliga besparing på lönen, som skulle följa med den af statskontoret förordade organisationen.

Hospitalsstaterna behandlades under senare hälften af hvarje år. Under våren infölle ett liknande arbete, i det att hospitalsdirektionerna då skulle inkomma till medicinalstyrelsen med förslag till de reparationer, hvilka under den varma årstiden borde vid anstalterna utföras. Dessa förslag afsåge väl till stor del sådana arbeten, för hvilkas bedömande medicinalstyrelsen måste anlita sin i byggnadsärenden biträdande arkitekt, men innefattade också talrika detaljer rörande tvättinrättningar, köksinredning, bagerier med mera, som hörde till sjukvårdsanstalter af hithörande slag och för hvilkas förstående och bedömande grundlig kännedom om och vana vid sjukhusadministration vore af nöden. Vid handläggningen af dessa detaljer skulle kamreraren på hospitalsafdelningen kunna lemna ett biträde, som motsvarade arkitektens i rena byggnadsfrågor. Att en underordnad tjänsteman på räkenskapskontoret i dylika frågor skulle vara af alldeles ingen nytta för medicinalstyrelsen, låge i öppen dag.

Medicinalstyrelsen hade äfvenledes att årligen granska de anbud på leveranser af lifsförnödenheter, som af de olika direktionerna underställdes styrelsens pröfning. Hithörande ärenden måste, med hänsyn till föreskrifterna i nämnda förordningen angående statens upphandlings- och entreprenadväsende med mera den 17 november 1893, slutbehandlas inom viss kort tid och toge därför under den årstid, då de inkomme, medicinalstyrelsens tid strängt i anspråk. Naturligtvis förutsatte behandlingen af dessa ärenden en omfattande varukännedom och erfarenhet beträffande artiklarnes pris i marknaden samt vexlingarna deri. Att dylika kunskaper ej kunde förutsättas hos medicinalstyrelsens räkenskapskontor, vore lika uppenbart, som att en i sjukhusväsendet väl bevandrad tjänsteman skulle vara af största nytta för medicinalstyrelsen vid sagda ärendens behandling, äfvensom att härvidlag rika tillfällen funnes för honom att genom jemförelsen mellan förhållandena vid de olika hospitalen åstadkomma rättelser, förbättringar och besparingar.

Vidare skulle medicinalstyrelsen utfärda allmän stat för beklädnad, sängutredning och utspisning samt äfven besluta angående tillfälliga utgifter vid hospitalen. Bestämmelserna härom föranledde under hela året talrika skrivelser från hospitalsdirektionerna. Än gälde det att anskaffa en bakugn af ny konstruktion, än vore det fråga om att ersätta en utsliten tvättapparat, att anskaffa badkar af förändrad modell och så vidare. För nöjaktig utredning af dylika frågor kräfdes ej sällan besök på verkstäder eller uti sjukvårdsanstalter; åtminstone vore det visst, att frågorna, så behandlade, löstes billigast och förmånligast för staten. Men utan en tjänsteman med den ställning och de kvalifikationer, medicinalstyrelsen föreslagit, torde styrelsen i allmänhet få nöja sig utan den utredning af ärendena, som på antydda sätt kunde anskaffas och äfven under de närmast förflutna åren ofta och med fördel hade anlåtats. Vid öppnandet af nya anstalter eller afdelningar för sinnessjuka — såsom just nu i Upsala — tillkomme omfattande förarbeten för anskaffande af hel uppsättning af möbler och inventarier. Att räkenskapskontoret i sådana fall skulle kunna lemna något biträde, kunde knappast väntas. Deremot torde ingen med förhållandena bekant kunna bestrida, att en hospitalskamrerare dervid skulle vara i stånd att göra betydande tjänster.

Vid de inspektioner på statens sinnessjukvårdsanstalter, hvilka arligen skulle förrättas af någon medicinalstyrelsens medlem, förekomme ofta ekonomiska frågor af stor vikt. Inspektör behöfde dervid ej sällan biträde och hade sig också tillerkänd rätten att anlita sådant. Härtill vore kamreraren å styrelsens afdelning för hospitalsärenden synnerligen lämplig, helst han derigenom också skulle förskaffa sig nödig detaljkänedom om de skilda anstalterna.

Att räkenskapsföringen af de till hospitalsväsendet anslagna medel med hvad dertill hörde mycket väl kunde verkställas af samma person, som utförde de i det föregående anförda göromålen, det hade de sistförflutna två årens erfarenhet tillfyllest ådagalagt. Alla de tre sjukhus-sysslomän, hvilka under tiden, en efter annan, biträdt medicinalstyrelsen vid de ekonomiska hospitalsärendenas handläggning, hade nemligen väl och ordentligt handhaft den dem ålagda räkenskapsföring.

Hvad styrelsen sålunda anført ådagalade, enligt dess uppfattning, dels att styrelsen vid handläggning af hospitalsärendena hade mycket stort behof af en tjänsteman med en genom föregående tjänstgöring på större sjukhus förvärfvad sakkunskap uti alla sådana praktiskt ekonomiska sjukvårdsdetaljer — således icke endast räkenskapsföring — som på hospitalen hörde till sysslomännens tjensteområde, dels äfven att anställandet af en sådan tjänsteman kunde antagas blifva till ren pekuniär fördel för staten.

Behovvet skulle emellertid, såsom i det föregående ofta framhållits, icke kunna fyllas genom anställande af ett nytt biträde å styrelsens nuvarande räkenskapskontor. Med den ställning och den aflöning, som tillkomme en tjänsteman i första lönegraden, torde för det första ingen person med den kompetens, som fordrades, låta sig nöja. De svårigheter, hvarned medicinalstyrelsen under de senaste två åren haft att kämpa vid anställandet af de extra biträden, hvartill medel stått till styrelsens förfogande, visade tillfyllest, att denna uppfattning vore riktig. För det andra skulle det, om förstärkningen i arbetskrafter förlades till räkenskapskontoret, blifva styrelsens nuvarande kamrerare, hvilken hade att svara för förenämnda utredningar. Men med den omfattning, hans tjänsteverksamhet redan hade, kunde man icke förutsätta, att han nöjaktigt skulle kunna fullgöra denna nya uppgift. Om han också skulle kunna förvärfva sig den nödiga särskilda sakkännedomen, hvilket likväl icke kunde ske på den vanliga embetsmannabanan, så skulle i alla fall hans öfriga göromål icke tillåta honom att vid behof egnas sig uteslutande åt hospitalsärendena eller att vara borta från tjänsterummet så lång tid, som behöfdes för att åtfölja generaldirektören eller vederbörande medicinalråd på inspektionsresor, af hvilka den till de norrländska hospitalen plägade taga två veckor i anspråk. Styrelsen insäga icke heller, hvilka af ofvan antydda göromål, utom det egentliga bokföringsarbetet, som af kamreraren skulle kunna anförtros åt den af statskontoret föreslagne tjänstemannen i första lönegraden, hvilkens omdöme uti sjukvårdsfrågor knappast skulle kunna blifva af någon nytta för hans öfverordnade.

För att ytterligare motivera sin åsigt hade medicinalstyrelsen trott sig böra anföra äfven följande. Den frågan låge nära till hands, huru ärendena förut kunnat gå sin jemna gång utan den tjänsteman, som nu ansåges så nödvändig. Först och främst borde härvid framhållas, att svårigheterna naturligtvis ökats blott småningom, men växt med hvarje ny anstalt eller utvidgning af en äldre. Hvad som varit möjligt år 1877, då samtliga statens anstalter för sinnessjuka rymde 1,559 sängar och i årligt underhåll kostade 745,541 kronor, kunde icke utföras, då, efter tillkomsten af Lunds hospital, Lunds asyl, Kristinehamns och Piteå hospital samt Upsala asyl och efter utvidgning af hospitalen i Upsala, Nyköping, Vadstena och Hernösand, samtliga anstalterna innehölle 4,271 sjukplatser, hvilket representerade en tillökning med 174 procent, och kräfde en utgiftssumma af mera än 2,000,000 kronor om året. Äfvenledes finge det icke förglömmas, att styrelsen alltjemt haft biträde vid de ekonomiska hospitalsärendenas behandling af en utom räkenskapskontoret stående person. Till sin död år 1897 hade serafimerordensgillet

förre kamrerare Stolpe, hvilken genom ett mångårigt sysslande med hospitalsärenden deruti förvärfvat en värdefull erfarenhet, tjenstgjort. Sedan efter Stolpes död medicinalstyrelsen hemställt om nådig proposition till Riksdagen om lön för en kamrerare för hospitalsärendena, hade i afvaktan på ärendets utgång såsom styrelsens biträde anställts sysslomannen vid Upsala hospital S. Lundeberg, som tjenstgjort till utgången af år 1898 men då återgått till sin sysslomanstjänst, emedan han icke funnit sig tillfredsstäld med den aflöning och den ställning, som tillkomme ett extra biträde. Sedermera hade aftal träffats med dåvarande kommissarien vid Stockholms stads och läns kurhus A. Marcus, som, sedan han erfarit medicinalstyrelsens afsigt att förnya den underdåniga framställningen om anställandet af en kamrerare för hospitalsärendena, åtagit sig att tills vidare och jemte det han fortfarande skötte sin bemälda tjänst gå styrelsen tillhanda vid beredningen af ifrågavarande ärenden. Nyligen utnämnd till intendent vid allmänna barnhuset i Stockholm, hade emellertid äfven Marcus afgått från styrelsens tjänst. Derefter hade det lyckats medicinalstyrelsen att för platsen förvärfva sysslomannen vid serafinerlasarettet, intendenten John Willners, hvilken med sin erfarenhet i sjukhusadministrativa frågor förenade den kompetens till tjenstebefattningar vid de centrala embetsverken, som enligt nådiga förordningen den 12 maj 1865 följde med aflagd examen till rättegångsverken. Willners hade emellertid i likhet med sina två företrädare uttryckligen gifvit tillkänna, att han icke vore sinnad qvarstå i medicinalstyrelsens tjänst, derest han icke komme i åtnjutande af den föreslagna lönen på ordinarie stat i andra lönegraden.

Under en följd af år hade emellertid på grund af den bristfälliga organisationen medicinalstyrelsens chef och vederbörande ledamot nödgats använda långt mera tid än rimligt varit och synnerligen tråget arbete på detaljer uti hospitalsekonomien. Föredragande medicinalrådet, som under många år bestridt lasarets- och hospitalsläkaretjänst och således egde god insigt i hithörande frågor, hade visserligen äfven till tjenstepligt att handlägga dem; men ärendena hade till antal och omfång så vuxit, att han under förhandenvarande förhållanden nödgats eftersätta andra viktiga delar af sitt tjensteområde. Sålunda medgäfvade honom tiden numera blott ytterst sällan att verkställa inspektioner på lasaretten, och det kunde befaras, att vårt lands sjukhusväsende, som under ett tidigare skede varit föremål för synnerligen liflig omvårdnad från medicinalstyrelsens sida och derunder utvecklats på ett särdeles glädjande sätt, härpå skulle lida. Äfven magtpåliggande hospitalsärenden, som mera direkt anginge sjukvården och hvilka därför ingen annan tjensteman inom medicinalstyrelsen

än vederbörande medicinalråd kunde bearbeta, måste månad efter månad uppskjutas, emedan de löpande ekonomiska ärendena, som ofta kräfde omedelbar handläggning, toge alltför mycken tid i anspråk. Sådana viktiga frågor föreläge för närvarande angående ordnandet af så kallade öfvervakningsafdelningar, angående sjukskötareväsendet samt angående spisordningens omarbetning. Till samma medicinalråds föredragning hörde dessutom rättsmedicinska yttranden angående sinnesbeskaffenhet. Sådana ärenden inkomme i medeltal en gång i veckan, men hopade sig stundom och upptog då, eftersom de alltid vore af ytterst grannliga natur samt merendels anginge häktade personer och därför måste omedelbarligen handläggas, ofta föredragandens tid helt och hållet.

Vid dylika tillfällen, vid semester för föredraganden, då han vore frånvarande på inspektionsresor och äfven vid andra tillfällen nödgades därför generaldirektören direkt taga befattning med de ekonomiska hospitalsärendenas detaljer och detta i en omfattning, som måste betecknas såsom orimlig. Styrelsens förre chef hade, såsom bekant vore, egt ovanlig insigt i sådana ärenden. Hade så icke varit förhållandet och hade icke styrelsens nuvarande ordförande på grund af sin föregående verksamhet vid administrationen af Stockholms stads sjukhus och såsom mångårig ledamot af direktionen för Stockholms hospital redan vid generaldirektörsembetets mottagande egt speciel erfarenhet på detta område, så hade antagligen afsevärda rubbningar inträdt i hospitalsförvaltningen på grund af bristande arbetskrafter inom detta område. Det kunde dock icke vara med statens fördel förenligt, att chefen för ett embetsverk af den omfattning och mångsidighet som medicinalstyrelsen skulle nödgas så godt som oafbrutet använda en betydlig del af sin tid på detaljer af här angifven art.

Naturligtvis hade äfven räkenskapskontorets arbete med hospitalsärenden växt, särskildt vid granskning af utbetalningar för nybyggnader, men arbetsbördans tillväxt der vore dock icke tillnärmelsevis sådan som för styrelsens chef och för föredraganden för hospitalsärenden. Räkenskapskontorets göromål hade dock med åren växt af äfven andra anledningar, och behöflig lättnad kunde enligt styrelsens förslag der åstadkommas genom alla hospitalsärendens öfverflyttning till den föreslagne nye kamrerarens handläggning.

Anställandet af två kamrerare i ett embetsverk vore måhända en mindre vanlig anordning, men detta syntes icke medicinalstyrelsen böra hafva inflytande på frågans afgörande. En organisation borde framför allt vara ändamålsenlig, och, om medicinalstyrelsens säregna ställning såsom öfverstyrelse för hospitalen fordrade en afvikelse från den för andra

embetsverk vanliga typen, så torde sådant icke böra möta betänkligheter. Och om vid tiden för medicinalstyrelsens öfvertagande af hospitalsförvaltningen den afsigten förefunnits, att styrelsens räkenskapskontor en gång skulle öfvertaga hela den förberedande handläggningen af de ekonomiska hospitalsärendena, så hade afsigten dock aldrig blifvit genomförd, och hospitalsväsendets utveckling hade sedan dess varit så enorm, att det icke borde väcka någon undran, om den år 1877 uppgjorda planen för ärendenas behandling icke vidare kunde med fördel tillämpas.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt och med åberopande i öfrigt af de skäl, som andragits ej mindre i medicinalstyrelsens underdåniga skrifvelse den 29 september 1897 än äfven i styrelsens underdåniga skrifvelse den 25 september 1899, måste medicinalstyrelsen med all den styrka, som finge anses ligga i en på erfarenheten grundad bestämd öfvertygelse, vidhålla sin hemställan om nådig proposition till näst sammanträdande riksdag i det syfte, som framginge af styrelsens sistnämnda skrifvelse af den 25 september 1899.

Vidare har medicinalstyrelsen i en annan skrifvelse af den 27 september 1899, enär granskning af hospitalens räkenskaper fortfarande, liksom i flere år skett, måste verkställas inom medicinalstyrelsen, som likväl saknade erforderliga arbetskrafter och medel till ersättning för detta viktiga arbete, i underdånighet hemställt, det Eders Kongl. Maj:t tacktes till näst sammanträdande riksdag aflåta nådig proposition derom, att till arfvode åt särskild person för revision af hospitalens räkenskaper måtte å medicinalstyrelsens stat äfven för år 1901 beviljas ett extra anslag af 1,200 kronor.

På ett öfvertygande sätt synes mig medicinalstyrelsen hafva visat, hurusom den i hög grad ökade omfattning hospitalsväsendet hos oss under senaste tider erhållit kräfver ökade arbetskrafter för handläggning af hospitalsärenden hos medicinalstyrelsen, om styrelsen skall kunna på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina skyldigheter såsom det centrala förvaltningsorganet för denna vidlyftiga och kostsamma administration. Den erfarenhet, som medicinalstyrelsen under de två sista åren vunnit i afseende å behovet af biträden å hospitalsafdelningen inom styrelsen, synes jemväl hafva bekräftat, att det svårigen låter sig göra att tillgodose detta behof med det extra anslagsbelopp af 6,000 kronor om året, som för ändamålet stått till medicinalstyrelsens förfogande. Och då det måste vara till föga vinst för det allmänna, om genom bristande kontroll och granskning till följd af otillräckliga arbetskrafter hos den centrala myndigheten

fara uppstår, att statens utgifter för hospitalsväsendet blifva större än de med något ökade arbetskrafter hos denna myndighet kunde vara, tvekar jag icke att tillstyrka, att till medicinalstyrelsens förfogande må för ändamålet ställas ett anslag till det belopp af 7,500 kronor om året, medicinalstyrelsen ansett oundgängligen nödvändigt. Dock synes mig för närvarande icke lämpligt att, såsom medicinalstyrelsen äskat, beloppet uppföres å ordinarie stat.

I afseende å medicinalstyrelsens framställning om anvisande jemväl för år 1901 af ett extra anslag å 1,200 kronor till arfvode för granskning af hospitalens räkenskaper har jag icke något att erinra.

Jag hemställer fördenskull i underdånighet, det Eders Kongl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1901 anvisa dels till arfvode för granskning af hospitalens räkenskaper ett belopp af 1,200 kronor dels ock till ökad biträde hos medicinalstyrelsen vid hospitalsärendenas behandling en summa af 7,500 kronor, dock under förbehåll att deraf innehålles ett belopp, motsvarande hvad serafimerordensgillets förre sekreterare T. A. Billbergh kan komma att af de till honom för år 1901 i ersättning för sekreterareaflöning från allmänna indragningsstaten utgående medel afstå till bekostande af biträde åt medicinalstyrelsen vid handläggning af sekreteraregöromål å hospitalsafdelningen.

Sanatorier.

Sedan Riksdagen i skrifvelse den 4 maj 1898 anmält, att Riksdagen [91.] för åstadkommande af ett *sanatorium för lungsotspatienter i södra Sverige* samtidigt med de två, som vore afsedda att för insamlade medel anordnas *Sanatorium i södra Sverige.* i norra och mellersta delarne af landet, på extra stat beviljat 850,000 kronor och deraf under riksstatens åttonde hufvudtitel till utgående under år 1899 anvisat 350,000 kronor, behagade Eders Kongl. Maj:t lemna komitén för jubileumsfonden tillfälle att inkomma med underdånigt utlåtande i anledning af berörda skrifvelses innehåll. Uti underdånig skrifvelse den 15 september 1898 hemställde komitén, som inhemtat, att Eders Kongl. Maj:t anförtrött åt chefen för Eders Kongl. Maj:ts hofförvaltning att under in-seende af hans excellens herr riksmarskalken omhänderhafva och förvalta jubileumsfondens medel, bland annat, att Eders Kongl. Maj:t tacktes bemyndiga chefen för hofförvaltningen att emottaga och under samma bestämmelser, som för gåfvofonden vore eller blefve i nåder meddelade, omhänderhafva och förvalta de medel, Riksdagen för åstadkommande i södra Sverige af ett sanatorium för lungsotspatienter anvisat under riks-

statens åttonde hufvudtitel för utgående under år 1899. Denna hemställan blef den 7 oktober 1898 af Eders Kongl. Maj:t bifallen.

Efter det Riksdagen af det till nyssnämnda sanatorium beviljade anslag ytterligare på extra stat för år 1900 anvisat 250,000 kronor, behagade Eders Kongl. Maj:t den 19 maj 1899 lemna chefen för hofförvaltningen enahanda bemyndigande i afseende å detta belopp.

Jag tillstyrker nu i underdånighet, det Eders Kongl. Maj:t ville föreslå Riksdagen att af ifrågavarande anslag på extra stat för år 1901 anvisa återstoden, 250,000 kronor.

Barnmorskeundervisningen och barnbördshusen.

[92.] Sedan Riksdagen, med bifall till Eders Kongl. Maj:ts derom gjorda framställningar, anvisat på extra stat för år 1899 ett anslag af 3,000 kronor och för år 1900 ett anslag af 2,000 kronor till anordnande af *repetitionskurser för äldre barnmorskor* och till beredande, så vidt ske kunde, af fri bostad eller hyresbidrag åt deltagarinnorna deri under den tid, de genomginge dessa kurser, har medicinalstyrelsen i underdånig skrifvelse den 29 september 1899 anhållit, att Eders Kongl. Maj:t ville hos Riksdagen göra framställning om anvisande jemväl för år 1900 af ett anslag till sagda ändamål. Medicinalstyrelsen har dervid anført, att under hösten hvart och ett af åren 1898 och 1899 samt under våren sistnämnda år såväl i Stockholm som i Göteborg anordnats dylika kurser med tillsammans under båda åren 123 äldre barnmorskor. Då kurserna med begärlighet omfattats af barnmorskorna och äfven gynnats af flere lands- ting med bidrag för barnmorskornas resor till och från läroanstalterna eller uppehåll derstädes, ansåge medicinalstyrelsen önskvärdt, att sådana kurser måtte komma till stånd icke blott under år 1900, hvartill medel beviljats, utan äfven under år 1901.

I enlighet med hvad medicinalstyrelsen hemställt, tillstyrker jag, det Eders Kongl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1901 anvisa ett anslag af 2,000 kronor till anordnande af repetitionskurser för äldre barnmorskor och till beredande, så vidt ske kan, af fri bostad eller hyresbidrag åt deltagarinnorna deri under den tid, de genomgå dessa kurser.

Vetenskapsakademien.

På framställning af föreståndaren för Stockholms observatorium, professor Karl Bohlin, har vetenskapsakademien hos Eders Kongl. Maj:t underdånighet anhållit, att Eders Kongl. Maj:t täcktes till 1900 års riksdag aflåta nådig proposition om anvisande af 33,000 kronor för *anskaffande af ett observatorium af en ny, tidsenlig meridiancirkel och ett nytt, tidsenligt astronomiskt pendelur*, i sammanhang hvarmed akademien förbundit sig att, om detta anslag blefve anvisadt, af egna medel bekosta ifrågasatt ombyggnad för instrumentets ändamålsenliga inrymmande, en kostnad, som enligt uppgjord ungefärlig beräkning belöpte sig till 6,000 eller 7,000 kronor. [93.] *Anskaffande af ny meridiancirkel m. m.*

Med åberopande af de skäl, som observatoriets föreståndare i sin till akademien i ämnet aflåtna skrifvelse andragit till styrkande af det ifrågasatta anslaget behöflighet, har akademien för egen del anfört, att akademien länge haft nogsam kännedom derom, att det åldriga instrument, kalladt meridiancirkel, med dertill hörande pendelur, hvaraf observatoriet i Stockholm för närvarande vore i besittning, på långt när icke uppfylde de fordringar, som nutidens praktiska astronomi stälde på ett dylikt instrument i afseende å dermed anställda iakttagelsers noggrannhet, men att akademien sett och fortfarande såge sig ur stånd att af egna medel bestrida kostnaden för anskaffande af ett nytt tidsenligare motsvarande instrument.

Observatoriets föreståndare, hvars förutberörda framställning blifvit af de utaf akademien förordnade inspectores öfver observatorium f. d. kommandörkaptenen friherre C. Skogman och f. d. generaldirektören grefve R. Cronstedt uti särskildt afgifvet utlåtande lifligt förordad, har i förutnämnda skrifvelse anfört hufvudsakligen följande.

Det hade i observatoriets årsberättelser på senare tider ofta blifvit framhållet, att den meridiancirkel, med hvilken de löpande observationerna hittills blifvit utförda, icke längre kunde anses försvara sin plats såsom hufvudinstrument för vetenskapliga observationer på observatorium. Härtill komme, att ett observationsarbete, som trots nämnda instruments brister företagits med detsamma, nemligen utarbetande af en stjernkatalog, innehållande stjernor utvalda ur British Association Catalogue för år 1850, för närvarande nalkades sin fullbordan. Att efter detta arbetes afslutning skrida till upptagande af en ny, längre observationsserie med användande af samma meridiancirkel vore utan tvifvel icke att tillråda. Anskaffandet af ett nytt, tidsenligt meridianinstrument vore dessutom för närvarande så mycket mera önskvärdt, som tillfälle nu erbjöde sig för observatorium att deltaga i ett observationsarbete af fundamental art enligt förslag af

Berlinerakademiens ständige sekreterare, geheimerådet A. Auwers, hvilken kunde sägas vara Europas förnämsta auktoritet på precisionsastronomiens område. Det gälde härvid ett samarbete mellan flere observationer för härledning af precisionsbestämningar för vissa polstjornor, hvilka skulle ingå i den definitiva fundamentalkatalog, som af geheimerådet Auwers förbereddes. I sammanhang dermed skulle vid Stockholms observatorium, äfvenledes enligt ett af geheimerådet Auwers framställt förslag, en observationsserie af ett ovanligare intresse komma till utförande, nemligen observation af ett system af stjernor under iakttagande af deras afbländning genom framför objektivet placerade s. k. gitter för ernående af en bestämd ljusintensitet. Det vore sålunda en särskildt utbildad precisionsmetod, som skulle komma till användning, en metod, som vore egnad och afsedd att eliminera sådana observationsfel af egentligen fysiologisk natur, som härrörde af de observerade stjernornas olika ljusstyrka.

De ifrågavarande observationerna skulle, såsom nämnt, utföras på ett antal särskildt utvalda stjernor, hvilka skulle ingå i en fundamentalkatalog. Anspråken på en sådan fundamentalkatalog, hvarpå andra observationer sedermera skulle komma att grundas, hade på senare tider skärpts, i det de nya fotografiska observationsmetoderna genom sin större noggrannhet och säkerhet äfven fordrade mera fulländade positioner för referensstjernorna. Blott instrument af framstående egenskaper kunde således vid ofvannämnda observationer komma till användning, och för Stockholms observatorium blefve anskaffandet af en ny meridiancirkel, derest observatoriet skulle kunna deltaga i det ifrågavarande arbetet, en nödvändighet.

Men härtill komme, att detta önskemål äfven i och för sig gjorde sig gällande. Den på observatoriet befintliga meridiancirkeln vore bristfällig icke blott derutinnan att den ej mera vore ett modernt instrument, hvilket framginge redan deraf att den år 1856 befunnits vara i behof af en genomgående reparation. Den vore i sjelfva verket behäftad med stora ofullkomligheter i sina väsentliga delar. Det behöfde blott framhållas, att till följd af oregelbundenheter i instrumentets delar den med det samma observerade latituden blefve afvikande, allt efter som instrumentet befunne sig med sin graderade cirkel åt öster eller åt vester. Att ett dylikt förhållande innebure en absurditet, vore ju tydligt, utan att man närmare inginge på förklaringen häraf. En annan olägenhet framträdde i cirkelns gradering. Att afstånden mellan de olika delstrecken vore något olika vore en omständighet, med hvilken astronomen alltid måste räkna, äfven om delningsfelen såsom i detta fall icke vore stora eller irreguliera. Betänkligare vore den bristfälligheten hos graderingen, att delstrecken mångenstädes på cirkeln icke vore fullt raka, hvilket hade till följd, att

observatören stannade i ovisshet om hvilken del af strecket det vore rigtigast att mäta. Härtill komme flere rent praktiska olägenheter, såsom att instrumentets omläggning i dess lager vore förenad med svårighet och fara.

Meridiancirkeln utgjorde genom sin enkla konstruktion astronomens tillförlitligaste precisionsinstrument och ansåges därför med rätta vara det förnämsta och viktigaste tillbehör på ett observatorium. Af våra svenska observatorier vore det endast observatoriet i Lund, som hade en god meridiancirkel. Densamma hade anskaffats år 1874 och hölle 6 tum eller 16 centimeters öppning och 7 fots brännvidd, samt vore ett genom dermed utförda observationer i vetenskapens annaler känt instrument. Då det gälde att för Stockholms observatorium anskaffa en ny meridiancirkel, borde man emellertid taga hänsyn till ej blott det ändamål, som för närvarande afsåges, utan äfven till instrumentets framtida användning. Det vore tydligt, att meridianobservationerna i framtiden skulle erhålla ökad betydelse i stellarfotografiens tjänst, i det man måste sörja för att å hvarje fotografisk plåt ett tillräckligt antal noga bestämda stjernor funnes, hvilka kunde tjena såsom referenspunkter vid uppmätningen af de öfriga fotograferade stjernorna. För att försäkra sig härom finge man vara beredd på att med meridiancirkeln leverera positioner för stjernor ända till nionde storleksklassen. Att underskrida 19 centimeters öppning vore därför ej tillrädligt. Med ett objektiv af denna storlek nådde man med meridiancirkeln i Berlin jemt och nått stjernor af tionde storleken. Observatoriet i Paris egde icke mindre än tre meridiancirkelar, af hvilka en hölle 24 centimeters eller 9 parisertums öppning samt hade en längd af närmare fyra meter. Observatoriet i Marseille hade en meridiancirkel om 19 centimeters öppning och likaså observatoriet i Bordeaux. Vid observatorierna i Strassburg, Bonn och München hade meridiancirkeln ett 16 centimeters objektiv och vid observatoriet i Kiel stode man för närvarande i begrepp att anskaffa en ny 22 centimeters meridiancirkel.

För utrönande af huru priset för en meridiancirkel med 8 parisertums öppning skulle ställa sig, hade underhandlingar blifvit af professor Bohlin öppnade med firman A. Repsold & Söhne i Hamburg; och hade denna firma förklarat sig beredd att för omkring 30,000 tyska riksmark leverera en dylik meridiancirkel med alla nutidens förbättringar och tillbehör, i hvilket pris kostnaderna för instrumentets inpackning och försändning dock icke vore inberäknade.

Till observationerna med meridiancirkeln hörde emellertid äfven ett astronomiskt pendelur. De nyare astronomiska pendeluren med qvicksilfverpendel och echappement af modern konstruktion betingade ett pris af

onkring 2,000 kronor. Anskaffandet af ett nytt pendelur innebure således en jämförelsevis ringa tillökning till priset för sjelfva instrumentet och vore på det högsta att tillråda, derest en i öfrigt tidsenlig utrustning af meridianrummet skulle komma till stånd.

Kostnaden för en ny meridiancirkel jemte ny normalpendel stälde sig enligt det anförda, samt då hänsyn toges till transport och tull, på följande sätt:

Meridiancirkel från Repsold & Söhne i Hamburg	kr. 27,000: —
Astronomiskt pendelur	» 2,000: —
Tull och transport samt extra utgifter	» 4,000: —
<hr/>	
Summa kronor	33,000: —

Med anledning af hvad sålunda blifvit af vetenskapsakademien samt af föreståndaren för Stockholms observatorium och dess inspectores anfördt, tillstyrker jag, det Eders Kongl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1901 anvisa ett belopp af 33,000 kronor till anskaffande för observatoriet af en ny meridiancirkel jemte ett nytt astronomiskt pendelur.

Vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien.

[94.] Med anledning af vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademiens i Arfvoden för underdånig skrifvelse den 3 oktober 1899 gjorda anhållan hemställer jag, vörd af akademiens samlingar m. m. att enär de extra anslag å tillsammans 9,200 kronor, som för ändamål, tillhörande akademiens verksamhet, blifvit för innevarande år liksom för flere föregående år beviljade, äro för samma ändamål fortfarande erforderliga, Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1901 anvisa enahanda anslagsbelopp, nemligen:

till arfvoden åt vetenskapligt bildade biträden vid ordnandet och vården af de under akademiens inseende ställda samlingar samt till aflöning åt vaktbetjening	kr. 4,000: —
till undersökning och beskrifning af fäderneslandets fornlemningar m. m.	» 3,200: —
samt till utgifvande af planschverk öfver fornsaker och andra märkvärdiga föremål i statens historiska museum	» 2,000: —
<hr/>	
tillhopa kronor	9,200: —

Naturhistoriska riksmuseum.

Med anledning af vetenskapsakademiens i skrifvelse den 13 september 1899 gjorda anmälan, att ett årligt anslag af 2,000 kronor till inköp och insamling af naturalier vid *naturhistoriska riksmuseets afdelning för arkegoniater och fossila växter*, till arbetsbiträden derstädes och till bestridande af andra med arbetena vid afdelningen förenade utgifter fortfarande är behöfligt, får jag i underdånighet hemställa, det Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att för sagda ändamål anvisa på extra stat jemväl för år 1901 enahanda belopp som för innevarande år, eller 2,000 kronor.

[95.]
Museets af-
delning för
arkegoniater
och fossila
växter.

Hos Eders Kongl. Maj:t har vetenskapsakademien i underdånig skrifvelse den 13 september 1899 hemställt om anslag för år 1901 till *naturhistoriska riksmuseets etnografiska samling*.

[96.]
Museets
etnografiska
samling.

Med anledning af Eders Kongl. Maj:ts derom under år 1897 gjorda framställning anvisade Riksdagen till vård, underhåll och förkofran af nämnda samling på extra stat för år 1898 ett anslag af 7,300 kronor, hvaraf 4,500 kronor voro afsedda till arfvode åt en särskild föreståndare för samlingen. Riksdagen ansåg emellertid att, då ett tillfredsställande resultat icke kunde af denne föreståndare uppnås, utan att fullt lämpliga lokaler bereddes för de samlingar, som skulle ställas under hans vård, omförmälda arfvode icke borde utgå, förr än visshet vunnits derom, att en ändamålsenlig museibyggnad blefve för samlingarna uppförd. I sin till Eders Kongl. Maj:t aflättna skrifvelse i ämnet anförde Riksdagen, att, enligt hvad den inhemtat, utsigter förefunnes att genom enskild offervillighet skulle kunna åstadkommas en nybyggnad för ifrågavarande samlingars inrymmande. Till upprättande af ett etnografiskt museum i hufvudstaden hade nemligen stiftelsen Lars Hiertas minnes styrelse afsatt ett belopp af 25,000 kronor, och för samma ändamål uppgåfves likaledes 25,000 kronor vara af två namngifna personer afsatta och utlofvade. Byggnadsföretaget vore beräknadt skola kosta 74,000 till 75,000 kronor, deruti dock icke inbegreps värdet af erforderlig tomt, hvilken Riksdagen ansåg kunna beredas å kronans mark i den trakt, der nordiska museet är förlagdt. Af nämnda skäl föreskref Riksdagen, som ansåg en gynsam lösning af byggnadsfrågan kunna inom kort tid förväntas, att den till arfvode åt föreståndaren afsedda delen af anslaget ej finge utgå, förrän visadt blifvit, att omförmälda för uppförande af en nybyggnad för samlingen beräknade belopp åstadkommits.

Till 1898 års riksdag gjorde Eders Kongl. Maj:t åter framställning

om uppförande å extra stat af en summa af 7,300 kronor till vård, underhåll och förkofran af naturhistoriska riksmuseets etnografiska samling. Riksdagen, som på de af 1897 års riksdag anförda skäl ansåg, att den del af nu ifrågavarande anslag, som vore afsedd till arfvode åt en särskild föreståndare för samlingen, borde för år 1899 beviljas under samma villkor som för år 1898 blifvit föreskrifvet, hade i öfrigt icke något mot framställningen att erinra och beviljade alltså för ifrågavarande ändamål på extra stat för år 1899 likaledes 7,300 kronor, hvaraf dock 4,500 kronor, afsedda till arfvode åt en särskild föreståndare för berörda samling, skulle utgå under samma villkor som af 1897 års riksdag i sådant afseende bestämts.

I underdånig skrifvelse den 14 september 1898 återopade vetenskapsakademien en från intendenten vid naturhistoriska riksmuseet till akademien ingifven skrifvelse, deri beträffande det till en föreståndare för samlingen afsedda beloppet, 4,500 kronor, anförts att, oaktadt allvarliga försök gjorts att af enskilda personer utverka bidrag till uppförande af en nybyggnad för samlingen, dessa försök dittills varit förgäfvos och således det af Riksdagen vid beviljande af föregående anslag erkända behovet af särskild föreståndare för samlingen ej kunnat tillgodoses; att detta behof emellertid ingalunda förminskats utan snarare tilltagit; samt att, särskildt med hänsyn till de möjligen befintliga utsigterna att Riksdagens förväntan om tillräckliga enskilda bidrag till ifrågavarande ändamål skulle gå i uppfyllelse, uppenbart vore, att en särskild föreståndare för samlingen, med offentligt uppdrag och med ansvar för sin verksamhet såväl som för sin uraktlåtenhet, skulle i denna rigtning kunna verka med långt större kraft än någon annan. I anledning deraf anhöll akademien, att ehuru det då icke lyckats att på enskild väg få för det tilltänkta byggnadsföretaget samladt mer än 60,000 kronor, hvilken summa icke vore för ändamålet tillräcklig, nådig proposition måtte till Riksdagen aflåtas derom, att ett anslag till lika stort belopp som det för hvar och ett af åren 1898 och 1899 beviljade, eller 7,300 kronor, måtte anvisas äfven för år 1900 samt att den del af anslaget, som vore afsedd till arfvode åt en särskild föreståndare för den etnografiska samlingen, eller 4,500 kronor, måtte få från och med sistnämnda år utgå, äfven om det af Riksdagen uppställda vilkoret då ännu icke befunnits vara uppfyllt. Efter det Eders Kongl. Maj:t i enlighet härmed gjort framställning till 1899 års riksdag, anförde Riksdagen i skrifvelse den 13 maj 1899, hurusom Riksdagen vid pröfning af detta ärende funnit, att anställandet af en föreståndare för de ifrågavarande samlingarnas underhåll och vård icke borde genom ett fortsatt uppställande från Riksdagens sida af det af 1897 och 1898 årens riksdagar vid anslaget

fastade vilkor uppskjutas till en obestämd framtid, helst som för åstadkommande af en byggnad för samlingarna med nuvarande högt uppdrifna pris på materialier och arbetskraft syntes erfordras vida högre belopp än det härför beräknade samt något statsanslag till byggnadskostnaderna icke syntes böra påräknas. På grund häraf och då Riksdagen i öfrigt icke haft något att emot Eders Kongl. Maj:ts framställning erinra, blef, med bifall till Eders Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag, på extra stat för år 1900 uppförd en summa af 7,300 kronor till vård, underhåll och förkofran af naturhistoriska riksmuseets etnografiska samling.

I enlighet med vetenskapsakademiens nu gjorda anhållan tillstyrker jag i underdånighet, det Eders Kongl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen att på extra stat jemväl för år 1901 uppföra en summa af 7,300 kronor till vård, underhåll och förkofran af naturhistoriska riksmuseets etnografiska samling.

Meteorologiska centralanstalten.

Med anledning af särskilda utaf Eders Kongl. Maj:t i ämnet gjorda framställningar har Riksdagen för hvarterdera af åren 1894, 1895, 1896, 1897, 1898 och 1899 beviljat ett extra anslag af 7,950 kronor till fullständigt ordnande och utvidgande af väderlekstjensten vid meteorologiska centralanstalten. Ar 1893 föreslog Eders Kongl. Maj:t Riksdagen att uppföra ett sådant anslag å ordinarie stat. Riksdagen fann visserligen hvad i statsrådsprotokollet anförts innebära fullgiltiga skäl för att ökade medel till det af Eders Kongl. Maj:t ifrågasatta belopp ställdes till meteorologiska centralanstaltens förfogande för ordnande och utvidgande af väderlekstjensten; men då, enligt Riksdagens förmenande, någon tids erfarenhet rörande resultaten af de nya anordningarna borde afvaktas, innan beloppet uppfördes på ordinarie stat, ansåg sig Riksdagen böra tills vidare endast på extra stat anvisa anslag för ändamålet; och i öfverensstämmelse dermed har Eders Kongl. Maj:t inskränkt sina vid 1894, 1895, 1896, 1897 och 1898 årens riksdagar gjorda framställningar i ämnet.

För upprätthållande af en meteorologisk station i Gellivare har Riksdagen derjemte för hvarterdera af åren 1898 och 1899 beviljat ett extra anslag af 300 kronor.

I enlighet med en af vetenskapsakademien gjord framställning föreslog Eders Kongl. Maj:t år 1899 Riksdagen, att för beredande af ökad arfvode åt amanuensen vid meteorologiska centralanstalten och inrättande af en andre amanuensbefattning derstädes äfvensom i öfrigt för uppehållande af

[97.]

Väderlekstjensten vid anstalten
m. m.

väderlekstjensten vid anstalten i dess nuvarande omfattning det till anstalten utgående årliga anslag måtte höjas med 9,350 kronor, deraf 5,850 kronor såsom reservationsanslag, hvarigenom anstaltens ordinarie anslag skulle uppnå en slutsumma af 34,400 kronor, deraf 21,850 kronor reservationsanslag.

Riksdagen svarade i skrifvelse den 13 maj 1899, att Riksdagen, som icke funnit sig öfvertygad om behöfligheten eller lämpligheten deraf, att, såsom af Eders Kongl. Maj:t föreslagits, de för uppehållande af meteorologiska centralanstaltens verksamhet erforderliga medel då skulle i deras helhet uppföras å ordinarie stat, ansett sig böra uppföra det ordinarie anslaget till anstalten i 1900 års riksstat med oförändradt belopp, 25,050 kronor, deraf 16,000 kronor reservationsanslag; att Riksdagen deremot funnit sig böra å extra stat bevilja återstoden af de medel, hvilka under förevarande anslagstitel af Eders Kongl. Maj:t äskats, eller sålunda 9,350 kronor, deraf emellertid 300 kronor syntes böra fortfarande särskildt uppföras såsom anslag till upprätthållande af en meteorologisk station i Gellivare och återstående beloppet, 9,050 kronor, upptagas under den i 1899 års riksstat förekommande anslagsrubriken »till upprätthållande af fullständigt ordnad väderlekstjenst vid meteorologiska centralanstalten»; att den i sistnämnda anslagsbelopp ingående förhöjningen med 500 kronor i amanuensens vid meteorologiska centralanstalten arfvode borde i anstaltens stat för år 1900 upptagas såsom personligt tillägg i arfvodet åt nuvarande innehafvaren af amanuensbefattningen Hugo Emanuel Hamberg; samt att det belopp af 3,000 kronor, som enligt Eders Kongl. Maj:ts proposition varit afsedt till arfvode åt en andre amanuens, syntes böra i anstaltens stat uppföras under den der förut förekommande rubriken »anslag till vetenskapligt biträde»; hvadan Riksdagen dels å ordinarie stat uppfört anslaget till meteorologiska centralanstalten med oförändradt belopp, 25,050 kronor, deraf 16,000 kronor reservationsanslag, dels å extra stat för år 1900 till upprätthållande af fullständigt ordnad väderlekstjenst vid meteorologiska centralanstalten anvisat 9,050 kronor, deraf 500 kronor såsom personligt tillägg i arfvodet åt nuvarande amanuensen vid anstalten Hugo Emanuel Hamberg och 3,000 kronor såsom anslag till vetenskapligt biträde vid väderlekstjensten, dels ock å extra stat för år 1900 till upprätthållande af en meteorologisk station i Gellivare beviljat ett anslag å 300 kronor.

Sedan vetenskapsakademien, efter anhållan af föreståndaren för meteorologiska centralanstalten, hvilken anhållan tillstyrkts af anstaltens inspectores, generaldirektören R. Åkerman och professorn G. R. Dahlander, i under-

dänig skrifvelse den 13 september 1899 hemställt om beredande af motsvarande anslag för år 1901, tillstyrker jag, det Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att å extra stat för sistnämnda år anvisa dels till upprätthållande af fullständigt ordnad väderlekstjenst vid meteorologiska centralanstalten 9,050 kronor, deraf 500 kronor såsom personligt tillägg i arfyodet åt amanuensen Hamberg och 3,000 kronor såsom anslag till vetenskapligt biträde vid väderlekstjensten, dels ock till upprätthållande af en meteorologisk station i Gellivare 300 kronor.

Undervisningsanstalter för döfstumma och blinda.

I enlighet med Eders Kongl. Maj:ts förordnande den 7 oktober 1898 [98.] upphörde läroanstalten i Skara för öfveråriga döfstumma med sin verksamhet vid slutet af vårterminen 1899.

*Läroanstalter
för öfveråriga
döfstumma.*

Enligt från vederbörande föreståndare infordrade uppgifter utgjorde höstterminen 1899 elevantalet i *läroanstalterna i Vadstena och Bollnäs för öfveråriga döfstumma* 70, nemligen 31 i Vadstena och 39 i Bollnäs.

Då hvar och en af ifrågavarande läroanstalter varit beräknad för omkring 60 elever, synes det nuvarande jämförelsevis låga elevantalet i de båda kvarvarande anstalterna, hvilket antal jemväl sannolikt med hvarje år kommer att ytterligare minskas, häntyda på, att åtminstone en af de båda anstalterna kan under den närmaste framtiden begynna afvecklas. Enär emellertid undersökning härom ännu ej kunnat anställas, torde för uppehållande af undervisningen vid ifrågavarande läroanstalter jemväl under år 1901 medel böra beviljas, helst som härigenom ej lägges något hinder i vägen för en afveckling af endera eller båda läroanstalterna, när en sådan anses böra begynna.

Direktionen öfver läroanstalten i Vadstena för öfveråriga döfstumma har i sitt underdåniga förslag till stat för läroanstalten för år 1900 förmått, att den ansåge, att 14,400 kronor behöfde användas för uppehållande af läroanstalten under sagda år.

Direktionen öfver läroanstalten i Bollnäs för öfveråriga döfstumma har beräknat anstaltens utgifter under år 1900 till samma belopp som under näst föregående året, eller till 16,400 kronor, och har ej ifrågasatt någon minskning i utgifterna för år 1901.

Med anledning af hvad sålunda blifvit anfördt hemställer jag, att Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att, för uppehållande af undervisningen vid läroanstalterna i Vadstena och Bollnäs för öfveråriga döfstumma, anvisa ett extra anslag för år 1901 af 30,800 kronor.

[99.] På derom af styrelsen för *handverksskolan i Kristinehamn för blinda* i underdånig skrifvelse den 26 september 1899 gjord begäran hemställer jag, att Eders Kongl. Maj:ts tacktes föreslå Riksdagen, att enahanda belopp, som under en följd af år beviljats för skolans uppehållande, eller 10,000 kronor, må för denna skola anvisas på extra stat äfven för år 1901.

[100.] Med en till Eders Kongl. Maj:ts ecklesiastikdepartement stäld skrifvelse den 11 sistlidne november har direktionen för institutet för blinda — under erinran, att direktionen i underdånig skrifvelse den 15 november 1898 redan afgifvit förslag till stat för *förskolan för blinda å Tomteboda* för skolåret 1900—1901, slutande å 13,700 kronor, för hvilket förslag jag här nedan kommer att närmare redogöra — öfverlemnadt förslag till stat jemväl för skolåret 1901—1902, slutande å 18,500 kronor, och dervid meddelat, att för uppehållande af undervisningen m. m. vid förskolan under år 1901 erfordrades ett till 8,600 kronor uppgående bidrag af allmänna medel.

Det förslag till stat, som åtföljde ofvannämnda skrifvelse, har följande lydelse:

Förslag till stat för förskolan för blinda å Tomteboda skolåret 1901—1902.

Utgifter:

fastighetens underhåll	kr.	750: —
en första lärarinna	»	1,200: —
två lärarinnor	»	2,000: —
två vårdarinnor och två tjenarinnor	»	800: —
kosthåll för 30 barn och 4 tjenarinnor efter 60 öre om dagen	»	7,446: —
beklädnad af 30 barn efter 50 kronor för hvarje	»	1,500: —
tvätt och renhållning	»	300: —
bränsle och lyshållning	»	2,500: —
sjukvård	»	200: —
undervisnings- och arbetsmateriel	»	500: —
inventarier	»	600: —
sekreterare och kamrerare	»	300: —
diverse utgifter	»	404: —

Summa kr. 18,500: —

Inkomster:

årsafgift för 30 barn, 300 kronor för hvarje	kr.	9,000: —
behöfligt statsanslag	»	9,500: —

Summa kr. 18,500: —

I sammanhang härmed torde jag få erinra om det af direktionen uppgjorda förslag till stat för ifrågavarande skola under skolåret 1900—1901, som ligger till grund för beräkningen af statsanslaget för år 1900:

Förslag till stat för skolan för blinda å Tomtebodas skolåret 1900—1901.

Utgifter:

en första lärarinna	kr. 1,200: —
en lärarinna	» 1,000: —
en vårdarinna och två tjänarinnor	» 575: —
kosthåll för 20 barn och 3 tjänare efter 60 öre om dagen	» 5,037: —
beklädnad af 20 barn efter 50 kronor för hvarje	» 1,000: —
tvätt och renhållning	» 200: —
bränsle och lyshållning	» 2,500: —
sjukvård	» 150: —
undervisnings- och arbetsmateriel	» 500: —
inventarier	» 600: —
sekreterare och kamrerare	» 300: —
diverse utgifter	» 638: —
<hr/>	
Summa kr. 13,700: —	

Inkomster:

årsafgifter af 20 barn, 300 kronor för hvarje	kr. 6,000: —
behöfligt statsanslag	» 7,700: —
<hr/>	
Summa kr. 13,700: —	

Anledningen till att kostnaderna för förskolan beräknats till högre belopp under skolåret 1901—1902 än under skolåret 1900—1901 är att den vid början af höstterminen 1901 skall utvidgas med ännu en klass.

Jemlikt de ofvan meddelade förslagen till stat erfordras för förskolans uppehållande under vårterminen 1901 utom årsafgifterna för barnen hälften af det för skolåret 1900—1901 beräknade statsanslaget, eller 3,850 kronor, och för höstterminen 1901 utom årsafgifterna för barnen hälften af det för skolåret 1901—1902 beräknade statsanslaget, eller 4,750 kronor. För uppehållande af förskolans verksamhet under år 1901 erfordras sålunda at allmänna medel ett bidrag å 8,600 kronor.

Så länge förskolan ännu icke hunnit komma i full verksamhet, torde det vara lämpligt, att erforderligt anslag till densamma fortfarande uppföres på extra stat.

På grund af hvad sålunda förekommit hemställer jag, att Eders Kongl.

Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1901 bevilja för uppehållande af förskolans för blindas å Tomtebodas verksamhet 8,600 kronor.

[101.] Med anledning af direktionens öfver institutet för blindas underdåniga Tryckning af skrifvelse den 28 september 1899 hemställer jag, att Eders Kongl. Maj:t blindskriffter
n. m.
tacktes föreslå Riksdagen att bevilja för år 1901, likasom för år 1900 egt rum, extra anslag af 2,500 kronor till tryckning af *blindskrifter* och 1,200 kronor till *understöd åt blindlärares elever* samt till *reseunderstöd åt blindlärare*.

[102.] Styrelsen för förskolan för blindas i Vexjö har i underdånig skrifvelse Förhyrande
af lokal för
förskolan för
blindas i Vexjö.
den 14 september 1899 hos Eders Kongl. Maj:t anhållit, att Eders Kongl. Maj:t måtte hos Riksdagen äska ett anslag å 4,000 kronor till förhyrande af lokal för skolan under år 1901 samt att, derest den nya blindskolebyggnaden, såsom afsedt vore, blefve till inflyttning färdig sistnämnda års sommar och lokal åt skolan sålunda icke behöfde förhyras under samma års sista qvartal, den besparing å hyresmedel, som härigenom komme att uppstå, måtte få användas dels till bestridande af kostnaderna för återställande af inredningen i de nu förhyrda lokalerna i dess förut varande skick, hvartill styrelsen i hyreskontrakt den 12 december 1883 måst förbinda sig, och dels till bekostnad af skolans öfverflyttning i den nya byggnaden; och får jag hemställa, att Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1901 till förhyrande af lokal för förskolan för blindas i Vexjö bevilja ett anslag af 4,000 kronor samt medgifva, att den besparing af hyresmedlen, som kan uppstå derigenom att skolan under år 1901 kommer att inflytta i egen lokal, må användas dels för bestridande af kostnaderna för den hyrda lokalens återställande i dess förut varande skick och dels till bekostande af skolans flyttning till den egna lokalen.

Undervisningsanstalter för vanföra och lytta.

[103.] I till Kongl. Maj:t stäld skrifvelse hafva styrelserna för föreningarna Understöd för i Göteborg, Karlskrona, Helsingborg och Stockholm för bistånd åt vanföra uppehållande
af föreningar
nas för bistånd
åt vanföra och
lytta verk-
samhet.
och lytta gjort framställning om erhållande af årligt statsunderstöd för upprätthållande af föreningarnas verksamhet.

Beträffande föreningarnas tillkomst, omfattningen af deras verksamhet och deras ekonomiska ställning lemnas i berörda skrifvelse i hufvudsak följande upplysningar:

Föreningarna hade bildats efter mönster af den på initiativ af den danske prestmannen och filantropen Hans Knudsen i Köpenhamn år 1872

stiftade föreningen »Samfundet, som antager sig vanføre og lemlæstede». Utgående från den principen att sysslolöshet alstrar demoralisation till såväl kropp som själ, hade pastor Knudsen först sökt genom inrättandet af en orthopedisk poliklinik att förbättra den vanføres kroppsliga lyte samt sedan genom en arbetsskola att lära den vanføre ett yrke, hvarigenom han kunde sjelf bidra till sitt uppehälle. Vid den stora internationela läkarekongressen i Köpenhamn år 1884 hade Knudsen, för att söka sprida sin idé till andra länder, icke blott föranstaltat en exposition af skolans arbeten, utan ock satt kongressens ledamöter i tillfälle att sjelfva åse ett tiotal af skolans elever i full sysselsättning.

Den menniskovänliga idé, Knudsen sålunda sökt realisera, hade väckt liflig anklag och snart förverkligats äfven i vårt land. Den 3 mars 1885 hade »Föreningen för bistånd åt vanføra i Göteborg» konstituerats på ekonomiskt underlag af genom enskild offervillighet hopsamlade medel. Vid samma tillfälle hade antagits stadgar, som i hufvudsak hade den danska föreningens till förebild. Enligt dessa stadgar handhades föreningens förvaltning af en styrelse, som utgjordes af sex personer, af hvilka minst tre borde vara läkare. Vid den offentliga sammankomst, som skulle ega rum hvarje år inom utgången af mars månad, afgäfve styrelsen berättelse öfver det förflutna årets verksamhet, hvarjemte aflemnades revisorernas berättelse öfver granskning af räkenskaper och styrelsens förvaltning. Dessa berättelser skulle tryckas och utdelas bland föreningens medlemmar. Förutom två af föreningen valde revisorer, hade äfven stadsfullmäktige i Göteborg rätt att utse två sådana. Efter verkställd granskning skulle revisionsberättelsen öfverlemnas till stadsfullmäktige, som derpå bestämde angående ansvarsfrihet för den tid revisionen omfattade.

Föreningens inkomster hade utgjorts dels af frivilliga årsbidrag dels af räntan å gåfvor och donationer, hvarjemte Göteborgs utskänkningsaktiebolag årligen lemnat af sina vinstmedel en summa varierande mellan 800 och 1,600 kronor. Ur Renströmska fonden hade föreningen för en gång erhållit 15,000 kronor såsom tillfällig hjälp vid iordningställandet af föreningens år 1894 förvärfvade fastighet. Efter det föreningen fått emottaga flere större donationer hade enligt revisorernas berättelse föreningens kapitalbehållning vid 1897 års slut uppgått till 187,994 kronor.

Föreningens utgifter under åren 1893—1897 hade belöpt sig till:

år 1893	kr. 13,969: —
» 1894	» 27,114: —
» 1895	» 19,181: —
» 1896	» 20,506: —
» 1897	» 19,575: —

Genom donation egde föreningen sedan år 1894 en egen fastighet, af gifvarinnan benämnd »Gabriel Lundgrens minne», inom hvilken föreningens hela verksamhet numera vore förlagd.

Föreningens verksamhet vore fördelad på:

1) *Arbetsskolan*. Det låge, säges det i berörda skrifvelse, i sakens natur, att den undervisning, som här meddelades, måste ske efter helt annan metod än den, som gälde för vanlig slöjd. Man hade här att göra med många former af kroppsslyten, hvadan metoden måste individualiseras. Det gälde att taga hänsyn icke allenast till fallenheten, utan äfven till arten och graden af lytet. Uppmärksamheten måste riktas på att genom enkla, sinnrikt konstruerade verktyg vid arbetet söka ersätta den förlorade eller deformerade lemmen. De vanligast förekommande formerna af vanförhet vore *medfödt kroppsslyte* (t. ex. saknad af hand eller arm), *förlamning i ena eller andra kroppshalvvan i följd af i barnåldern genomgången hjern- eller ryggmärgssjukdom* samt *genom olycksfall förorsakad förlust af en eller annan lem*. Härjemte förekomme andra arter af vanförhet, som kunde vara hinderliga vid utförande af vanliga arbeten. Hufvudsyftet med skolans verksamhet vore att på möjligast korta tid bibringa eleverna den högsta grad af yrkesskicklighet för att sätta dem i stånd att kunna genom eget arbete bereda sig sitt upphålle. De arbeten, som företrädesvis förekomme inom skolan, vore: *för manliga elever*: snickeri, svarfning, rörstolsflätning, korgmakeri, borstbinderi och skomakeri, samt *för qvinliga elever*: sömnadsarbeten af alla slag, väfnad och tricotstickning.

För hvarje arbete, som eleven utförde, erhöles han betalning med afdrag af kostnaden för materialet. På detta sätt erhöles eleven alltid sin ersättning, äfven om arbetet förblefve osåldt. Föreningen stode såsom arbetsgifvare risken. Under åren 1893—1897 hade till elever för verkställda arbeten utbetalts följande belopp:

år 1893	kr. 2,749: —
» 1894	» 2,526: —
» 1895	» 2,967: —
» 1896	» 3,473: —
» 1897	» 3,644: —

För elever, hvilka röjt anlag för andra yrken, än dem, som låge inom skolans undervisningsområde, hade föreningen — visserligen i ett fåtal fall — till yrkesmästare erlagt en viss summa för deras vidare utbildning.

Nästan alla elever, som undervisats i de inom skolan förekommande

yrken, hade genom föreningens bemedling erhållit platser hos olika yrkesmästare. Såväl de elever, som på egen hand ville fortsätta med det arbete de inlärt, som de, hvilka erhöles platser hos yrkesmästare, försåges på föreningens bekostnad med erforderliga verktyg. Dessa senare vore dock föreningens egendom och kunde alltså ej af eleverna försåljå, utan måste vid dödsfall återlemnas.

Föreningen sökte sörja för elevernas lekamliga behof genom att dagligen för dem anordna middagsspising.

Från skolans öppnande den 3 oktober 1885 till 1897 års slut hade elevantalet utgjort 135. Af dessa hade 22 varit enarmade och 27 haft ena armen obrukbar i följd af genomgången sjukdom i centralorganen. De öfriga hade varit behäftade med olika lyten, som i mer eller mindre grad försvårat deras antagande i vanliga yrken. Undervisningen bestredes af föreståndarinnan, två lärarinnor och timlärare i olika yrken. Skolans arbeten afyttrades dels genom en vid jultiden anordnad utställning, dels genom försåljning i skolans lokal. För att underlätta intagandet af elever från närgränsande län hade Göteborgs läns landsting alltså sedan år 1885 och Elfsborgs läns landsting sedan år 1895 beviljat hvarterda 800 kronors årliga anslag, hvilka dock uteslutande vore afsedda för elevers från nämnda län uppehälle och vistelse i Göteborg m. m., hvadan af dessa anslag ej den minsta fördel kommit föreningen till godo. Anslagen utanordnades på det vilkor, att landstingen bidroge med två tredjedelar, såvida den kommun den vanföre tillhörde eller enskild person förbunde sig att bidraga med en tredjedel.

2) *Föreningens orthopediska poliklinik.* Nyttan af denna högst viktiga del af föreningens verksamhet vore, anføres det vidare, påtaglig. En missbildning, som hos ett barn i tid blefve observerad, kunde mången gång genom ändamålsenlig orthopedisk behandling, om icke helt och hållet häfvas, åtminstone betydligt förbättras. Den mera burgne försummade ej heller att för sitt missbildade barn söka den hjälp, som i detta hänseende vore möjlig, men för den fattige stålde sig saken annorlunda. Betydande svårigheter uppstode ofta för den senare att från den offentliga fattigvårdens sida erhålla de kostsamma bandager, som för ett konsequent genomförande af en dylik behandling vore nödvändiga. Liknande förhållanden egde rum vid ett genom sjukdom eller olycksfall ådraget lyte. Fattigvården, förut nog betungad, kunde ej i hvarje sådant fall lemna hjälp. Det vore alltså uppenbart, hvilken betydelse föreningens verksamhet i detta hänseende hade, då den icke allenast underlättade tillfället för den fattige att i tid erhålla lämplig behandling, utan äfven förhjälppte honom att erhålla kost-

nadsfria bandager och öfriga hjälpmedel, som kunde bidraga att lindra hans lyte.

Den orthopediska polikliniken, helt och hållet anordnad efter sin danska förebild, hade öppnats år 1890 och vore sedan år 1894 inrymd i föreningens egendom »Gabriel Lundgrens minne». Den vore öppen två dagar i veckan och sköttes af två läkare. Från år 1890 till 1897 års slut hade den varit besökt af 618 patienter (barn och äldre personer). Kostnaden för densamma hade under dessa år uppgått till:

år 1890	kr. 2,194: —
» 1891	» 1,408: —
» 1892	» 2,053: —
» 1893	» 2,312: —
» 1894	» 2,483: —
» 1895	» 2,791: —
» 1896	» 2,749: —
» 1897	» 2,347: —

Förutom nu beskrifna Göteborgs förening hade i Sverige bildats liknande föreningar i Karlskrona år 1895, i Helsingborg år 1897 och i Stockholm år 1891. Angående dessa föreningar, som ännu ej hade ordnade orthopediska kliniker vid sidan af sin öfriga verksamhet, ville sökandena lemna följande redogörelse:

»Föreningen till bistånd åt vanföra och lytta i Karlskrona.»

På initiativ af en enskild man inom Karlskrona samhälle hade redan den 8 april 1885, mera på försök, öppnats en arbetsskola för vanföra. Denna hade likväl trädt i verksamhet först den 19 oktober samma år, sedan läraren för densamma genomgått en fullständig kurs vid arbets-skolan i Köpenhamn. Den 6 mars 1886 hade föreningen med nyss angifna namn bildats. Föreningens stadgar hade dock antagits först den 24 mars 1887. Oaktadt de små tillgångar, öfver hvilka föreningen haft att förfoga, hade den dock utöfvat en välsignelserik verksamhet, hvarom dess årsberättelser bure vittne. Föreningens kapital hade vid 1897 års slut uppgått till 7,623 kronor. Frivilliga årsbidrag hade utgjort under år 1896 164 kronor samt under år 1897 148 kronor. Elevantalet hade utgjort från skolans öppnande till 1897 års slut 31, deraf fem varit enarmade och de öfriga på annat sätt lytta. Under åren 1893—1897 hade föreningen haft följande utgifter:

år 1893	kr. 630: —
» 1894	» 834: —
» 1895	» 700: —
» 1896	» 599: —
» 1897	» 281: —

Under år 1896 hade föreningens medel varit så begränsade, att dess verksamhet måst betydligt inskränkas.

»Föreningen för bistånd åt vanföra i Skåne» — med arbetsskola och styrelse i Helsingborg.

Denna förening hade stiftats den 17 september 1887, då stadgar antagits och styrelse valts. Dess arbetsskola, vid hvilken föreståndarinna, biträdande lärarinnor och lärare vore anställda, hade öppnats den 15 november 1887. Föreningen, som utvecklat en rastlös verksamhet, hade rönt liflig uppmuntran och kraftigt understöd såväl från staden Helsingborg som från angränsande län. Första året hade insamlats ett grundkapital af 15,385 kronor och utgifterna under samma år hade belöpt sig till 1,267 kronor. Redan andra året, 1888, hade utgifterna stigit till 7,361 kronor. Af denna summa hade likväl utbetalts 623 kronor till eleverna för verkställda arbeten. År 1889 hade föreningen af Helsingborgs sparbank erbjudits ett lån å 30,000 kronor på det billiga villkoret af 3 % ränta, hvarjemte stadsfullmäktige i nämnda stad beviljat fri tomt på stadens mark. På grund af detta tillmötesgående från stadens sida hade redan den 1 april 1890 arbetsskolan kunnat inrymmas i föreningens eget hus, deri plats äfven kunnat beredas för ett internat. Såsom ett erkännande af föreningens verksamhet hade Malmöhus läns landsting under flere år lemnat anslag, som under hvart af de senaste åren uppgått till 2,000 kronor. Äfven Kristianstads läns landsting hade ett och annat år medelst anslag, dock till mindre belopp, gifvit stöd åt föreningens verksamhet. Föreningens utgifter hade uppgått till:

år 1890	kr. 7,957: —
» 1891	» 11,680: —
» 1892	» 10,638: —
» 1893	» 10,805: —
» 1894	» 8,259: —
» 1895	» 9,027: —
» 1896	» 8,257: —
» 1897	» 8,059: —

Från arbetsskolans öppnande till 1897 års slut hade denna varit besökt af 116 elever, deraf 9 enarmade. Fri middagsspisning lemnades eleverna äfven här. Föreningens tillgångar hade den 31 december 1897 utgjort 60,325 kronor; frivilliga årsbidrag hade under år 1896 influtit till belopp af 1,300 kronor och under år 1897 till belopp af 1,380 kronor. Redan i 1895 års berättelse hade styrelsen nödgats uttala sitt bekymmer öfver, att föreningens tillgångar varit så begränsade, att den ej såge sig i stånd att tillgodose alla hjälpsökandes kraf. Den omständighet, att denna förening erbjöde hem för de vanföra, hade medfört, att äfven af många vanföra, som vore bosatta utom Skåne, sökts föreningens hjälp, hvilken ock reglementsenligt kunnat lemnas. Då således skäl vore att antaga, att föreningens verksamhet framgent komme att utvecklas, då föreningen hade en skuld af 30,000 kronor, som så småningom måste gäldas, då för en följdriktig utveckling af föreningens verksamhet torde vara erforderligt, att i föreningens fastighet inrättades arbetsstugor, der utgångna elever, hvilka icke annorstädes vunnit anställning, kunde lemnas tillfälle att förtjena sitt uppehälle och hvilkas inrättande med stöd af uppgjordt förslag torde böra beräknas till 10,000 kronor, och då det slutligen, om det ock kunde förväntas, att årsbidrag till föreningen från landstingen i Skåne fortfarande komme att utgå, torde böra förutses, att frivilliga bidrag från enskilde och inrättningar ej komme att framgent så rikligt till föreningen inflyta som hittills, ansåge denna förenings styrelse, att det, för att föreningens framtida verksamhet skulle varda tryggad, kräfdes årligt understöd af staten till belopp af minst 8,000 kronor.

»Föreningen för bistånd åt lytta och vanföra i Stockholm».

Denna förening hade under ofvan angifna namn bildats den 8 mars 1891, men dess stadgar hade antagits först den 14 december samma år. Följande år den 12 januari hade dess arbetsskola öppnats. Redan under första året hade mottagits 25 elever. Genom kraftigt understöd af stadens läkare och andra för saken nitälskande personer hade under år 1891 insamlats ett grundkapital af 22,000 kronor, med hvilken summa föreningens verksamhet tagit sin början. Den 31 december 1892 hade kapitalet ökat till 28,176 kronor. Sedan hade visserligen kapitalet ökats, så att det vid 1897 års slut uppgått till 82,368 kronor, men föreningens tillgångar hade också i hög grad tagits i anspråk för dess verksamhet, såsom framginge deraf, att föreningens utgifter belöpt sig till

år 1892	.....	kr. 4,087: —
» 1893	.....	» 6,521: —

år 1894	kr. 8,493: —
» 1895	» 9,407: —
» 1896	» 12,528: —
» 1897	» 14,204: —

Dessa siffror visade, att föreningen i längden svårigen kunde uppehålla sin verksamhet i den fastslagna riktningen, utan att komma i åtnjutande af offentligt understöd. För verkställda arbeten hade till arbetskolans elever utbetalts:

år 1892	kr. 508: —
» 1893	» 911: —
» 1894	» 1,320: —
» 1895	» 1,769: —
» 1896	» 2,706: —
» 1897	» 2,844: —

Elevantalet hade från arbetsskolans öppnande till 1897 års slut utgjort 91, deraf flere varit enarmade och halfsidigt förlamade. Som föreningen lemnats tillfälle att sända elever, som varit i behof af orthopedisk behandling, till den långt före skolans grundande inrättade orthopediska polikliniken i Stockholm, hade föreningen ej ansett nödigt att inrätta en egen orthopedisk poliklinik.

Då de olika föreningarna, hvilkas verksamhet nu berörts, hade samma syftemål, följde deraf, att deras stadgar vore i hufvudsak öfverensstämmande. En § vore gemensam för dem alla, den nemligen, att föreningarnas uppgift icke vore att träda i den allmänna fattigvårdens ställe, utan att framför allt sätta den vanföre i det läge, att fattigunderstöd för honom måtte kunna undvikas.

Granskade man nu de olika föreningarnas ekonomiska ställning, framginge, att Göteborgsföreningen i följd af sitt större kapital vore i ekonomiskt hänseende bäst lottad. Men genom sin orthopediska poliklinik hade den också betydligt belastat sin budget. Det vore därför ett livsvilkor för föreningen att erhålla ett offentligt understöd, såvidt densamma skulle kunna ostördt fortsätta sin verksamhet.

Redan 1895 års revisorer anmärkte, att föreningens kapitalställning betydligt rubbats, i det behållningen då utvisade en minskning af nära 3,000 kronor, och samma anmärkning upprepades år 1896, då minskningen belöpte sig till 1,536 kronor. Visserligen hade dessa missförhållanden senare utjemnats genom en donation, men på dylika lyckliga omständigheter kunde icke i längden byggas.

Hvad de öfriga föreningarnas ställning vidkomme, framginge äfven tydligt, att dessa vore i behof af ett säkrare understöd än som vore att förvänta från en oberäknelig allmänhet. För alla föreningar gälde den iakttagelsen, att under de första åren, medan allmänhetens intresse ännu vore varmt för den goda saken, de alla fått röna stora bevis på välvilja både i pekuniärt och annat hänseende. Men i den mån allmänhetens intresse började aftaga, minskades bidragen från densamma. Förut betalande ledamöter utginge af en eller annan anledning, utan att nya ledamöter inträdde i samma mån, dödsfall inträffade, allt omständigheter, som verkade minskning af föreningarnas inkomster. Men å andra sidan ställes stegrade kraf på hjälp från föreningarna. Arbetsbefolkningen ökades i de större städerna genom de stora industriela anläggningar, som der uppstode. I dessa fabriker inträffade ofta olycksfall, som toge föreningarnas bistånd i anspråk.

Någon fullt användbar statistik för belysning af de förhållanden, som låge till grund för ifrågavarande framställning, funnes, säges det vidare, icke att tillgå, enär uppgifter alldeles saknades om antalet af t. ex. sådana, som genom sjukdomar i centralorganen blifvit förlamade i ena eller andra sidan. Deremot lemnade medicinalstyrelsens underdåniga berättelser en belysande inblick i denna fråga; och kunde af dessa inhemtas, att under femårsperioden 1891—1895 å patienter, för olika orsaker intagna å landets sjukvårdsinrättningar, gjorts ett stort antal operationer å de öfre och nedre extremiteterna, hvilka operationer kunde anses medföra absolut vanförhet. Derjemte förekomme en mängd andra skador å händer, fötter och andra delar af kroppen, som i mer eller mindre mån försvårade för den skadade utöfvandet af hans forna yrke. För nämnda femårsperiod hänvisades till följande tablå:

	år 1891	1892	1893	1894	1895
Amputation å öfverarm	21	23	28	21	28
» » underarm	35	55	18	45	41
» » lår	83	100	103	83	93
» » underben	90	78	96	101	119
Exarticulation å handled	—	—	15	21	11
» » armbågsled	—	—	1	1	2
Summa	229	256	261	272	294.

Smärre operationer å fötter och händer, som verka hindrande vid återtagandet af den föregående sysselsättningen .....

382   446   457   402   463.

Yrkesinspektionens verksamhet lemnade i fråga om olycksfall under arbete några uppgifter, som kunde vara af intresse, om de också, då flere af dessa genom olycksfall skadade återfunnes såsom vårdade å sjukvårdsinrättningarna, icke vore fullt lämpliga såsom statistiskt material. Enligt yrkesinspektörernas berättelser hade inträffat

år 1892	791	olycksfall (dervid 33 dödt)
» 1893	696	» (» 42 »)
» 1894	1,042	» (» 34 »)
» 1895	1,392	» (» 63 »)
» 1896	1,479	» (» 74 »).

I fortsättningen af berörda skrifvelse heter det vidare: »Den vanföres lott är i och för sig ofta bitter nog. Dock går pröfningen lättare att bära för den, som antingen är född med sitt lyte eller genom sjukdom i barnåldern ådragit sig detsamma. Dessa fördraga sitt lyte i regeln lätt och synas ej vidare reflektera öfver sitt sysslolösa lif. Men den deremot, som vid en framskriden ålder (20—30 år) träffas af ett olycksfall, hvarigenom han förlorar en arm, hand eller ben, är långt mera beklagansvärd. Redan den psykiska depression, som åtföljer en större eller mindre operation, verkar ofta djupt ingripande; och det är ej att undra öfver, om han vid utträdet från sjukhuset känner sig modlös öfver de dystra framtidsutsigter, som vänta. Det är just då, ja, så att säga vid sjukhusets port, som han behöfver stödjande och uppmuntrande tagas om hand, på det han ej må frestas att hemfalla åt en demoraliserande sysslolöshet. Att i dylika fall träda räddande emellan är också, vid sidan af många andra, en af föreningarnas vackraste uppgifter. Man behöfver blott genomläsa föreningarnas årsberättelser för att finna, huru många enarmade, som genom deras arbetsskolor blifvit satta i det lyckliga läge, att de numera sjelfva genom eget arbete kunna försörja sig. Denna föreningarnas stora betydelse i socialt hänseende kan derför ej nog kraftigt framhållas.»

Härefter förekommer uti förevarande skrifvelse en redogörelse för hvad i Danmark, Finland och Norge blifvit från statens sida gjordt för de i dessa länder befintliga föreningarna med enahanda syftemål som de här ifrågavarande; och inhemtas häraf, att *den danska staten* redan tidigt, till och med i föreningens tredje arbetsår, 1874, understödt dess verksamhet med ett anslag af 2,000 kronor, hvilket år 1877 höjts till 4,000 kronor, år 1890 till 15,000 kronor och år 1894 till 22,500 kronor, hvilken sistnämnda summa föreningen fortfarande åtnjöte i årligt anslag. I *Finland* hade man äfven tidigt ansett sig böra understödja den finska föreningen, hvars verksamhet vore förlagd till Helsingfors. I förenin-

gens tredje arbetsår, 1893, hade kejsarliga senaten beviljat föreningen ett anslag af 3,000 mark, som redan året derpå höjts till 7,000 mark att utgå årligen under fem år. Efter dessa fem år hade anslaget höjts till 12,000 mark. Derjemte hade föreningen beviljats ett räntefritt lån å 110,000 mark för uppförande af eget hus och utan återbetalningsskyldighet. Hvad slutligen *Kristianiaföreningen* anginge, hade den i sitt andra verksamhetsår, 1893, af Norges storting beviljats ett anslag af 960 kronor, som året derpå höjts till 1,500 kronor och för närvarande utginge med 2,500 kronor. Men dessa anslag betydde dock föga, jemfördt med den summa, som tillfallit föreningen genom Eders Majestäts storsinnade handling att till föreningen skänka hela jubileumsfonden — 300,000 kronor. Det vore uppenbart, hvilket mäktigt inflytande denna Eders Majestäts handling komme att utöfva på föreningens utveckling. Derigenom rigtades med ens hela landets uppmärksamhet på en sak, som, hur behjertansvärd den än vore, skulle behöfva årtal för att intränga i folkmedvetandet.

Sökandena anföra slutligen, att de ville erinra: att föreningarna för bistånd åt vanföra, efter hvad genom nu återgifna framställning torde vara ådagalagdt, utöfvat stor och välsignelserik nytta, särskildt för den fattigare befolkningen; att åt liknande föreningar i de öfriga skandinaviska länderna samt i Finland frikostiga anslag beviljats för deras fortsatta verksamhet; samt att i Sverige anstalter för sinnessjuka, blinda, döfstumma, idioter och — från år 1898 — epileptiska sinnesslöa barn åtnjöte anslag från statens sida, hvadan således rättvisa och billighet syntes bjuda, att de i Sverige befintliga föreningarna för bistånd åt vanföra äfven måtte erhålla samma förmån; och hemställa sökandena, att Eders Kongl. Maj:t täcktes hos Riksdagen väcka nådig proposition derom, att ett årligt statsunderstöd af minst 25,000 kronor, såsom nödvändigt för att föreningarna skulle kunna ostördt fortsätta sin verksamhet, måtte beviljas samma föreningar till fördelning dem emellan på det sätt Eders Kongl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma.

Vid ansöknungen hafva fogats tryckta berättelser angående föreningarnas verksamhet under år 1898.

På grund af nådiga remisser hafva utlåtanden i ämnet afgifvits af öfverståthållareembetet, samt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län, Malmöhus län och Blekinge län, hvilka myndigheter dervid anført i hufvudsak följande.

Öfverståthållareembetet: De ifrågavarande föreningarnas ändamål vore angifvet genom deras benämning; dock ville embetet ur stadgarne för föreningen i Stockholm framhålla, hurusom denna förening hade till syfte att bistå obemedlade lytta och vanföra, men andligt normala personer

genom att meddela dem ändamålsenlig undervisning i slöjd och utveckla dem till den skicklighet och de färdigheter, som lämpade sig för deras anlag, krafter och kroppstillstånd, så att de i möjligaste måtto sattes i tillfälle att försörja sig sjelfva, i hvilket hänseende föreningen jemväl ville söka anskaffa lämpliga platser åt utlärdade elever.

Om ock de ifrågavarande föreningarnas syftemål vore af beskaffenhet att närmast falla inom den enskilda välgörenhetens område, syntes det dock uppenbart, att staten, i hvars intresse det låge, att dess medlemmar erhöile erforderlig undervisning och utbildning och som i sådant hänseende tillgodosåge såväl den allmänna som vissa slag af den abnormala undervisningen, hade grundad anledning att jemväl understödja den verksamhet, som afsåge att bereda lytta och vanföra sådan undervisning och utbildning, som vore nödig för att de skulle kunna blifva nyttiga samhällsmedlemmar.

Öfverståthållarembetet ville derfor för sin del underdånigst tillstyrka, att till Riksdagen aflätes nådig proposition om årligt statsunderstöd åt de i Sverige redan befintliga och möjligen blifvande nya föreningar för bistånd åt vanföra och lytta.

Beträffande det af sökandena ifrågasatta beloppet 25,000 kronor, kunde detsamma, med hänsyn till föreningarnas årsutgifter för verksamheten, hvilka år 1897 uppgått till nära 45,000 kronor, väl icke anses för högt, derest verksamheten skulle i någon väsentlig mån kunna utvidgas; dock ansåge öfverståthållarembetet, att anslaget till hvarje anstalt borde, i öfverensstämmelse med hvad som gälde för anslag åt anstalter för sinnesslöa, begränsas till visst belopp för år eller halfår och till viss bestämd maximitid för hvarje elev och såsom vilkor föreskrifvas, att anstalten skulle vara underkastad lämplig inspektion och skyldighet att aflemna års- eller halfårsredogörelse för anstaltens verksamhet och förvaltning. Derjemte och då, hvad beträffade föreningen i Stockholm, dennas verksamhet enligt stadgarne företrädesvis afsåge hufvudstaden och endast undantagsvis personer från annan ort, men en dylik inskränkning icke syntes vara öfverensstämmande med förmånen af statsunderstöd, ansåge öfverståthållarembetet, att såsom ytterligare vilkor för statsunderstöds åtnjutande borde stadgas, att tillträde till anstalten skulle vara oberoende af den inträdessökandes boningsort.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län: Det synnerligen behjertansvärda ändamål, för hvilket föreningarna redan under flere år verkat, vore otvifvelaktigt väl värdt att kraftigt understödjas. Af de i den underdåniga framställningen förekommande redogörelser för föreningarnas verksamhet framginge, att krafven på hjälp från för-

eningarna är från år stegrats. Ehuru från enskilda personer en storartad offervillighet till förmån för föreningarna gjort sig gällande, hade föreningarna likväl icke kunnat fylla alla dessa kraf; och vid flere tillfällen syntes föreningarnas tillgångar hafva måst tagas i anspråk i långt högre grad än som för deras ekonomiska trygghet varit gagneligt. Det vore därför tvifvel underkastadt, att föreningarna äfven för framtiden skulle lyckas att endast med de medel, som genom den enskilda offervilligheten tillfördes dem, bereda hjälp och bistånd i den omfattning, som vore önskvärd; och enda medlet för förverkligandet häraf syntes vara, att föreningarna sattes i tillfälle att under vissa betingelser komma i åtnjutande af en redan på förhand beräknelig inkomst. I sådant syfte torde staten böra understödja medelst årliga anslag, hvilka lämpligen borde utgå med visst belopp för hvar och en af det antal personer, som under nästföregående år städse njutit undervisning vid föreningens arbetsskola eller varit å dess orthopediska poliklinik såsom patient intagen. För åtnjutande af sådant statsunderstöd torde derjemte böra föreskrifvas, att föreningen skulle vara underkastad den inspektion, Eders Kongl. Maj:t kunde finna godt i nåder förordna, samt skyldig att afgifva redogörelse för sin verksamhet och förvaltning.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande ville alltså i underdånighet hemställa, att Eders Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta nådig proposition om beviljande till understöd åt de i riket befintliga föreningarna för bistånd åt vanföra af ett anslag å 25,000 kronor eller det belopp, som för ändamålet kunde anses erforderligt.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län: Ehuru ifrågarvarande framställning icke innefattade en fullständig statistik angående antalet vanföra och lytta, framginge dock, att sådana funnes till stort antal, likasom att deras hårda öde kunde mildras dels genom förbättring af det kroppsliga lytet och dels derigenom att de finge lära ett yrke, medelst hvilket de kunde sjelfva bidraga till sitt uppehälle. Att omsorgen om de vanföras och lyttas behandling skulle direkt utöfvas af staten, torde ej böra ifrågakomma, och att denna omsorg skulle åläggas kommunerna såsom en skyldighet, torde åtminstone ännu ej kunna ifrågasättas. Den verksamhet, som i antydda afseendet vore af nöden, måste således för närvarande tillkomma den enskilda välgörenheten, antingen helt och hållet enskildt eller ock genom därför bildade föreningar, men det syntes, som om staten icke borde undandraga sig att genom något bidrag understödja föreningar i deras verksamhet för vanföras och lyttas hjälpande. Olika meningar kunde dock råda, huruvida statens understöd borde, såsom

sökandena föreslagit, lemnas genom ett bestämdt, mellan föreningarna deladt anslag eller genom ett för hvarje förening bestämdt anslag eller huruvida understödet borde till förening utgå såsom ett bestämdt årligt anslag för hvarje lytt eller vanför, som å föreningens anstalt varit föremål för omvårdnad, dervid möjlighet funnes dels att låta anslaget utgå med högre eller lägre belopp, allt eftersom den vanföre varit helt och hållet intagen å arbetshem eller endast å sådant åtnjutit undervisning, dels att låta någon del af understödet användas till minskning af det bidrag, som af vederbörande fattigvårdsstyrelse tilläfventyrs skolat erläggas. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande ville för sin del gifva företräde åt den senare utvägen, helst, derest särskildt fast anslag lemnades åt hvarje förening och detta bestämdes till hvad som erfordrades utöfver enskilda och kommunala bidrag, enskildas och kommuners intresse att bidraga till föreningarnas verksamhet måste slappas.

I hvad fall som helst syntes föreningarnas arbetshem och poliklinik böra underkastas någon inspektion från statens sida för lämplig kontroll öfver anslagets rätta användande.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som i ärendets nuvarande skick icke tilltrorde sig att yttra sig om det belopp, hvarmed statsbidrag borde utgå, eller om de villkor, som för åtnjutande af sådant borde uppställas, hemställde, att Eders Kongl. Maj:t måtte i nåder vidtaga åtgärd för att åt föreningar för bistånd åt vanföra och lytta bereda något understöd af statsmedel.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län: I arbetsskolan för vanföra och lytta i Karlskrona hade, enligt vederbörande styrelsens årsberättelser, elevantalet utgjort 9 till 13 år 1886, 12 år 1887, 8 år 1888, 7 år 1889, 7 år 1890, 2 till 4 år 1891, 7 år 1892, 7 år 1893, 5 år 1894, 4 år 1895, 4 år 1896, 3 till 4 år 1897 och 3 år 1898. Under sistnämnda år hade föreningen för bistånd åt vanföra och lytta i Karlskrona beslutit att tills vidare upphöra med sin verksamhet. Skälen till detta beslut hade uppgifvits vara, att arbetsskolans lärare uppsagt sin plats och afflyttat till annan ort, att elevantalet vore för ringa för att motsvara föreningens uppförringar och att föreningen misslyckats i sina försök att erhålla bättre lokal för skolan än den förut innehafda, hvilken icke varit för ändamålet lämplig.

Då det ändamål, för hvilket föreningarna för bistånd åt vanföra bildats, måste anses såsom synnerligen behjertansvärdt och väl värdt, att staten till dess förverkligande bidroge, och då vidare sådant bidrag syntes vara nödigt, för att föreningarna skulle kunna fortsätta med sin verksamhet,

hemstälde Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, det tacktes Eders Kongl. Maj:t, med föranledande af den i ärendet gjorda ansökningen, väcka proposition hos Riksdagen derom, att ett årligt statsunderstöd af 25,000 kronor måtte ställas till Eders Kongl. Maj:ts förfogande för att, efter de grunder och under de vilkor Eders Kongl. Maj:t pröfvade skäligt bestämma, tilldelas de i Sverige befintliga föreningar för bistånd åt vanföra.

Då jag nu går att för egen del yttra mig i den föreliggande frågan, vill jag till en början erinra, hurusom för närvarande icke finnes någon allmänt gällande föreskrift om särskild undervisning för sådana olyckliga, som uti ifrågavarande framställning afses. I gällande fattigvårdsförordning stadgas att, då någon i följd af vanförhet eller lyte är oförmögen att genom arbete förvärfva hvad till lifvets uppehållande oundgängligen erfordras och han saknar egna medel samt underhåll och vård af annan, nödortftig fattigvård skall honom lemnas. Men hvarken fattigvårdssamhälle eller annan kan åläggas att bereda dylik person tillfälle att få lära ett yrke, genom hvilket han kan själf förtjena sitt uppehälle eller åtminstone efter måttet af krafter och begåfning dertill bidraga.

Det ligger dock i statens intresse, att så många som möjligt af dess medborgare fostras att blifva nyttiga samhällsmedlemmar; och det torde i allt fall tillhöra en kristen stats uppgifter att bidraga dertill att de i kroppsligt eller andligt afseende icke normalt utvecklades olyckliga belägenhet mildras så mycket, som omständigheterna kunna medgifva. Derför har staten icke inskränkt sig allenast till främjande af den allmänna folkundervisningen, utan i vårt land utgifvas äfven årligen af statsmedel stora summor till läroanstalter för döfstumma, blindade och sinnesslöa, åt hvilka såmedelst bibringas såväl boklig undervisning som undervisning i kroppsligt arbete. Särskildt i de läroanstalter, som äro anordnade för abnorma barn, intager slöjdundervisningen ett framstående rum. Rättvisa och billighet kräfva, att staten bidrager till anskaffande af sådan undervisning äfven åt vanföra och lytta.

Staten torde dock icke, åtminstone ej för närvarande, direkt böra vidtaga anordningar, hvarigenom vare sig obemedlade vanföra och lytta eller bemedlade sådana kunna erhålla den undervisning, hvårom här är fråga. Den enskilda välgörenheten har tagit kraftigt om hand den verksamhet, som är erforderlig för att gifva de vanföra och lytta sådan utbildning, att äfven de må kunna egna sig åt gagneliga sysselsättningar, och det torde, åtminstone tills vidare, böra så fortfa. Men staten synes mig böra understödja de enskilda personer och föreningar, som gjort till

sin uppgift att sätta sådana olyckliga i stånd att genom nyttigt arbete fylla sin tid och, i fall af behof, förtjena hvad till lifvets nödtorft hör.

I hvilken utsträckning detta stats understöd lämpligast bör gifvas, kan vara tveksamt. Då emellertid erfarenheten rörande de vanförs och lyttas undervisning är jämförelsevis ringa, torde tiden ännu ej vara inne att bevilja anslag af statsmedel att i allmänhet utgå till skolor för vanföra och lytta, såväl de redan befintliga som dem, hvilka framdeles kunna varda inrättade, och att för sådant ändamål utfärda en allmän författning om dylikt anslag, utan torde för närvarande statsunderstöd böra beredas endast åt de läroanstalter af ifrågavarande slag, för hvilkas uppehållande bidrag nu blifvit begärdt och hvilka, på grund af de utaf mig lemnade redogörelser för dessa skolor, samtliga synas mig förtjenta att uppmuntras. Härvid torde jag böra anmärka, att arbetsskolan i Karlskrona för vanföra och lytta, hvilken för närvarande synes, på grund af nämnda under år 1898 fattade beslut, vara instäld, dock åter torde komma i gång, derest gynsamma förhållanden därför inträda; hvadan hinder ej bör möta att tilldela jemväl denna skola bidrag, att utgå sedan hon återtagit sin verksamhet.

Ett sådant bidrag, som jag nu omnämnt, synes icke för närvarande böra uppföras å ordinarie stat. Den sak, hvarom fråga är, befinner sig nemligen ännu i outveckladt skick, och man saknar tillräcklig erfarenhet och sakkunskap för bestämmande, med större säkerhet, af lämpliga grunder för beräkningen af statsanslaget och villkor för detsammes åtnjutande. Det anslagsbelopp, som kan finnas vara erforderligt, torde därför, åtminstone tills vidare, böra uppföras allenast på extra stat.

För närvarande synes utdelandet af statsunderstöd lämpligen böra ske sålunda, att hvarje af de sökande föreningarna erhåller ett visst belopp för hvar och en person, som undervisas vid föreningens skola, samt likaledes ett visst belopp för hvar och en person, som jemte undervisning erhåller på föreningens bekostnad bostad eller föda eller båda dessa förmåner. Genom en sådan fördelningsgrund beredes de särskilda föreningarna full rättvisa, då hvarje skola blir tillgodosedd i mån af dess storlek och omfattning, på samma gång som härigenom vinnes enkelhet och reda i afseende å statsbidragets beräkande.

Beträffande åter det belopp, som bör beräknas för hvarje af nämnda personer, vill jag erinra derom att i fråga om döfstumma och sinnesslöa statsbidrag utgår med 250 kronor, för år räknadt, för hvarje barn, som åtnjuter undervisning och underhåll inom af landsting anordnad skola, och med 125 kronor om året för hvarje barn, som i skolan erhåller

endast undervisning, samt att, när fråga är om enskilda skolor, statsbidraget utgår i förra fallet med 100 kronor och i senare fallet med 50 kronor årligen. Hvad sålunda gäller för nämnda enskilda skolor, synes mig kunna tillämpas i nu förevarande fall, så mycket hellre som åtminstone vissa af eleverna uti ifrågavarande läroanstalter åtnjuta, jemte undervisning, äfven andra förmåner, såsom middagsspisning, bostad och stundom fullt underhåll på vederbörande förenings bekostnad. Bidrag af statsmedel skulle sålunda kunna utgå med 50 kronor, för år räknadt, för hvarje vanför eller lytt person, som uti någon af ifrågavarande läroanstalter erhöle undervisning, samt derutöfver för hvarje person, åt hvilken af vederbörande förening anskaffades någon eller några af förenämnda förmåner, ett deremot afpassadt belopp, dock ej öfverstigande 50 kronor årligen. Då statsbidragets hufvudsakliga ändamål skall vara att underlätta ifrågavarande föreningars uppgift att lära vanföra och lytta att utföra för dem lämpliga kroppsliga arbeten, på det de må kunna på gagneligt sätt använda sin tid, torde vid beräkning af bidragets storlek icke medtagas andra personer än dem, som verkligen erhålla undervisning i en förenings arbetsskola. Sålunda böra icke beräknas sådana personer, som på föreningens bekostnad åtnjuta endast läkarevård.

Det torde vidare vara lämpligast, att utbetalningen sker halfårsvis och att anslaget för hvarje halfår beräknas efter antalet af lärjungar, som under halfåret åtnjutit undervisning under minst tre månader. Med afseende nemligen derå att antalet elever under loppet af ett år vexlar ganska mycket, synes en rättvisare fördelning af statsbidraget kunna ske, om detsamma utdelas halfårsvis i stället för t. ex. hvarje helt år. Villkor åter i fråga om minimitid af undervisning torde vara nödvändigt för att förekomma missbruk.

Ytterligare vill jag anmärka, att, derest bidrag af statsmedel komma att lemnas till ifrågavarande läroanstalter, staten torde böra tillerkännas rätt att öfvervaka, att bidragen medföra det gagn, hvilket de äro afsedda att bereda. Detta synes mig lämpligast kunna ske derigenom att bestämelse meddelas om rätt för statsmyndigheterna att anställa inspektioner öfver de särskilda anstalterna, när sådant anses af behovet påkalladt, samt om skyldighet för anstalternas styrelser att till ecklesiastikdepartementet insända årsredogörelser för anstalternas verksamhet.

Vid beräkning af storleken af det anslag, som är erforderligt för utdelande af statsbidrag i enlighet med de af mig nu nämnda grunder, vill jag utgå från det antal elever, som enligt årsredogörelserna för ifrågavarande läroanstalters verksamhet under år 1898 åtnjöto undervisning i

anstalterna. Nämda år undervisades uti anstalten i Göteborg omkring 30, i Helsingborg 31 och i Stockholm 41, eller tillhopa omkring 101 elever. Beräknar man statsbidrag för en hvar af dessa elever till 75 kronor årligen, skulle det erforderliga statsanslaget uppgå till 7,575 kronor. Men då antagligt är att, om statsbidrag till anstalternas uppehållande beviljas, elevantalet vid nyssnämnda tre anstalter kommer att hastigt tillväxa och att jemväl anstalten i Karlskrona återupptager sin verksamhet, samt då anställande af erforderliga inspektioner äfven medför åtskilliga kostnader, synes mig statsanslagets belopp böra bestämmas till 10,000 kronor.

På grund af hvad jag sålunda anført hemställer jag i underdånighet, det Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1901 anvisa ett belopp af 10,000 kronor att användas dels i öfverensstämmelse med nyss angifna grunder till understöd åt de i Göteborg, Karlskrona, Helsingborg och Stockholm af föreningarna för bistånd åt vanföra inrättade undervisningsanstalter för vanföra och lytta, dels ock för bekostande af dessa anstalters inspektion.

Hospitalsvården.

Till understöd åt *Jerfsö sjukhus för spetelske* hafva, med vilkor af [104.] bidrag från Gefleborgs län, från och med år 1864 utgått årliga stats-*Jerfsö sjukhus* anslag, hvilka, ursprungligen utgörande 3,000 kronor, sedermera höjts för *för spetelske.* åren 1873—1875 till 4,000 kronor, för åren 1876—1888 till 7,500 kronor samt för åren 1889—1899 till 14,000 kronor. Dessutom hafva vid ett par tillfällen af Riksdagen lemnats anslag till fullbordande och utvidgning af sjukhuset m. m. Under största delen af sjukhusets tillvaro har årsbidraget från Gefleborgs län utgjort 4,000 kronor.

Sedan Riksdagen, med bifall till derom af Eders Kongl. Maj:t gjord framställning, utan vilkor beviljat på extra stat för år 1900 ett anslag af 18,000 kronor till sjukhusets underhåll och medicinalstyrelsen i underdånig skrifvelse den 4 sistlidne oktober anmält, att sjukhuset är i behof af enahanda understöd under år 1901, får jag, i enlighet med hvad medicinalstyrelsen i nämnda skrifvelse hemställt, i underdånighet tillstyrka, det Eders Kongl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen att på extra stat jemväl för år 1901 bevilja ett anslag af 18,000 kronor till underhåll af *Jerfsö sjukhus för spetelske.*

[105.] Utvidgning af
Nyköpings
hospital. Ut i underdånig skrifvelse den 27 september 1899 har medicinalstyrelsen gjort framställning om anslag till inköp för *Nyköpings hospital af stadens invid hospitalet belägna fattighus med tillhörande tomt*. Af handlingarna i detta ärende inhemtas, hurusom direktionen för nämnda hospital efter underhandling med stadens myndigheter om inköp af ifrågavarande fastighet och efter erhållet anbud jemte värderingsinstrument, hvarigenom staden förklarar sig villig att till Eders Kongl. Maj:t och kronan försälja samma fastighet för en kontant köpeskilling af tjugutusen kronor med tillträdesrätt den 1 oktober 1900 och med skyldighet för köparen att ensam vidkännas de med lagfart af köpet förenade kostnader, hos medicinalstyrelsen hemställt, att styrelsen måtte vidtaga erforderliga åtgärder för förvärfvande af berörda fastighet. Till stöd för sin hemställan hade direktionen anfört: att en utvidgning af hospitalsområdet vid flere tillfällen framhållits såsom önskvärd; att denna utvidgning kunde erhållas genom inköp af nämnda fastighet, genom hvilket förvärf hospitalet jemväl skulle undgå att på samma plats erhålla det störande grannskapet af en fabrik, som helt visst eljest skulle komma att der anläggas; att hospitalsområdet genom förvärfvande af fattighustomten skulle få en, så att säga, naturlig afrundning eller begränsning dels mot den förbiflytande ån, dels mot den gata, som nu begränsade sistnämnda tomts södra sida; samt att i fattighusbyggnaden skulle kunna inredas rum för patienter, hvarigenom det stora behovet af flere platser för sinnessjuka i någon mån kunde tillgodoses.

I sin förutnämnda skrifvelse anförde medicinalstyrelsen: Nyköpings fattighus låge ungefär 3 meter från den del af hospitalets område, der en promenadgård för sinnessjuka vore förlagd, och fattighusets tomt gränsade på en lång sträcka intill hospitalsområdet. Häraf hade många olägenheter uppstått. Då nu fattighuset med tillhörande tomt kunde för måttligt pris förvärfvas, syntes detta gynsamma tillfälle icke böra försummas. Genom det ifrågasatta förvärfvet skulle hospitalet undgå olägenheterna af fattighusets eller en eventuel fabriksanläggnings omedelbara närhet och hospitalsområdet erhålla en väl behöflig utvidgning samt blifva bättre fredadt, än som för närvarande vore förhållandet, hvarvid medicinalstyrelsen ville framhålla, att den gata, som efter inköp af fattighustomten skulle utgöra en del af den nya gränsen för hospitalsområdet, vore högst obetydligt trafikerad. Dertill komme, att sjelfva fattighusbyggnaden vore användbar för hospitalets behof. Vid den besigtning, som medicinalstyrelsens i byggnadsärenden biträdande arkitekt utfört, hade nemligen denna byggnad befunnits vara ett stenhus i fullgodt skick och kunna för en kostnad af 18,000 kronor omändras, så att 33 sinnessjuka erhöllo plats derstädes.

Störande sinnessjuka kunde väl ej vårdas i denna byggnad, på grund af närheten till en gata, och det kunde ej heller ifrågasättas att der bereda plats för män, emedan hospitalets jordområde ej vore så stort, att flere män än de, som för närvarande vårdades å hospitalet, kunde der sysselsättas med jordbruksarbete. Till en afdelning för lugna eller slöa och bräckliga sinnessjuka qvinnor lämpade sig emellertid fattighusbyggnaden mycket väl, och lokalerna kunde anordnas på sätt en styrelsens skrifvelse bifogad skiss utvisade. De arbetsföra kvinnorna skulle sysselsättas i trädgård, kök och tvätt eller med qvinlig slöjd i arbetssalen; för de slöa och bräckliga skulle särskild afdelning med sofplats i större gemensamt rum eller i enkelrum inredas; dag-, mat- och badrum skulle äfven anordnas, allt utan synnerlig förändring af byggnaden. På den gafvel af byggnaden, som vore vänd mot gatan, skulle fönstren till patientrummen åt gatan igenmuras, hvarvid det äfven borde framhållas, att endast ett hörn af byggnaden gränsade omedelbart till gatan. För erhållande af lämpliga klosetter skulle ett litet utsprång på södra gafveln tillbyggas. Utrymmet vore beräknadt till ungefär 5 qvadratmeter för hvarje patient i de gemensamma sofrummen och till omkring 10 qvadratmeter i enkelrummen, hvilket utrymme motsvarade det, som i allmänhet hitintills lemnats för sinnessjuka å statens anstalter. Då kostnaden för fastigheten skulle uppgå till 20,000 kronor och byggnadsändringarna skulle betinga en kostnad af 18,000 kronor, skulle genom det ifrågasatta köpet erhållas plats för 33 sinnessjuka qvinnor för ett pris af mindre än 1,200 kronor för hvarje plats, hvilket måste anses såsom ett mycket billigt pris, som närmast öfverensstämde med det, hvartill hvarje plats uppgått efter ombyggnaden af det gamla sockerbruket i Vadstena till en vårdanstalt för sinnessjuka män. Dertill komme förutnämnda förmåner, som skulle tillfalla hospitalet genom detta köp.

På grund af det anförda hemstälde medicinalstyrelsen, att Eders Kongl. Maj:t måtte till Riksdagen aflåta proposition derom, att för inköp af Nyköpings stads invid dervarande hospital belägna fattighus med tillhörande tomt måtte beviljas ett anslag af 20,000 kronor.

Kammarkollegium, hvars yttrande häröfver inforrats, har i underdånig skrifvelse den 17 oktober 1899 förklarat sig icke hafva något att erinra dervid, att ifrågakomna fastighet, hvilken vore belägen inom den fastställda stadsplanen och enligt 1898 års taxeringslängd öfver bevillningsfri egendom fått sig påfördt ett taxeringsvärde af sammanlagdt 21,100 kronor, förvärfvades med full eganderätt och mot den fordrade köpeskillingen 20,000 kronor, hvilken syntes vara till skäligt belopp beräknad.

Sedan öfverintendentsembetet erhållit befallning att, efter granskning af de till detta ärende hörande ritnings- och kostnadsförslag afgifva utlåtande, huruvida något kunde vara att vid berörda förslag erinra, har embetet i underdånig skrifvelse den 21 november 1899 allenast anmärkt, att, enär å planritningen öfver våningen en trappa upp funnes angifven en stenvägg, gående tvärs öfver de i bottenvåningen belägna så kallade dagrummet och arbetssalen, utan att nödig bäring för densamma vore antydd, sådan gifvetvis vore af nöden, hvadan embetet låtit å ritningen i fråga med prickade linier utmärka läget för de för sagda ändamål erforderliga jernbjelkar; att, då emellertid i de företedda kostnadsberäkningarna ett så relativt högt belopp som 300 kronor vore upptaget för »ankarjern och grofsmide», för denna summa torde kunna anskaffas jemväl de, enligt hvad nyss förmåts, af embetet såsom nödiga ansedda jernbjelkarne; att, som, efter hvad embetet varit i tillfälle att under hand inhemta, byggnaden i fråga vore ämnad att förses med centraluppvärmning, men något omkostnadsbelopp härför icke återfunnes i det uppgjorda kostnadsförslaget, likasom en dylik anordning icke heller funnes å ritningarna utvisad, till sagda förslags slutsumma syntes böra läggas ett belopp af minst 3,000 kronor; samt att en i oftanämnda kostnadsberäkningar uppförd post å 453 kronor 75 öre för oförutsedda utgifter, som, med hänsyn till ifrågavarande arbetens egenskap att utgöra förändringsarbeten inom en äldre byggnad, måste anses väsentligt för låg, syntes böra höjas till 1,200 kronor.

Sedan Eders Kongl. Maj:t genom nådig remiss lemnat medicinalstyrelsen tillfälle att inkomma med underdånigt utlåtande i anledning af hvad öfverintendentsembetet sålunda anmärkt, har medicinalstyrelsen i skrifvelse den 4 december 1899 anført, att medicinalstyrelsen med sin ifrågavarande framställning allenast afsett att föreslå förvärfvandet för statens räkning af förberörda område med derå befintliga byggnader. Den skiss till förändrad inredning af nuvarande fattighusbyggnaden, hvilken styrelsen låtit sin i byggnadsärenden biträdande arkitekt uppgöra, hade haft till ändamål hufvudsakligen att ådagalägga, hurusom dylik oninredning vore utförbar för rimlig kostnad, en omständighet, som styrelsen ansåge vara ett kraftigt skäl för det föreslagna förvärfvet. Först sedan Eders Kongl. Maj:t och Riksdagen medgifvit inköpet, hade styrelsen ännat ingå med en af fullständiga ritningar och kostnadsförslag åtföljd underdånig framställning att af förslagsanslaget till hospitals underhåll få disponera nödiga medel till byggnadernas förändrade inredning. Den handlingarna nu åtföljande kostnadsberäkningen afsåge allenast de egentliga för förändringen erforderliga byggnadsarbetena. Till dessa komne dels, såsom öfverinten-

dentsemetet erinrat, uppvärningsanordningar, dels äfven diverse ledningar för vatten och aflöpp samt belysningsanläggning. Hvad anginge kostnaderna för uppvärmingen, ansåge medicinalstyrelsen i likhet med öfverintendentsemetet dessa kostnader komma att uppgå till minst 3,000 kronor. Ledningarna för vatten m. m. syntes kunna åstadkommas för mindre än 1,000 kronor. Äfven om den af öfverintendentsemetet påyrkade höjningen i den för oförutsedda utgifter beräknade summan iakttoges, borde således hela kostnaden för fattighusets omändring anslås till i rundt tal 23,000 kronor. Med anledning häraf borde äfven den i medicinalstyrelsens underdåniga skrifvelse den 27 september 1899 intagna beräkning angående kostnaden för hvarje hospitalsplats, som kunde erhållas genom fattighusets inköp och förändring, rättas till omkring 1,300 kronor i stället för »mindre än 1,200 kronor».

Den sålunda påkallade förändringen hade emellertid icke i någon mån kunnat ändra medicinalstyrelsens uppfattning om önskvärdheten af det i styrelsens nyssberörda skrifvelse föreslagna köpet.

Enligt ett den 12 december 1899 af borgmästaren i Nyköping utfärdadt gravationsbevis är omförmälda, Nyköpings stad tillhöriga, fastighet, som betecknats med n:is 76 $\frac{7}{8}$ och 83 $\frac{3}{4}$ inom stadens tredje qvarter, icke besvarad af någon som helst inteckning.

Genom inköp för Nyköpings hospitals räkning, på sätt nu blifvit ifrågasatt, af det invid hospitalet belägna fattighus med tillhörande tomt och derå befintliga byggnaders omändring för hospitalets behof skulle för en måttlig kostnad kunna vinnas en afsevärd minskning i den fortfarande allmänt öfverklagade bristen på platser för sinnessjukes vård. Enär de af myndigheterna i sådant afseende föreslagna åtgärder synas mig ändamålsenliga, tvekar jag icke att hemställa om aflåtande af nådig proposition till Riksdagen i berörda syfte. Då emellertid här är fråga om en icke obetydlig utvidgning af Nyköpings hospital, torde enligt de åsigter, som förut gjort sig gällande i liknande fall, af Riksdagen böra begäras de medel, som erfordras icke blott till inköp af fastigheten, 20,000 kronor, utan äfven till utförande af de för den tilltänkta förändringen behöfliga egentliga byggnadsarbetena, hvilka senare torde kunna beräknas medföra en kostnad af 21,750 kronor. Den summa, som derutöfver åtgår till den omändrade byggnadens utrustning för sitt nya ändamål, lärer kunna, såsom i dylika fall varit vanligt, af Eders Kongl. Maj:t anvisas från förslagsanslaget till hospitals underhåll. På grund häraf tillstyrker jag i underdånighet, det Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1901 bevilja ett anslag af 41,750 kronor dels till inköp för

Nyköpings hospitals räkning af det invid hospitalet belägna, Nyköpings stad tillhöriga fattighus med tillhörande tomt, dels ock till utförande af de för fattighusets omändring till anstalt för sinnessjukas vård erforderliga byggnadsarbeten.

[106.] Eders Kongl. Maj:t har i särskild nådig proposition den 22 december 1899 föreslagit Riksdagen, bland annat, att dels till uppförande af de för *en å utarrenderade förra landshöfdingebostället Restad i Naglums socken af Elfsborgs län förlagd asyl för sinnessjuka* erforderliga byggnader samt anläggning af spårväg och vattenledning till asylen m. m., dels ock till ersättning åt egendomens nuvarande arrendator för det han före arrendetidens utgång frånträder arrendet bevilja ett anslag af 2,613,700 kronor och deraf på extra stat för år 1901 anvisa ett belopp af 378,700 kronor.

Härom har jag ansett mig nu böra erinra, på det att nämnda anslagsbelopp må inflyta i statsverkspropositionen.

Diverse anslag.

[107.] I likhet med hvad under åtskilliga år skett och af samma skäl, som då förekommit, torde Eders Kongl. Maj:t föreslå Riksdagen att jemväl för år 1901 på extra stat anvisa ett belopp af 2,000 kronor till *svenska fornskriftsällskapet*.

[108.] Under flere föregående år har Riksdagen på Eders Kongl. Maj:ts framställning beviljat på extra stat anslag af 10,000 kronor till beredande af *Religionsvård åt svenske sjö- män m. fl. i utländska hamnar.* *religionsvård åt svenske sjömän* i utländska hamnar samt åt andra derstädes sig uppehållande landsmän. Detta anslag har, enligt Eders Kongl. Maj:ts beslut den 14 juli 1899, för år 1900, i likhet med hvad derförut egt rum, fördelats på tre för nyssnämnda ändamål nu anstälde svenske prestmän i Kiel, West-Hartlepool och Dunkerque med 3,500 kronor till den förste, 4,500 kronor till den andre och 2,000 kronor till den tredje, hvilken tillika innehar pastorsbefattningen vid svenska församlingen i Paris. Det sålunda hittills anvisade belopp erfordras fortfarande; och behof har jemväl gjort sig gällande att få anslagsbeloppet ökad.

Uti en den 5 oktober 1898 aflåten skrifvelse har nemligen samma års kyrkomöte i underdanighet anhållit hos Eders Kongl. Maj:t om nådig proposition till Riksdagen om anslag af allmänna medel till religionsvård åt

svenske sjömän samt andra utvandrade och passerande landsmän i Köpenhamn.

I berörda skrifvelse anföres till en början, under hänvisning till den i ämnet vid mötet väckta motion, hurusom den protestantiska kyrkan alltid låtit sig angeläget vara att lemna kyrklig själavård åt utvandrade eller utrikes bosatta landsmän, att de svenska statsmagterna under senare tider erkänt behovet af religionsvård åt svenske sjömän i utländska hamnar, för hvilket ändamål nyssnämnda årliga anslag anvisats, samt att, enligt vederbörliga embetsberättelser, de i detta syfte anställde prestmännens arbete flitigt tagits i anspråk. Vidare framhålles, att Köpenhamn enligt sista tillgängliga folkräkningsuppgifter inom sitt område hade icke mindre än 15,553 i Sverige födda invånare, deraf 5,414 män och 10,139 kvinnor, sålunda ett större antal menniskor än åtskilliga medelstora svenska provinsstäder, att af dess utländska skeppsfart ungefär en tredjedel vore svensk och att under år 1896 der förekommit 8,720 expeditioner af in- och utgående fartyg, hemmahörande i Sverige och med hufvudsakligen svensk besättning. Derjemte vore att beakta, att en stor mängd svenskt sjöfolk begåfve sig till Köpenhamn för att der söka anställning, samt att en ännu betydligare skara af arbets- och tjenstsökande från vårt land, utan att blifva inregistrerade i Köpenhamns folkmängdssiffra, likväl der uppehölle sig under kortare eller längre tider. Mot den invändning, som syntes kunna göras derom, att den danska kyrkan vore evangelisk-luthersk likasom vår och att danska språket vore lätt att inhemta för våra landsmän samt att dessa sålunda i själavårdshänseende skulle vara föga annorlunda ställda än i sitt hemland, ansåges med fullt fog kunna erinras om den betydande magt, som tillkomme det traditionela, det invanda på dessa här afsedda områden, och att följden deraf ofta blefve den, att, då den kyrkliga undervisningen och uppbyggelsen icke bjödes en menniska i de nationela och kända formerna, de blefve helt och hållet försumnade. Härtill komme, att presterskapet i Köpenhamn, likasom i alla större städer, vore så öfverhopadt af arbete, att det oaktadt det mest lofvärda nit icke kunde räcka till för en missionerande verksamhet bland i staden mera tillfälligt vistande utlänningar. För att i någon mån afhjelpa den kyrkliga och sedliga nöden bland våra landsmän i Köpenhamn, syntes det vara i hög grad önskligt, att derstädes anställdes en svensk prestman, hvilken lämpligen borde förses med manligt eller qvinligt biträde i det omfattande diakoniarbetet inom sitt verksamhetsområde. Häraf borde ingalunda behöfva följa, att i Köpenhamn skulle byggas någon svensk kyrka eller stiftas någon svensk församling, utan det gälde blott att vidmagthålla och utveckla det andliga lif, som behöfde modersmålet till samfärdsmedel. Köpen-

hamns kyrkostyrelse och presterskap skulle säkerligen ställa sig mycket välvilliga och tillmötesgående mot en sådan anordning. Redan nu hade helt frivilligt och med egna uppoffringar flere prestnän från Lunds stift uti Köpenhamn hållit svensk gudstjänst, men deras arbete kunde naturligtvis icke vara tillräckligt, och i hvarje fall hölle deras enbeten dem i regel bundna på annan ort.

Sedan med anledning af kyrkomötets förberörda skrifvelse samtliga domkapitel, Stockholms stads konsistorium, horkonsistorium och svenska kyrkans missionsstyrelse affördrats underdåniga yttranden, hafva dessa myndigheter enhälligt tillstyrkt bifall till kyrkomötets framställning, dervid särskildt domkapitlet i Upsala och missionsstyrelsen framhållit, att det årliga anslaget för berörda ändamål icke borde sättas lägre än till 5,000 kronor, hvarjemte missionsstyrelsen för sin del betonat, att de till styrelsen årligen inflytande medel fullkomligt toges i anspråk för missionsverksamhet i andra städer än Köpenhamn.

Det föreliggande förslaget om beredande af religionsvård för den stora mängd icke blott sjöfarande, utan ock arbets- och tjenstsökande svenska undersåtar, som uppehålla sig i Köpenhamn, synes vara i hög grad behjertansvärdt. Den erfarenhet, som vunnits vid behandlingen af internationela fattigvårdsärenden i afseende å den nöd och de olyckor, hvari många, särskildt qvinliga, arbets- och tjenstsökande svenskar råkat i Danmark, gör, att hvarje åtgärd, som i någon mån kan bidra till förekommande eller lindrande af detta onda — och en sådan åtgärd synes mig den föreslagna vara — måste anses önskvärd.

Af de medel, som genom kollekter och andra frivilliga bidrag ingå till svenska kyrkans missionsstyrelse, kan, såsom ock af styrelsen i dess nyssberörda utlåtande framhålles, ej lemnas något bidrag, enär styrelsens medel till fullo tagas i anspråk för dess öfriga verksamhet.

Under sådana förhållanden tvekar jag icke att föreslå påkallande af Riksdagens medverkan för nu angifna ändamål; och då detta ändamål i det närmaste ansluter sig till det, som förutnämnda af Riksdagen hittills beviljade extra anslag afser att fylla, tillåter jag mig hemställa, att Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att, för beredande af religionsvård åt svenske sjömän i utländska hamnar samt åt andra derstädes sig uppehållande landsmän, å extra stat för år 1901 bevilja ett belopp af 15,000 kronor.

Sedan 1898 års Riksdag, med bifall till Eders Kongl. Maj:ts derom [109.] gjorda framställning, på extra stat beviljat till anställande af *tre kontraktsadjunkter* inom Södra lappmarkens kontrakt samt de delar af Vesterbottens andra och tredje kontrakt, som tillhöra lappmarken, 18,000 kronor, deraf 6,000 kronor att utgå under år 1899, och till *resekostnadsersättning* åt dessa kontraktsadjunkter 2,250 kronor, deraf 750 kronor att utgå under sist-nämnda år, samt 1899 års Riksdag anvisat för år 1900 af anslaget till kontraktsadjunkterna 6,000 kronor och af anslaget till resekostnadsersättning åt dessa 750 kronor, får jag, med erinran derom att Eders Kongl. Maj:t den 2 september 1898 och den 19 maj 1899 meddelat närmare bestämmelser rörande anslagens användande, i underdånighet hemställa, att Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att för år 1901 anvisa återstoden af de beviljade anslagen, nemligen af anslaget till kontraktsadjunkterna 6,000 kronor och af anslaget till resekostnadsersättning åt dessa 750 kronor.

Sedan 1899 års Riksdag, med bifall till Eders Kongl. Maj:ts derom [110.] gjorda framställning, på extra stat beviljat dels till anställande af *två kontraktsadjunkter* inom Vesterbottens fjärde kontrakt 12,000 kronor, deraf 4,000 kronor att utgå under år 1900, dels till *resekostnadsersättning* åt dessa kontraktsadjunkter 1,500 kronor, deraf 500 kronor att utgå under år 1900, dels ock till två *stipendier* för utbildande vid universitet af prester, förtrogna med finska språket, 4,500 kronor, deraf 1,500 kronor att utgå under år 1900, får jag, med erinran derom att Eders Kongl. Maj:t den 19 maj 1899 meddelat närmare bestämmelser rörande anslagens användande, i underdånighet hemställa, att Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att af de sålunda beviljade beloppen anvisa för år 1901: af anslaget till kontraktsadjunkterna 4,000 kronor, af anslaget till resekostnadsersättning åt dessa 500 kronor samt af anslaget till stipendiens inrättande 1,500 kronor.

Uti underdånig skrifvelse den 5 oktober 1898 har senast församlade allmänna kyrkomöte anhållit, det Eders Kongl. Maj:t tacktes hos Riksdagen göra proposition om anslag af allmänna medel till ett passande belopp att delas i flere, större och mindre, *resestipendier*, *afsedda för utrikes studier af företrädesvis yngre prestmän*, som redan inträdt i svenska kyrkans tjänst. Till stöd för den framställning inom kyrkomötet, som föranledt dess nämnda skrifvelse, hade anförts: att betydelsen af den personliga samfärdseln erkändes inom alla yrken och stånd icke minst derigenom, att man sökte bereda de olika yrkenas idkare, särskildt under

deras ungdoms- och utbildningstid, ökade tillfällen att besöka främmande länder för att der studera sin vetenskap, sin konst, sin samhällsuppgifts odling och villkor; att det egentligen vore endast ett stånd, det presterliga, som blifvit lottlöst i dessa samfundets framsteg, ehuru man måste erkänna, att utländska studieresor vore lika behöfliga och nyttiga för de blifvande själasörjarne som för några andra af samfundets medlemmar; att, om också våra svenska prester utom vårt lands gränser icke funne samma betingelser i bekännelse och kyrkoförhållanden, som de vore vana att lefva under här hemma, detta ingalunda minskade den nytta, de kunde hemta af här antydda utrikes studier; samt att man minst af allt kunde fordra eller vänta sådana resor på egen bekostnad af kyrkans yngre presterskap, då, såsom bekant, dess aflöning icke vore sådan, att den medgafve en dylik uppoffring; och har kyrkomötet för sin del i sin nämnda skrifvelse uttalat, att nyttan af utrikes studier jemväl för prestmannen syntes icke kunna bestridas, i synnerhet om dessa studier bedrefves först efter afslutad akademisk kurs i hemlandet, då det kunde antagas, att stipendiaten vunnit erforderlig stadga i omdömet och en viss kritisk förmåga.

Öfver denna framställning hafva underdåniga utlåtanden inhemtats från domkapitlen, Stockholms stads konsistorium och hofkonsistorium, dervid bifall till framställningen tillstyrkts af samtliga dessa myndigheter med undantag af domkapitlet i Vexjö, som, ehuru domkapitlet vore långt ifrån att underskatta betydelsen af studieresor, företagna i främmande länder, då domkapitlet fast hellre ansåge sådana ega en i hög grad både väckande och fostrande betydelse, dock icke ansett sig böra till ifrågavarande framställning tillstyrka bifall, så länge ännu större och viktigare intressen för den svenska kyrkan och dess presterskap framstode med anslagskraf, som endast i begränsad mån kunde vänta att blifva tillgodosedda.

Beträffande de ifrågasatta stipendiernas antal, storlek och fördelning hafva särskilda förslag afgifvits af domkapitlen i Upsala, Strengnäs, Vesterås, Hernösand och Visby.

Domkapitlet i Upsala har föreslagit stipendiernas antal till tre att, med belopp af 1,500 kronor för hvartera, årligen utgå för utrikes studier af yngre prestmän inom svenska kyrkan under en tid af sex månader enligt uppgifven plan och med skyldighet att inom lika lång tid efter återkomsten till fäderneslandet afgifva berättelse om hvad under resan inhemtats i fråga om derunder gjorda iakttagelser.

Af domkapitlet i Strengnäs har uttalats den önskan, att, derest Riksdagen beviljade de nödiga medlen, Eders Kongl. Maj:t tacktes utfärda sådana bestämmelser, att stipendierna blifve i tur och ordning disponerade

på de respektive stiftens till utdelande åt företrädesvis yngre prestmän, som inträdt i svenska kyrkans tjänst. Tre af domkapitlets ledamöter hafva dock härifrån varit af skiljaktig mening och, enär de af domkapitlet önskade bestämmelserna syntes nämnda ledamöter vara olämpliga och kunna komma att verka hindrande för det med reseunderstödet afsedda syftet, ansett det böra åt Eders Kongl. Maj:t öfverlemnas att, utan föreskrift af inskränkning för hvarje gång till bestämdt stift, tilldela de mest förtjente presterliga sökandena af Riksdagen eventuellt beviljade reseanslag.

Domkapitlet i Vesterås har anfört, att, då det väl icke kunde vara att vänta, att ett större antal stipendier skulle beviljas, domkapitlet ansåge lämpligt, att antalet af sådana stipendier bestämdes till åtta, hvaraf fyra större och fyra mindre; att i afseende på stipendiernas storlek ändamålsenligt syntes vara att fastställa ett belopp af 1,000 kronor för de större stipendierna, hvilka borde vara beräknade för utrikes vistelse under fyra månader, och 750 kronor för de mindre, beräknade för utrikes vistelse under tre månader; samt att sålunda till ifrågavarande resestipendier erfordrades ett årligt anslag af 7,000 kronor.

Domkapitlet i Hernösand har, beträffande stipendiernas antal och storlek, tänkt sig, att stipendierna borde blifva tretton till antalet, tolf afsedda för de tolf stiftens och ett för Stockholms stad, att de tretton stipendierna delades i sju större, hvart och ett å 1,000 kronor, och sex mindre, hvart och ett å 500 kronor, att innehafvare af ett större stipendium skulle vara förpligtad till en utrikes studieresa i fyra månader och innehafvare af mindre stipendium till en dylik resa i två månader samt att således för ändamålet borde af allmänna medel årligen anslås ett belopp af 10,000 kronor.

Slutligen har domkapitlet i Visby föreslagit: att stipendiernas antal måtte bestämmas till tio å 1,000 kronor hvartdera; att stipendierna skulle fördelas på de olika stiftens efter samma proportion, som vid utseende af ombud vid kyrkomötet tillämpades; att stipendierna skulle af vederbörande stiftsstyrelse utdelas åt densamma underlydande prestmän, som egde därför nödiga förutsättningar; att stiftsstyrelse, då så befunnes lämpligt, skulle ega uppskjuta utdelning af stipendierna och reservera för ändamålet anslagna medel, tills väl kvalificerade sökande sig anmält; samt att stiftsstyrelse likaledes skulle ega att för hvarje särskildt fall lemna bestämmelse rörande den längre eller kortare tiden för tillämnad resa, pröfva för densamma angifvet syfte äfvensom afgöra, på hvilket sätt stipendiat borde åläggas att styrka, det han af den föreslagna resan dragit vinst i framför allt praktiskt afseende genom inhemtande af goda erfarenheter vid beröringen med andrika personer och rigtningar.

Från våra grannländer har jag låtit infordra upplysningar om huruvida stipendier för ifrågavarande ändamål derstädes utdelas. Till svar derå har meddelats, att hvarken i Norge eller Danmark staten anslagit något belopp till reseunderstöd åt prester, men att deremot i Finland sådant understöd utgår sedan tretton år tillbaka. Genom en kejsrerlig kungörelse den 11 februari 1886 beviljades nemligen, för att bereda en eller flere prestmän af evangelisk-lutherska kyrkan i Finland årligen tillfälle att genom resor till utlandet fullkomna sina teologiska studier och vinna närmare kännedom om andra länders kyrkliga förhållanden, till resestipendier för berörda ändamål af allmänna medel en summa af 4,000 mark om året; om sättet och villkoren för stipendiernas utbetalande och åtnjutande skulle kejsrerliga senaten för Finland ega förordna. Anslaget fördelas i två stipendier om 2,000 mark hvarterda, beräknade för en utrikes resa under minst fem månader, och synes numera disponeras i tur och ordning af de fyra stiften i storfurstendömet. Ansökning om erhållande af stipendium ingifves till vederbörande domkapitel och skall vara åtföljd af meritförteckning samt rese- och studieplan, upptagande resans syftemål, den eller de orter, stipendiaten har för afsigt att besöka, samt den tid, resan kommer att vara. Stipendiat utses bland de sökande af domkapitlet efter pröfning såväl af de uppgifna syftemålets inbördes vikt och värde för kyrkan eller vetenskapen som reseplanens beskaffenhet och sökandens förmåga att utföra densamma; några särskilda kompetensvillkor äro ej stadgade; företrädesvis blifva stipendierna utdelade till yngre prestmän. Resan skall anträdas inom viss tid, och efter dess afslutande skall berättelse öfver densamma afgifvas.

Den sak, som här är ifrågasatt, synes mig vara särdeles behjertansvärd. Stora kraf ställas i våra tider på presterskapets utbildning i såväl teoretiskt som praktiskt hänseende; och otvifvelaktigt är, att sådan utbildning, som icke vinnes allenast genom studier vid universiteten och arbete inom den verksamhetskrets, till hvilken presten efter afslutade universitetsstudier vanligen är hänvisad, i icke ringa mån skulle befrämjas genom utrikes resor. Särskildt torde rörande de nyare riktningar, som flerstädes i utlandet framträdt såväl inom teologiens mera teoretiska delar som i afseende på församlings- och själavård, en noggrannare och för det yngre presterskapet väl behöflig kännedom om dessa riktningars både förtjenster och fel icke kunna erhållas utan studier å ort och ställe för deras framträdande och utveckling. Men till anträädande af utrikes resor ega högst få af presterna, åtminstone af de yngre bland dem, hvilka frågan nu egentligen afser, tillfällen; oftast äro de utan enskild förmögenhet, och

de löner, de efter erhållna befattningar uppbära, lemna sällan medel dertill. Vid sådant förhållande är det rimligt, att staten i detta, liksom den gjort i flere andra dylika fall, träder hjälpande emellan; och jag finner fördenskull grundade skäl att biträda kyrkomötets ifrågavarande framställning.

I afseende å det till stipendier erforderliga belopp synes icke vara lämpligt att nu ifrågasätta ett högre anslag än 5,000 kronor. Beträffande sättet och villkoren för stipendiernas utdelande torde jag framdeles få tillfälle att närmare yttra mig. Dock vill jag här anmärka, att en föreskrift om att stipendierna skulle i tur och ordning cirkulera mellan stiftet icke synes vara tillräddig, då en dylik anordning lätt skulle kunna verka hindrande för det med stipendierna afsedda ändamål, derigenom att en yngre förtjent prestman blefve utestängd från att komma i fråga till reseunderstöd på den grund, att understöd nyligen utdelats inom det stift, han tillhörde. Att öfverlemna stipendiernas utdelande åt stiftsstyrelserna lär vid sådant förhållande icke heller kunna ifrågakomma, utan torde detta böra förbehållas Eders Kongl. Maj:t efter inhemtande af yttranden från domkapitlen och konsistorierna.

Jag hemställer alltså, det Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att till resestipendier åt prestmän, under de villkor och bestämmelser Eders Kongl. Maj:t kan finna godt föreskrifva, anvisa på extra stat för år 1901 ett belopp af 5,000 kronor.

Med åberopande af föregående riksdagars af Eders Kongl. Maj:t godkända beslut, hvarigenom allt ifrån år 1890 årligen anvisats ett extra anslag af 25,000 kronor till *nordiska museet*, har museets styrelse anhållit, att till Riksdagen måtte aflåtas framställning om beviljande jemväl för år 1901 af enahanda anslag; och får jag med anledning här af i underdånighet hemställa, det Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1901 anvisa ett belopp af 25,000 kronor, att ställas till styrelsens för nordiska museet förfogande för att enligt dess bestämmande användas för museet tillhörande ändamål.

[112.]
*Nordiska
museet.*

Med anledning af en utaf e. o. professorn J. A. Lundell gjord ansökning om fortsatt anslag för den af honom utgifna tidskriften »*Nyare bidrag till kännedom om de svenska landsmålen och svenskt folklif*», anser jag mig böra hemställa, att Eders Kongl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen att jemväl för nästkommande år ställa till Eders Kongl. Maj:ts förfogande ett extra anslag till samma belopp, som för åren 1898, 1899 och 1900

[113.]
*Tidskrift för
landsmål m. m.*

anvisats, eller 3,650 kronor, att på de vilkor, Eders Kongl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma, användas till understöd för utgifvande afven under år 1901 af nämnda tidskrift.

[114.] Sedan fråga uppstått om åstadkommande af en ordbok öfver gotlands-målet, på grundval af bröderna P. A. Säves och Carl Säves i Upsala universitets bibliotek förvarade samlingar, har Gotlands läns landsting beslutit att för nämnda ändamål under hvarterdera af åren 1899—1903 af landstingsmedel utbetala 300 kronor eller tillhopa 1,500 kronor, dock under vilkor att i öfrigt nödiga medel för ändamålet blefve genom statsanslag eller på annat sätt garanterade.

1899 års riksdag har sedermera, för åstadkommande af en utförlig *ordbok öfver Gotlands folkmål*, beviljat ett anslag af 5,500 kronor och deraf på extra stat för år 1900 anvisat 1,100 kronor att utgå på de vilkor, Eders Kongl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma.

Jemte det Eders Kongl. Maj:t den 30 november 1899 ställt det anvisade beloppet till det större akademiska konsistoriets i Upsala förfogande för det dermed afsedda ändamålet, har Eders Kongl. Maj:t beträffande ifrågavarande anslags användande fastställt följande vilkor och bestämmelser, nemligen:

att anslaget må utbetalas mot qvitto af professorn vid universitetet i Upsala A. Noreen och e. o. professorn derstädes J. A. Lundell med hälften den 1 februari och andra hälften den 1 september hvarje år anslaget utgår;

att före slutet af hvarje år skall till ecklesiastikdepartementet afgifvas summarisk redogörelse för årets arbeten och medlens användning;

samt att af anslaget må i öfverensstämmelse med den plan, som framlagts för Gotlands läns landsting, högst $\frac{3}{7}$ användas för redaktionsarbetet samt $\frac{4}{7}$ reserveras för tryckningskostnaden.

Såsom Riksdagens skrifvelse rörande detta ämne utvisar, har afsetts, att berörda af Riksdagen beviljade anslag skulle fördelas på en tid af fem år med en femtedel årligen; och jag får därför nu i underdånighet hemställa, att Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att af det beviljade anslaget på extra stat för år 1901 anvisa ett belopp af 1,100 kronor.

[115.] Sedan Riksdagen, med bifall till derom af Eders Kongl. Maj:t gjorda framställningar, på extra stat för hvar och ett af åren 1896, 1897, 1898,

1899 och 1900 beviljat ett anslag af 3,000 kronor till understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften »*Nordiskt medicinskt arkiv*», har nämnda tidskrifts utgifvare, f. d. professorn Axel Key, i en till Eders Kongl. Maj:t ingifven skrift, med åberopande att ett dylikt anslag fortfarande vore för tidskriftens utgifvande behöfligt, anhållit, att jemväl för år 1901 ett understöd af 3,000 kronor måtte för ändamålet beredas. Hårtill hafva lärarekollegiet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet och universitetskanslern uti infordrade utlåtanden tillstyrkt bifall; och får jag, under hänvisning till hvad tillförene anförts i fråga om anslag till omförmälda tidskrift, underdånigst hemställa, att Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1901 anvisa ett belopp af 3,000 kronor till understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften »*Nordiskt medicinskt arkiv*».

Hos Eders Kongl. Maj:t har utgifvaren af tidskriften »*Acta mathematica*», professorn G. Mittag-Leffler, i underdånighet anhållit om be-
redande af statsunderstöd för tidskriftens fortsatta utgifvande, i hvilket afseende begärts för år 1901 ett anslag af 3,000 kronor eller enahanda belopp, som för sådant ändamål blifvit af Riksdagen beviljadt för hvart och ett af åren 1896, 1897, 1898, 1899 och 1900. Sökanden har dervid erinrat, att af nämnda tidskrift numera utkommit senare hälften af bandet 22, att för att fylla bandet 23 endast återstode nio ark samt att för bandet 24 redan uppsatts elfva ark.

[116.]
Tidskriften
»*Acta mathematica*».

Efter nådig remiss har vetenskapsakademien med underdånig skrifvelse den 8 sistlidne november öfverlemnadt ett af dess ledamöter professorerna R. Rubenson och B. Hasselberg på akademiens anmodan i ämnet afgifvet yttrande, deri de, under framhållande af tidskriftens höga värde, på det varmaste tillstyrkt bifall till förevarande ansökning. Detta yttrande har akademien för sin del gillat och antagit såsom uttryck för sina egna åsikter i ämnet.

Med anledning häraf hemställer jag i underdånighet, det Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att på extra stat jemväl för år 1901 anvisa ett belopp af 3,000 kronor till understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften »*Acta mathematica*».

För år 1885 stälde Riksdagen till Eders Kongl. Maj:ts förfogande [117.] under vissa villkor ett extra anslag af 15,000 kronor, att användas till understöd åt sådana anstalter eller föreningar, som anordna föreläsningsskurer för arbetsklassen. År efter år har sedermera anslag för nämnda

Föreläsningsskurer för arbetsklassen.

ändamål af Eders Kongl. Maj:t åskats och af Riksdagen beviljats. För hvar och ett af åren 1895 och 1896 har anslagsbeloppet bestämts till 25,000 kronor, för år 1897 till 30,000, för år 1898 till 35,000 kronor och för år 1899 till 45,000. För år 1900 beviljades ett extra anslag af 55,000 kronor att användas till understöd åt sådana anstalter eller föreningar under följande villkor:

att understödsbelopp, som utgafves till hvarje anstalt eller förening, endast finge afse föreläsningsskurser af nämnda slag och icke finge öfverstiga 3,000 kronor, för år räknadt;

att kommuner eller enskilde för anordnande af sådana föreläsningsskurser tillsköte minst lika mycket som staten;

att anstaltens angelägenheter vårdades af en styrelse, som antoge föreståndare och lärare;

att föreläsningarna ordnades regelbundet, visst antal timmar i veckan under fem till åtta månader och i väl afpassade kurser, dock att, hvad beträffade anstalt, som hade sin verksamhet å landsbygden eller dels i stad dels å landet, Eders Kongl. Maj:t egde att härutinnan göra de eftergifter, som omständigheterna kunde påkalla;

att anstalten förfogade öfver kunniga och dugliga, för denna undervisning lämpliga lärarekrafter samt tillräcklig och passande undervisningsmateriel;

att alla politiska och religiösa strider eller förhandlingar vid föreläsningarna eller undervisningen blefve förbjudna; samt

att anstalten eller föreningen skulle vara skyldig att underkasta sig de villkor och kontroller, som i öfrigt af Eders Kongl. Maj:t pröfvades nödiga och lämpliga.

Ansökningar om understöd från berörda, för år 1900 anvisade, anslag å 55,000 kronor hafva inkommit från 100 särskilda anstalter eller föreningar, deribland 27, hvilka icke förut åtnjutit understöd för ifrågavarande ändamål. De af alla dessa anstalter och föreningar begärda understödsbelopp uppgingo till sammanlagdt 61,332 kronor, hvadan åtskilliga af de sökande ej kunnat erhålla hela de begärda beloppen. Enär det sålunda visat sig, att intresset för anordnande af sådana föreläsningsskurser, hvarom här är fråga, så ökats, att ej heller det till 55,000 kronor förhöjda anslaget varit för det afsedda ändamålet tillräckligt, och då anledning icke förekommer till antagande, att detta intresse skall under den närmaste framtiden minskas, synes ett ökad anslag för år 1901 vara af behovet påkalladt. Detta anslag torde kunna bestämmas till 65,000 kronor. Hvad

angår de vilkor, som böra stadgas för erhållande af sådant understöd, hvarom här är fråga, synas enahanda bestämmelser lämpligen kunna meddelas, som af Riksdagen beslutits, då anslag för nämnda ändamål senast beviljades.

På grund af hvad jag nu anfört, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1901 bevilja ett anslag af 65,000 kronor att, under de vilkor Eders Kongl. Maj:t kan finna skäligt bestämma, användas till understöd åt sådana anstalter eller föreningar, som anordna föreläsningskurser för arbetsklassen.

Uti nådig proposition till 1896 års riksdag föreslog Eders Kongl. [118.] Maj:t Riksdagen att under vilkor, som Eders Kongl. Maj:t kunde finna *Utbildande af lärarinnor i huslig ekonomi.* lämpligt bestämma, på extra stat för år 1897 bevilja följande belopp för *undervisning i huslig ekonomi*, nemligen:

till den med Upsala enskilda läroverk förenade fackskolan för utbildning af lärarinnor i huslig ekonomi 3,200 kronor;

till Göteborgs allmänna folkskolestyrelse för utbildande af lärarinnor i huslig ekonomi för folkskolan 1,300 kronor; samt

till lärarinnekursen i huslig ekonomi vid Ateneum för flickor i Stockholm 1,500 kronor.

Ifrågavarande framställning blef af Riksdagen i så måtto bifallen, att Riksdagen på extra stat för år 1897 anvisade ett belopp af 5,000 kronor att, under de vilkor Eders Kongl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma, användas till understöd åt de vid Upsala enskilda läroverk, af Göteborgs allmänna folkskolestyrelse och vid Ateneum för flickor i Stockholm anordnade undervisningskurser för utbildande af lärarinnor i huslig ekonomi.

På förnyade framställningar af Eders Kongl. Maj:t har Riksdagen jemväl för hvar och ett af åren 1898, 1899 och 1900 för nyssnämnda ändamål beviljat ett belopp af 5,000 kronor. Detta anslag har under de fyra år, det sålunda utgått, af Eders Kongl. Maj:t fördelats emellan ifrågavarande tre läroanstalter på det sätt, att årligen tilldelats åt Upsala enskilda läroverk 2,200 kronor, åt Göteborgs allmänna folkskolestyrelse 1,300 kronor samt åt Ateneum för flickor i Stockholm 1,500 kronor.

I sina årligen upprepade framställningar om erhållande af statsbidrag har styrelsen för Upsala enskilda läroverk gång efter annan framhållit, att det anslag, som ställts till dess förfogande, befunnits för knappt tilltaget; och i särskilda under år 1899 till Eders Kongl. Maj:t ingångna

skrifvelser hafva styrelserna för samtliga berörda lärokurser anhållit, att dem måtte beredas ökadt bidrag af statsmedel till nu ifrågavarande undervisning och dervid till stöd för framställningarna hufvudsakligen anført följande.

Styrelsen för Upsala enskilda läroverk har framhållit, hurusom i öfvermålda nådiga framställning till 1896 års riksdag beräknats för fackskolan vid läroverket, i enlighet med styrelsens ansökan, ett belopp af 3,200 kronor. Sedan likvisst Riksdagen nedsatt det af Eders Kongl. Maj:t äskade anslaget från 6,000 till 5,000 kronor, hade understödet för fackskolan i Upsala begränsats till 2,200 kronor. Hvarje gånget år hade emellertid blott gifvit styrelsen ny bekräftelse på riktigheten af den först uppställda beräkningen. Styrelsen hade nödgats dels att sätta lönerna för föreståndarinna och lärarinnor — 1,000 kronor jemte bostad för den förra, 600—700 kronor (utan bostad) för de senare — så lågt, att de icke stode i rätt förhållande hvarken till lefnadskostnaderna eller till de aflöningar, som vid andra skolor gäfves, dels att årligen genom på enskild väg insamlade medel och genom skuldsättning å styrelsens ansvar betäckta ständigt återkommande deficit. Båda dessa utvägar finge naturligtvis anses såsom provisoriska och kunde ej i längden med någon framgång anlitas. Från och med höstterminen 1899 hade fackskolan genom enskilda gynnarers mellankomst dels fått egen, för ändamålet särskildt lämpad lokal, dels vunnit en betydlig tillökning i materiel, hvarigenom undervisningen i vissa af fackskolans afdelningar kunnat ytterligare utvidgas. Men trots dessa för en gång gifna understöd och trots styrelsens bemödande att genom inkomsten af betalande elever utom lärarinnekurserna upphjelpa anstaltens ekonomi, gäfve denna alltjemt anledning till bekymmer, och styrelsen såge sig föranledd att ånyo upprepa sin underdåniga hemställan om höjning af statsanslaget.

Från fackskolan hade under år 1898 utexaminerats tillsammans elfva lärarinnor; i slutet af vårterminen 1899 ytterligare åtta. I lärarinnekurserna hade höstterminen 1899 undervisats nitton elever. Om det förtröende, anstalten åtnjöte, vittnade den omständigheten, att till de lärarinnekurser, som började i januari 1899, anmält sig 46 inträdessökande, bland hvilka plats kunnat beredas blott för sjutton. Af de åtta lärarinneelever, som vårterminen 1899 utexaminerats, hade sex elever, som önskat anställning, redan fått sådan; af de öfriga två stode en i begrepp att gifta sig och en hade öfvergått till annan verksamhet. Som ett särskildt företrädere hos fackskolan i Upsala kunde åberopas mångsidigheten i lärarinneelevernas praktisk-pedagogiska utbildning, då tillfälle bereddes till öfnings- och

proflektioner såväl med barn från folkskola och högre skola som med äldre elever i husmoders- och fortsättningskurserna.

I sammanhang härmed ville styrelsen påpeka, att sedan aktiebolaget Upsala enskilda läroverk på de af detsamma grundlagda läroanstalterna, enskilda läroverket och fackskolan för huslig ekonomi, uppoftat hela sitt aktiekapital och under hösten 1898 upplöst sig, ledningen af båda anstalterna öfvertagits af ett för ändamålet bildadt sällskap med samma namn och att sällskapets medlemmar enligt för detsamma gällande stadgar icke af anstalterna egde draga någon ekonomisk vinst, hvadan numera fackskolan för huslig ekonomi i Upsala fullständigt hade karakteren af en publik institution till allmänt gagn.

På grund af det sålunda anförda hemstälde styrelsen, att Eders Kongl. Maj:t ville af de medel, som för ändamålet kunde komma att för år 1901 beviljas, tilldela den med Upsala enskilda läroverk förenade fackskolan för huslig ekonomi ett understöd af 3,200 kronor.

Fackskolans inspektor, professor O. Hammarsten, har vitsordat, att arbetet och undervisningen inom skolan bedrifvits med berömvärd skicklighet och nit samt på ett, enligt hans mening, särdeles praktiskt och ändamålsenligt sätt, äfvensom uttalat den förhoppningen, att fackskolan, sedan den numera inflyttat i egna, rymligare lokaler, skulle med ännu större framgång än förut kunna verka för sin viktiga uppgift.

Enligt hvad jag inhemtat, har följande förslag till inkomst- och utgiftsstat för skolan uppgjorts för år 1900:

Inkomster:

elevavgifter af lärarinneelever	kr.	2,400: —
» » elever i husmoderskursen	»	4,200: —
anslag af staten	»	2,200: —
» » staden	»	500: —
» » folkskolan	»	150: —
» » enskilda läroverket	»	300: —
ränta å grundfonden	»	75: —
brist	»	1,168: —

Summa kronor 10,993: —

Utgifter:

hyra	kr.	1,800: —
löner	»	4,850: —

afgifter för lektioner	kr.	648: —
sekreterarearfvode	»	100: —
ränta på skulder	»	440: —
ved och lyse	»	900: —
tvätt och rengöring	»	500: —
städerskans lön	»	80: —
hushållet	»	225: —
lärarinnornas middagskost	»	450: —
inventarier	•	200: —
annonsering och tryckningskostnad	»	500: —
tidskrifter och böcker	»	100: —
diverse	»	200: —

Summa kronor 10,993: —

Domkapitlet i Upsala, hvars utlåtande i ärendet inforrats, har på de till stöd för styrelsens ansökning anförda skäl, hvarvid domkapitlet förklarat sig icke hafva något att erinra eller tillägga, tillstyrkt nädigt bifall till ansökningen.

Göteborgs allmänna folkskolestyrelse har till en början meddelat, att de undervisningskurser för utbildande af lärarinnor i huslig ekonomi för folkskolan, hvilka folkskolestyrelsen anordnat i Göteborg under åren 1897, 1898 och 1899 och till hvilka Eders Kongl. Maj:t beviljat ett anslag af 1,300 kronor om året, varit så inrättade, att undervisningskursen hvarje år begynt i januari månad och fortgått under fyra och en half månader. Då emellertid erfarenheten under de gångna tre åren visat, att denna undervisningstid varit allt för kort och att i följd häraf lärarinneeleverna blifvit öfveransträngda, hade folkskolestyrelsen, i förhoppning att Eders Kongl. Maj:t täcktes fortfarande bevilja anslag härtill, beslutit utsträcka ifrågasvarande undervisningskurs till två terminer, så att den skulle fortgå från början af september månad till omkring den 1 maj, med en månads uppehåll vid jul, och alltså förlängas till sju månader. Förutom det att den öfverklagade öfveransträngningen härigenom förebyggdes, skulle den fördelen vinnas, att eleverna kunde få mera praktisk öfning, hvilket visat sig vara behöfligt. I enlighet med folkskolestyrelsens nämnda beslut skulle undervisningskursen från början af september 1899 anordnas efter en af styrelsen bilagd plan och följande kostnadsberäkning:

Inkomster:

beräknadt statsanlag	kr. 1,600: —
afgifter af 6 elever à 50 kronor	» 300: —
	Summa kr. 1,900: —

Utgifter:

föreståndarinnans lön	kr. 800: —
arfvode för lektioner i teoretiska ämnen	» 500: —
bränsle och belysning	» 130: —
inventarier	» 60: —
städning och rengöring	» 45: —
hyra för lokal	» 300: —
diverse omkostnader	» 65: —
	Summa kr. 1,900: —

På grund häraf anhölle folkskolestyrelsen om ett anslag af 1,600 kronor om året att utgå under tre år från och med år 1900 för anordnande vid Göteborgs skolkök af kurser för utbildande af skolkökslärarinnor för folkskolan.

Göteborgs domkapitel har i inforordadt utlåtande tillstyrkt nådigt bifall till folkskolestyrelsens underdåniga anhållan.

Styrelsen för Ateneum för flickor har slutligen i sin förutberörda skrivelse, som inlemnats till ecklesiastikdepartementet den 18 november 1899, anført, bland annat, följande.

För att kunna gifva eleverna en grundligare praktisk utbildning och vana att leda arbetet i ett större skolkök hade undervisningslokalen under läsåret 1898—1899 utvidgats genom anordnandet af ett större kök med inredning — spisar, hyllor, bord m. m. —, lämpad efter fyra hushåll i stället för två, hvarjemte åtskilliga andra förbättringar vidtagits. I sammanhang härmed hade antalet ökats af folkskolebarn, hvilka säson öfningsklass för lärarinneeleverna två dagar i veckan erhöles fri undervisning och fri middagskost. Genom dessa förbättringar och stegrade priser å särskildt lifsmedel hade utgifterna för kursen blifvit väsentligt ökade. Föreståndarinnans lön, som hittills utgått med 700 kronor för år jemte bostad, behöfde äfven höjas.

Inkomster och utgifter för kursen under år 1898 vore följande:

Åttonde hufvudtiteln.

I n k o m s t e r:

terminsafgifter à 75 kronor för 6 elever (högsta antalet)	kr.	900: —
betalade middagar	»	509: 08
sålda bakverk m. m.	»	261: 87
statsbidraget för 1898	»	1,500: —
saldo förlust	»	822: 60
		<hr/>
Summa kr.		3,993: 55

U t g i f t e r:

beräknad hyra för lokalen	kr.	800: —
» ved och gas	»	225: —
löner	»	1,280: —
inköp af matvaror	»	1,150: 86
kemikalier, förbrukningsartiklar och diverse, ...	»	94: 15
tvätt och städning	»	189: 10
ränta och slitning å inventarierna samt underhåll	»	254: 44
		<hr/>
Summa kr.		3,993: 55

Styrelsen hemställde därför, att åt ifrågavarande kurs måtte beredas ett anslag för år 1901 af 2,000 kronor.

Läroverkets inspektor, kanslirådet C. W. Kastman, har på förfrågan intygat, att enligt hans förmenande kursen vore ändamålsenligt anordnad, undervisningen bedrefves med mycken skicklighet och stort allvar samt undervisningsmaterielen vore tillräcklig och tidsenlig samt i godt stånd.

Öfver denna ansökning har genom nådig remiss den 20 sistlidne november underdånigt utlåtande inforrats af direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk, men sådant utlåtande har ännu icke till departementet inkommit.

De skäl, som af styrelsen för Upsala enskilda läroverk och Göteborgs allmänna folkskolestyrelse anförts för höjning af hittills utgående anslag till af dem anordnade kurser för utbildande af lärarinnor i huslig ekonomi, synas mig öfvertygande; och då behofvet af dylika lärarinnor tyckes vara i stigande, anser jag mig böra tillstyrka Eders Kongl. Maj:t att för berörda kurser i Upsala och Göteborg begära ökning af hittills utgående anslag till ifrågasatta belopp. Beträffande åter Ateneum för flickor föreligger icke sådan utredning, att någon höjning af nu till samma undervisningsanstalt utgående anslag kan ifrågasättas; men uppenbart synes mig, att sistnämnda anslagsbelopp fortfarande är behöfligt.

Jag hemställer därför, att Eders Kongl. Maj:t ville föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1901 anvisa ett belopp af 6,300 kronor, att under de vilkor, Eders Kongl. Maj:t kan finna skäligt bestämma, användas till understöd åt de vid Upsala enskilda läroverk och Ateneum för flickor i Stockholm samt af Göteborgs allmänna folkskolestyrelse anordnade undervisningskurser för utbildande af lärarinnor i huslig ekonomi.

Styrelsen för nautisk-meteorologiska byrån har i skrifvelse den 20 sist- [119.] lidne september anført, att den summa, 2,500 kronor, som på Eders Kongl. Maj:ts nådiga framställningar alltsedan år 1891 årligen af Riksdagen beviljats för *underhåll och tillsyn af de i riket inrättade vattenhöjdmätningstationerna m. m.*, visat sig vara numera otillräcklig, i det att observationshusen blefve år efter år i allt större behof af mer eller mindre omfattande reparationer, hvartill äfven komme, att ledningsrören vid en af nämnda stationer behöfde ofta upprensas. Styrelsen har därför hemställt, att af Riksdagen måtte för omförmälda ändamål i nåder äskas för år 1901 en summa af 2,800 kronor.

Vattenhöjdmätningstationer.

Med anledning häraf tillstyrker jag, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1901 anvisa ett anslag af 2,800 kronor för underhåll och tillsyn af de i riket inrättade vattenhöjdmätningstationerna m. m.

Med bifall till Eders Kongl. Maj:ts derom framställda förslag har [120.] Riksdagen på extra stat för hvart och ett af åren från och med 1895 till och med 1900 beviljat ett anslag af 4,000 kronor, att mot redovisningsskyldighet ställas till svenska nykterhetssällskapets förfogande för *utgifning och spridning af nykterhetsskrifter*. Nämnda sällskaps styrelse har nu i skrifvelse den 23 september 1899, under återopande af hvad styrelsen i underdånig skrifvelse den 25 september 1893 anført rörande behovet af ett årligt understöd af allmänna medel för fullföljandet af den verksamhet, som enligt sällskapets stadgar åligger detsamma, anhållit om utverkande hos Riksdagen af anslag för sagda ändamål till enahanda belopp för år 1901.

Utgifning och spridning af nykterhetsskrifter.

Med anledning häraf hemställer jag, det Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att för utgifning och spridning af nykterhetsskrifter på extra stat för år 1901 anvisa ett anslag af 4,000 kronor, att mot redovisningsskyldighet ställas till svenska nykterhetssällskapets förfogande för ändamålet.

[121.] För hvart och ett af åren 1894—1900 har Riksdagen beviljat ett *Kuranstalten* extra anslag af 2,000 kronor att utgå till understöd åt räddningshemmet *Sans Souci*. för drinkare vid Sans Souci invid Upsala, numera benämndt *kuranstalten Sans Souci*, på vilkor, som af Eders Kongl. Maj:t pröfvades lämpliga. De vilkor för anslagens åtnjutande, som af Eders Kongl. Maj:t i följd häraf vid meddelande af föreskrift om anslagens utbetalning faststälts, hafva, med någon modifikation för de tre sista åren, fått enahanda innehåll, som återgifvits i departementschefens anförande till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 14 januari 1895 vid föredragning af då gjord ansökning om anslag till nämnda anstalt.

I underdånig skrifvelse den 29 september 1899 har styrelsen för ifrågavarande kuranstalt anhallit, att Eders Kongl. Maj:t tacktes allt framgent och närmast för år 1901 hos Riksdagen begära, att ett anslag af 3,000 kronor måtte för nämnda anstalt beviljas. Detta anslag, anför styrelsen i berörda skrifvelse, vore af nöden, för så vidt anstalten skulle kunna fortsätta sin verksamhet i samma utsträckning som hittills. Det hade emellertid länge varit ett önskningsmål att bereda densamma en utvidgad verksamhet, men någon möjlighet härtill hade icke funnits, så länge anstalten varit betungad med en skuldsomma, som vida öfverstigit dess tillgångar. Då anstalten omorganiserades i oktober 1898, hade styrelsen för afhjelpande af anstaltens svåra ekonomiska ställning utfärdat ett upprop till allmänheten, hvilket haft det lyckliga resultat, att en summa af 4,100 kronor influtit. Styrelsen hade derigenom blifvit i stånd ej blott att minska skuldsumman till 8,000 kronor, hvilket belopp ungefär motsvarade anstaltens tillgångar i fastigheter och inventarier, utan äfven att vidtaga en utvidgning af anstalten, så att vid densamma numera kunde beredas plats för 8 patienter. Emellertid önskade styrelsen att ytterligare utvidga verksamheten vid Sans Souci och hade i enlighet dermed fattat ett eventuellt beslut att låta tillbygga anstalten enligt ritning och kostnadsförslag, som bifogats styrelsens framställning. Kostnaden för utvidgningen, hvarigenom anstalten skulle vinna ytterligare 4 patientplatser, skulle enligt berörda kostnadsförslag uppgå till 2,115 kronor 42 öre. En sådan utvidgning, som betydligt skulle öka föreståndarens arbete, gjorde det tillika till en tvingande nödvändighet att bereda denne, hvilken för en tid af två år åtagit sig platsen mot en ersättning af endast 300 kronor för år, en förbättrad ekonomisk ställning. Det vore uppenbart att en lämplig föreståndare icke kunde, helst sedan anstalten utvidgats till att inrymma 12 patientplatser, erhållas och bevaras å anstalten mot lägre kontant ersättning än 1,000 kronor för år, så mycket mindre som det vore styrelsens mening, att denna lön skulle beviljas endast åt en

gift föreståndare och mot vilkor att dennes hustru utan särskild ersättning skulle förestå hushållet och fungera som husmoder vid anstalten. Huru nödvändig för anstaltens behöriga skötsel en sådan löneförbättring än vore, blefve det dock omöjligt att åstadkomma densamma med anstaltens nuvarande tillgångar, äfven om dessa ej toges i anspråk för en tillbyggnad, och ännu mer omöjligt, om så skedde, något som dock af många skäl vore önskvärdt. Under sådana förhållanden såge styrelsen icke någon annan utväg än att hos Eders Kongl. Maj:t begära, ej blott att det hittills gifna anslaget måtte fortfarande beviljas, utan äfven att ett tillägg dertill af 1,000 kronor måtte erhållas, så att anslaget för år 1901 blefve tillsammans 3,000 kronor.

Af den redogörelse för anstaltens verksamhet under år 1898, som af anstaltens legitimerade läkare och dess föreståndare afgifvits och finnes ansökningen bilagd, samt af öfriga vid ansökningen fogade handlingar inhemtas, att under nämnda år å anstalten vårdats 11 patienter från olika landskap och af olika samhällsklasser, af hvilka patienter 5 under året utgått och 6 funnits kvar å anstalten vid årets slut; att af de 5 utgångna patienterna 3 blifvit fullständigt botade, men det två återstående återfallit i det gamla begäret och den ene af dessa ånyo intagits å anstalten; att antalet ansökningar och förfrågningar om plats å anstalten under tiden 1 oktober 1898—27 september 1899 utgjort 32; att vattenledning framdragits till och inledts i bonings- och bryggghuset samt varmbad anordnats i bryggghuset; att en del nya inventarier inköpts; samt att tillgångarna utöfver skulderna den 31 december 1898 utgjorde 555 kronor 29 öre.

Medicinalstyrelsen, hvars yttrande i ärendet infordrats, har den 30 oktober 1899 afgifvit underdänigt utlåtande, deri medicinalstyrelsen anført att, då ändamålet med ifrågavarande kuranstalts verksamhet vore i hög grad behjertansvärdt och det af anstaltens styrelse nu begärda anslaget å 3,000 kronor vore nödvändigt, om ej blott anstaltens välsignelsebringande arbete skulle kunna fortgå såsom hittills, utan äfven den ifrågasatta, af en ökad efterfrågan på platser betingade utvidgningen af anstalten skulle komma till stånd, samt då de af Eders Kongl. Maj:t jemlikt nämnda bref den 1 juni 1894 och den 19 maj 1899 för statsanslagets åtnjutande föreskrifna vilkor blifvit af anstalten uppfyllda, medicinalstyrelsen tillstyrkte, att Eders Kongl. Maj:t täcktes af Riksdagen äska på extra stat för år 1901 ett anslag af 3,000 kronor till understöd åt berörda anstalt samt att, om anslaget beviljades, Eders Kongl. Maj:t måtte för åtnjutande deraf föreskrifva enahanda vilkor, som i nyssnämnda nämnda bref blifvit bestämda,

äfvensom att af anslaget ett belopp af 1,000 kronor skulle utgå, först sedan den föreslagna tillbyggnaden utförts.

Hvad anstaltens styrelse i sin nu gjorda framställning anført synes mig tydligen visa, att anstalten behöfver ökad årligt understöd från det allmänna för att kunna uppehålla sin verksamhet i dess nuvarande omfattning, oafsedt huruvida densamma, på sätt blifvit ifrågasatt, kommer att än ytterligare ökas, sedan den påtänkta tillbyggnaden blifvit verkstald. Vid sådant förhållande kan jag icke finna det vara lämpligt att, såsom medicinalstyrelsen föreslagit, såsom villkor för utfående af en del utaf det anslag, hvarom här är fråga, föreskrifves, att en sådan tillbyggnad, som nyss nämnts, kommer till stånd, utan synas mig villkoren för anslaget åtnjutande böra affattas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad som i sådant afseende stadgats beträffande det anslag, hvilket af Riksdagen beviljats för år 1900.

Jag hemställer därför, att Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1901 bevilja ett anslag af 3,000 kronor att utgå till understöd åt kuranstalten Sans Souci invid Upsala på villkor, som af Eders Kongl. Maj:t pröfvas lämpliga.

[122.] Sedan på underdåniga ansökningar af styrelsen för *Stockholms alkoholisthem* Eders Kongl. Maj:t i 1898 och 1899 års statsverkspropositioner föreslagit Riksdagen att bevilja nämnda hem anslag för år 1899 af 17,500 kronor och för år 1900 ett anslag af 7,500 kronor, blefvo Eders Kongl. Maj:ts berörda framställningar på det sätt bifallna, att Riksdagen på extra stat beviljade hemmet för år 1899 ett anslag af 2,000 kronor och för år 1900 ett anslag af 4,000 kronor, att utgå på villkor, som af Eders Kongl. Maj:t pröfvades lämpliga. Vid meddelande af nådiga föreskrifter om ifrågavarande anslags utbetalande tacktes Eders Kongl. Maj:t tillika fastställa de villkor, som skulle gälla för anslagens åtnjutande; och voro dessa villkor följande:

att hemmets förvaltning handhafves af en i Stockholm befintlig styrelse, som antager föreståndare för anstalten;

att anstalten står under inseende af Hans Kongl. Höghet Hertigen af Vestergötland eller, om han anser sig dertill förhindrad, af en utaf Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms län förordnad inspektor;

att de i anstalten intagna sjukas vård öfvervakas af legitimerad läkare; samt att till medicinalstyrelsen stald berättelse med redogörelse för anstaltens verksamhet under året före utgången af mars månad nästföl-

jande är af anstaltens styrelse och läkare aflemnas till förste provinsialläkaren i länet.

Styrelsen för hemmet har i underdänig skrifvelse den 20 sistlidne september anhållit, det Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att bevilja ett anslag för år 1901 af 7,500 kronor till understöd åt hemmet; och har styrelsen till stöd för denna framställning hufvudsakligen anført, att utgifterna för år 1898 uppgått till 19,793 kronor 48 öre; att, ehuru gåfvomedel influtit till belopp af 4,102 kronor — en summa, som icke syntes kunna påräknas för framtiden — stiftelsen måst för utgifternas bestridande med 4,920 kronor 56 öre öka sin redan förut betydande skuld, som enligt ansöknings bifogad revisionsberättelse vid 1898 års början utgjorde 23,952 kronor 68 öre; samt att utan kraftigare hjälp från det allmännas sida, än hvad hittills lemnats, stiftelsens tillgångar snart torde vara uttömda och stiftelsen nödgas upphöra med sin för det allmänna gagnarika verksamhet.

Af hemmets vid den underdäniga framställningen fogade berättelse för år 1898 inhemtas bland annat, att af de under år 1898 vårdade 34 pensionärerna 8 utskrifvits förbättrade med hopp om varaktigt tillfrisknande, 1 utskrifvits med okänt resultat, 6 återfallit, 7 afvikit eller afvisats från hemmet samt 10 qvarvarit vid årets slut. Då voro äfven qvar 2 pensionärer, som utskrifvits men, efter att hafva återfallit, ånyo intagits.

Efter erhållen nådig remiss har medicinalstyrelsen den 15 sistlidne december öfver ifrågavarande framställning afgifvit underdänigt utlåtande och dervid öfverlemnadt i ärendet infordrade yttranden af förste provinsialläkaren och Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms län.

Förste provinsialläkaren har anført, att ifrågavarande stiftelse hade till uppgift att dels genom lämplig vård af personer, hemfallna åt dryckenskapslasten, återgifva dem deras genom alkoholmissbruk förstörda krafter, dels sedermera skaffa dem, som vore deraf i behof, lämplig sysselsättning samt att mycket uppmuntrande resultat erhållits, i det från hemmets öppnande den 1 april 1897 till den 15 november 1899 af 60 intagna 25 utgått såsom botade, men att hemmets ekonomiska ställning emellertid vore sådan, att utan kraftigt understöd hemmet måste upphöra med sin verksamhet; och har förste provinsialläkaren på grund häraf och då det måste anses synnerligen önskligt, att såväl hemmets allmännyttiga verksamhet måtte fortfara, som äfven att mindre bemedlade måtte komma i delaktighet af dess vård, tillstyrkt, att statsanslaget måtte ökas till begärda 7,500 kronor under de vilkor, som för det nu utgående statsanslaget af Eders Kongl. Maj:t faststälts.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande har, instämmande i hvad

förste provinsialläkaren i ämnet yttrat, äfven för sin del tillstyrkt nådigt bifall till ansöknigen.

För egen del har medicinalstyrelsen anført, att, då Eders Kongl. Maj:t till 1899 års riksdag aflåtit nådig proposition om anslag å 7,500 kronor för att stiftelsen Stockholms alkoholisthem måtte kunna fortsätta sin gagnande verksamhet och äfven bevilja friplatser och då hemmets nuvarande ekonomiska ställning icke medgäfvade beviljandet af en sådan för det allmänna vigtig förmån, ja icke en gång kunde särdeles länge göra det möjligt att fortsätta med hemmets verksamhet, såvida ej det nu begärda förhöjda anslaget beviljades, medicinalstyrelsen i underdånighet tillstyrkte bifall till den af styrelsen för alkoholisthemmet nu gjorda anhållan och hemställde, det Eders Kongl. Maj:t tacktes till näst sammanträdande riksdag aflåta nådig proposition derom, att till alkoholisthemmet måtte på extra stat för år 1901 anslås ett belopp af 7,500 kronor och att för åtnjutande af detta anslag måtte föreskrifvas samma villkor, som blifvit för år 1900 uppställda i nådiga brefvet den 19 maj 1899.

Hvad sålunda förekommit synes mig adagalägga, att ifrågavarande alkoholisthem är fortfarande förtjent att komma i åtnjutande af statsanslag samt att detta anslag nu bör bestämmas till det belopp, som hemmets styrelse begärt och medicinalstyrelsen förordat, eller 7,500 kronor. Jag hemställer därför, att Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1901 bevilja ett anslag af 7,500 kronor att utgå till understöd åt Stockholms alkoholisthem på villkor, som af Eders Kongl. Maj:t pröfvas lämpliga.

[123.] Ut i den i Norrbottens län belägna Arjepluogs socken, omfattande ett
Kapellbyggnad yttinnehåll af något mera än 146 qvadratmil eller nära nog lika mycket som
Södra Berg- landskapen Skåne, Halland och Blekinge tillsammantagna, men med ringa
näs by. folkmängd, uppgående den 31 december 1897 till allenast 2,139 invånare, finnas för närvarande en kyrka och två kapell: Arjepluogs kyrka, belägen ungefär sex mil från socknens sydligaste gräns, ett kapell, förr i Löfmokk, numera i Jäckvik ungefär sex mil nordvest från kyrkan och sju mil från norska gränsen, samt ett kapell i Norra Bergnäs, beläget ungefär fyra mil norr om kyrkan.

Under år 1897 har inom socknen väckts förslag om uppförande af ännu en kapellbyggnad, nu i den sydligaste delen af socknen. Ut i en till Eders Kongl. Maj:t stäld och af kyrkoherden i församlingen G. Calleberg, jemte eget tillstyrkande yttrande, till domkapitlet i Hernösand insänd ansökning hafva nemligen byamännen i Slagnäs och kringliggande

byar anhållit, att Eders Kongl. Maj:t tacktes anslå nödiga medel till *uppförande af ett kapell i Södra Bergnäs by* eller å annan lämplig plats i orten samt låta förordna om kapellets uppförande och om gudstjänsters hållande i detsamma. Till stöd för ansökningen hafva af byamännen och kyrkoherden Calleberg anförts: Södra Bergnäs by, belägen ungefär fem mil sydost från kyrkan och en mil norr om Slagnäs by, vore att anse såsom, näst kyrkoplatsen, den mest centrala ort inom socknen, enär i nämnda båda byar med omnejd bodde något mera än en fjerdedel af socknens hela befolkning, på kortare afstånd från södra Bergnäs by än från kyrkan. Från dessa trakter, som saknade landsväg och hvilkas invånare för sina kyrkofärder måste taga väg öfver de stora sjöarne Storafvan och Uddjaur, blefve dessa färder ofta försvårade vintertid af dåligt väglag och sommartid af storm, hvartill komme, att det funnes många fattiga, hvilka ej kunde bekosta sig och de sina en kyrkofärd på fem till sex mil. Under nuvarande förhållanden mötte fördenskill stora svårigheter för många från dessa orter att besöka kyrkan, och behovet af ett nytt kapell, der gudstjänst med nattvardsgång af församlingens pastor kunde förrättas vissa, åtminstone fyra, gånger årligen, vore sålunda mycket trängande. Komme ett sådant kapell till stånd, skulle traktens befolkning, äfven den fattigare, derigenom få tillfällen att blifva delaktiga af den kyrkliga gudstjänstens fördelar och lättare bevaras från separatism, som hotade att söderifrån inkomma i socknen. Jemväl åtskilliga lappar skulle deraf få gagn. Byamännen i orten vore emellertid urständsatte att göra några utgifter för uppförande af ett dylikt kapell och enskilda personer funnes ej, som dertill vore villige. Ej heller funnes någon utsigt att kunna förmå församlingen att göra sådant offer för en särskild sockendel, då församlingen, som måste på sin under reparation varande kyrka påkosta många tusen kronor, i öfrigt vore så betungad med utgifter för olika ändamål, att, då fråga på våren 1897 varit om reparation af Jäckviks kapell, församlingens kyrkostämman, ehuru den ansett en sådan reparation nödvändig, dock icke kunnat besluta att till kostnaden därför bidra. Annan möjlighet förefunnes därför ej att få till stånd ett kapell i Södra Bergnäs, än att detsamma blefve uppfördt på statens bekostnad, liksom fallet varit med kapellen i Jäckvik och Norra Bergnäs. Beloppet af de utgifter, statsverket derigenom finge vidkännas, borde ej verka afskräckande, då kapellet, för den händelse det därför erforderliga virket finge tagas å kronoskog, borde kunna uppföras, med sittplatser för 150—200 personer och fullständig inredning, för en kostnad af 5,000 kronor och särskild hänsyn i allt fall borde tagas dertill att från lappmarkens skogar högst afsevärda belopp inflöte till statsverket.

Öfver ansökningen infordrade domkapitlet yttranden af kontraktsprosten G. Höijer och Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län; och anförde i sitt afgifna yttrande kontraktsprosten Höijer, under tillstyrkande af bifall till den gjorda framställningen, att de för densamma andragna skäl syntes honom tillräckligt ådagalägga, såväl att behovet af ett kapell i sydöstra delen af Arjepluogs socken vore mycket trängande och att Södra Bergnäs by vore den för kapellet mest lämpliga platsen, som äfven att församlingens förut nog mycket anlitate ekonomiska bärkraft vore allt för svag för att kunna draga den kostnad, hvilken kapellbyggnadens uppförande måste betinga, hvadan kapellet icke kunde komma till stånd utan anslag af allmänna medel.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län införskaffade från församlingen dels dess yttrande öfver ansökningen, i hvilket yttrande församlingen, under vitsordande utaf behovet af det föreslagna kapellet och lämpligheten af den därför utsedda plats, förklarade sig icke kunna anslå medel till kapellets uppförande, utan allenast vilja bekosta församlingens pastor skjuts till och från kapellet vid hans tjensteförrättningar derstädes, dels ock eskissritning till det ifrågasatta kapellet jemte material- och kostnadsförslag, slutande, under förutsättning att behöfligt virke fritt erhöles från kronan, å en summa af 5,000 kronor. I afgifvet utlåtande anförde derefter Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, att denna embetsmyndighet, som funne behovet af kapellets uppförande till fullo ådagalagdt, ville vitsorda, att församlingens ekonomiska ställning för närvarande icke utan de skattskyldiges oskäligen betungande medgåfve beloppets uttaxering, hvadan Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansåge sig böra tillstyrka, att nödiga medel liksom ock kostnadsfritt byggnadsvirke från kronomark för ändamålet utverkades; uttalande dock Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande såsom sin åsigt, att vid anvisande af eventuellt anslag borde förbindas det vilkor, att församlingen ansvarade för att kapellet antingen på bekostnad af de utaf dess inrättande närmast intresserade byarne eller direkt af församlingen behörigen underhölles.

Sedan handlingarna återremitterats till kyrkoherden Calleberg och Arjepluogs församling med förfrågan, om de åtog sig, pastor den af Slagnäs byamän i deras underdåniga framställning ifrågasatta predikoskyldighet och församlingen att uppfylla det af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande föreslagna vilkoret med afseende på kapellets underhåll, hvarjemte pastor skulle hafva att inkomma med den ytterligare utredning, som han funne nödig rörande antalet af och folkmängden i de byar, som kunde få gagn af kapellet i Södra Bergnäs, samt om kapellets betydelse för lappallmogen, insände, med anledning häraf, kyrkoherden Calle-

berg till domkapitlet dels utdrag af protokoll, hållet å extra kyrkostämma med Arjepluogs församling den 20 mars 1898, dels ock eget yttrande jemte en särskild förteckning, utvisande antalet af och folkmängden i de byar och lägenheter, hvilka närmast vore intresserade af inrättandet utaf ett kapell i Södra Bergnäs, samt antalet af socknebor och lappar, som deraf kunde få gagn. Af dessa handlingar inhemtas, att kyrkoherden Calleberg gerna åtog sig den af sökandena ifrågasatta predikoskyldigheten och tillika vore öfvertygad, att hvilken pastor som helst, som nitälskade för själavården inom församlingen, skulle komma att vara af samma åsigt; att, sedan vid sammanträde den 6 mars 1898 byamännen i Bergnäs, Strömholm, Grannäs, Sjulnäs, Slagnäs, Kalön, Långviken, Sundholm, Krutaholm, Storbosund och Storön samt åborna å Nyliden och Rebackudden enhälligt åtagit sig att, för den händelse nödiga medel ansloges till uppförande af ett kapell i Södra Bergnäs, ansvara för att kapellet blefve på deras bekostnad behörigen underhållet, samt byamännen i Bergnäs enat sig om att kostnadsfritt upplåta lämplig byggnadsplats å Bergnäsholmen, församlingen å nyssnämnda kyrkostämma förbundit sig att genom de skattskyldige i förutnämnda byar behörigen underhålla den ifrågasatta kapellbyggnaden; att 443 personer, deraf 82 hel- och halflappar, funnes i Bergnäs och sexton andra byar och lägenheter inom en mil från Bergnäs, hvilka alla hade 4—6 mil till kyrkan; att derjemte funnes 185 personer, deraf 58 hel- och halflappar, i tio andra byar och lägenheter, som hade kortare väg till Bergnäs än till kyrkan; att dessutom 74 lappar vissa årstider brukade vistas närmare Bergnäs än kyrkan; att således, dessa sista inberäknade, 702 personer, deraf 214 hel- och halflappar, borde kunna få gagn af ett kapell i Södra Bergnäs; samt att folkmängden i orten under det sista decenniet växt med öfver 34 procent och fortfarande visade samma tendens att tillväxa, hvadan, enligt kyrkoherden Callebergs förmenande, antalet af dem, för hvilka det ifrågasatta kapellet kunde vara till nytta, säkerligen komme att inom några år betydligt ökas.

Uti det underdåniga utlåtande, hvarmed domkapitlet i Hernösand öfverlemnadt handlingarna i ärendet till Eders Kongl. Maj:t, har domkapitlet anført följande. Att själavården inom Arjepluogs vidsträckta församling vore ordnad på ett ytterst otillfredsställande sätt, läte sig ej förneka. Det vore naturligtvis en ren omöjlighet för den ende prestmannen i församlingen, om han än vid fullgörandet af sina tjensteåligganden insatte sin yttersta kraft, att räcka till för en församling, hvars till öfver 2,000 personer uppgående befolkning vore spridd öfver en yta af mer än 128 gamla kvadratmil. Här, om någonstädes, vore därför en förstärkning

af de presterliga krafterna af behovet påkallad. Men för närvarande stälde sig särskildt ur ekonomisk synpunkt öfverstigliga hinder i vägen för uppnående af detta mål. Domkapitlets sträfvande måste därför tills vidare gå ut på att få partiela förbättringar af själavården inom Arjeplogs församling till stånd. En ny länk i kedjan af åtgärder i detta syfte blefve knuten, om ett kapell inrättades i Södra Bergnäs. Det trängande behovet af en gudstjenstlokal i denna del af församlingen vore på det klaraste uppvisadt i handlingarna. Invånarne i åtskilliga byar, för hvilka Södra Bergnäs utgjorde en centralpunkt, skulle af ett sådant kapell hafva det största gagn. I stället för att dessa byars invånare nu, på grund af vägens längd och de svårigheter naturen själf beredde, hvartill för många komme en tryckande fattigdom, ytterst sällan torde blifva i tillfälle att besöka Guds hus, skulle de, om ett kapell på den föreslagna orten komme till stånd, i detta kapell å regelbundet återkommande tider af året blifva delaktiga af en kyrkligt ordnad gudstjensts alla fördelar. Men huru betydelsefull för befolkningen i denna nejd af församlingen frågan om inrättande af ett kapell i Södra Bergnäs än vore, kunde den dock ej bringas till lösning med mindre det för sagda kapells uppförande erforderliga beloppet erhöles af statsmedel. Församlingens ekonomiska ställning vore för närvarande sådan, att den vore urständssatt bära nya bördor. Församlingen hade därför endast kunnat åtaga sig att bekosta pastors tjänsteresor till och från det ifrågasatta kapellet samt att på grundvalen af de utaf kapellbyggnaden närmast intresserade byarnes öfvermålade förbindelse ansvara för samma byggnads underhåll, hvarförutom byamännen i Södra Bergnäs kostnadsfritt upplåtit byggnadstomt. På grund af hvad sålunda anförts hemstälde domkapitlet, som icke hade något att erinra mot den uppgjorda ritningen med tillhörande kostnadsförslag, det tacktes Eders Kongl. Maj:t dels bereda för uppförande af ett kapell på den för ändamålet upplåtna tomten i Södra Bergnäs by erforderliga medel samt från kronopark kostnadsfritt anvisa nödigt byggnadsvirke, dels ock i sammanhang dermed förordna, att gudstjenster skulle förrättas i sagda kapell till antal och på tider, som af domkapitlet efter vederbörandes hörande bestämdes.

Sedan handlingarna till ecklesiastikdepartementet inkommit, hafva infordrade underdåniga utlåtanden i ärendet afgifvits af öfverintendents-embetet, domänstyrelsen och statskontoret.

Öfverintendentsembetet har dervid anmält, att embetet funnit de underställda ritningarna icke kunna till nådig fastställelse förordas och att embetet af sådan anledning låtit upprätta ett helt nytt ritningsförslag till den ifrågakända kapellbyggnaden. Vidare har samma embete meddelat,

att såväl embetets nyssnämnda förslag som det genom församlingens försorg upprättade ritningsförslaget, för hvilket kostnaden gifvetvis vore väl lågt beräknad, torde betinga samma arbetskostnad eller omkring 6,000 kronor; och hafva uti yttranden, som på embetets föranstaltande öfver dess förslag afgifvits af församlingen, kyrkoherden Calleberg och domkapitlet, inga andra anmärkningar mot förslaget framstälts än att kyrkoherden Calleberg gjort vissa mindre betydande erinringar i fråga om kapellets beklädnad och yttertak.

Domänstyrelsen, som vid sitt underdåniga utlåtande fogat af styrelsen införskaffade yttranden från jägmästaren i Arjepluogs revir och öfverjägmästaren i Norrbottens distrikt, har för egen del anfört, att, då Arjepluogs socken hade egna besparingsskogar eller allmänningar, från hvilka, efter hvad öfverjägmästaren upplyst, genom virkesförsäljning redan bildats en allmänningsfond om 350,000 kronor, styrelsen icke ansåge virke från kronoskog, med undantag af torrvirke, böra till kapellbyggnaden utlemnas, med mindre därför till statsverket utgäfves ersättning, hvilken borde utgå efter halft markegångspris eller med en krona 75 öre för bjelkträd samt en krona 25 öre för större och 70 öre för mindre sågtimmerträd, hvarjente, derest Eders Kongl. Maj:t funne godt medgifva utlemning från närbelägna kronoöfverloppsmark af virke till kapellbyggnaden, föreskrift borde lemnas derom att utlemnandet skulle ske efter af vederbörande jägmästare verkställd utstämpling, därför han, för den händelse utstämplingen ej kunde verkställas i sammanhang med annan tjensteförrättning i orten, skulle ega tillgodonjuta ersättning för resekostnad enligt gällande resereglemente.

Slutligen har statskontoret i fråga om den af domänstyrelsen öfverlämnade allmänningsfond erinrat om följande förhållanden. Från Arjepluogs sockens allmänning hade försålts ett större timmerparti för ett belopp af 337,868 kronor 90 öre, hvilka medel skulle under åren 1897 och 1898 inflyta till berörda allmänningsfond, som dessutom tillfördes årliga intäkter genom försäljning af torr och vindfäld skog samt år 1906 ytterligare komme att ökas med, enligt beräkning, omkring 300,000 kronor genom försäljning af då till afverkning enligt hushållningsplanen bestämda timmerpartier. Genom det af Eders Kongl. Maj:t den 14 maj 1897 fastställda reglemente för Arjepluogs skogsmedelsfond hade föreskrifvits, att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande egde besluta om all användning af fondens afkastning under iakttagande af följande bestämmelser, nemligen att, sedan kostnaderna för allmänningarnas bevakning, der sådan, utöfver den staten genom sina tjenstemän bestrede, kunde vara nödig, för fondens förvaltning och för granskning af dess räkenskaper samt för

alla dermed i samband stående åtgärder äfvensom på allmänningen belöpande utskylder blifvit afdragna, skulle, i den mån fondens afkastning dertill lemnade tillgång, bestridas i följande ordning: å jordbruksfastigheterna inom socknen belöpande fastighetsbevillning, för jordbruksfastigheterna utgående landstingsskatt, för jordbruksfastigheterna utgående bidrag till skjutsentreprenaderna samt för jordbruksfastigheterna bestämda bidrag till presterskapets aflöning; att härnäst finge af fondens årsafkastning utgå såsom bidrag till utgörande af den de väghållningsskyldiga hemmanen inom socknen enligt lag påhvilande tunga ett årligt belopp, som tills vidare bestämts till högst 10,000 kronor, hvarvid det skulle ankomma på Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande att inom angifna gränser årligen fastställa beloppet äfvensom bestämma det sätt, hvarpå bidraget finge tillgodokomma de väghållningsskyldige; att af den behållning i årsafkastningen, som, sedan alla nu omförmälda utgifter blifvit bestridda, uppstode, fyra tiondedelar skulle afsättas till bildande af en fond i och för befolkningens understöd vid missväxtår, företrädesvis genom beredande af arbetsförtjenst vid inom kommunen anordnade allmännyttiga arbeten; att, när understödsfonden uppgått till 100,000 kronor, vidare afsättning till densamma ej skulle ega rum; att, i den mån berörda belopp komme att genom anlitande förminskas eller helt och hållet användas, fonden genom årliga afsättningar skulle till förutnämnda kapitalbelopp återbringas; att det ankomme på Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande att, innan någon del af understödsfonden användes, pröfva behovet och sättet för användningen; samt att återstående delen af skogsmedelsfondens afkastning finge användas till andra för delegarne och kommunen nyttiga ändamål, såsom jordbrukets befrämjande genom understöd till utdikningar, genom odlingsföretags uppmuntrande och annorledes, boskapsskötselns befrämjande, kommunikationsväsendets utveckling, särskildt genom understöd till byvägars anläggande, strömmrensningar m. m. äfvensom till bidrag vid utgörande af utgifter, som socknens kommunal- eller kyrkostämma beslutit, dock att fondens afkastning icke kunde användas för sådant kommunalt ändamål, för hvilket kommunens medlemmar enligt lag vore underkastade uttaxering, med mindre hela utskyldsbeloppet för samma ändamål och således jemväl den del deraf, som belöpte på icke jordegande medlemmar af kommunen, toges af fondens afkastning. Församlingens rätt att förfoga öfver skogsmedelsfondens afkastning vore sålunda inskränkt på sådant sätt, att användning deraf till den ifrågasatta kapellbyggnaden icke kunde för det närvarande ifrågakomma, då afkastningen icke torde lemna tillgång till bestridande af alla de i reglementet bestämda utgifter, hvilka i främsta rummet borde af fonden utgöras.

Af hvad i ärendet sålunda förekommit synes mig till fullo ådagalagdt såväl att ett trängande behof förefinnes af den ifrågakända nya kapell byggnaden som äfven att densamma lämpligen bör förläggas å den dertill föreslagna platsen.

Jag finner det vidare vara uppenbart, att byggnaden icke utan statens mellankomst kan bringas till stånd, då de därför närmast intresserade byarne icke mäga åtaga sig de erforderliga kostnaderna och ej heller socknens skogsmedelsfond därför kan anlitas samt församlingen — hvilken icke torde kunna åläggas att bekosta kapellbyggnad för den ifrågavarande aflägsna delen af socknen — äfven om församlingen framdeles genom skogsmedelsfondens afkastning kommer att tillskyndas en betydande lättnad i sina utgifter, dock för närvarande i ekonomiskt afseende befinner sig i en så tryckt ställning, att någon möjlighet för densamma ej förefinnes att ens bidraga till byggnadens uppförande. I detta sistnämnda hänseende vill jag, med ledning af uppgifterna i statistiska centralbyråns underdåniga berättelse för år 1897 angående kommunernas fattigvård och finanser, erinra om följande förhållanden.

Inom församlingen, hvars folkmängd, såsom ofvan nämnts, den 31 december 1897 utgjorde 2,139 personer, belöpte sig samma år det påförda fyrktalet för i mantal satt jord till 4,021, för annan fastighet till 74 och för öfriga beskattningsföremål till 5,701. Utdebiteringen per fyrk uppgick för i mantal satt jord till 2 kronor 24 öre eller väsentligt mera än i någon af länets öfriga kommuner och bland de högsta utdebiteringar i riket, samt för annan fastighet och öfriga beskattningsföremål till 60 öre. Relativa beloppet af kommunernas inom Norrbottens län tillgångar utgjorde vid 1897 års slut per invånare 6 kronor 66 öre, men inom Arjeplogs kommun endast 2 kronor 17 öre. Enahanda belopp af kommunernas skulder uppgick vid samma tid inom länet till 5 kronor 41 öre, men inom Arjeplogs kommun till 18 kronor 67 öre. Under det att behållningen, den lägsta i riket, för länet utgjorde 1 krona 25 öre per invånare, utvisar sålunda en jämförelse mellan relativa beloppen af Arjeplogs kommuns tillgångar och skulder per invånare en brist af icke mindre än 16 kronor 50 öre. Relativa beloppen af kommunernas inom länet utgifter år 1897 belöpte sig per invånare till 6 kronor 99 öre, men inom Arjeplogs kommun till 14 kronor 64 öre.

Det synes mig sålunda nödvändigt, om kapellbyggnaden nu skall kunna komma till stånd, att staten åtager sig kostnaderna för densammas uppförande, och ett ytterligare stöd för billigheten häraf finner jag i den omständigheten, att, på sätt den förebragta utredningen gifver vid handen, kapellet torde komma att i rätt stor utsträckning besökas jemväl af lapp-

befolkningen, hvars andliga behof det af gammalt ansetts vara mindre församlingens än statens uppgift att tillgodose. Det synes mig ock vara skäligt, att, i likhet med hvad förr medgifvits i fråga om kapellbyggnad i Qvickjock, äfven i förevarande fall kostnadsfri utsyning för byggnaden från kronoskog får ega rum.

På grund af hvad jag sålunda anförte och då de för ändamålet erforderliga medel icke, såsom skett i fråga om kapellen i Jäckvik och Norra Bergnäs, lämpligen torde böra anvisas till utgående utaf förslagsanslaget till lappmarks ecklesiastikverk, hvilket anslag under en följd af år varit så starkt anlitadt, att detsamma städse utvisat brist, tillåter jag mig hemställa, det Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen, att för uppförande af en kapellbyggnad i Södra Bergnäs by i hufvudsaklig öfverensstämmelse med den af öfverintendentsembetet uppgjorda ritning Riksdagen måtte — under förutsättning att till kapellbyggnaden efter af vederbörande jägmästare, der så erfordras på bekostnad af de byamän, hvilka vid sammanträde den 6 mars 1898 åtagit sig ansvara för byggnadens underhåll, verkställd utstämpling från kronoskog kostnadsfritt utfås det för byggnaden erforderliga virke — på extra stat för år 1901 bevilja ett belopp af 6,000 kronor.

[124.] Sedan Riksdagen till bestridande af kostnaderna för vissa utredningar *Kostnader för vissa utredningar rörande prästerskapets löneförhållanden m. m.* 1898, 1899 och 1900 stält till Eders Kongl. Maj:ts förfogande ett förslagsanslag på extra stat af 10,000 kronor, får jag, enär den komité, Eders Kongl. Maj:t funnit godt tillsätta med uppdrag att verkställa omförmälda utredningar, tilläfventyrs torde komma att jemväl under år 1901 fortfara med sina arbeten, i underdånighet hemställa, att Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att till ifrågavarande ändamål anvisa på extra stat för år 1901 ett förslagsanslag af 10,000 kronor.

[125.] Med anledning af en utaf Eders Kongl. Maj:t gjord framställning anvisade Riksdagen år 1899 ett extra anslag å 2,500 kronor för år 1900 till det af Stockholms läraresällskap grundade *pedagogiska biblioteket i Stockholm.* Då styrelsen för biblioteket i en till Eders Kongl. Maj:t ingifven ansökning, öfver hvilken direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk sig yttrat, visat, att biblioteket fortfarande är i behof af understöd, tillstyrker jag, att Eders Kongl. Maj:t tacktes för nämnda bibliotek af Riksdagen äska ett anslag å 2,500 kronor på extra stat jemväl för år 1901.

Under åberopande af hvad chefen för finansdepartementet till stats- [126.]
rådsprotokollet den 8 i denna månad anført i fråga om beredande åt statens *Dyrtidstillägg.*
betjente och de lägst aflönade bland dess tjenstemän af ett dyrtidstillägg
för år 1900 att uppföras i riksstaten för år 1901, hemställer jag, att
Eders Kongl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att till beredande, i enlighet
med de i nämnda statsrådsprotokoll angifna grunder af dyrtidstillägg för
innevarande år åt en del tjenstemän och betjente i ecklesiastikdeparte-
mentets afdelning af Eders Kongl. Maj:ts kansli samt till ecklesiastikdeparte-
mentet hörande embetsverk och kårer å extra stat för år 1901 anvisa
såsom förslagsanslag ett belopp af 522,000 kronor.

I underdänig skrifvelse den 18 november 1899 har statskontoret — [127.]
med förmålan att statskontoret, på grund af nådigt bref den 31 december *Ersättning för*
1897, den 3 mars 1898 till intendenten vid nationalmuseum utbetalt *förskott.*
under förskottstitel ett belopp af 2,000 kronor för anordnande tills vidare
af *nattlig bevakning vid nationalmuseibygnaden*, samt att af nämnda
summa blifvit den 11 november 1899 till statskontoret återlevereradt ett
belopp af 160 kronor 79 öre — hemställt, att ersättning för återstoden
af omförmälda förskott, 1,839 kronor 21 öre, måtte statskontoret i nåder
beredas.

Vidare har statskontoret i underdänig skrifvelse jemväl af den 18
november 1899 till ersättning anmält ett belopp af 6,000 kronor, hvilket
statskontoret, enligt föreskrift i nådigt bref den 18 november 1898, den
8 december sistnämnda år under förskottstitel utanordnat till disposition
af medicinalstyrelsen till bestridande af utgifter för *allmänna barnbörds-*
huset i Stockholm.

I ytterligare skrifvelse af den 18 november 1899 har statskontoret
i underdänighet tillersättning anmält medel, som till den af Eders Kongl.
Maj:t den 15 april 1898 tillsatta *komité för uppgörande af förslag till*
behöfliga förändringar i gällande bestämmelser angående lasarettsväsendet
blifvit af statskontoret, på grund af nådiga brefven af sistnämnda dag
samt af den 3 februari, den 29 mars, den 19 maj och den 2 juni 1899,
af under händer varande medel förskottsvis utbetalda, nemligen:
resekostnadsersättning och traktamente samt arfvode till

komiténs ordförande och ledamöter	kr. 4,715: 10
godtgörelse för aflönande af vikarier åt komitéledamöterna,	
lasarettsläkarne P. J. C. Lundgren och L. Grundberg	» 1,370: —
arfvode till komiténs sekreterare	» 2,000: —
till bestridande af utgifter för komitén	» 1,000: —
för tryckning m. m. af komiténs betänkande	» 1,726: 04

eller tillsammans kr. 10,811: 14

dock med afdrag af ett belopp af 116 kronor 40 öre, hvilket af det till bestridande af utgifter för komitén utbetalda belopp blifvit till räntekammaren återlevererad, hvadan till ersättning återstode ett belopp af 10,694 kronor 74 öre.

Slutligen har statskontoret i underdånig skrifvelse den 5 innevarande månad tillkännagifvit, att statskontoret på grund af föreskrift i nådigt bref den 24 november 1899 under förskottstitel till direktionen öfver *högre lärarinneseminariet* utbetalt ett belopp af 1,185 kronor till gäldande af kostnader för ritningar och kostnadsförslag dels till den redan af mig omförmälda nybyggnaden för statens normalskola för flickor, dels till de afsedda reparations- och förändringsarbetena inom seminariets och normalskolans nuvarande gemensamma lokal; och har statskontoret dervid anhållit, att Eders Kongl. Maj:t täcktes bereda ersättning för de sålunda förskjutna medlen.

Jag hemställer, att Eders Kongl. Maj:t täcktes för återgäldande af berörda förskott — 1,839 kronor 21 öre, 6,000 kronor, 10,694 kronor 74 öre samt 1,185 kronor — tillhoppa 19,718 kronor 95 öre, af Riksdagen äska ett extra anslag för år 1901, hvilket, till undvikande af öretal i riksstaten, torde böra bestämmas till 19,719 kronor.

Hvad föredragande departementschefen i ofvanberörda hänseenden hemstält och föreslagit täcktes Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkande af statsrådets öfrige ledamöter, i nåder gilla, med befallning tillika, att utdrag af detta protokoll skulle till finansdepartementet öfverlemnas till ledning vid författandet af Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof.

Ex protocollo:

Edward Bäcklin.

Nionde hufvudtiteln.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 januari
1900.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: WIKBLAD,
ANERSTEDT,
herr VON KRUSENSTJERNA,
grefve WACHTMEISTER,
CLAËSON,
DYRSSEN,
CRUSEBJÖRN,
RESTADIUS.

Sedan de till åttonde hufvudtiteln hörande frågor blifvit på föredragning af vederbörande departementschef pröfvade, anhöll chefen för finansdepartementet, statsrådet grefve Wachtmeister att få anmäla de frågor, som rörde regleringen af

nionde hufvudtiteln,

innefattande pensions- och indragningsstaterna.

Bih. till Riksd. Prot. 1900. 1 Saml. 1 Afd.

Hvad först angick

pensionsstaten,

erinrade departementschefen, att Kongl. Maj:t, enligt finansdepartementet tillhandakomna protokollsutdrag, förut beslutat aflåtande till Riksdagen af följande framställningar, nemligen:

på *landtförsvarsdepartementets* föredragning:

(se **bil. 1** vid detta prot. pag. 8)

[1.]
*Höjning af
från Vad-
stena krigs-
manshuskassa
utgående un-
derhållsbelopp.*

att Riksdagen må för manskap af indelta armén, som efter ingången af år 1901 afskedas, höja de från Vadstena krigsmanshuskassa utgående gratial till 36 kronor i tredje klassen och 24 kronor i fjerde klassen och för sådant ändamål uppföra å riksstatens nionde hufvudtitel under pensionsstaten, näst efter nuvarande anslaget till sagda kassa, ett nytt ordinarie anslag, stort 83,000 kronor, med benämning »*förhöjning i gratialen åt afskedadt indelt manskap*», att ifrågavarande kassa för bestridande af kostnaderna för ofvannämnda gratialförhöjning oafkortadt tillgodokomma;

på *sjöförsvarsdepartementets* föredragning:

(se **bil. 2** vid detta prot. pag. 18)

[2.]
*Pensionering
af flottans
poliskår.*

att Riksdagen må medgifva,
dels att de pensioneringsgrunder, som, i öfverensstämmelse med Riksdagens beslut, blifvit i nåder fastställda att gälla enligt nådiga kungörelsen den 24 november 1876 för pensionering af flottans befäl och underbefäl med vederlikar med den deruti genom nådiga brefvet den 6 juni 1879 gjorda ändring samt enligt nådiga skrifvelsen den 22 juni 1877 för pensionering af personalen och vaktbetjeningen vid marinförvaltningen, mariningeniörstaten och kongl. flottans civilstat, må jemväl tillämpas vid pensionering af personalen vid flottans poliskår, med undantag af poliskommissarien vid flottans station i Stockholm, dock att, hvad angår poliskommissarien vid flottans station i Carlskrona samt öfverkonstapel, det aflöningsbelopp, hvarå pensionsbeloppet skall beräknas, må utgöra för den förre 1,400 kronor och för öfverkonstapel 1,000 kronor; äfvensom att för den af nämnda personal, med nyssnämnda undantag, hvilken efter uppnådda 65 lefnads- och minst 35 tjenstår erhåller afsked, fyllnadspensionen skall utgå med skilnaden mellan det för pensionens beräknande fastställda belopp, med inberäkning af ålderstillägg, och pensionen;

dels ock att för innehafvaren af de förenade väbels- och polis-kommissariebefattningarna vid flottans station i Stockholm fyllnads-pension må utgå med det belopp, som erfordras för att hans pensions-förmåner skola utgöra 1,000 kronor eller, om han vid afsked efter uppnådda 65 lefnads- och minst 35 tjänstår innehaft nämnda förenade befattningar i 5 år, 1,100 kronor och i 10 år, 1,200 kronor;

på *ecklesiastikdepartementets* föredragning:

(se **bil. 3** vid detta prot. pag. 26)

att Riksdagen, i afseende å kostnaderna för *småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalts* förvaltning och verksamhet under år 1901, må medgifva,

att Kongl. Maj:t må för sistnämnda år bestämma de belopp, som för bestridande af anstaltens förvaltningsbestyr blifva erforderliga; samt

[3.]
Kostnaden för
förvaltningen
af småskole-
lärares m. fl.
ålderdoms-
understöds-
anstalt under
år 1901.

att de för berörda förvaltningskostnad och för anstaltens utgifter i öfrigt under nämnda år erforderliga medel må af Kongl. Maj:t, i den mån influtna afgifter icke äro att tillgå, anvisas af tillgängliga stats-medel såsom förskott, att antingen ersättas af berörda afgifter, i den mån de under året ingå, eller, derest sagda afgifter skulle för året finnas härtill otillräckliga, anmälas till ersättande af Riksdagen.

Om till det till uppförande under denna stat föreslagna anslaget för förhöjning i gratialen åt afskedadt indelt man-

skap	kronor	83,000: —
lades summan af ordinarie anslaget till pensions-		
staten enligt nu gällande riksstat	„	1,628,798: —
skulle, enligt hvad departementschefen anmärkte,		
anslaget till pensionsstaten sluta å ett belopp af kronor		1,711,798: —

Beträffande derefter

indragningsstaten

erinrade departementschefen om Kongl. Maj:ts på nedannämnda departements föredragning förut fattade beslut om aflåtande till Riksdagen af följande framställningar, nemligen:

på *justitiedepartementets* föredragning:

(se **bil. »andra hufvudtiteln»** pag. 15.)

[4.]

*Pension för
fängelsedirek-
tören C. R. Wi-
berg, fängelse-
predikanten
A. Löfgren
och kamrera-
ren Th. Grahl.*

att direktören vid indragna centralfängelset å Norrmalm **Carl Robert Wiberg**, predikanten vid samma fängelse **August Löfgren** samt kamreraren vid indragna kronoarbeitsstationen å Tjurkö **Theodor Grahl** må få å allmänna indragningsstaten öfverflyttas, med rätt för dem att å sagda stat från och med år 1901 under sin återstående listid uppbära årlig lön till belopp, Wiberg af 5,175 kronor, Löfgren af 1,300 kronor och Grahl af 2,300 kronor, dock med vilkor, beträffande Wiberg, att, i händelse han efter förflyttning till indragningsstaten befordras i statens eller kommunens tjänst, han skall vara pliktig att i allo frånträda lönen å indragningsstaten, derest denna understiger eller är lika med den nya lönen, samt att å lönen å indragningsstaten, derest den öfverstiger berörda nya lön, vidkännas mot denna senare svarande afdrag, och angående Löfgren, att, derest han efter förflyttning till indragningsstaten på statens, kyrkans eller kommunens stat erhåller högre aflöning än den, hvartill hans inkomster såsom predikant vid Danviks hospital nu uppskattats, eller 1,600 kronor, lönen å indragningsstaten skall minskas med skilnaden mellan besagda högre aflöning, å ena, och nyssnämnda belopp, 1,600 kronor, å andra sidan, eller upphöra, der denna skilnad uppgår till 1,300 kronor;

på *landtförsvarsdepartementets* föredragning:

(se **bil. 4** vid detta prot. pag. 39)

[5.]

*Pension för
fodermarsken
vid Ströms-
holms ridskola
F. L. Widlund.*

att för fodermarsken vid ridskolan å Strömsholm **Fredrik Leonard Widlund** må å allmänna indragningsstaten uppföras en, hälften af hans årslön vid ridskolan motsvarande pension af 350 kronor, att af honom under hans återstående listid årligen åtnjutas, med beräkning från och med månaden näst efter den, då han blifvit eller varder från fodermarsktjensten enledigad;

(se **bil. 5** vid detta prot. pag. 42)

[6.]

*Pension för
murmästaren
N. J. Nilsson.*

att murmästaren vid Karlsborgs fästningsbyggnad **Nils Johan Nilsson** må från och med månaden näst efter den, då han varder från sin befattning enledigad, under sin återstående listid åtnjuta pension från allmänna indragningsstaten till belopp af 800 kronor årligen;

på *sjöförsvarsdepartementets* föredragning:

se **bil. 6** vid detta prot. pag. 45)

[7.]

*Pension för
lektorn vid
sjökrigsskolan
J. E. Lind-
grens enka.*

att för lektorn vid sjökrigsskolan Johan Erik Lindgrens enka **Anna Constantia Lindgren**, född Kjerrström, må å allmänna indragningsstaten uppföras en pension af 400 kronor, att af henne från 1900 års början årligen åtnjutas, så länge hon förblifver enka;

(se **bil. 7** vid detta prot. pag. 48)

att underofficerskorpralen vid andra eldarekompaniet n:o 54 H. N. Ståhls enka **Selma Lovisa Ståhl**, född Svensson, må å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 237 kronor 50 öre, att utgå från och med den 1 oktober 1899 under hennes återstående lifstid, så länge hon lefver ogift;

[8.]

Pension för underofficerskorpralen H. N. Ståhls enka.

(se **bil. 8** vid detta prot. pag. 51)

att föreståndaren för nautisk-meteorologiska byrån, f. d. kommandörkaptenen **Fredrik Salomon Malmberg** må vid afgång från tjensten få å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 5,000 kronor för år räknadt, att utgå från och med månaden näst efter den, hvori han erhållit nådigt afsked;

[9.]

Pension för föreståndaren för nautisk-meteorologiska byrån, f. d. kommandörkaptenen F. S. Malmberg.

på *eklesiastikdepartementets* föredragning:

(se **bil. 3** vid detta prot. pag. 27)

att vaktmästaren vid universitetsbiblioteket i Lund **Carl Fredrik Lundberg** och kursorn vid samma universitet **Nils Peter Johnsson** må från och med månaden näst efter den, hvarunder en hvar af dem erhåller afsked från sin ifrågavarande befattning, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension, Lundberg till belopp af 600 kronor och Johnsson till belopp af 750 kronor;

[10.]

Pension för vaktmästaren C. F. Lundberg och kursorn N. P. Johnsson.

(se **bil. 3** vid detta prot. pag. 28)

att teckningsläraren vid allmänna läroverket i Luleå **Erik Olof Nordlinder** må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked varder honom beviljadt från hans berörda befattning, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension till belopp af 625 kronor;

[11.]

Pension för teckningsläraren E. O. Nordlinder.

(se **bil. 3** vid detta prot. pag. 30)

att musikläraren vid högre allmänna läroverket i Malmö **Johan August Rosén** må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked varder honom beviljadt från hans berörda befattning, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till belopp af 1,250 kronor;

[12.]

Pension för musikläraren J. A. Rosén.

(se **bil. 3** vid detta prot. pag. 32)

att läraren i musik och sång vid allmänna läroverket i Helsingborg **Nikolaus Hagström** må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked varder honom beviljadt från hans berörda befattning,

[13.]

Pension för musikläraren N. Hagström.

under sin återstående listid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension till belopp af 1,250 kronor;

(se **bil. 3** vid detta prot. pag. 33)

[14.]
*Pension för
musikläraren
F. J. Håkanson.*

att musikläraren vid Eksjö lägre allmänna läroverk **Frans Johan Håkanson** må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked varder honom beviljad från hans berörda befattning, under sin återstående listid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension till belopp af 450 kronor;

(se **bil. 3** vid detta prot. pag. 34)

[15.]
*Pension för
musikläraren
W. Söhrling.*

att läraren i musik och sång vid allmänna läroverket i Visby **Wilhelm Söhrling** må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked varder honom beviljad från hans berörda befattning, under sin återstående listid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension till belopp af 1,100 kronor;

(se **bil. 3** vid detta prot. pag. 35)

[16.]
*Pension för
f. d. öfver-
läkaren J. F.
Liedholms
enka och
minderåriga
barn.*

att å allmänna indragningsstaten må uppföras dels för f. d. öfverläkaren vid Wexiö hospital Johan Fredrik Liedholms enka **Elise Sofie Christiana Liedholm**, född Rosenbrock, en årlig pension af 800 kronor, att utgå från början af år 1900 och så länge hon förblifver enka, dels ock för hvarterdera af Liedholms barn **Gottfrid Jakob Fredrik Christopher** och **Clara Wilhelmina** ett årligt understöd af 200 kronor, att utgå från början af samma år och till dess understödstagaren uppnått aderton år eller, hvad dottern beträffar, om hon dessförinnan träder i gifte, till dess sådant skett; samt

(se **bil. 3** vid detta prot. pag. 37)

[17.]
*Understöd åt
äldre
behöfvande
folkskolelärare.*

att å allmänna indragningsstaten må för år 1901 anvisas ett anslag å 10,000 kronor, att, enligt de närmare bestämmelser Kongl. Maj:t kan finna godt meddela, användas till understöd af högst 350 kronor åt sådana äldre behöfvande folkskolelärare, hvilka oförvitligt skött sin tjänst, men derifrån erhållit afsked före år 1867.

Departementschefen anförde härefter:

[18.]
*Anslaget till
allmänna
indragnings-
staten.*

Beträffande slutsumman af förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten har jag ej annan ändring att föreslå, än att, då, efter tillgodoseende af öfriga statsutgifter, återstår ett disponibelt belopp af 7,150 kronor, anslaget till allmänna indragningsstaten,

å hvilket uppkommit brist, må höjas med nyssberörda belopp,
 7,150 kronor, eller från 1,800,652 kronor till ..... kronor 1,807,802: —
 Läggas härtill anslaget till pensionsstaten ..... » 1,711,798: —
 skulle slutsumman af nionde hufvudtiteln *ordinarie*
anslag för år 1901 blifva ..... kronor 3,519,600: —

Extra anslag.

Beträffande extra anslag under denna hufvudtitel bör vid statsverkspropositionens affattande iakttagas Eders Kongl. Maj:ts den 15 december nästlidet år på föredragning af *landtförsvarsdepartementet* (se **bil. 9** vid detta prot. pag. 54) fattade beslut att föreslå Riksdagen, att å extra stat för år 1901 må anvisas ett förslagsanslag af 1,540,000 kronor, att användas dels till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering med fastställda pensionsbelopp, mot skyldighet för pensionskassan att afstå det för året densamma tillkommande vederlag för de till statsverket indragna rusthållsafgifterna, och dels till fyllnads-pensioner i enlighet med de af Riksdagen godkända grunder för sådana pensioners utgående.

[19.]
*Anslag till
 upprätt-
 hållande af
 arméns
 pensionering.*

Hvad departementschefen sålunda rörande nionde hufvudtiteln hemställt biträdades af statsrådets öfrige ledamöter och blef af Hans Maj:t Konungen gilladt och godkänt; och behagade Hans Maj:t Konungen på statsrådets tillstyrkande härjemte förordna, att nu anmälda, för statsregleringen erforderliga handlingar skulle tillställas Riksdagens statsutskott.

Ex protocollo:

Waldemar Roos.

*Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen uti statsrådet å Stockholms slott
den 30 december 1899.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: WIKBLAD,
ANERSTEDT,
herr VON KRUSENSTJERNA,
greffe WACHTMEISTER,
CLAËSON,
DYRSSEN,
CRUSEBJÖRN,
RESTADIUS.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, statsrådet Crusebjörn föredrog i underdånighet:

22:o.

Departementschefen anförde härefter i underdånighet:

[1.]
*Höjning
af de från
Vadstena
krigsmanshus-*

Sedan Riksdagen i skrifvelse den 14 maj detta år angående regleringen af riksstatens nionde hufvudtitel i punkten 2:o) anhållit, det Eders Kongl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida från Vadstena krigsmanshuskassa lämpligen kunde till f. d. indelta soldater

genast vid deras inträde i pensionsåldern beredas någon förbättring uti de för närvarande utgående pensionerna, äfvensom angående storleken af det höjda statsbidrag till kassan, som af en dylik ökad pensionering skulle blifva erforderligt, samt derefter till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill utredningen befundes föranleda, har Eders Kongl. Maj:t uti nådigt bref den 16 derpåföljande juni anbefalt arméförvaltningen å civila departementet att med utredning och förslag i berörda hänseende till Eders Kongl. Maj:t inkomma.

*kassa utgående
underhålls-
belopp.*

Till åtlydnad häraf har arméförvaltningen under den 12 innevarande månad i underdånighet anfört följande.

Den af Riksdagen i nu föreliggande skrifvelse begärda utredningen afsåge en förhöjning i manskapspensionerna uteslutande för afskedadt *indelt* manskap samt endast i den pension, som *först* tillträdades. Pensionerna i Vadstena krigsmanshuskassa vore fördelade i fyra klasser:

den *första* med pensionsbelopp af i regeln 72 kronor,

„ *andra* „ „ „ „ 48 „

„ *tredje* „ „ „ „ 24 „

„ *fjerde* „ „ „ „ 15 „

Härtill komme dessutom för korpraler och vice korpraler tillägg af 24, respektive 12 kronor, om hvilka emellertid nu icke torde blifva vidare fråga.

Om man icke toge i beräkning de mera ovanliga fallen af afsked på grund af svårare skada, ådragen under tjenstgöring, i hvilket fall afskedad kunde genast tilläggas pension i andra eller till och med första klassen, egde för *indelt manskap*, hvarom här nu ensamt vore fråga, pensioneringens början rum i tredje eller fjerde klassen: i *tredje*, om den afskedade tjent i fulla 30 år eller i tjensten erhållit lindrigare skada, som dock minskat hans arbetsduglighet, i *fjerde* åter, om han tjent minst 25, men icke uppnått 30 tjensteår. Pensionärerna i fjerde klassen rekryterades så godt som uteslutande från de forna indelta jägarecorpserna i Norrland, nu de tre indelta norrländska infanteriregementena, hvilka i detta hänseende inträdt i de forna jägarecorpsernas rätt; och finge dessas manskap tillträda pensionen redan vid uppnådda 45 lefnadsår. För pensionärerna i tredje klassen vore lefnadsåldern ej fastslagen såsom pensionsvilkor, men kunde de afskedade utan fara för misstag beräknas hafva uppnått 50 lefnadsår. Det fåtal, som på grund af skada i tjensten eller inträde i tjenst före 21 år, kunnat tidigare hinna pensionsåldern, uppvägdas nemligen af det ej obetydliga antal, hvilket vid indelta armén tjänade qvar ett stycke in på lefnads-

årens femtiotal. Vidare vore att märka, det pensionär i fjerde klassen, som tillhört indelta armén, uppflyttades i tredje klassen vid 65 års ålder, samt att alla pensionärer i tredje klassen vid uppnådda 72 år tillades pension i andra klassen.

Då Riksdagen, på sätt af dess skrifvelse framginge, nu afsett endast en förbättring af den pension, som tillkomme den afskedade indelte soldaten *genast vid hans inträde i pensionsåldern*, kunde här, enligt arméförvaltningens åsigt, endast vara fråga om en höjning af pensionsbeloppen i tredje och fjerde klasserna af Vadstena krigsmanshuskassa, hvaremot någon höjning af andra eller första klassernas pensioner icke vore ifrågasatt. Arméförvaltningen, som ansåge det vara ej blott vid utbetalningen, utan ock för pensionären en lättnad, om pensionerna utginge, såsom ock hittills med undantag af fjerde klassens egt rum, med fullt krontal för hvarje månad, hyste den föreställning, att, om någon verklig hjälp skulle beredas den uttjente indelte soldaten, pensionsbeloppen borde för honom höjas i tredje klassen från 24 kronor till 36 och i fjerde från 15 till 24.

För utrönande af kostnaden för en dylik förhöjning i pensioneringen från Vadstena krigsmanshuskassa hade naturligen måst anlitas sakkunnigt biträde, hvadan arméförvaltningen i sådant afseende vändt sig till docenten vid Stockholms högskola doktor Gustaf Kobb. Dennes utredning, hvilken, sådan den finnes detta protokoll bilagd, af arméförvaltningen åberopades, vore uppgjord på grund af såväl de här ofvan angifna förhållanden vid pensioneringen, hvilka kunde hafva inverkan på utgiftsökningen, som en af arméförvaltningen lemnad uppgift på medeltalet af de under de tjugu åren 1879—1898 pensionerade indelta soldaterna.

Enligt den af docenten Kobb gjorda uträkningen, yttrar arméförvaltningen vidare, skulle de årliga kostnaderna för förhöjningen af pensionerna komma att vara i ständigt stigande, intilldess de med 27:de årets början uppnådde en konstant siffra. För den af arméförvaltningen förordade förhöjningen af 12, respektive 9 kronor, uppginge de från omkring 6,000 kronor det 1:sta året till 113,000 kronor det 27:de, hvarefter de komme att hålla sig vid denna siffra. Man kunde emellertid, på sätt docenten Kobb visat, anordna den åsyftade pensionsförhöjningen så, att de *årliga* kostnaderna alltid förblefve lika, under den förutsättning, hvarpå naturligtvis beräkningen måst grundas, att den årligen inträdande kontingenten af nya pensionstagare förhölle sig lika. En höjning af en krona i pensionen kunde nemligen uppfattas såsom en så kallad temporär lifränta, utgående under hvarje år af den tid-

rymd, under hvilken en höjning afsåges. Om således statsverket — hvilket ju, enligt hvad syntes varit Riksdagens afsigt vid aflåtandet af skrifvelsen, skulle draga kostnaden för den ifrågasatta pensionsförhöjningen — till Vadstena krigsmanshuskassa, som ombesörjde pensioneringen, för hvarje nyinträdande pensionstagare inbetalade det dåvarande värdet af denna temporära lifränta, så kunde kassan sedermera ombesörja den önskade förhöjningen utan vidare tillskott från statens sida, enär någon ökad förvaltningskostnad till följd af pensionsökningen icke ifrågakomme. Beräknade man nu värdet af denna temporära lifränta mellan 50 och 72 lefnadsår för pensionstagarne i tredje klassen, blefve detsamma 13,388 kronor för hvarje pensionstagare och för pensionstagare i fjerde klassen mellan 45—65 år 13,288 kronor samt mellan 65—72 år 2,04 kronor, tillhopa 15,328 kronor. Kostnaden för en höjning i pensionen af en krona åt de 490 årligen nyinträdande pensionstagarne i tredje klassen utgjorde således 6,560 kronor 12 öre samt för de 30 pensionärerna i fjerde klassen 459 kronor 84 öre. En höjning för de indelte pensionstagarne i tredje klassen med 12 kronor och i fjerde klassen med 9 kronor skulle således, efter docenten Kobbs uträkning, göra:

för de förre	kronor 78,726: —
„ „ senare	„ 4,321: —
eller tillsammans kronor 83,047: —	

Detta sätt att lemna medel till den åsyftade pensionsförhöjningen stälde sig väl — på sätt docenten Kobb anmärkt — i början dyrare, såsom man af en jämförelse med siffrorna i den sista kolumnen af den i hans utredning ingående tabellen kunde finna, men åstadkomme efter det 15:de året en besparing, som slutligen stege till öfver 30,000 kronor årligen. Då i öfrigt detta tillvägagångssätt utan tvifvel måste anses såsom det rationellaste, funne sig arméförvaltningen böra tillstyrka detsamma.

Någon förhöjning i gratialen åt redan afskedade hade arméförvaltningen icke trott kunna här, lika litet som vid andra pensionsregleringar, ifrågasättas. Kostnaden härför, hvilken icke blifvit fullständigt beräknad, skulle rimligtvis ej under första året understiga ett hundra tusental kronor.

Det för nu afsedda pensionsförhöjning erforderliga belopp — af arméförvaltningen enligt förestående beräkning antaget till 83,000 kronor årligen — torde enligt arméförvaltningens åsigt böra utgå såsom anslag till Vadstena krigsmanshuskassa, mot skyldighet för kassan att bestrida förhöjningen, samt uppföras på nionde hufvudtiteln. Der finnes redan

under »pensionsstaten» upptaget ett anslag till Vadstena krigsmanshuskassa på 243,640 kronor. Det nya anslagsbeloppet kunde icke gerna med detta sammanslås, enär det gamla anslaget, som utgjordes af statsersättningar för en del indragna äldre ränte- och andra inkomster till kassan, skulle delas med arméns pensionskassa, som deraf undfinge en andel. Lämpligast syntes vara, om, i likhet med anordnandet å nionde hufvudtiteln af anslagen till öfriga pensionsanstalter, de Vadstena krigsmanshus tillkommande medlen ordnades å hufvudtiteln sålunda:

Vadstena krigsmanshuskassa:

äldre anslag	243,640: —
förhöjning i underhållet för afskedadt in-	
delt manskap	83,000: —
	326,640: —

Derest den af arméförvaltningen föreslagna förhöjningen af 12 kronor i tredje underhållsklassen och 9 kronor i den fjerde icke skulle vinna godkännande, kunde ur den nu lemnade utredningen lätteligen beräknas kostnaden för det större eller mindre antal kronor, hvarmed Riksdagen funne sig böra förbättra den till indelt soldat genast vid hans inträde i pensionsåldern utgående pensionen. Arméförvaltningen ansåge sig emellertid böra i underdånighet hemställa, huruvida icke Eders Kongl. Maj:t skulle täckas, i öfverensstämmelse med arméförvaltningens här ofvan framlagda förslag, till Riksdagen aflåta nådig proposition om anvisande för ifrågavarande ändamål af ett nytt ordinarie anslag å 83,000 kronor.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, och då jag anser hvarje steg till förbättring af det afskedade manskapets vid armén pensionering vara särdeles behjertansvärdt, samt det af arméförvaltningen nu framställda förslag synes mig motsvara, hvad Riksdagen uti berörda hänseende för närvarande åsyftat, får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att för manskap af indelta armén, som efter ingången af år 1901 afskedas, höja de från Vadstena krigsmanshuskassa utgående gratial till 36 kronor i tredje klassen och 24 kronor i fjerde klassen och för sådant ändamål uppföra å riksstatens nionde hufvudtitel under pensionsstaten, näst efter nuvarande anslaget till sagda kassa, ett nytt orddiarie anslag, stort 83,000 kronor, med benämning »förhöjning i gratialen åt afskedadt indelt manskap», att ifrågavarande kassa för bestridande af kostnaderna för ofvannämnda gratialförhöjning oafkortadt tillgodokomma.

Till denna departementschefens framställning behagade Hans Maj:t Konungen, uppå tillstyrkan af statsrådets öfrige ledamöter, lemna nådigt bifall; och skulle utdrag af detta protokoll till finansdepartementet expedieras för behörigt iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel.

Ex protocollo:

Gust. Th. v. Rosen.

Afskrift.

Till kongl. arméförvaltningen å civila departementet.

*Utredning af
kostnaderna
för en höjning
af pensionerna
åt indelta ar-
méns uttjenta
manskap.*

På grund af erhållet uppdrag att utreda kostnaderna för en ifrågasatt höjning af pensionerna åt indelta arméns uttjenta manskap får jag härmed vördsamt anföra följande.

Enligt åt mig från arméförvaltningen lemnade uppgifter kan det pensionsberättigade manskapet indelas i två grupper, den ena innefattande dem, som vid 50 års ålder äro berättigade till en pension af 24 kronor årligen intill 72 års ålder, då densamma höjes till 36 kronor, och den andra innefattande dem, som vid 45 års ålder äro berättigade till en pension af 15 kronor intill 65 år, då den höjes till 24 kronor intill 72 års ålder, hvarefter de erhålla samma pension som den 1:sta gruppen. Antalet soldater, som årligen inträda vid 50 års ålder i 1:sta gruppen, har i medeltal under de senare åren utgjort 490, och 45 års ålder i den 2:dra gruppen 30; dessa båda siffror har jag lagt till grund för min beräkning.

För att beräkna det sannolika antalet pensionstagare för hvarje år har jag begagnat mig af statistiska centralbyråns dödlighetstabell för män, lefvande på landsbygden, då dessas lefnadsvilkor synas mig i det närmaste öfvensstämma med den indelta soldatens. På grund häraf har jag beräknat vidfogade tabell. Då någon höjning af pensionerna efter uppnådda 72 års ålder enligt mig meddelade uppgifter icke är ifrågasatt, har jag avslutat tabellen med det år, då äfven pensionstagarne af 2:dra gruppen uppnå 71 års ålder.

Den 1:sta kolumnen innehåller det löpande året sedan höjningen trätt i kraft. Den 2:dra kolumnen innehåller sannolika antalet pensionsstagare af 1:sta gruppen; då efter 22 års förlopp de ännu kvarstående af den kontingent, som först erhöll förhöjning, hafva uppnått 72 års ålder och således utgå ur räkningen, komma de sista talen i denna kolumn att blifva lika. Den 3:dje kolumnen innehåller antalet pensionsberättigade af 2:dra gruppen och den 4:de hela antalet pensionsberättigade år från år. Denna kolumn anger sålunda omedelbart den årliga

kostnaden för en höjning af 1 krona i pensionen åt hvarje pensions-tagare.

För att emellertid framställa ett konkret exempel har jag tänkt mig en höjning af 1:sta gruppens pension med 12 kronor och af 2:dra gruppens med 9 kronor intill 65 års ålder samt sedan med 12 kronor intill 72 års ålder. Den 1:sta gruppen skulle således erhålla 36 kronor årligen och den 2:dra 24 kronor intill 65 års ålder, då den blefve likställd med 1:sta gruppen. Kostnaderna för en dylik höjning innehållas i 5:te och 6:te kolumnen, hvarjemte slutligen i den 7:de kolumnen innehållas den totala kostnaden för hela förhöjningen. Den sista siffran, 113,280 kronor, skulle således ange den gräns, till hvilken kostnaden för den ökade pensionen stiger, sedan dess verkan till fullo trädt i kraft. Det är emellertid klart, att alla dessa siffror endast kunna göra anspråk på en ungefärlig noggrannhet, då de ju dels erhållits genom en sannolikhetsberäkning, och dels alla äro grundade på antagandet, att antalet årligen inträdande nya pensionstagare utgöra 490 i 1:sta gruppen och 30 i den 2:dra.

Enligt nyss anförda räkning äro de årliga kostnaderna för förhöjningen af pensionerna i ett ständigt stigande, intill de med det 27:de årets början uppnå en konstant siffra. Man kan emellertid äfven utföra den åsyftade pensionsförhöjningen så, att de *årliga* kostnaderna alltid förblifva lika under den förutsättning, att den årligen inträdande kon-tingenten af nya pensionstagare förblifver densamma. En höjning af 1 krona i pensionen kan nemligen uppfattas såsom en så kallad temporär lifränta, utgående under hvarje år af den tidrymd, under hvilken en höjning afses. Om således staten till den kassa, som ombesörjer pensioneringen för hvarje nyinträdande pensionstagare, inbetalar det närvarande värdet af denna temporära lifränta, så kan kassan sedermera ombesörja den önskade förhöjningen utan något vidare tillskott från statens sida än möjligen för förvaltningskostnaden, en fråga, öfver hvilken jag gifvetvis ej kan yttra mig.

Beräknar man sålunda värdet af denna temporära lifränta för 1:sta gruppen mellan 50 och 72 år, så blir detsamma 13,388 kronor för hvarje pensionstagare och för den 2:dra gruppen mellan 45—65 år 13,288 kronor samt mellan 65—72 år 2,04 kronor, eller tillsammans 15,328 kronor. Kostnaden för en höjning af 1 krona i pensionen åt de 490 medlemmarne af 1:sta gruppen utgör således 6,560 kronor 12 öre årligen samt för de 30 medlemmarne af 2:dra gruppen 459 kronor 84 öre.

Välja vi äfven här som exempel samma höjning som nyss eller 12 kronor för 1:sta gruppen och 9 kronor för 2:dra gruppen intill 65

år och sedan 12 kronor intill 72 år, så erhålla vi såsom *årliga* kostnader för 1:sta gruppen 78,726 kronor och för den 2:dra 4,321 kronor eller tillsammans 83,047 kronor.

Detta sätt att utföra den åsyftade höjningen ställer sig väl i början dyrare, såsom man af en jemförelse med den sista kolumnen af tabellen finner, men åstadkommer efter det 15:de året en *årlig* besparing, hvilken slutligen stiger till 113,280—83,047 eller 30,233 kronor.

Stockholm den 26 november 1899.

Gustaf Kobb.

Docent vid Stockholms högskola, t. f. aktuarie i liförsäkringsaktiebolaget Thule.

Vidimeras ex officio

Gust. Th. v. Rosen,

t. f. registrator i K. landtf.-dep:t.

År sedan höjningen trädte i kraft.	Sannolika antalet pensionstagare af 1:sta gruppen.	Sannolika antalet pensionstagare af 2:dra gruppen.	Sannolika summan af antalet pensions- tagare.	Kostnaden i kronor för en höjning af 12 kronor i pension för 1:sta gruppen.	Kostnaden i kronor för en höjning af 9 kronor i pension i 2:dra gruppen in till 65 år och sedan 12 kronor in till 72 år.	Summa kostnader i kronor för alla pensionerade.
1	490	30	520	5,880	270	6,150
2	975	60	1,035	11,700	540	12,240
3	1,453	89	1,542	17,436	801	18,237
4	1,926	118	2,044	23,112	1,062	24,174
5	2,392	147	2,539	28,704	1,323	30,027
6	2,851	176	3,027	34,212	1,584	35,796
7	3,304	204	3,508	39,648	1,836	41,484
8	3,749	232	3,981	44,988	2,088	47,076
9	4,185	259	4,444	50,220	2,331	52,551
10	4,614	287	4,901	55,368	2,583	57,951
11	5,033	313	5,346	60,396	2,817	63,213
12	5,442	340	5,782	65,304	3,060	68,364
13	5,843	366	6,209	70,116	3,294	73,410
14	6,233	391	6,624	74,796	3,519	78,315
15	6,612	416	7,028	79,344	3,744	83,088
16	6,979	441	7,420	83,748	3,969	87,717
17	7,335	464	7,799	88,020	4,176	92,196
18	7,677	488	8,165	92,124	4,302	96,426
19	8,007	510	8,517	96,084	4,590	100,674
20	8,322	532	8,854	99,864	4,788	104,652
21	8,623	554	9,177	103,476	4,788	108,516
22	8,908	575	9,483	106,896	4,788	112,188
23	8,908	595	9,503	106,896	4,788	112,428
24	8,908	614	9,522	106,896	4,788	112,656
25	8,908	632	9,540	106,896	4,788	112,884
26	8,908	650	9,558	106,896	4,788	113,088
27	8,908	666	9,574	106,896	4,788	113,280

*Utdrag af protokollet öfver sjöförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 30 december 1899.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: WIKBLAD,
ANERSTEDT,
herr VON KRUSENSTJERNA,
grefve WACHTMEISTER,
CLAËSON,
DYRSSEN,
CRUSEBJÖRN och
RESTADIUS.

Departementschefen föredrog härefter:

[2.]
*Pensionering
af flottans
poliskår.* Direktionens öfver flottans pensionskassa skrifvelse den 10 sist-
lidne oktober rörande pensionering af personalen vid flottans poliskår
äfvensom marinförvaltningens i anledning deraf afgifna yttrande.

Härvid anförde departementschefen:

Sedan direktionen öfver flottans pensionskassa, uppå ansökan af
polispersonalen vid flottans station i Carlskrona, den 10 oktober 1892
beslutat att, på grund af stadgandet i då gällande reglemente för kassan
§ 2, mom. 2, att månadslönare, som enligt förordnande innehade arfvode
på stat vid flottan, antoges till delegare i kassan efter egen derom

gjord anmälan, antaga sökandena till delegare i pensionskassan, men kassans år 1894 sammankallade fullmäktige — enär gällande reglemente för flottans pensionskassa, som afsåge flottan tillhörande befäl och underbefäl med vederlikar, för hvilkas pensionering grunder, godkända af Riksdagen, blifvit af Eders Kongl. Maj:t fastställda, icke egde tillämplighet på varfspolisen i Carlskrona — med undanrödjande af direktionens berörda beslut, förklarar, att nämnda personal icke kunde tilläggas pensionsrätt i kassan, fann Eders Kongl. Maj:t den 11 oktober 1895, vid anmälan af fullmäktiges ifrågavarande, Eders Kongl. Maj:ts pröfning underställda beslut, godt att, enär det uti § 20 af då gällande reglemente för flottan, 1:a delen, begagnade uttryck, att till månadslönare räknades jemväl de, som anställdes vid flottan för polisbevakning, icke vore att förstå sålunda, att derigenom nämnda personal blifvit hänförd under de i § 2 mom. 2 af reglementet för flottans pensionskassa upptagna bestämmelser, förklara, att medlemmar af ifrågavarande personal icke kunde i denna sin egenskap vinna delaktighet i kassan.

Uti sin ofvanberörda skrifvelse af den 10 sistlidne oktober har nu direktionen öfver flottans pensionskassa, under erinran att innevarande års Riksdag, på Eders Kongl. Maj:ts framställning, godkänt stat för flottans poliskår, hufvudsakligen anført, att reglementet för flottans pensionskassa af den 22 januari 1892 grundade sig på, bland annat, Eders Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse den 24 november 1876 angående meddelad fastställelse af grunder för pensionering af flottans befäl och underbefäl med vederlikar samt nådiga skrifvelsen till direktionen öfver amiralitetskrigsmanskassan den 22 juni 1877 angående fastställda grunder för pensioneringen af personalen och vaktbetjeningen vid marinförvaltningen, mariningeniörstaten och flottans civilstat; att förberörda nådiga kungörelse den 24 november 1876 utfärdats i enlighet med Riksdagens skrifvelse den 16 maj samma år angående reglering af utgifterna under rikstatens nionde hufvudtitel; att enligt ofvanberörda grunder pension tillkomme följande flottans kårer och stater, nemligen: flottans officers- och underofficerskårer, flottans lärare-, läkare-, maskinist- och handtverksstater samt månadslönare vid flottans militärdepoter och varfstater, äfvensom personalen och vaktbetjente vid marinförvaltningen, mariningeniörstaten och flottans civilstat; att varfspoliskåren icke funnes omnämnd uti nyssnämnda nådiga kungörelse den 24 november 1876 eller i nådiga skrifvelsen den 22 juni 1877; att samma kår, jemlikt nådiga brefvet den 11 oktober 1895 icke vore att i pensionshänseende räkna såsom månadslönare; att Riksdagen icke förehaft till pröfning frågan, huruvida de fastställda grunderna för pensionering af flottans

befäl och underbefäl med vederlikar jemväl skulle tillämpas vid pensionering af personalen vid flottans poliskår; samt att den till nämnda polispersonal framdeles utgående pension delvis och fyllnadspension i dess helhet komme att bekostas af statsmedel.

Med afseende å nu anförda förhållanden ansåge sig direktionen, ehuru personalen vid oftanämnda kår numera syntes vara, jemlikt § 2 mom. 1 af reglementet för flottans pensionskassa, att räkna såsom delegare i pensionskassan, böra hemställa, att, innan nådigt beslut i ärendet fattades, framställning måtte göras till Riksdagen, att Riksdagen ville medgifva, att pensioneringsgrunderna enligt nådiga kungörelsen den 24 november 1876 och nådiga skrifvelsen den 22 juni 1877 finge tillämpas vid pensionering af personalen vid flottans poliskår; och anför direktionen vidare.

Den pension, som enligt reglementet för kassan, § 11, tillkomme polispersonalen och efter hvilken behöriga afgifter af densamma komme att erläggas, utgjorde för

poliskommissarien vid Carlskrona station, som enligt staten innehade en aflöning af 1,600 kronor:

pension ur flottans pensionskassa	kronor	853: 33
fyllnadspension af statsverket	„	426: 67
		kronor 1,280: —

öfverkonstapel, som enligt staten innehade en aflöning af 1,200 kronor:

pension ur flottans pensionskassa	kronor	666: 67
fyllnadspension af statsverket	„	333: 33
		kronor 1,000: —

poliskonstapel, som enligt staten innehade en aflöning af 668 kronor samt beklädnadsersättning af 132 kronor:

pension ur flottans pensionskassa	kronor	445: 33
fyllnadspension af statsverket	„	222: 67
		kronor 668: —

Enär polispersonalen icke vore underbefäl, finge jemlikt stadgandet i § 11 mom. 3 af åberopade reglemente den enligt staten poliskonstapel tillkommande beklädnadsersättning icke beräknas vid bestämmande af pension jemte fyllnadspension.

Poliskommissarien vid Stockholms station, som tillika skulle vara väbel och fördenskull endast komme att åtnjuta arfvode i egenskap af poliskommissarie, men såsom väbel egde delegarerätt i flottans pensionskassa, kunde icke såsom poliskommissarie erhålla delegarerätt i kassan.

En hvar af polispersonalens medlemmar vore, likmätigt § 12 mom. 1 af förenämnda reglemente, vid afskedstagandet berättigad till pension ur kassan, då han stått i tjänst vid flottan eller något af de i § 2 mom. 1 och 2 omnämnda verk oafbrutet i 30 år och uppnått en ålder af 55 år samt i öfrigt till kassan erlagt stadgad pensionsafgift, eller, enligt samma § mom. 5, om han i och för tjensten ådragit sig skada eller obotlig sjukdom, som gjorde honom till vidare tjenstgöring oförmögen.

Fyllnadspension af statsverket genom kassan utginge endast till den, som vore berättigad till pension ur kassan och uppnått en lefnads-ålder af 55 år. För att komma i åtnjutande af såväl pension som fyllnadspension, hvilken åtföljde tjensten, erfordrades att hafva innehaft samma tjänst minst två år på stat.

I § 11 mom. 2 af kassans reglemente stadgades, att för den, som enligt gällande stat vore tillerkänd ålderstillägg efter vissa års tjenstgöring i samma grad skulle pension jemte fyllnadspension beräknas efter den fasta lönen utan ålderstillägg. I enlighet härmed hade ock pensionsförmånera blifvit beräknade.

Direktionen hemställer vidare, det täcktes Eders Kongl. Maj:t hos Riksdagen föreslå, att för hvar och en af personalen vid flottans poliskår fyllnadspension måtte vid afsked efter uppnådda 65 lefnadsår och minst 35 tjenstår få beräknas och utgå med skillnaden mellan lönens hela belopp, ålderstillägg inberäknadt, och pensionen, i likhet med hvad Eders Kongl. Maj:t bestämt genom nådiga brefvet den 22 juni 1877 beträffande civila embets- och tjenstemän vid marinförvaltningen och flottans civilstat äfvensom väbel och vaktbetjente och genom nådiga brefvet den 6 juni 1879 beträffande tjenstemän och betjente vid amiralitetskrigsmanskassan eller numera flottans pensionskassa, hvilka stadganden återfunnes under § 13 mom. 2 af kassans reglemente. I sådant fall skulle pensionsförmånera komma att utgå med följande belopp i stället för de förut anförda, beroende af huruvida det ena eller båda ålderstilläggen intjenats:

	pension	fyllnadspension	summa
poliskommissarien vid Carls-			
krona station ..... kronor	853: 33	946: 67 eller 1,146: 67	1,800: — eller 2,000: —
öfverkonstapel ..... »	666: 67	633: 33 » 733: 33	1,300: — » 1,400: —
poliskonstapel ..... »	445: 33	322: 67 » 422: 67	768: — » 868: —

Den medlem af flottans poliskår, som afginge efter uppnådda 65 lefnads- och 35 tjenstår samt uppburit lön på stat under två år i innehafvande grad, men icke intjenat ålderstillägg, komme att undfå följande pensionsförmåner:

	pension.	fyllnads- pension.	summa.
poliskommissarien vid Carlskrona station	kronor 853: 33.	746: 67.	1,600: —
öfverkonstapel	„ 666: 67.	533: 33.	1,200: —
poliskonstapel	„ 445: 33.	222: 67.	668: —

I fråga om gratial för enka och barn efter den, som i lifstiden tillhört polispersonalen, samt gratialafgifter skulle gälla hvad angående gratial i fjerde klassen vore stadgadt.

Marinförvaltningen har uti sitt i ärendet afgifna yttrande anført, att, sedan innevarande års Riksdag godkänt stat för flottans poliskår, tidpunkten syntes vara inne att taga i öfvervägande, huruvida förslag till personalens vid samma kår pensionering borde till Riksdagen öfverlåtas, samt att, hvad anginge pensionsbeloppen och öfriga frågor rörande pensioneringen, som i direktionens ifrågasatt skrifvelse omförmäldes, yttrande derom icke torde förväntas af marinförvaltningen.

Då jag den 13 januari 1899 vid behandling af frågan om reglering af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel för innevarande år, inför Eders Kongl. Maj:t anmälde behovet af en poliskår för bevakningen vid flottans stationer, framhöll jag, att frågan om nämnda poliskårs pensionering borde till behandling företagas först efter det frågan om kårens organisation blifvit löst; och anser jag, lika med direktionen öfver flottans pensionskassa, frågan om poliskårens pensionering nu böra göras till föremål för Riksdagens pröfning. Jag finner mig äfven kunna i hufvudsak biträda direktionens förslag i ämnet, om jag än beträffande vissa af de ifrågasatta pensionsbeloppen icke är af samma mening som direktionen.

Enligt den af Riksdagen godkända stat för flottans poliskår äro väl löneförmånerna för poliskonstapel uppdelade i aflöning och beklädnadsersättning, men, hvad beträffar poliskommissarien vid flottans station i Carlskrona och öfverkonstapel, äro de för dem bestämda lönebeloppen upptagna såsom *aflöning*, hvilken icke är fördelad i lön och tjänstgöringspenningar. Då nu enligt de år 1876 fastställda grunder för pensionering af flottans befäl och underbefäl med vederlikar endast fasta lönen utgör den grund, hvarå pensionsbeloppet beräknas, är ju uppenbart, att sistnämnda medlemmar af flottans poliskår skulle, om för dem pensionsbeloppet finge beräknas efter aflöningens hela belopp, i pensionshänseende komma i en fördelaktigare ställning än öfrig personal tillhörande flottans befäl och underbefäl med vederlikar. Såsom af ofvan lemnade redogörelse för de ifrågasatta pensionsbeloppen framgår, skulle enligt direk-

tionens förslag pension och fyllnadspension för poliskommissarien vid Carlskrona station kunna uppgå till 2,000 kronor och för öfverkonstapel till 1,400 kronor, hvilka belopp synas mig vara alltför höga, särskildt vid jämförelse med det pensionsbelopp af 1,000 kronor, som tillkommer en med öfverkonstapel i värdighet likställd flaggunderofficer vid flottan, om än denne senare visserligen kommer i åtnjutande af berörda pension vid en något tidigare ålder. För att, med tillämpning af ofvan anförda pensioneringsgrunder, bringa pensionsbeloppen för ifrågavarande medlemmar af poliskåren till närmare öfverensstämmelse med pensionsförmånerna för befäl och underbefäl vid flottan, synes det mig, som om pensionsbeloppet för dessa medlemmar af poliskåren borde beräknas allenast efter en viss del af aflöningsbeloppet, under det att återstoden af detsamma finge i pensionshänseende anses såsom tjenstgöringspenningar, hvarå pension icke beräknas. Om af poliskommissariens vid Carlskrona station aflöning, 1,600 kronor, ett belopp af 1,400 kronor och af öfverkonstapels aflöning, 1,200 kronor, ett belopp af 1,000 kronor finge anses såsom grund för pensionsbeloppets beräknande, skulle pension och fyllnadspension för dem utgöra:

	Enligt § 11 i reglementet för flottans pensionskassa.	Enligt § 13 i samma reglemente.		
		utan ålders-tillägg.	med ett ålderstillägg.	med två ålders-tillägg.
Poliskommissarien vid Carlskrona station kr.	1,120: —	1,400: —	1,600: —	1,800: —
Öfverkonstapel ..... „	1,000: —	1,000: —	1,100: —	1,200: —

Vid direktions förslag i fråga om pension för *poliskonstapel*, hvilkens löneförmåner, såsom förut nämnts, äro delade i aflöning, 668 kronor, och beklädnadsersättning, 132 kronor, har jag icke något att erinra, helst som pensionsbeloppet, utgörande, med inberäkning af två ålderstillägg, 868 kronor, i det närmaste motsvarar det pensionsbelopp, 864 kronor, som tillkommer underofficer af 2:a graden vid flottan, med hvilken poliskonstapel är i värdighet likställd.

Hvad angår frågan om pension för poliskommissarien vid Stockholms station, hvilken enligt staten för flottans poliskår tillika är väbel vid stationen och fördenskull åtnjuter aflöning af allenast 800 kronor, såsom arfvode, i egenskap af poliskommissarie, anför direktionen, att denne tjänsteman, hvilken såsom väbel eger delegarerätt i kassan, icke kan såsom poliskommissarie erhålla dylik rätt. Väbel åtnjuter enligt

stat lön 600 kronor och tjänstgöringspenningar 200 kronor samt lönetillökning af 200 kronor efter 5 års tjänstgöring i denna befattning och hans pension jemte fyllnadspension utgör 600 kronor eller, om han fått åtnjuta lönetillökning, 800 kronor. Innehafvaren af de förenade väbels- och poliskommissariebefattningarna vid Stockholms station åtnjuter alltså en aflöning af 1,600 kronor eller, då han kommit i åtnjutande af lönetillökning såsom väbel, 1,800 kronor, nemligen 800 respektive 1,000 kronor såsom väbel och 800 kronor såsom poliskommissarie, under det att, såsom nyss nämnts, hans pension såsom väbel utgör allenast 600 respektive 800 kronor. Här skulle uppenbarligen komma att uppstå ett missförhållande mellan aflönings- och pensionsbelopp, hvilket framträder så mycket starkare, då man tager i betraktande, att poliskommisarien vid Carlskrona station med en aflöning af 1,600 kronor, som med två ålderstillägg uppgår till 2,000 kronor, skulle, enligt hvad jag häröfvan ifrågasatt, erhålla ett pensionsbelopp af 1,120 kronor eller, vid afsked efter 65 lefnads- och minst 35 tjänstår, 1,400 kronor, om han ej åtnjuter ålderstillägg, samt 1,600 respektive 1,800 kronor, i fall han åtnjuter ett respektive två ålderstillägg. Jag anser därför, att pensionen för väbeln vid Stockholms station bör, vid det förhållande att han tillika är poliskommissarie derstädes, i någon mån höjas, om ock icke till samma belopp, som för poliskommisarien vid Carlskrona station, med hvilken han ej är i värdighet likställd, då väbel innehar värdighet af flaggunderofficer och poliskommisarien vid Carlskrona station värdighet af underlöjtnant; och finner jag mig vid sådant förhållande böra föreslå, att pension och fyllnadspension för väbeln vid Stockholms station måtte få utgå med samma belopp, som föreslagits för öfverkonstapel vid flottans poliskår, nemligen 1,000 kronor eller, om han, vid afsked efter uppnådda 65 lefnads- och minst 35 tjänstår, innehaft väbels- och poliskommissariebefattningarna i 5 år, 1,100 kronor och i 10 år, 1,200 kronor.

Jag hemställer alltså, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att medgifva,

dels att de pensioneringssgrunder, som, i öfverensstämmelse med Riksdagens beslut, blifvit i nåder fastställda att gälla enligt nådiga kungörelsen den 24 november 1876 för pensionering af flottans befäl och underbefäl med vederlikar med den deruti genom nådiga brefvet den 6 juni 1879 gjorda ändring samt enligt nådiga skrifvelsen den 22 juni 1877 för pensionering af personalen och vaktbetjeningen vid marinförvaltningen, mariningeniörstaten och kongl. flottans civilstat, må jemväl tillämpas vid pensionering af personalen vid flottans poliskår, med

undantag af poliskommissarien vid flottans station i Stockholm, dock att, hvad angår poliskommissarien vid flottans station i Carlskrona samt öfverkonstapel, det aflöningsbelopp, hvarå pensionsbeloppet skall beräknas, må utgöra för den förre 1,400 kronor och för öfverkonstapel 1,000 kronor; äfvensom att för den af nämnda personal, med nyssnämnda undantag, hvilken efter uppnådda 65 lefnads- och minst 35 tjänstår erhåller afsked, fyllnadspensionen skall utgå med skilnaden mellan det för pensionens beräknande fastställda belopp, med inberäkning af ålderstillägg, och pensionen;

dels ock att för innehafvaren af de förenade väbels- och poliskommissariebefattningarna vid flottans station i Stockholm fyllnadspension må utgå med det belopp, som erfordras för att hans pensionsförmåner skola utgöra 1,000 kronor eller, om han vid afsked efter uppnådda 65 lefnads- och minst 35 tjänstår innehåft nämnda förenade befattningar i 5 år, 1,100 kronor och i 10 år, 1,200 kronor.

Till denna departementschefens framställning, hvaruti statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen lemna nådigt bifall; och skulle genom utdrag af protokollet underrättelse härom finansdepartementet meddelas för iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel.

Ex protocollo:
Alfr. Stuart.

*Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22
december 1899.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Statsråden: WIKBLAD,

ANNERSTEDT,
herr VON KRUSENSTJERNA,
grefve WACHTMEISTER,
CLAËSON,
DYRSSEN,
CRUSEBJÖRN,
RESTADIUS.

29:o.

Departementschefen, statsrådet Claëson, yttrade:

[3.] I skrifvelse den 11 oktober 1898 anmodade jag direktionen öfver
Kostnaden för folkskolelärares pensionsinrättning att, derest direktionen numera funne
förvaltningen sig vara i tillfälle med någon större säkerhet öfverskåda den blifvande
af småskole- omfattningen af småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt och
lärares m. fl. beräkna kostnaderna för förvaltningen deraf, till ecklesiastikdepartemen-
tets inkomma med uppgift, huru stort belopp må för bestridande af an-
staltens förvaltningsbestyr anses årligen erforderligt, samt med förslag
å sättet för detta belopps användande och arbetets anordning inom
anstalten.
år 1901.

I anledning deraf förklarade direktionen i skrifvelse den 1 novem-
ber 1898, att direktionen på grund af åberopade skäl funne det mindre

lämpligt, att frågan om understödsanstaltens anordnande å fast stat vid närvarande tidpunkt bringades till afgörande.

Då de af direktionen till stöd för sin åsigt anförda förhållanden ännu äro gällande, synes det mig vara en fördel, att den provisoriska anordningen af småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalts förvaltning ännu någon tid fortfar, helst som förslag framkommit, att direktionen öfver folkskolelärares pensionsinrättning jemväl skulle anförtros vården af en ifrågasatt pensionsanstalt för döfstumlärarne i riket. Med anledning deraf får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att, i afseende å kostnaderna för anstaltens förvaltning och verksamhet under år 1901, medgifva:

att Eders Kongl. Maj:t må för sistnämnda år bestämma de belopp, som för bestridande af anstaltens förvaltningsbestyr blifva erforderliga; samt

att de för berörda förvaltningskostnad och för anstaltens utgifter i öfrigt under nämnda år erforderliga medel må af Eders Kongl. Maj:t, i den mån influtna afgifter icke äro att tillgå, anvisas af tillgängliga statsmedel såsom förskott, att antingen ersättas af berörda afgifter, i den mån de under året ingå, eller, derest sagda afgifter skulle för året finnas härtill otillräckliga, anmälas till ersättande af Riksdagen.

I denna hemställan förenade sig statsrådets öfriga ledamöter.

Derefter föredrog statsrådet Claëson:

30:o.

En af kanslern för rikets universitet med eget utlåtande till Kongl. Maj:t öfverlemnad framställning af det större akademiska konsistoriet i Lund att, enär vaktmästaren vid universitetsbiblioteket Carl Fredrik Lundberg och kursorn vid universitetet Nils Peter Johnsson uppnått så hög ålder, att svårigheter mötte för dem att på ett tillfredsställande sätt utföra sina sysslor och anställandet af extra biträden dertill varit nödigt, rättighet måtte beredas Lundberg och Johnsson att efter erhållet afsked under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta årliga pensioner till belopp af 600 kronor för Lundberg och 750 kronor för Johnsson.

Af handlingarna i ärendet inhemtades: att Lundberg vore född den 19 september 1828 samt den 16 februari 1856 antagits till vaktmästare vid universitetets bibliotek och att han numera på grund af framskriden ålder och till följd af en ådragen skada i högra axelleden vore alldeles oförmögen till arbeten, hvilka fordrade den kroppsliga

[10.]

*Pension för
vaktmästaren
C. F. Lund-
berg och kur-
sorn N. P.
Johnsson.*

ansträngning, som hans tjänst kräfde; att Johnsson vore född den 6 oktober 1827 samt antagits till sin ifrågavarande befattning den 3 maj 1862, sedan han vid åtskilliga tillfällen, första gången år 1848, under tillsammans omkring ett år skött densamma, och att han jemlikt ett af professoren Seved Ribbing den 13 september 1899 utfärdadt intyg väl då vore i stånd att sköta sin tjänst, men i anseende till hög ålder och rheumatiska krämpor rätt snart torde blifva oförmögen dertill; samt att Lundberg och Johnsson å universitetets stat uppbure löner, Lundberg till belopp af 600 kronor och Johnsson till belopp af 1,050 kronor, hvar förutom de åtnjöte förmånen af fri bostad och Johnsson derjemte sportler i tjensten.

I ofvan omförmälda utlåtande hemstälde kanslern om bifall till ifrågavarande framställning, äfven om frågan om pensionsrätt för universitetets lärare m. fl. med afseende å nu pågående utredningar angående statens pensionsväsende i sin helhet icke för närvarande skulle blifva föremål för någon Kongl. Maj:ts åtgärd.

Uti öfver ansökningen infordratt, den 11 november 1899 afgifvet utlåtande hade statskontoret — under erinran att Riksdagen år 1888, med bifall till derom af Kongl. Maj:t gjord framställning, beviljat pension å allmänna indragningsstaten åt vaktmästaren vid fysiska institutionen vid Lunds universitet C. A. Duvahn — hemställt, att, enär med afseende å Lundbergs och Johnssons höga lefnadsålder och långa tjenstetid den sökta pensionsförmånen vore af billighet påkallad, Kongl. Maj:t tacktes i nådig proposition föreslå Riksdagen att åt dem för deras återstående lifstid å allmänna indragningsstaten anslå årliga pensioner med 600 kronor till Lundberg och 750 kronor till Johnsson.

Statsrådet tillstyrkte, att Kongl. Maj:t tacktes till Riksdagen aflåta framställning om rätt för Lundberg och Johnsson att från och med månaden näst efter den, hvarunder en hvar af dem erhåller afsked från sin ifrågavarande befattning, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension, Lundberg till belopp af 600 kronor och Johnsson till belopp af 750 kronor.

31:o.

[11.]
Pension för
tecknings-
läraren
E. O. Nord-
linder.

En af domkapitlet i Hernösand till Kongl. Maj:t öfverlemnad underdånig ansökning, deruti teckningsläraren vid allmänna läroverket i Luleå Erik Olof Nordlinder anhållit om rätt till pension vid afskedstagandet från teckningslärarebefattningen.

Af de vid ansökningen fogade handlingar inhemtades, att sökan-

den, som vore född den 17 februari 1827, varit anställd vid läroverket i Luleå dels såsom vikarierande lärare i teckning från vårterminen 1860 till och med vårterminen 1863 äfvensom under läsåren 1874—1876, dels ock såsom konstituerad teckningslärare alltsedan den 12 april 1876 och samtidigt äfven uppehållit undervisningen i välskrifning, att han, som från och med den 14 mars 1888 åtnjutit tjänstledighet på grund af sjukdom, enligt intyg af behörig läkare, till följd af framskriden ålder och nedsatt synförmåga ej kunde vederbörligen upprätthålla sin lärarebefattning, samt att, såsom läroverkets inspektor och rektor vitsordat, sökanden med nit och efter förmåga sorgfälligt undervisat i sitt ämne.

Öfver berörda ansökning, som af domkapitlet förordats till nådigt bifall, hade statskontoret afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, deruti statskontoret i hufvudsak anført: att genom nådiga brefvet den 16 mars 1858 stadgats, att lärarne vid allmänna läroverken skulle komma i åtnjutande af enahanda rätt till pension å allmänna indragningsstaten, som enligt gällande författningar tillkomme civile embets- och tjänstemän; att detta stadgande emellertid icke ansetts tillämpligt å lärare i teckning samt i musik och sång vid de allmänna läroverken, för hvilka lärarepension följaktligen ej kunnat beviljas utan Riksdagens i hvarje fall dertill lemnade bifall; att, enligt hvad statskontoret inhemtat, sökanden vid utnämningen till teckningslärarebefattningen innehaft anställning såsom kartograf vid förutvarande ekonomiska karteverket i Norrbottens län, der han alltifrån verkets första början år 1859 varit tjänstgörande, men att under loppet af år 1885 i anseende till karteverksarbetenas fortskridande en del af personalen vid verket ansetts icke vidare behöfzig; att, då till erhållande af entledigande från innehafvande befattning derstädes i första rummet skolat ifrågakomma Nordlinder, som till följd af sin ålder och sjuklighet befunnits icke längre kunna fortfara med de ansträngande göromålen, fråga väcktes om beredande åt honom af pension vid afgang från kartografbefattningen; att Kongl. Maj:t i nådig proposition till 1885 års Riksdag hemställt om beviljande af pension å allmänna indragningsstaten för Nordlinder, hvilken pension, af uppgifven anledning att Nordlinder då innehade anställning såsom teckningslärare med fast aflöning, föreslogs till ett mot halfva kartografarfvodet svarande belopp af 1,250 kronor; att denna framställning blifvit af Riksdagen bifallen och att, enligt nådiga brefvet den 12 juni 1885, Nordlinder, efter den 11 december samma år erhållet entledigande från kartografbefattningen, från och med år 1886 varit i åtnjutande af den sålunda beviljade pensionen; att, då Nordlinder, hvilken såsom vikarierande och ordinarie teckningslärare varit anställd vid läroverket 29 år och

tjenstgjort sammanräknadt omkring 18 år, vid nu uppnådd ålder af öfver 72 år enligt ansöknings bifogadt läkarebetyg ej vidare kunde såsom sig borde sköta sin tjänst och då, med hänseende till den allt mer och mer utvidgade undervisningsskyldigheten för lärare i teckning vid högre allmänt läroverk, det syntes vara angeläget, att lärarebefattningen i detta ämne vid läroverket i Luleå, der kompetent vikarie antagligen ej alltid kunde stå till buds, blefve med ny innehafvare besatt, statskontoret ansåge, för vinnande af detta mål, att Nordlinder, som innehade konstitutorial å sin befattning, borde vid afgang derifrån komma i åtnjutande af någon pensionsförmån, samt att på grund häraf statskontoret — med tillkännagifvande att aflöningen å stat för ifrågasvarande lärarebefattning utgjorde 1,000 kronor jemte två ålderstillägg, hvartera å 250 kronor, af hvilka Nordlinder enligt nådiga brefvet den 25 januari 1884 från och med samma år innehaft det första tillägget, och att Nordlinder under tjänstledighet för sjukdom egde uppbära, förutom $\frac{3}{4}$ af denna aflöning, en lika andel ej mindre af den för hans befattning å extra stat anslagna tillfälliga löneförbättring än äfven af det särskilda arfvode, som enligt gällande föreskrifter skulle tillfalla honom för fem extra tjänstgöringstimmar, i den händelse han sjelf bestrede sin tjänstgöring, men hvilka senare aflöningsförmåner hittills icke tagits i betraktande vid bestämmande af pension för teckningslärare — med afseende jemväl derå att Nordlinders tjänstetid såsom teckningslärare understege hvad som för lärare vid de allmänna läroverken fordrades för pensions erhållande vid afskedstagandet och att han, på sätt förut är nämndt, i egenskap af f. d. kartograf åtnjöt pension af statsmedel, hemstälde, att Kongl. Maj:t täcktes i nådig proposition till Riksdagen föreslå, att för Nordlinder måtte å allmänna indragningsstaten uppföras en årlig pension till belopp motsvarande hälften af hans innehafvande aflöning å ordinarie stat eller 625 kronor.

Med anledning af hvad sålunda förekommit, tillstyrkte statsrådet i underdånighet, att Kongl. Maj:t täcktes i nådig proposition äska Riksdagens medgifvande dertill, att Nordlinder må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked varder honom beviljad från befattningen såsom lärare i teckning vid omförmälda läroverk, under sin återstående listid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension till belopp af 625 kronor.

32:o.

[12.]
Pension för
musikläraren
J. A. Rosén.

En af domkapitlet i Lund till Kongl. Maj:t öfverlemnad underdånig ansöknings, deruti musikläraren vid högre allmänna läroverket i

Malmö Johan August Rosén anhållit om rätt till pension vid afskedstagandet från musiklärarebefattningen; varande inforordadt underdånigt utlåtande afgifvet af statskontoret.

Af ansökningshandlingarna inhemtades, att Rosén, som vore född den 11 juli 1827, tjenstgjort under tiden från den 1 oktober 1853 till den 10 januari 1861 såsom sånglärare vid tekniska elementarskolan i Malmö och från den 24 augusti 1861 till den 14 oktober 1863 såsom vikarierande lärare i musik och sång vid allmänna läroverket i nämnda stad samt, efter undergången behörigt lärareprof och förvärfvad kompetens att söka sistnämnda lärarebefattning, blifvit antagen till ordinarie lärare i musik och sång vid Malmö allmänna läroverk, i hvilken egenskap han tjenstgjort från den 14 oktober 1863 intill höstterminen 1892, att Rosén derefter varit otjenstbar på grund af försvagad hörsel, samt att han, som för sin mångåriga tjenstgöring blifvit af såväl läroverkets vederbörande rektorer och inspektor som domkapitlet synnerligen väl vitsordad, numera vore, såsom ansökningshandlingarna bifogadt läkarebetyg innehölle, till följd af framskriden ålder och betydlig döfhet oförmögen att såsom sig borde sköta sin tjenstbefattning.

I sitt underdåniga utlåtande, afgifvet den 20 september 1899, hade statskontoret anført, bland annat: att genom nådiga brefvet den 16 mars 1858 stadgades, att lärarne vid rikets elementarläroverk skulle komma i åtnjutande af enahanda pensionsrätt å allmänna indragningsstaten, som enligt då gällande författningar tillkomme civile embets- och tjenstemän; att detta stadgande likväl icke ansetts tillämpligt å lärarne i musik och sång samt i teckning vid nämnda läroverk, utan att för dylik lärare pension å indragningsstat beviljats först efter det Riksdagen i hvarje fall dertill lemnat bifall; samt att Roséns aflöning å stat i egenskap af musiklärare vid högre allmänna läroverket i Malmö utgjorde 750 kronor jemte två ålderstillägg, hvardera å 250 kronor, eller tillhopa 1,250 kronor; och hade statskontoret, med erinran om Roséns långa tjenstetid i det allmännas tjenst och hans oförmåga att numera sköta sin befattning, hemställt om beredande af pension åt honom till belopp af 1,250 kronor årligen.

Statsrådet tillstyrkte, att Kongl. Maj:t täcktes i nådig proposition äska Riksdagens medgifvande dertill, att Rosén må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked varder honom beviljadt från befattningen som lärare i musik vid högre allmänna läroverket i Malmö, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till belopp af 1,250 kronor.

33:o.

[13.]

*Pension för
musikläraren
N. Hagström.*

En af domkapitlet i Lund med eget utlåtande till Kongl. Maj:t öfverlemnad underdånig ansökning, deri läraren i musik och sång vid allmänna läroverket i Helsingborg Nikolaus Hagström anhållit att efter afskedstagandet komma i åtnjutande af årlig pension af 1,325 kronor, utgörande samma belopp, hvarmed hans lön på ordinarie och extra stat utginge, eller åtminstone 1,250 kronor, motsvarande den på ordinarie stat utgående lönen.

Vid ansökningen, dertill domkapitlet förordat nådigt bifall, voro fogade handlingar, utvisande att Hagström, som vore född den 5 november 1832, konstituerats till sin ifrågavarande befattning den 10 oktober 1855; att han sedermera bestridt densamma oafbrutet till den 10 november 1897, efter hvilken tid han på grund af sjuklighet åtnjutit tjänstledighet, att han städse med berömligt nit och berömlig skicklighet fullgjort sina tjensteåligganden äfvensom fört en i allo hedrande vandel samt att han numera på grund af sjukdom vore urständsat att bestrida sin lärarebefattning.

Uti öfver ansökningen infordradt, den 2 oktober 1899 afgifvet utlåtande har statskontoret — med tillkännagifvande att Hagström för sin ifrågavarande befattning uppbure aflöning å stat till belopp af 750 kronor jemte två ålderstillägg, hvartera å 250 kronor, äfvensom tillfällig löneförbättring å extra stat af 75 kronor — underdånigst anført: att genom nådiga brefvet den 16 mars 1858 stadgats, att lärarne vid rikets elementarläroverk skulle komma i åtnjutande af enahanda pensionsrätt å allmänna indragningsstaten, som enligt då gällande författningar tillkomme civile embets- och tjänstemän; att detta stadgande likväl icke ansetts tillämpligt å lärarne i musik och sång samt i teckning vid dessa läroverk, utan att för dylika lärare pension å indragningsstat beviljats först efter det Riksdagen i hvarje fall dertill lemnat bifall; samt att, då Hagström uppnått en ålder af nära 67 år och räknade 44 tjänstår samt han, som för sin tjenstgöring blifvit synnerligen väl vitsordad, vore till följd af långvarig svår sjukdom urständsat att tjenstgöra, statskontoret hemstälde, att Kongl. Maj:t täcktes aflåta proposition till Riksdagen angående rätt för Hagström att uppbära årlig pension å allmänna indragningsstaten till ett hans nuvarande aflöning å ordinarie stat motsvarande belopp af 1,250 kronor.

Statsrådet tillstyrkte, att Kongl. Maj:t täcktes i nådig proposition

äska Riksdagens medgifvande dertill, att Hagström må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked varder honom beviljad från befattningen såsom lärare i musik och sång vid omförmälda läroverk, under sin återstående listid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension till belopp af 1,250 kronor.

34:o.

En af musikläraren vid Eksjö lägre allmänna läroverk Frans Johan Håkanson gjord underdånig ansökning att han, som på grund af ålderdomssvagheter och deraf följande oförmåga att sköta sin tjenst ämnade derifrån begära afsked, måtte efter afskedstagandet komma i åtnjutande af pension; varande vid ansökningen fogade handlingar, utvisande, att Håkanson, som vore född den 1 januari 1827, antagits till sin ifrågavarande befattning den 3 maj 1867 efter att dessförinnan från början af höstterminen 1866 hafva bestridit densamma på förordnande, att han till och med läsåret 1898—1899 icke åtnjöt tjenstledighet för längre tid än $4\frac{1}{2}$ veckor, men under höstterminen 1899 på grund af sjukdom erhölet tjenstledighet från terminens början tills vidare under 10 veckor samt att han med nit och skicklighet fullgjort sina tjensteåligganden.

[14.]
Pension för
musikläraren
F. J. Håkanson.

Öfver ansökningen hafva infordrade utlåtanden afgifvits ej mindre af domkapitlet i Linköping, som tillstyrkt bifall till densamma, än äfven den 1 december 1899 af statskontoret, som dels meddelat, att, enligt uppgift från arméns pensionskassa, Håkanson i egenskap af förutvarande musikdirektör vid Kongl. Smålands husarregemente och Kongl. Smålands grenadierkår sedan den 1 februari 1878 uppbure pension från kassan 180 kronor och fyllnadspension 330 kronor eller tillhopa 510 kronor samt att, i händelse pension blefve Håkanson såsom musikalärare tillagd, fyllnadspensionen komme att minskas med ett belopp, motsvarande $\frac{2}{5}$ af hvad han finge uppbära i pension såsom musikalärare, dels ock anför, att, enär Håkanson uppfyllt de för civile embets- och tjenstemäns rätt till pension å allmänna indragningsstaten enligt äldre, ännu gällande författningar stadgade villkor, som enligt nådiga brefvet den 16 mars 1858 skulle ega tillämpning jemväl å lärare vid elementar- eller allmänna läroverken, ehuru, hvad anginge de der anstälde lärare i musik och sång samt i teckning, frågan om rätt till sådan förmån ansetts böra underställas Riksdagens pröfning, statskontoret tillstyrkte, det Kongl. Maj:t täcktes i nådig proposition till Riksdagen föreslå, att åt Håkanson måtte å allmänna indragningsstaten beviljas en hans i

egenskap af musiklärare å stat innehafvande aflöning, 450 kronor, motsvarande årlig pension.

Statsrådet tillstyrkte, att Kongl. Maj:ts täcktes i nådig proposition äska Riksdagens medgifvande dertill, att Håkanson må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked varder honom beviljad från befattningen såsom lärare i musik vid omförmälda läroverk, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension till belopp af 450 kronor.

35:o.

[15.]
Pension för
musikläraren
W. Söhrling.

En af domkapitlet i Visby med eget utlåtande till Kongl. Maj:ts öfverlemnad underdånig ansökning, deri läraren i musik och sång vid allmänna läroverket i Visby Wilhelm Söhrling anhållit att efter afskedstagandet komma i åtnjutande af årlig pension af minst 1,095 kronor 68 öre, hvilket belopp motsvarade hvad han under tjänstledighet för sjukdom egde uppbära.

Vid ansökningen, deri Söhrling tillika förmält, att han såsom förutvarande organist i Visby stads- och landsförsamlingar åtnjöt årlig pension af 600 kronor, voro fogade handlingar, utvisande, att Söhrling, som voro född den 14 augusti 1822, efter att hafva blifvit den 7 oktober 1846 utnämnd till och den 15 december samma år erhållit fullmakt å musikdirektörstjensten vid Visby elementarläroverk, inträdt i tjensteutöfning höstterminen 1847, att han, som den 13 juni 1849 jemväl antagits till cantor scholæ, oafbrutet, med undantag af några veckor vårterminen 1862, tjenstgjort till höstterminen 1893, efter hvilken tid han på grund af sjukdom åtnjöt tjenstledighet samt att han på ett mycket förtjenstfullt sätt med nit, pligttrohet och skicklighet fullgjort sina tjensteåligganden samt i allo sig värdigt förhållit.

Öfver ansökningen, till hvilken domkapitlet förordat nådigt bifall, har statskontoret den 6 oktober 1899 afgifvit infordradt utlåtande, deri statskontoret — med tillkännagifvande att för ifrågavarande befattning aflöning å stat utginge till belopp af 750 kronor jemte två ålderstillägg, hvartdera å 250 kronor, äfvensom tillfällig löneförbättring å extra stat af 75 kronor — underdånigst anført: att genom nådiga brevet den 16 mars 1858 stadgats, att lärarne vid rikets elementarläroverk skulle komma i åtnjutande af enahanda pensionsrätt å allmänna indragningsstaten, som enligt då gällande författningar tillkomme civile embets- och tjenstemän; att detta stadgande likväl icke ansetts tillämpligt å lärarne i musik och sång samt i teckning vid dessa läroverk, utan att

fråga om pension åt sådana lärare i hvarje fall understälts Riksdagens pröfning; samt att, ehuru med afseende å Söhrlings höga ålder och ovanligt långa samt väl vitsordade tjenstetid statskontoret visserligen icke skulle hafva tvekat att i detta likasom i andra liknande fall tillstyrka aflåtande af nådig proposition till Riksdagen om beviljande af pension till aflöningsens å ordinarie stat hela belopp, statskontoret dock, enär Söhrling sjelf ansett sig kunna åtnöjas med en pension till belopp, motsvarande hvad han under tjenstledighet för sjukdom egde uppbära, saknade anledning att i detta fall tillstyrka högre pensionsbelopp än det sistnämnda, afrundadt till 1,100 kronor; i anseende hvartill statskontoret alltså hemställde, att Kongl. Maj:t måtte aflåta proposition till Riksdagen angående rätt för Söhrling att uppbära pension å allmänna indragningsstaten till ett belopp af 1,100 kronor.

Statsrådet tillstyrkte, att Kongl. Maj:t täcktes i nådig proposition äska Riksdagens medgifvande dertill, att Söhrling må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked varder honom beviljad från befattningen såsom lärare i musik och sång vid omförmälda läroverk, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension till belopp af 1,100 kronor.

36:o.

En af direktionen för Vexjö hospital med skrifvelse till Kongl. Maj:t öfverlemnad underdånig ansökning, deri f. d. öfverläkaren vid hospitalet Johan Fredrik Liedholms enka Elise Sofie Christiana Liedholm, född Rosenbrock, anhållit, att pension af statsmedel måtte åt henne och två hennes oförsörjda minderåriga barn beredas, i hvilken ansökning, för så vidt den afsåge de minderåriga barnen, dessas förmyndare instämt; varande till stöd för ansökningen åberopadt, förutom Liedholms nära fyrtiotvååriga verksamhet såsom föreståndare för sagda hospital, att boet vore gäldbundet och att enkan icke egde att från någon kassa eller institution åtnjuta vare sig pension eller understöd.

Af ansökningen bifogade handlingar inhemtades, att Liedholm, hvilken, född den 11 januari 1821, blifvit den 17 november 1855 utnämnd till öfverläkare och i denna egenskap tjenstgjort till dess han den 1 oktober 1897 erhållit nådigt afsked, afidit den 18 oktober 1899; att han, som varit gift två gånger, vid sin död efterlemnadt, förutom enkan och tolf äldre barn, sonen Gottfrid Jakob Fredrik Christopher, född den 8 december 1882, och dottern Clara Vilhelmina, född den 21 april 1887; samt att enligt bouppteckningen tillgångarna i boet uppginge

[16.]

*Pension för
f. d. öfverläkaren
J. F. Liedholms enka
och minderåriga barn.*

till 3,995 kronor 40 öre och skulderna till 5,576 kronor 52 öre, hvadan alltså brist förefunnes till belopp af 1,581 kronor 12 öre. Hospitalsdirektionen hade i sin underdåniga skrifvelse, med framhållande af familjens bekymmersamma ekonomiska ställning samt af Liedholms långvariga och förtjenstfulla verksamhet i statens tjänst, tillstyrkt vidtagande af åtgärder för utverkande af den begärda pensionen, under hemställan att denna måtte bestämmas till belopp, motsvarande den pension, som enligt den 9 juni 1899 fastställt nådigt reglemente för civilstatens enke- och pupillkassa utginge af civilstatens enskilda enke- och pupillfond till enka med ett eller flera pensionsberättigade barn efter delegare tillhörande första pensionsklassen, eller 1,200 kronor.

Efter härå erhållen nådig remiss hade medicinalstyrelsen uti underdånigt utlåtande den 13 december 1899 — med åberopande, i fråga om Liedholms verksamhet, af en utaf styrelsen den 11 oktober 1897 till Liedholm aflåten skrifvelse, deri styrelsen betygat honom sin synnerliga erkänsla för hans långvariga, pligttrogna och förtjenstfulla verksamhet i hospitalets tjänst — dels framhållit vigten deraf, att en så väl vitsordad tjänstemans efterlemnade enka och minderåriga barn icke lemnades i nödstäld belägenhet, dels ock erinrat, att den i Liedholms bo befintliga bristen vore lätt förklarlig, då man toge i betraktande, å ena sidan, att Liedholm, hvilken haft sammanlagdt tjugu barn, för dessas uppfostran fått vidkännas stora kostnader, och å andra sidan, att, han af den trägna hospitalstjenstgöringen varit förhindrad att genom praktik skaffa sig inkomster utöfver hvad som årligen åtgått, på grund hvaraf och då familjen syntes vara i verkligt behof af det sökta understödet, styrelsen på det lifligaste förordade aflåtande af nådig proposition till Riksdagen i syfte, att sökanden och de två minderåriga barnen måtte tilldelas en pension af 1,200 kronor.

Statskontoret, som derefter erhållit nådig befallning att i ärendet sig yttra, hade i underdånigt utlåtande den 18 december 1899 anført, att, då Liedholm genom sin lika ovanligt långa som mödosamma och gagnande verksamhet såsom föreståndare för en af rikets vårdanstalter för sinnessjuke syntes hafva gjort sig väl förtjent af det erkännande från det allmännas sida, som finge anses ligga deri, att åt hans enka och minderåriga barn, hvilkas bergning han icke varit i tillfälle att betrygga, af statsmedel beviljades pension enligt ungefär samma grunder, som vore bestämda för det från civilstatens enskilda enke- och pupillfond till enka och barn efter delegare i första pensionsklassen utgående pensionsbeloppet. Statskontoret ansåge sig ega full anledning att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hospitalsdirektionen och medicinal-

styrelsen, tillstyrka, det tacktes Kongl. Maj:t i nådig proposition föreslå Riksdagen att å allmänna indragningsstaten bevilja dels åt enkan en årlig pension af 800 kronor att utgå från och med den 1 januari 1900 och så länge hon förblefve enka, dels ock åt hvartdera af makarnes barn sonen Gottfrid Jakob Fredrik Christopher och dottern Clara Vilhelmina ett årligt understöd af 200 kronor att utgå från samma tid och till dess de uppnått aderton år eller, hvad dottern beträffade, om hon dessförinnan trädte i gifte, till dess sådant skedde.

Under erinran att, enligt hvad känt vore, f. d. öfverläkaren Liedholm, hvilken på flera områden utöfvat en för det allmänna gagnande verksamhet, särskildt, på sätt medicinalstyrelsen framhållit, inlagt mycket stora förtjenster i fråga om vården af sinnessjuka, hemstälde statsrådet, att Kongl. Maj:t tacktes, i enlighet med hvad statskontoret tillstyrkt, i nådig proposition föreslå Riksdagen att å allmänna indragningsstaten uppföra dels för Liedholms enka en årlig pension af 800 kronor att utgå från början af år 1900 och så länge hon förblefve enka, dels ock för hvartdera af Liedholms barn Gottfrid Jakob Fredrik Christopher och Clara Vilhelmina ett årligt understöd af 200 kronor att utgå från början af samma år och till dess understödstagaren uppnådde aderton år eller, hvad dottern beträffade, om hon dessförinnan trädde i gifte, till dess sådant skedde.

37:o.

Föredragande departementschefen yttrade:

Ända sedan år 1885 har å allmänna indragningsstaten årligen anvisats ett anslag af 10,000 kronor att, enligt de närmare bestämmelser, Eders Kongl. Maj:t funnit godt meddela, användas till understöd åt sådana äldre behöfvande folkskolelärare, hvilka oförvitligt skött sin tjänst, men derifrån erhållit afsked före år 1867.

Det högsta belopp, som, enligt Riksdagens beslut, fick tilldelas någon understödstagare, var 250 kronor ända till år 1899. Men vid Riksdagen år 1898 höjdes detta maximibelopp, på grund af enskild motionärs framställning, med 50 kronor, eller från 250 till 300 kronor.

År 1898 voro understödstagarna till antalet 39 och hvar och en af dessa erhöilo i understöd 250 kronor.

År 1899 hade antalet understödstagare nedgått till 35. Af dessa uppburo:

32	i understöd	285 kronor	hvardera		
2	”	300	”	”	
1	”	280	”	”	

[17.]

*Understöd
åt äldre be-
höfvande folk-
skolelärare.*

Af understödstagarne var 1 född år 1802, 1 år 1811, 1 år 1812, 1 år 1815, 2 år 1816, 1 år 1818 och 3 år 1819. Då sålunda ej mindre än 10 af de 35 understödstagarne numera hafva uppnått en ålder af 80 år och derutöfver, kommer efter all sannolikhet antalet af dem, som kunna komma i fråga till erhållande af understöd från det ifrågasvarande anslaget, under den närmaste framtiden att väsentligen minskas. Härigenom beredes tillfälle att gifva åtminstone en del af de qvarlevande ett högre understödsbelopp, utan att därför det ifrågasvarande statsanslaget behöfver höjas. En förhöjning af understödet torde ock vara väl behöflig för åtskilliga af dessa gamla, då, å ena sidan, de för hvarje år blifva allt mer urståndsatta att genom eget arbete kunna bidraga något till sitt lifsuppehälle, och, å andra sidan, lefnadskostnaderna under den senaste tiden så betydligt stigit.

En förhöjning af understödsbeloppet med 50 kronor torde i ej obetydlig mån bidraga till förbättring af de gamles yttre lefnadsförhållanden.

Med anledning af hvad jag sålunda tillåtit mig anförä, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att å allmänna indragningsstaten för år 1901 anvisa ett anslag å 10,000 kronor, att, enligt de närmare bestämmelser Eders Kongl. Maj:t kan finna godt meddela, användas till understöd af högst 350 kronor åt sådana äldre behöfvande folkskolelärare, hvilka oförvitligt skött sin tjänst, men derifrån erhållit afsked före år 1867.

I denna hemställan förenade sig statsrådets öfriga ledamöter.

Hvad statsrådet beträffande de under punkterna 29—37 omförmälda ärenden i underdånighet tillstyrkt och hemställt behagade Hans Maj:t Konungen i nåder gilla och bifalla; och skulle protokollsutdrag härom till finansdepartementet öfverlemnas för behörigt iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel.

Ex protocollo:
Carl Edv. Sterky.

*Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen uti statsrådet å Stockholms slott
den 8 december 1899.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BoSTRÖM,

Statsråden: WIKBLAD,

ANNERSTEDT,

herr VON KRUSENSTJERNA,

grefve WACHTMESTER,

CLAËSON,

DYRSSEN,

CRUSEBJÖRN,

RESTADIUS.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, statsrådet Crusebjörn föredrog i underdånighet:

Departementschefen anförde härefter:

Uti underdånig skrifvelse af den 4 mars innevarande år har inspektören för kavalleriet anhållit, att, då fodermarsken vid ridskolan å Strömsholm Fredrik Leonard Widlund, enligt anmälan af skolans chef, till följd af framskriden ålder saknade den kraft och uthållighet, som fordrades för att sköta fodermarsktjensten, och derföre måste från densamma entledigas vid slutet af pågående ridskolekurs, Eders Kongl.

[5.]

*Pension för
fodermarsken
vid Ströms-
holms ridskola
F. L. Wid-
lund.*

Maj:t måtte i nåder bereda Widlund för hans återstående lifstid en årlig pension af 350 kronor, motsvarande hälften af hans innehafvande kontanta årslön.

Af skrifvelsen bifogade intyg inhemtas, att Widlund, som vore född den 5 september 1835 och innevarande år blifvit hughnad med medaljen i silfver af åttonde storleken för nit och redlighet i rikets tjenst, tjenat 8 år såsom trumslagare vid lifregementets grenadiercorps, 4 år såsom stalldräng vid Strömsholms hingstdepot och 31 år såsom fodermarsk vid ridskolan, eller sammanlagdt i 43 år varit i kronans tjenst anstald, samt att han, enligt vitsord af ridskolans chef, med trohet, nit och skicklighet fullgjort sina åligganden äfvensom ådagalagt ett hedrande uppförande.

Uti infordradt utlåtande har arméförvaltningen å intendentsdepartementet anført, att uti den första för ridskolan utfärdade nådiga stat af den 4 juli 1868 funnes bestämdt, att all i staten utförd aflöning skulle beräknas för ridtermin, med undantag endast af den för fodermarsken utförda, hvilken vore att anse såsom årslön, samt att uti det första för ridskolan utfärdade reglemente af nyssnämnda datum funnes bestämdt, att tjensteman vid skolan egde vid sjukdomsfall, som ej räckte öfver 8 dagar, oafkortadt uppbära sina löneförmåner och att, vid dylikt förfall utöfver denna tid, fjerdedelen af arfvodet för den öfverskjutande tiden skulle afstås till den eller dem, som tjensten förrättade.

På grund häraf och då Widlund, hvilken innehaft fodermarsktjensten vid ridskolan alltsedan skolans början år 1868, sålunda enligt omförmälda, å Widlunds löneförhållanden ännu tillämpliga reglemente vore berättigad att under sjukdom uppbära tre fjerdedelar af årslönen, samt staten, vid tjensteinnehafvares oförmåga till tjenstens skötande till följd af ålder och aftagande kroppskrafter, torde, lika väl som vid tjensteinnehafvarens sjukdom, böra anses skyldig tillerkänna honom något understöd till framtida uppehälle, funne sig arméförvaltningen föranlåten hemställa om nådig proposition till Riksdagen om Widlunds uppförande å allmänna indragningsstaten till åtnjutande af en årlig pension af 350 kronor.

Statskontoret, hvars utlåtande genom remiss jemväl infordrats, har i likhet med arméförvaltningen tillstyrkt bifall till inspektörens för kavalleriet ofvanberörda framställning samt dervid erinrat, dels att uti den af Eders Kongl. Maj:t under den 5 augusti 1892 fastställda stat för ridskolan å Strömsholm, upptoges för en fodermarsk årslön till belopp af 700 kronor, dels ock att, enligt ridskolans reglemente, fodermarsken derstädes egde till åliggande att med ansvarighet inför chefen

utöfva närmaste tillsynen öfver skolans byggnader och stallinventarier samt mottaga och vårda under lika ansvarighet det fourage, som genom chefens försorg anskaffades och magasinerades för elevernas hästar.

På grund af hvad sålunda blifvit upplyst och då jag anser det vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att Widlund, som är den ende med fast lön bland den å ridskolans stat upptagna personal, erhåller något understöd till framtida uppehälle, då han efter långvarig och trogen tjänst vid uppnådda 64 år måste utan eget förvållande lemna sin befattning, med hvilken delegarerätt i arméns pensionskassa icke är förenad, hemställer jag, det Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att för Widlund å allmänna indragningsstaten uppföra en, hälften af hans årslön vid ridskolan å Strömsholm motsvarande pension af trehundrafemtio kronor, att af honom under hans återstående lifstid årligen åtnjutas, med beräkning från och med månaden näst efter den, då han blifvit eller varder från fodermarsktjensten entledigad.

Uppå underdånig tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter täcktes Hans Maj:t Konungen härtill lemna nådigt bifall; och skulle utdrag af detta protokoll till finansdepartementet expedieras för behörigt iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af riksstatens nionde hufvudtitel.

Ex protocollo:
Trygve Hermelin.

*Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen uti statsrådet å Stockholms slott
den 30 december 1899.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: WIKBLAD,
ANERSTEDT,
herr VON KRUSENSTJERNA,
grefve WACHTMEISTER,
CLAËSON,
DYRSSEN,
CRUSEBJÖRN,
RESTADIUS.

Chefen för landsförsvarsdepartementet, statsrådet Crusebjörn föredrog i underdånighet:

— — — — —

Departementschefen anförde vidare i underdånighet:

[6.]
*Pension för
murmästaren
N. J. Nilsson.*

I anledning af en utaf murmästaren vid Karlsborgs fästningsbyggnad Nils Johan Nilsson framställd anhållan om beredande af pension åt honom i anseende till hans framskridna ålder och deraf följande oförmåga att med full kraft fullgöra de till nämnda befattning hörande åligganden har chefen för fortifikationen i underdånig skrifvelse den

18 sistlidne oktober, med bifogande af prestbetyg för Nilsson samt intyg angående hans anställning vid förenämnda med flera statens fästningsbyggnader äfvensom angående hans ekonomiska ställning anført, att Nilsson, som vore född den 4 januari 1830 och sålunda snart uppnådde 70 år, varit anställd vid statens arbeten öfver 50 år, deraf 39½ år såsom murmästare dels vid befästningsarbetena i Karlskrona skärgård och dels sedan 1869 vid ofvannämnda fästningsbyggnad samt af sitt arbetsbefäl erhållit det samstämmiga vitsord, att han städse ådagalagt berömligt uppförande samt med nit, skicklighet, ordningssinne, redbarhet och pålitlighet fullgjort sina åligganden, på grund hvaraf och då Nilsson icke egde någon förmögenhet, utan för sin existens vore hänvisad till den aflöning, han åtnjöte från fortifikationen, utgörande 1,500 kronor årligen, förbemålde chef hemställt, att Eders Kongl. Maj:t tacktes hos Riksdagen göra framställning om beviljande åt Nilsson af en pension å allmänna indragningsstaten till belopp af 800 kronor årligen, att utgå från och med månaden näst efter den, då han blefve från sin befattning entledigad.

Uti häröfver infordradt och den 31 sistlidne oktober afgifvet underdånigt utlåtande har arméförvaltningen å civila departementet, med afseende å Nilssons ålder och ovanligt långvariga och väl vitsordade arbete vid statens fästningsbyggnader, tillstyrkt aflåtande af nådig proposition till Riksdagen på sätt här ofvan blifvit föreslaget.

Statskontoret, hvars utlåtande i ärendet jemväl infordrats, har under den 4 innevarande månad i likhet med arméförvaltningen förordat nådigt bifall till chefens för fortifikationen ofvan omförmälda underdåniga framställning.

I fråga om beskaffenheten af Nilssons anställning vid statens fästningsbyggnader har af vederbörande fortifikationsbefäl blifvit meddeladt, att Nilsson, hvilken sedan den 1 maj 1849 varit anställd vid statens arbeten, genom kontrakt af den 1 mars 1860 blifvit antagen såsom murmästare och förman för de privata murarne vid Karlskrona fästningsbyggnad, hvarvid det ålegat Nilsson att tillse och ansvara för allt det handverksmessiga vid murarbetet å den post, der han blefve stationerad; att biträda vid alla utstakningar och utmätningar samt ansvara för att de efter ritningarne utsatta måtten vid murningen följdes; att i egenskap af förman uttaga från förrådet alla murareverktyg och ansvara för deras återställande; att i sin mån öfvervaka materialåtgången samt att tillse det största möjliga sparsamhet iakttoges och att kronans i bruk varande effekter ej genom vårdslöshet förstördes eller skadades.

Sedan Nilssons tjenstgöring år 1869 förflyttats till Karlsborg, hade

han derstädes utom fri bostad, åtnjutit arfvode under tjänstgöringstiden enligt nådigst fastställd arbetsplan, upptaget under titeln »för civilt bidräde vid murningen» med 1,500 kronor för året.

På grund af hvad sålunda förekommit och då staten, lika litet som en enskild husbonde, torde kunna undandraga sig att lemna nödigt underhåll åt en gammal och pligttrogen tjenare, sedan denne till följd af hög ålder icke vidare förmår sjelf bidraga till sitt och sin familjs uppehälle, får jag, som icke har något att erinra mot det af myndigheterna tillstyrkta pensionsbeloppet, i underdånighet hemställa, det Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva,

att murmästaren vid Karlsborgs fästningsbyggnad Nils Johan Nilsson må från och med månaden näst efter den, då han varder från sin befattning entledigad, under sin återstående lifstid åtnjuta pension från allmänna indragningsstaten till belopp af åttahundra kronor årligen.

Till hvad departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, uppå tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter, lemna nådigt bifall; och skulle utdrag af protokollet härom finansdepartementet tillställas för behörigt iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel.

Ex protocollo:
Gust. Th. v. Rosen.

*Utdrag af protokollet öfver sjöförsvarsärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen uti statsrådet å Stockholms slott den
30 december 1899.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: WIKBLAD,
ANERSTEDT,
herr VON KRUSENSTJERNA,
grefve WACHTMEISTER,
CLAËSON,
DYRSSEN,
CRUSEBJÖRN och
RESTADIUS.

Departementschefen föredrog härefter:

En af lektorn vid sjökrigsskolan Johan Erik Lindgrens enka Anna Constantia Lindgren, född Kjerrström, gjord underdånig ansökan att, med afseende å hennes bekymmersamma belägenhet och behof af hjälp, en årlig pension måtte henne beviljas.

Af de ansökningen bifogade handlingar inhemtades: att sökandens numera aflidne man, som varit född den 22 mars 1844 och afled den 28 april 1899, från början af höstterminen 1879 till sin död innehaft anställning såsom tillförordnad hufvudlärare i engelska språket vid härvarande högre lärarinneseminarium; att han den 24 november 1893 i nåder utnämnts till lektor i engelska språket vid sjö-

[7.]

*Pension för
lektorn vid
sjökrigsskolan
J. E. Lind-
grens enka.*

krigsskolan, efter att hafva någon tid uppehållit tjensten under ledighet; att han, som sålunda tillbragt omkrig 20 år i statens tjenst, dessutom varit verksam såsom lärare i lefvande språk dels vid Beskowska skolan i Stockholm alltifrån höstterminen 1874, intilldess han under april månad 1899 insjuknade, dels vid Åhlinska flickskolan i Stockholm åren 1875—1897, dels ock vid Östermalms högre elementarläroverk för flickor under några år; varande för all denna tjenstgöring synnerligen vackra vitsord af de särskilda läroanstalternas rektorer och föreståndare meddelade; att sökanden, som vore född den 28 juli 1855, vid två tillfällen, nemligen åren 1883 och 1888, lidit af sinnessjukdom, vid det senare tillfället i en ytterst svår sjukdomsform, och varit för vård intagen å hospital, hvarest hon senast vistats hösten 1889; att, ehuru denna sjukdom sedermera småningom återgått, hon dock fortfarande lede af stor kraftnedsättning, höggradig nervositet, försvagad hörsel och synförmåga samt derigenom vore helt och hållet ur stånd att sig och en minderårig son med arbete försörja; äfvensom att vederbörande läkare vid de hospital, der sökanden vårdats, ansåge stor fara föreligga för att recidiv af sinnessjukdomen kunde med anledning af ekonomiska bekymmer och oro för framtiden inträffa; samt att angående ställningen i boet efter lektor Lindgren ett vederbörligen styrkt transsumt af den hållna boupp-teckningen utvisade, att såsom sterbhusdelegare antecknats, jemte enkan, en son född den 7 juni 1883, och att en behållning förefans i boet af 10,175 kronor 94 öre, deraf 10,000 kronor utgjorde fordran på grund af lifförsäkringsbref.

Uti inforordadt underdånigt utlåtande hade statskontoret, med afseende å de särskildt ömmande omständigheter, som i detta fall förekomme, ansett sig böra tillstyrka, att till Riksdagen måtte aflåtas nådig proposition om beviljande å allmänna indragningsstaten åt sökanden af en årlig pension, hvilken dock med afseende å mannens jemförelsevis korta tjenstetid och boets ställning samt det förhållande att sonen snart uppnådde den ålder, att han kunde sig sjelf försörja, torde böra föreslås till endast 400 kronor, att från början af år 1900 till henne utgå, så länge hon förblefve enka.

På grund af hvad sålunda blifvit i detta ärende anfördt och upplyst, hemställde statsrådet, att Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att å rikets allmänna indragningsstat för lektorn vid sjökrigsskolan Johan Erik Lindgrens enka Anna Constantia Lindgren, född Kjerrström, uppföra en pension af fyrahundra kronor, att af henne från 1900 års början årligen åtnjutas, så länge hon förblifver enka.

Hvad statsrådet sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla; och skulle protokollsutdrag i ärendet till finansdepartementet expedieras för behörigt iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel.

Ex protocollo:

Alfr. Stuart.

*Utdrag af protokollet öfver sjöförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen uti statsrådet å Stockholms slott
den 30 december 1899.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern Boström,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena Lagerheim,
Statsråden: Wikblad,
              Annerstedt,
              hert von Krusenstjerna,
              grefve Wachtmeister,
              Cläesson,
              Dyrssen,
              Crusebjörn och
              Restadius.

Departementschefen föredrog härefter:

[8.]
Pension för
underofficers-
korpralen H.
N. Ståhls
enka.

En af stationsbefälhafvaren vid flottans station i Stockholm uti skrifvelse den 24 sistlidne november gjord framställning om beredande af lämpligt årligt understöd åt en genom olyckshändelse under tjenstetöfning omkommen underofficerskorpral vid andra eldarekompaniet n:o 54 H. N. Ståhls enka Selma Lovisa Ståhl, född Svensson, och hennes oförsörjda barn.

Af handlingarna i ärendet inhemtades: att underofficerskorpralen Ståhl till följd af en den 21 sistlidne september ombord å torpedkryssaren Claes Horn timad explosion ljutit döden, efterlemnande hustrun

i hafvande tillstånd samt en tvåårig dotter; att Ståhl, som varit född den 27 december 1860, inskrifvits vid sjömanskåren den 5 januari 1886 och uppflyttats till underofficerskorpral den 29 september 1892, vid olyckstillfället varit i utöfning af sådan tjenstebefattning, som tillkomme underofficer; samt att enkan enligt rotemans intyg vore stadd i obemedlade omständigheter.

I sin ofvanberörda skrifvelse hade stationsbefälhafvaren, jemte anmälan att enkan Ståhl hos honom gjort framställning om utverkande af årligt understöd åt henne af statsverket, med afseende å det behjärtansvärda i denna framställning och då den allmänna uppfattningen vore, att statsverket hade en viss skyldighet att i dylikt fall sörja för att de efterlevande icke lemnades utan skydd och sålunda måhända komme allmänna fattigvården till last, hemställt, att understödet måtte utgå på sätt reglementet för flottans pensionskassa bestämde i fråga om gratial, oaktadt den omkomne ännu icke blifvit befordrad till underofficersgraden och sålunda icke haft tillfälle att grundlägga rätt till gratial för sina efterlevande.

Uti häröfver infor dradt och den 8 innevarande månad afgifvet utlåtande hade marinförvaltningen, som erinrat, att jemlikt gällande reglemente för flottans pensionskassa enkan Ståhl och hennes barn egde, på särskild ansökning, att årligen under fem års tid från kassan uppbära ett belopp af 18 kronor, på grund af detta understöds otillräcklighet och då af bifogadt utdrag af vederbörande krigsrätts protokoll öfver den angående olyckshändelsen hållna undersökning framginge, att densamma ej berott på vårdslöshet från den omkomnes sida, ansett sig böra hemställa om beredande åt enkan Ståhl af pension från allmänna indragningsstaten.

Statskontoret, hvars yttrande i ärendet jemväl infor drats, hade i underdånigt utlåtande af den 18 i denna månad anført, att, då underofficerskorpralen Ståhl omkommit genom oförvållad olyckshändelse under utöfning af honom anförtrodd tjenstebefattning, som, enligt hvad upplyst blifvit, tillhörde underofficer, och det derfor syntes tillbörligt, att staten lemnade åt hans i obemedlade omständigheter efterlevande enka med barn ett årligt understöd, motsvarande det gratial, hvartill enka efter underofficer vore berättigad från flottans pensionskassa, statskontoret tillstyrkte, att åt enkan Ståhl måtte å allmänna indragningsstaten beredas en årlig pension af 237 kronor 50 öre, att utgå från och med den 1 oktober innevarande år.

Med afseende å hvad sålunda förekommit, hemställde statsrådet,
Bih. till Riks. Prot. 1900. 1 Saml. 1 Afd.

det Kongl. Maj:t behagade hos Riksdagen göra framställning derom, att enkan Ståhl må å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af två hundra trettiosju kronor 50 öre, att utgå från och med den 1 oktober 1899 under hennes återstående lifstid, så länge hon lefver ogift.

Hvad statsrådet sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla; och skulle protokollsutdrag härom till finansdepartementet öfverlemnas för behörigt iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel.

Ex protocollo:
Alfr. Stuart.

---

*Utdrag af protokollet öfver sjöförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen uti statsrådet å Stockholms slott
den 30 december 1899.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: WIKBLAD,
ANERSTEDT,
herr VON KRUSENSTJEERNA,
grefve WACHTMEISTR,
CLAËSON,
DYRSSEN,
CRUSEBJÖRN och
RESTADIUS.

Departementschefen anmälde härefter:

En af föreståndaren för nautisk-meteorologiska byrån, f. d. kom-
mendörkaptenen af 2:dra graden i kongl. flottans reserv m. m. Fredrik
Salomon Malmberg ingifven skrift, deri hufvudsakligen anförts, att,
sedan styrelsen öfver nämnda byrå i skrifvelse den 6 april 1878, under
åberopande af Riksdagens skrifvelse den 18 maj 1877 i fråga om rätt
till pension å allmänna indragningsstaten för civile embets- och tjänste-
män samt betjente, hemställt, att föreståndaren för byrån måtte förklaras
berättigad att efter erhållet afsked komma i åtnjutande af dylik pension,
Kongl. Maj:t genom nådigt beslut den 27 september 1878, jemte för-

[9.]

*Pension för
föreståndaren
för nautisk-
meteorologiska
byrån f. d.
kommendör-
kaptenen F.
S. Malmberg.*

klarande att innehållet af Riksdagens förenämnda skrifvelse icke kunde anses vara å ifrågavarande löntagare tillämpligt, funnit frågan om pensionsrätt för bemälda föreståndare från allmänna indragningsstaten för det dåvarande icke till någon dess åtgärd föranleda, men att, då snart 21 år förflutit från tiden för meddelandet af nämnda nådiga beslut, Malmberg, som vore 68 år gammal, nu funne sig böra göra framställning om att varda förklarad berättigad att vid afskedstagandet från ifrågavarande tjänst undfå pension till lönens hela belopp.

Af handlingarne i detta ärende inhemtades: att sökanden, som vore född den 27 september 1831, den 4 oktober 1853 såsom sekundlöjtnant vid flottan inträdt i statens tjänst, der han, med frånräknande af den tid han efter 1853 idkat handelssjöfart eller tillhopa 8 år 3 månader 17 dagar, tillbragt mer än 37 år dels såsom officer vid flottan och skärgårdsartilleriet, dels ock från och med den 1 januari 1878 i egenskap af föreståndare för nautisk-meteorologiska byrån, å hvilken befattning han den 3 oktober sistnämnda år erhållit konfirmationsfullmakt.

Uti infordradt yttrande i ärendet hade statskontoret anført följande.

I sin egenskap af föreståndare för ofvan berörda byrå åtnjöte sökanden, enligt den af Kongl. Maj:t för 1877 års Riksdag framlagda och af Riksdagen i skrifvelse den 19 maj samma år godkända aflöningsstat, lön 4,000 kronor och tjänstgöringspenningar 1,000 kronor äfvensom tvenne ålderstillägg till lönen, hvarterda å 500 kronor, hvilka ålderstillägg blifvit honom tillerkända genom nådiga beslut den 22 december 1882 och den 16 december 1887. Visserligen vore genom beslut vid 1877 års Riksdag och nådiga brefvet den 1 juni samma år stadgadt, att civil embetsman, hvilkens aflöning på grund af reglering, som skett vid 1876 och 1877 årens riksdagar eller som vid derpå följande riksdagar egde rum, fördelats i lön och tjänstgöringspenningar, vore berättigad — der ej för särskilda fall andra bestämmelser meddelats — att, då han uppnått 65 lefnads- och minst 35 tjänstår, vid afskedstagandet från tjensten å allmänna indragningsstaten undfå pension till lönens hela belopp; men då detta stadgande, enligt hvad som genom nådigt beslut den 27 september 1878 förklarats, icke kunde anses å ifrågavarande löntagare tillämpligt, saknades för närvarande bestämmelse, på grund af hvilken pensionsrätt vare sig från allmänna indragningsstaten eller från andra statsmedel kunde sökanden tillerkännas. Vid sådant förhållande och då någon giltig anledning, hvarför innehavaren af föreståndarebefattningen vid nautisk-meteorologiska byrån

icke skulle komma i åtnjutande af rätt till pension af staten, derest de för sådan pensionsrätt i allmänhet föreskrifna villkor vore behörigen fullgjorda, enligt statskontorets mening icke torde förefinnas, funne sig statskontoret föranlåtet hemställa, att hos Riksdagen måtte göras framställning om rätt för sökanden att efter erhållet afsked från tjensten få å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension af 5,000 kronor.

Sedan departementschefen upplyst, att f. d. kommandörkaptenen Malmberg, hvilken den 14 maj 1875 erhållit afsked ur flottans tjenst, icke åtnjöte någon statspension, hemställde statsrådet, att Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta nådig proposition om beviljande åt förståndaren för nautisk-meteorologiska byrån, f. d. kommandörkaptenen m. m. Fredrik Salomon Malmberg af rätt att vid afgang från tjensten få å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 5,000 kronor för år räknadt, att utgå från och med månaden näst efter den, hvari han erhållit nådigt afsked.

Hvad statsrådet sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla; och skulle protokollsutdrag härom till finansdepartementet öfverlemnas för behörigt iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel.

Ex protocollo:

Alfr. Stuart.

---

*Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen uti statsrådet å Stockholms slott
den 15 december 1899.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Statsråden: WIKBLAD,
ANERSTEDT,
hert VON KRUSENSTJERNA,
grefve WACHTMEISTER,
OLAËSON,
DYRSSEN,
RESTADIUS.

Tillförordnade chefen för landtförsvarsdepartementet, statsrådet
Dyrssen föredrog i underdånighet:

— — — — —

Tillförordnade departementschefen anförde härefter:

[19.]
Anslag till
upprätthåll-
ande af
arméns pen-
sionering.

Sedan innevarande års Riksdag, med bifall till Eders Kongl. Maj:ts i ämnet aflåtna nådiga proposition, å extra stat för år 1900 anvisat ett förslagsanslag å 1,540,000 kronor dels till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering samt dels till fyllnads-pensioner i enlighet med de af Riksdagen godkända grunder, har direktionen öfver nämnda kassa uti skrifvelse den 15 nästlidne november anhållit, att Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå näst sammanträdande

Riksdag att jemväl för år 1901 för ofvan berörda ändamål bevilja ett förslagsanslag å enahanda belopp.

På grund häraf hemställer jag, att Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen,

att å extra stat för år 1901 anvisa ett förslagsanslag af 1,540,000 kronor, att användas dels till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering med fastställda pensionsbelopp, mot skyldighet för pensionskassan att afstå det för året densamma tillkommande vederlag för de till statsverket indragna rusthållsafgifterna, och dels till fyllnadspensioner i enlighet med de af Riksdagen godkända grunder för sådana pensioners utgående.

Till denna tillförordnade departementschefens hemställan, hvaruti statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen lemna nådigt bifall; och skulle utdrag af detta protokoll tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel.

Ex protocollo:

J. Olbers.

Finansplanen.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 januari
1900.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: WIKBLAD,
ANERSTEDT,
herr VON KRUSENSTJERNA,
grefve WACHTMEISTER,
CLAËSON,
DYRSSEN,
CRUSEBJÖRN,
RESTADIUS,

Chefen för finansdepartementet, statsrådet grefve Wachtmeister
yttrade:

De anslag, Eders Kongl. Maj:t på de särskilda departements-
chefernas föredragning beslutit äska af Riksdagen för år 1901, utgöra:
Bih. till Riksd. Prot. 1900. 1 Saml. 1 Afd.

*Sammanfatt-
ning af utgif-
terna under
hufvudtitlarna.*

I	hufvudtiteln:	ordinarie:	kronor	1,320,000: —		
		extra:	„	100,000: —	kronor	1,420,000: —
II	„	ordinarie:	„	3,851,550: —		
		extra:	„	207,350: —	„	4,058,900: —
III	„	ordinarie:	„	641,950: —		
		extra:	„	23,850: —	„	665,800: —
IV	„	ordinarie:	„	28,284,289: —		
		extra:	„	9,923,511: —	„	38,207,800: —
V	„	ordinarie:	„	8,692,395: —		
		extra:	„	13,472,105: —	„	22,164,500: —
VI	„	ordinarie:	„	5,851,200: —		
		extra:	„	8,618,900: —	„	14,470,100: —
VII	„	ordinarie:	„	22,256,590: —		
		extra:	„	5,036,510: —	„	27,293,100: —
VIII	„	ordinarie:	„	14,507,524: —		
		extra:	„	3,069,676: —	„	17,577,200: —
IX	„	ordinarie:	„	3,519,600: —		
		extra:	„	1,540,000: —	„	5,059,600: —
				kronor 130,917,000: —		

Anslag utom
hufvud-
titlarna.

Vidare har Eders Kongl. Maj:t förut denna dag på föredragning af chefen för civildepartementet beslutit föreslå Riksdagen att till utgående under år 1901 utom hufvudtitlarna å riksstaten anvisa:

till anskaffande af ny rörlig materiel vid statens

trafikerade jernvägar kronor 5,000,000: —

samt till fullbordande af

statsbanan mellan Bo-

den och Ytter-Morjärv „

771,000: — kronor 5,771,000: —

Riksgälds-
kontorets
ställning.

Fullmäktige i riksgäldskontoret hafva i skrifvelse den 7 sistlidne december, som torde få under litt. B biläggas dagens protokoll, lemnat uppgift å de riksgäldskontorets utgifter för år 1901, hvilka fullmäktige ansett böra i riksstaten uppföras. Enligt fullmäktiges beräkning utgöra dessa siffror:

Transport kronor 136,688,000: —

Transport kronor 136,688,000: —			
riksdags- och revisionskostnader samt aflöningar			
m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor 792,000: —		
räntor och afbetalningar å stats-			
skulden... kronor 14,802,300: —			
efter afdrag			
af de till			
riksgälds-			
kontoret in-			
gående rän-			
te- och kapi-			
talbetalnin-			
gar..... „	4,251,300: —		
<i>förslagsvis</i>	„ 10,551,000: —	„ 11,343,000: —	

I rikstaten för hvart af åren 1896—1900 har afsatts ett belopp af 1,400,000 kronor, som tillgodoförts den enligt nådigt bref den 15 november 1895 under statskontorets förvaltning ställda arbetareförsäkringsfonden.

*Afsättning till
arbetare-
försäkrings-
fonden.*

Efter samråd med chefen för civildepartementet anser jag mig böra hemställa, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva, att till arbetareförsäkringsfonden må i riksstaten för år 1901 afsättas ett belopp af .....

„ 1,400,000: —

På Eders Kongl. Maj:ts framställning har Riksdagen, till underlättande af åtgärder för arbetares olycksfallsförsäkring och sjukkassors bildande, uppfört i riksstaten för hvart af åren 1891—1895 ett belopp af 100,000 kronor och i riksstaten för hvartdera af åren 1899 och 1900 ett belopp af 250,000 kronor. Då, enligt hvad chefen för civildepartementet meddelat mig, det nu tillgängliga beloppet uppenbarligen icke kan räcka ända till slutet af år 1901, får jag, efter samråd med chefen för nämnda departement, tillstyrka, att för ändamålet må för år 1901 afsättas .....

*Afsättning till
underlättande
af åtgärder
för arbetares
olycksfalls-
försäkring och
sjukkassors
bildande.*

„ 250,000: —

Summan af statsverkets utgifter för år 1901 uppgår således till .....

kronor 149,681,000: —

*Statsverkets
utgifter och
tillgångar.*

motsvarande det belopp, hvartill statsverkets tillgångar för den förevarande statsregleringen beräknats.

I sammanhang med framläggande för Riksdagen af förslag till riksstat torde Riksdagens medgifvande böra äskas dertill, att vid statsregleringen för år 1901 de i Rikets Ständers skrifvelse den 12 maj 1841 angifna grunder i afseende å dispositionen af besparingar å hufvudtitlarne fortfarande må blifva gällande.

*Utgifter utom
riksstaten.*

På föredragning af chefen för civildepartementet har Eders Kongl. Maj:t förut denna dag beslutit föreslå Riksdagen att för år 1901 anvisa: till fortsättning af statsbanan mellan Gellivare och riksgränsen 10,100,000 kronor,

till fortsättning af statsbanan från Göteborg till Skee 2,000,000 kronor samt

till statsbanan mellan Krylbo och Örebro för kompletteringsarbeten å bandelen Krylbo—Frövi 1,670,000 kronor och för vexel- och säkerhetsanordningar vid stationer och mötesplatser 117,000 kronor eller tillsammans 1,787,000 kronor;

och har Eders Kongl. Maj:t tillika förklarat sig vilja på föredragning af chefen för finansdepartementet besluta om sättet för anskaffande af de för sagda ändamål erforderliga medel.

I öfverensstämmelse med det förfarande, som enligt 1899 års Riksdags beslut iakttagits med afseende å de medel, som för innevarande år anvisats för ifrågavarande jernvägsanläggningar, lära jemväl de för år 1901 behöfliga beloppen böra bestridas med lånta medel.

Jag hemställer derföre, att Eders Kongl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att till utgående från riksgäldskontoret anvisa:

till fortsättning af statsbanan mellan Gellivare och riksgränsen	kronor 10,100,000: —
till fortsättning af statsbanan från Göteborg till Skee	” 2,000,000: —
samt till statsbanan mellan Krylbo och Örebro	” 1,787,000: —
eller tillsammans	kronor 13,887,000: —

På statsrådets tillstyrkande behagade Hans Maj:t Konungen bifalla hvad departementschefen sålunda hemställt och åt honom uppdraga att, sedan han erhållit protokollsutdrag om hvad som efter de öfriga departementens föredragning blifvit beslutadt med afseende

å statsregleringen, uppsätta och till justering inför Kongl. Maj:t anmäla förslag till nådig proposition angående statsverkets tillstånd och behof i enlighet med Kongl. Maj:ts nu i ämnet fattade beslut.

Ex protocollo:

Waldemar Roos.

Bil. Litt. B.

Till herr statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet.

Med anledning af herr statsrådets skrifvelse den 9 nästlidne november hafva fullmäktige i riksgäldskontoret låtit upprätta och få härmed äran öfverlemna förslagsvis uppgjorda beräkningar öfver riksgäldskontorets sannolika ställning vid slutet af hvarterdera året 1899 och 1900 samt redan nu påräkneliga inkomster och utgifter år 1901.

I dessa beräkningar äro såsom vanligt ej upptagna inkomster, utgifter och behållningar för de särskildt förvaltade fonderna, nemligen de fonderade lånens likvidations- och amortissemensfonder samt fonden för extra amortering af statsskulden.

Stockholm den 7 december 1899.

ALB. ANDERSON.

EDW. SEDERHOLM.

J. JOHANSSON.

W. ODELBERG.

H. Sederholm.

Förslagsberäkning öfver riksgäldskontorets inkomster och

Riksgäldskontorets kassabehållning den 7 december 1899	10,563,202: 86		
Kapitalfordran å tills vidare förräntade medel:			
uppköpta obligationer	948,245: 36		
reverser och depositionsbevis	11,966,000: —		
Å särskild depositionsräkning insatta medel	6,000,000: —		
Utländska valutor	17,624,863: 45		
Saldo å räkningar med utländska banker och bankir- hus	206,555: 20	47,308,866	87
Inkomster:			
Kapital- och ränteinbetalningar å till vissa bestämda föremål an- visade låneunderstöd, som förfalla med 1,378,900 kronor, hvar- af beräknas inflyta	1,218,700: —		
Ränta å utbetalda belopp från odlingslånefonden	177,969: 43		
Dito å lån till kongl. telegrafstyrelsen för fortsatt utveckling af statens telefonväsende	115,989: 59		
Dito å tills vidare förräntade medel	222,500: —	1,735,159	02
Transport		49,044,025	89

utgifter från och med den 7 december 1899 till samma års slut.

Utgifter:		
Riksdags- och revisionskostnader	10,000: —	
Kostnader för Riksdagens hus och bibliotek	10,000: —	
Förvaltningskostnader vid riksgäldskontoret	4,500: —	
Utelöpande förfallna obligationer af 1891 års tillfälliga lån	8,280: —	
Ränta å Malmö—Billesholms jernvägsaktiebolags af riksgäldskontoret öfvertagna obligationslån jemte inlösningsprovision	24,942: 20	
Annuitetsliqvider å af riksgäldskontoret öfvertagna kommunlån	15,300: —	
Ränta å gamla lånet, å konung Carl XIII:s hemgiftskapital samt å Göta kanals reparationsfond	9,153: 83	82,176 03
Köpeskillingar för försålda mindre kronolägenheter		846,498 14
Vid 1879 års riksdag till utgående från riksgäldskontoret anvisadt anslag, högst 4,000,000 kronor, för inköp af Hallsberg—Motala—Mjölby jernväg, återstoden	730: 31	
Vid 1890 års riksdag anvisade medel, 250,000 kronor, till bestridande af ifrågakommande kostnader vid inköp af jernvägen mellan Luleå och norska gränsen, återstoden	49,984: 51	50,714 82
Låneunderstöd till enskilda jernvägsanläggningar:		
1896 års fond, 7,500,000 kronor, återstoden af 1898 års anslag, 1,500,000 kronor, ...	228,817: 37	
1899 års anslag	1,500,000: —	1,728,817 37
Transport		2,708,206 36

4 **Finansplanen:** Fullmäktiges i Riksgäldskontoret yttrande ang. Riksgäldskontorets ställning.

Transport		49,044,025	89
Summa kronor		49,044,025	89

Transport		2,708,206	36
Vid 1899 års riksdag beviljadt lån till kongl. telegrafstyrelsen, 1,000,000 kronor, för fortsatt utveckling af statens telefonväsende, återstoden		150,000	—
<i>Odlingslånefonderna:</i>			
1893 års anslag, återstoden af kronor 661,595: 47,	511,595: 47		
1894 " "	32,446: 01		
1895 " "	63,301: 73		
1896 " "	116,604: 47		
1897 " " ..... 1,000,000: —			
efter afdrag af för sistnämnda år beräknade, till kongl. statskontoret inflytande annuiteter å odlingslån		525,500: —	474,500: —
1898 års anslag	1,000,000: —		
efter enahanda afdrag	571,800: —	428,200: —	
1899 års anslag	1,000,000: —		
efter enahanda afdrag	613,600: —	386,400: —	2,013,047 68
Beräknad behållning vid 1899 års slut		44,172,771	85
Summa kronor		49,044,025	89

Förslagsberäkning öfver Riksgäldskontorets

Beräknad behållning vid 1900 års början	44,172,771	85
Inkomster:		
Kapital- och ränteinbetalningar å till vissa bestämda föremål anvisade låneunderstöd, som under år 1900 förfalla med 2,635,900 kronor, hvaraf beräknas inflyta	2,524,200: —	
Ränta å 1885—1900 års hela anslag till odlingslånefonden	271,400: —	
Dito å riksgäldskontorets tills vidare förräntade medel	600,000: —	
Dito å lån till kongl. telegrafstyrelsen för fortsatt utveckling af statens telefonväsende	231,600: —	
Dito å lån till Sveriges riksbank	1,062,500: —	4,689,700 —
<i>Ersättning af statsverkets medel:</i>		
Motstående för år 1900 upptagna riksdags- och revisionskostnader, aflöningar m. m. äfvensom annuiteter å de fonderade lånen samt räntor och amortering å öfrig statsskuld	15,536,500: —	
efter afdrag af den för riksgäldskontoret under samma tid beräknade inkomst af kapital- och ränteinbetalningar	4,689,700: —	10,846,800 —
Liquid för Bergslagernas jernvägsaktiebolags 4 % obligationer af år 1891, uppsagda till betalning den $\frac{2}{1}$ 1900, ...	1,707,800	—
Kapitalafbetalning å lån till kongl. telegrafstyrelsen för fortsatt utveckling af statens telefonväsende	312,500	—
Transport		61,729,571 85

inkomster och utgifter år 1900.

Utgifter:

Riksdags- och revisionskostnader samt aflöringar m. m.:

Riksdags- och revisionskostnader	650,000: —
Kostnader för Riksdagens hus	25,000: —
” ” ” bibliotek	4,500: —
Löner, arfvoden och expenser vid riksgäldskon-	
toret	76,350: —
Löner å indragnings- och pensionsstat vid dito	14,400: —
Aflönning, resekostnader och expenser för justitie-	
ombudsmannen och hans expedition	21,750: —
	<hr/> 792,000: —

Annuiteter och räntor:

Till Hans Maj:t Konungen					300,000: —
Annuitetsauslag:			Kapital.	Ränta.	
1880	års	3 $\frac{1}{2}$ %	lån	1,633,500: —	3,424,632: 75
1886	„	3 $\frac{1}{2}$ %	„	254,666: 67	2,031,625: 55
1890	„	3 $\frac{1}{2}$ %	„	369,777: 78	1,139,475: 55
1894	„	3 %	„	132,300: —	540,000: —
1899	„	3 $\frac{1}{2}$ %	„	— — —	1,260,000: —
				2,390,244: 45	8,395,733: 85

Ränteanslag:

1887 års				
3 $\frac{6}{10}$ %				
lån	1,756,764: —			
1888 års				
3 % lån	753,333: 33	— — —	2,510,097: 33	
	Transport	2,390,244: 45	10,905,831: 18	1,092,000: —

			Transport	61,729,571	85
<i>Upplåning:</i>					
Vid 1899 års riksdag beräknad återstående upplåning för samma och föregående år	8,517,168:	57			
För betäckande af kapitalrabatt och stämpelkostnad för 1:sta emissionen af 1899 års lån	1,710,000:	—			
Vid 1899 års riksdag beräknad upplåning för år 1900 till betäckande af motstående beräknade utgifter:					
för lån till enskilda jernvägsanläggningar	1,500,000:	—			
„ odlingslånefonden	325,000:	—			
„ inköp af bandelen Örebro—Frövi af Örebro—Köpings jernväg	160,000:	—			
„ anläggning af en spårförbindelse mellan Frövi—Ludvika och Örebro—Köpings jernvägar	98,200:	—	258,200:	—	
„ kompletteringsarbeten å bandelen Örebro—Frövi	237,500:	—			
„ inköp af rullande materiel för linien Spånga—Frövi—Örebro	300,000:	—			
„ fullbordande af statsbanan mellan Krylbo och Frövijemtespårutvidgningar i Örebro	500,000:	—	1,037,500:	—	
Transport	3,120,700:	—	10,227,168:	57	61,729,571 85

	Kapital.	Ränta.	
Transport	2,390,244: 45	10,905,831: 18	1,092,000: —
Till fonden för extra amortering af stats- skulden enligt be- slut vid 1889 års riksdag	132,000: —		
1899 års riksdag	237,100: —	369,100: —	— — —
kronor	2,759,344: 45	10,905,831: 18	13,665,175: 63
Ränta å medgifven och beräknad, ännu icke verk- ställd upplåning			512,000: —
Ränta och amortering å Malmö—Billesholms jern- vägsaktiebolags af riksgäldskontoret öfvertagna obligationslån		70,340: —	
Ränta och amortering å af riksgäldskon- toret öfvertagna, för teckning af aktier i Skåne—Hallands, Mellersta Hallands och Göteborg—Hallands jernvägsaktie- bolag upptagna kommunlån		65,051: 81	135,391: 81
Ränta å 4 % från 1900 års början till och med den ²⁰ / ₁₂ samma år å återstående, den ²⁰ / ₁₂ 1907 förfallna köpeskillingen, 3,000,000 kronor, för bandelen Öre- bro—Frövi af Örebro—Köpings jernväg			116,666: 67
Ränta å gamla lånet, å konung Carl XIII:s hemgifts- kapital samt å Göta kanals reparationsfond äfven- som inlösningsprovision å Malmö—Billesholms jern- vägsaktiebolags förfallna obligationer och kuponger, tillsammans kronor 15,226: 55, som för motstående ersättningsbelopp utjemnande upptagas till		15,265: 89	15,536,500 —
Låneunderstöd till enskilda jernvägsanläggningar: 1900 års anslag			1,500,000 —
		Transport	17,036,500 —

10 **Finansplanen:** Fullmäktiges i Riksgäldskontoret yttrande ang. Riksgäldskontorets ställning.

Transport	3,120,700: —	10,227,168: 57	61,729,571 85
för fortsättning af statsbanan mellan Gellivare och riks- gränsen	4,000,000: —		
„ fortsättning af statsbanan från Göteborg till Skee	2,000,000: —	9,120,700: —	
		19,347,868: 57	
som minskas med:			
under tiden från den 4 maj 1899 verkställd upplåning genom försäljning af en obliga- tion af 1887 års 3 $\frac{1}{2}$ % lån	500: —		
beloppet af till inlösen den 2 ja- nuari 1899 uppsagda Bergs- lagernas jernvägsaktiebolags 4 % obligationer af år 1891	1,707,800: —		
kapitalafbetalning å lån till kongl. telegrafstyrelsen för telefonväsendets utveckling	575,000: —	2,283,300: —	17,064,568 57
Summa kronor			78,794,140 42

	Transport	17,036,500	—
Vid 1898 års riksdag anvisade medel till odlingslåne-			
fonden	1,000,000: —		
efter afdrag af för samma år beräknade, till kongl.			
statskontoret inflytande annuiteter å odlingslån	675,000: —	325,000	—
Vid 1899 års riksdag till utgående från riksgäldskon-			
toret anvisade medel:			
för inköp af bandelen Örebro—Frövi af Örebro—			
Köpings jernväg	160,000: —		
„ anläggning af en spårförbindelse			
mellan Frövi—Ludvika och Öre-			
bro—Köpings jernvägar	98,200: —	258,200: —	
„ kompletteringsarbeten å bandelen			
Örebro—Frövi	237,500: —		
„ inköp af rullande materiel för linien			
Spånga—Frövi—Örebro	300,000: —		
„ fullbordande af statsbanan mellan			
Krylbo och Frövi jemte spårut-			
vidgningar i Örebro	500,000: —	1,037,500: —	
„ fortsättning af statsbanan mellan Gellivare			
och riksgränsen	4,000,000: —		
„ fortsättning af statsbanan från Göteborg till			
Skee	2,000,000: —	7,295,700	—
Återbetalning till kongl. statskontoret af till riksgäldskontorets			
förvaltning öfverlemnade kassabehållningar		50,000,000	—
Beräknad behållning vid 1900 års slut		4,136,940	42
	Summa kronor	78,794,140	42

Förslagsberäkning öfver Riksgäldskontorets

Beräknad behållning vid 1901 års början		4,136,940	42
Inkomster:			
Kapital- och ränteinbetalningar å till vissa bestämda föremål anvisade låneunderstöd, som under år 1901 förfalla med 2,686,500 kronor, hvaraf beräknas inflyta	2,574,800: —		
Ränta å 1885—1901 års hela anslag till odlingslånefonden	282,400: —		
Dito å riksgäldskontorets tills vidare förräntade medel	100,000: —		
Dito å lån till kongl. telegrafstyrelsen för fortsatt utveckling af statens telefonväsende	231,600: —		
Dito å lån till Sveriges riksbank	1,062,500: —	4,251,300	—
<i>Ersättning af statsverkets medel:</i>			
Motstående för år 1901 upptagna riksdags- och revisionskostnader, aflöningar m. m. äfvensom annuiteter å de fonderade lånen samt räntor och amortering å öfrig statsskuld 15,594,300: — efter afdrag af den för riksgäldskontoret under samma tid beräknade inkomst af kapital- och ränteinbetalningar	4,251,300: —	11,343,000	—
<i>Upplåning:</i>			
till betäckande af motstående beräknade utgifter			
för lån till enskilda jernvägsanläggningar	1,500,000: —		
för odlingsfonden	273,000: —	1,773,000	—
		Transport	21,504,240 42

inkomster och utgifter år 1901.

Utgifter:

Riksdags- och revisionskostnader samt aflöningar m. m.:

Riksdags- och revisionskostnader	650,000: —
Kostnader för Riksdagens hus	25,000: —
» » » bibliotek	4,500: —
Löner, arfvoden och expenser vid riksgäldskontoret	76,350: —
Löner å indragnings- och pensionsstat vid dito	14,400: —
Aflöning, resekostnader och expenser för justitieombudsmannen och hans expedition	21,750: —
	<hr/> 792,000: —

Annuiteter och räntor:

Till Hans Maj:t Konungen ..... 300,000: —

Annuitetsanslag:	Kapital.	Ränta.
1880 års 3 $\frac{1}{2}$ % lån	1,742,400: —	3,365,554: 50
1886 » 3 $\frac{1}{2}$ % »	254,666: 67	2,031,625: 55
1890 » 3 $\frac{1}{2}$ % »	383,111: 11	1,126,300: —
1894 » 3 % »	132,300: —	540,000: —
1899 » 3 $\frac{1}{2}$ % »	— — —	1,260,000: —
	<hr/> 2,512,477: 78	<hr/> 8,323,480: 05

Ränteanslag:

1887 års

3 $\frac{1}{10}$ %

lån 1,756,764: —

1888 års

3 % lån 753,333: 33 — — — 2,510,097: 33

Transport 2,512,477: 78 10,833,577: 38 1,092,000: —

14 **Finansplanen:** Fullmäktiges i Riksgäldskontoret yttrande ang. Riksgäldskontorets ställning.

	Transport 21,504,240 42
	Summa kronor 21,504,240 42

	Kapital.	Ränta.	
Transport	2,512,477: 78	10,833,577: 38	1,092,000: —
Till fonden för extra amortering af stats- skulden	132,000: —	— — —	—
kronor	2,644,477: 78	10,833,577: 38	13,478,055: 16
Ränta å medgifven och beräknad, ännu icke verk- ställd upplåning			753,500: —
Ränta och amortering å Malmö—Billes- holms jernvägsaktiebolags af riksgälds- kontoret öfvertagna obligationslån		70,480: —	—
Ränta och amortering å af riksgälds- kontoret öfvertagna, för teckning af aktier i Skåne—Hallands, Mellersta Hallands och Göteborg—Hallands jern- vägsaktiebolag upptagna kommunlån	65,051: 81		135,531: 81
Ett års ränta å 4 % från den $\frac{20}{12}$ 1900 å återstående, den $\frac{20}{12}$ 1907 förfallna köpeskillingen, 3,000,000 kronor, för bandelen Örebro—Frövi af Örebro— Köpings jernväg			120,000: —
Ränta å gamla lånet, å konung Carl XIII:s hem- giftskapital samt å Göta kanals reparationsfond äfvensom inlösningsprovision å Malmö—Billes- holms jernvägsaktiebolags förfallna obligationer och kuponger, tillsammans kronor 15,226: 90, som för motstående ersättningsbeloppes utjem- nande upptagas till		15,213: 03	15,594,300 —
Låneunderstöd till enskilda jernvägsanläggningar: 1901 års anslag			1,500,000 —
Vid 1898 års riksdag anvisade medel till odlings- lånefonden		1,000,000: —	—
efter afdrag af för samma år beräknade, till kongl. statskontoret inflytande annuiteter å odlingslån		727,000: —	273,000 —
Beräknad behållning vid 1901 års slut			4,136,940 42
Summa kronor			21,504,240 42

Statsverkspropositionens justering.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 januari
1900.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: WIKBLAD,
ANERSTEDT,
herr VON KRUSENSTJERNA,
greffe WACHTMEISTER,
CLAËSON,
DYRSSEN,
CRUSEBJÖRN,
RESTADIUS.

Departementschefen, statsrådet greffe Wachtmeister uppläste till justering ett, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förut fattade, af statsrådet enhälligt tillstyrkta beslut, uppsatt förslag till Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof.

Hans Maj:t Konungen tacktes, enligt statsrådets underdåniga tillstyrkande, i nåder gilla berörda förslag, sådant det finnes detta protokoll bilagdt; och skulle i enlighet dermed omförmälda nådiga proposition till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo:
Fredrik Zethelius.